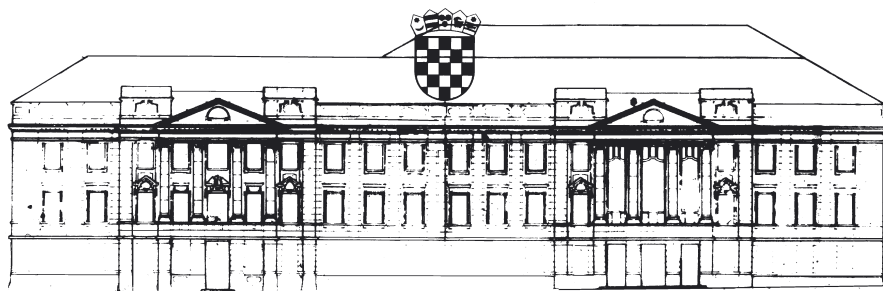

izvješća HRVATSKOGA SABORA

GODINA XVI.

BROJ 407

ZAGREB, 11. II. 2005.

11. SJEDNICA HRVATSKOGA SABORA

PRAVA BRANITELJA

Konferencija o terorizmu

Pod pokroviteljstvom Hrvatskoga sabora i Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, te suorganizatora Partnership for Peace Consortium of Pefen se Academies and Security Studies Institutes, Vijeća za nadzor sigurnosnih službi i Combating Terrorism WG PFP Consortium, 7. i 8. veljače 2005. godine održana je međunarodna konferencija: Izgradnja sustavnog pristupa borbi protiv terorizma.

Valja istaći da je tema iznimno aktualna za čitav današnji svijet i osobito Hrvatsku kojoj su zbog turizma važni mir i sigurnost.

Sudjelovali su predstavnici izvršne vlasti ministri Marijan Mlinarić, Berislav Rončević, ministrica Vesna Škare-Ožbolt i pomoćnik ministra Tomislav Vidošević i govorili o strategijskoj razini borbe protiv terorizma.

O sigurnosnoj zajednici i terorističkoj ugrozi referirali su Gordan Čačić, Joško Bađim, Zdenko Kačić Movrić i Pjer Šimonović.

Konferencija je razmatrala i međunarodnu suradnju u borbi protiv terorizma o čemu su izvijestili svojim priložima Col Howard, Dorou Zimmermann, Lucia Vreja, Ana Serafim i Tatiana Busuncian.

Brojni referati podneseni su i o civilnom društvu i konceptima borbe protiv terorizma, kao i o gospodarskim subjektima i borbi protiv terorizma. Planira se izdavanje publikacije s izlaganjima na konferenciji.

Poruke međunarodne konferencije su slijedeće:

- *Potaknuti međunarodnu suradnju na planu borbe protiv terorizma kroz zajedničke projekte s partnerskim zemljama, putem međunarodnih organizacija kao što je primjerice PFP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes.*
- *Partnersku ulogu Hrvatske na planu borbe protiv globalnog terorizma ojačati znanstveno-stručnim prosudbama na znanjem utemeljenim konceptima, projektno osmišljenim.*
- *Potaknuti nominaciju Hrvatske za domaćina godišnje konferencije PFP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes za lipanj 2006. godine, a u sklopu priprema Hrvatske za pristupanje NATO savezu 2007. godine.*
- *Potaknuti inicijativu koncepcijskog osmišljavanja sustava nacionalne sigurnosti s naslova borbe protiv globalnog terorizma, te osmišljavanja organizacijskih i zakonskih preduvjeta, uzimajući u obzir vrijednosti temeljnih ljudskih prava.*

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji	3
- Izvješće o radu Vijeća HRT-a i o provedbi programskih načela i obveza utvrđenih zakonom o programima Hrvatskog radija i Hrvatske televizije u razdoblju od 14. studenoga 2003. do lipnja 2004. godine; Izvješće Ravnateljstva o poslovanju Hrvatske radiotelevizije u 2003. godini; Izvješće neovisne revizije o obavljenoj reviziji financijskih izvještaja za 2003. godinu	28
- Izvješće o mirovinskim tržištima u Republici Hrvatskoj u 2003. godini; Izvješće o radu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2003.	50
- Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog Olimpijskog odbora za 2003. godinu	62
- Odgovori na zastupnička pitanja	65

PRIKAZ RADA:

- 11. SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 3, 4, 5, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 30. STUDENOGA TE 1, 2, 3, 8, 9, 10, 13, 14. i 15. PROSINCA 2004.

PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVIMA HRVATSKIH BRANITELJA IZ DOMOVINSKOG RATA I ČLANOVA NJIHOVIH OBITELJI

Utvrđena zakonska prava za hrvatske branitelje

Zastupnici Hrvatskog sabora jednoglasno su prihvatili Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja, koji je predložila Vlada Republike Hrvatske. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni su predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona. U raspravi su dominirale ocjene kako je ovim zakonskim prijedlogom dosta učinjeno na poboljšanju statusa hrvatskih branitelja, ne samo kroz izmjene i dopune, nego i kroz vraćanje digniteta hrvatskim braniteljima. Ovaj zakonski prijedlog ujedno predstavlja odraz stanja i realnih materijalnih mogućnosti Republike Hrvatske u provedbi propisanih prava. Ona nisu i ne mogu biti samo deklarativna, jer imaju mogućnost realizacije. U raspravi su dominirala i očekivanja, prema kojima bi prihvaćanje ovog zakonskog prijedloga trebalo ostvariti konsenzusom.

O PRIJEDLOGU

Brži i jednostavniji postupak utvrđivanja prava

Ovaj zakonski prijedlog podnijela je Vlada Republike Hrvatske. Prijedlogom novog Zakona propisana su prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, te postupak prizna-

vanja tih prava. Utvrđeno je da će se ova prava utvrđivati brže i prema jednostavnijem postupku. Ujedno se vraćaju neka prava koja su bila propisana Zakonom iz 1996, a priznaju se i neka nova prava za hrvatske branitelje, a osobito za dragovoljce iz područja mirovinskih prava. Na taj se način želi postići da Zakon bude pravedan i istovremeno provediv.

Tražila se gomila nedostupne dokumentacije

Važećim Zakonom kojega je donio Hrvatski sabor 9. listopada 2001. godine, propisana su prava i postupak za priznavanje prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Njime se nastojalo izjednačiti u pravima oboljele, s ranjenim i ozlijeđenim hrvatskim braniteljima. Međutim, kroz provedbu se pokazalo da je Zakon iz 2001. nalagao prikupljanje niza nedostupne dokumentacije za ostvarivanje statusa HRVI iz Domovinskog rata i statusa člana obitelji poginulog hrvatskog branitelja, što je produžavalo postupak priznavanja statusnih prava iz Zakona i dodatno traumatiziralo hrvatske branitelje, te je taj Zakon u nizu odredaba postao teško provediv. U okviru mirovinskih prava Zakon iz 2001. smanjio je u osnovici obiteljske mirovine za oko 50%, a invalidske za 30 do 50%. Najveći prigovor javnosti ovom

Zakonu bila je odredba o prevodenju priznatih prava na temelju kojih su se ukidala stečena statusna prava, ako je novo pribavljena dokumentacija ukazivala da se stradavanje nije dogodilo u izravnom oružanom otporu agresoru. Ujedno se nije provodila obnova postupka koji propisuje Zakon o općem upravnom postupku. Na tu je okolnost upozorio i Upravni sud Republike Hrvatske, koji je u obrazloženjima presuda kojima je poništavao rješenja prvostupanijskih tijela i Ministarstva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, navodio da se u postupku prevodenja priznatih prava ne može provoditi novi postupak i ponovno utvrđivati činjenice glede nastanka oštećenja organizma o kojima ovisi mogućnost ostvarivanja statusa HRVI iz Domovinskog rata ili statusa člana obitelji poginulog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata.

Vraćanje prava HRVI stopostotnim invalidima prve skupine

Zbog toga je navedeni Zakon ubrzo doživio niz izmjena i dopuna. Prva izmjena bila je usvojena u Hrvatskom saboru već 11. listopada 2002. godine, kada se vratilo pravo HRVI 100% I. skupine, da uz pravo na njegu i pomoć druge osobe,

imaju pravo i na njegovatelja. Istog dana donesen je i Zakon o dopunama navedenog Zakona, kojima je propisano da se prestaju primjenjivati odredbe članka 39. Zakona o naknadnoj naplati carine i poreza na promet za osobne automobile koje su hrvatski branitelji i drugi korisnici carinske i porezne povlastice uvezli bez plaćanja carine i poreza.

Treću izmjenju i dopunu tog Zakona donio je Hrvatski sabor 30. siječnja 2004. godine. Ona se odnosila na provođenje psihosocijalne pomoći hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji sukladno Nacionalnom programu, a brisane su i odredbe kojima su bila ograničavana ili uskraćivana prava korisnicima iz Zakona za vrijeme dok se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju zatvorske kazne. Četvrtu izmjenju i dopunu Zakona, Hrvatski je sabor donio 8. travnja iste godine, a čijim su izmjenama i dopunama brisane odredbe o prevodenju priznatih prava. U mirovinskim pravima prevodenje je propisano samo ako je to za korisnika povoljnije.

Prijedlog novog Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji regulira pitanja; temeljnih odredbi, prava na zdravstvenu zaštitu, prava iz mirovinskog osiguranja, prava doplatka za djecu, pravo na zapošljavanje, prava na stambeno zbrinjavanje, prava na dionice, odnosno udjele u trgovačkim društvima bez naplate, ostala prava (stipendije, smještaj u učeničke i studentske domove, besplatne udžbenike, carinske i porezne olakšice, prava HRVI iz Domovinskog rata na osnovi oštećenja organizma, prava na osnovi gubitka, zatočenja ili nestanka člana obitelji, prava na osnovi materijalnih i drugih potreba korisnika, provedbe propisa za izvršenje Zakona, postupka za ostvarivanje prava naknade štete, te kaznene, prijelazne i završne odredbe.

Nova definicija hrvatskog branitelja

Najvažnije razlike koje se odnose na važeće odredbe Zakona odnose se na definiciju hrvatskog branitelja, koja bi

osim pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, uključivala i dragovoljca iz Domovinskog rata, te pripadnike naoružanih odreda Narodne zaštite i HOS-a. Istovremeno se kao vrijeme sudjelovanja u obrani suvereniteta Republike Hrvatske priznaje vrijeme od 5. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine. Pod sudjelovanjem u obrani suvereniteta RH, smatrala bi se i obuka i priprema za odlazak na bojište s obzirom na prešutno već priznati status HRVI na toj osnovi, primjerice ranjavanje uslijed utovara eksplozivnih sredstava u vojarni prilikom priprema za odlazak na bojište.

Umjesto pojma poginulog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, uvodi se pojam smrtno stradalog branitelja, a uvodi se i novi pojam ubijenog hrvatskog branitelja prilikom zatočenja ili u neprijateljskom logoru. Krug smrtno stradalih osoba širi se i na pripadnike vatrogasnih postrojbi, te na druge osobe koje su po nalogu tijela državnih vlasti stradale u obrani suvereniteta RH. Ova odredba omogućuje priznavanje prava i pripadnicima Civilne zaštite koji su stradali u obrani suvereniteta RH, te osobama koje su obavljale obavještajnu djelatnost u funkciji obrane suvereniteta RH po nalogu tijela državne vlasti, pa su zbog toga izdržavali kaznu zatvora izvan Republike Hrvatske.

Od sudjelovanja u pokriću dijela troškova zdravstvene zaštite (participacija), oslobađaju se članovi obitelji smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, članovi obitelji zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja i hrvatski branitelji s utvrđenim oštećenjem organizma od najmanje 30%. Svi umrli hrvatski branitelji iz Domovinskog rata, imaju pravo ukopa uz odavanje vojne počasti, a Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti snosit će troškove ukopa.

Dodatak postaje sastavni dio mirovine

Zatočenicima u neprijateljskom logoru vratilo bi se pravo koje je bilo propisano Zakonom iz 1996. godine, da

imaju status HRVI najmanje X. skupine sa 20% trajnog oštećenja organizma.

Dodatak na mirovinu postaje sastavni dio mirovine koja se određuje prema propisanoj tablici. Osnovica koja je sastavni dio Zakona i koja se usklađuje dva puta godišnje s porastom prosječne plaće u RH, više se ne određuje i ne usklađuje prema porastu plaća djelatnih vojnih osoba. I invalidska mirovina prema novom Zakonu ne bi se vezala na status HRVI, kao prema članku 78. važećeg Zakona. Mirovina hrvatskih branitelja ostvarena prema općem propisu (Zakon o mirovinskom osiguranju) uvećava se za 10-30% ovisno o vremenu sudjelovanja u Domovinskom ratu.

Uvodi se novi pravni institut najniže mirovine na sve mirovine hrvatskih branitelja, ostvarene prema općem propisu, kao i prema novom Zakonu, i to 45% prosječne neto plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj u godini koja prethodi godini ostvarivanja prava, a prema podacima Državnog zavoda za statistiku. Uvodi se i pravo na stambeno zbrinjavanje dodjelom stambenog kredita odnosno podmirenjem dijela troškova kamata, ostvarivale bi i osobe kojima je obnovljena kuća od V. faze obnove. Dakle ova faza obnove ne bi više bila zapreka za stambeno zbrinjavanje.

Jedinicama lokalne samouprave daje se ovim prijedlogom Zakona mogućnost provođenja izgradnje objekata za potrebe osoba koje imaju pravo na stambeno zbrinjavanje dodjelom kredita i mimo utvrđene Liste ako imaju prebivalište na području te jedinice lokalne samouprave.

Carinske i porezne olakšice

Carinske i porezne olakšice za uvoz osobnog automobila priznale bi se, za razliku od važećeg Zakona, HRVI II. do IV. skupine, čije utvrđeno oštećenje organizma ima za posljedicu oštećenje funkcije ekstremiteta ili oštećenja vida. Važećim Zakonom predviđene su carinske i porezne olakšice za navedene skupine HRVI s oštećenjem funkcije samo donjih ekstremiteta, odnosno kralježnice što utječe na funkciju donjih ekstremiteta.

teta. Osnovica za utvrđivanje prava na obiteljsku invalidninu članovima obitelji smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, koji je poginuo ili ubijen, povećava se s važećih 40 na 50% od osnovice. Obiteljska invalidnina za umrlog HRVI I. do IV. skupine koji je do smrti koristio njegu i pomoć druge osobe, povećava se sa sadašnjih 15 na 25% od osnovice, uz brisanje ograničenja koje je bilo u važećem Zakonu da korisnik ne smije biti zaposlen, primati mirovinu, niti se baviti samostalnom djelatnošću.

Djeca, posvojenici i pastorčad, imali bi obiteljsku invalidninu za vrijeme služenja vojnog roka nakon prestanka redovnog školovanja, ako je služenje započelo najkasnije 12 mjeseci nakon prestanka redovnog školovanja. Iste kategorije imale bi pravo 12 mjeseci nakon završetka ili prekida redovnog školovanja na obiteljsku mirovinu, ako su neuposljeni sukladno članku 210. Obiteljskog zakona. Uvodi se i pravo na doplatu za djecu smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i djecu zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja u najvišem predviđenom iznosu. Članovi obitelji zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja primali bi nakon prestanka novčane naknade u iznosu obiteljske invalidnine, obiteljske invalidnine u kontinuitetu koja bi im se priznavala po službenoj dužnosti, a ne kao do sada na njihov zahtjev. Pravo na opskrbninu ne bi kao apsolutnu zapreku više imalo primanje stalne novčane pomoći, niti bi bilo kao do sada vezano obvezom stalne novčane pomoći, niti uzdržavanja članova obitelji, već bi se dijelio prihod svih članova obitelji. Time bi se izbjegla mogućnost da hrvatski branitelji koji se odreknu stalne socijalne pomoći do ostvarivanja prava na opskrbninu, ostanu bez ikakvih prihoda.

Novine u postupku priznavanja prava

U odredbama o postupku za priznavanje prava, uvode se neke novine koje su se pokazale kao nužne kroz provedbu važećeg Zakona. Tako se predlaže da

ne zastarijevaju prava po osnovi smrti hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, koji je počinio samoubojstvo kao posljedica teške psihičke bolesti uzrokovane sudjelovanjem u obrani suvereniteta Republike Hrvatske. Važećim Zakonom, rok za podnošenje zahtjeva je 5 godina od smrti osobe. Bitno je smanjen i opseg dokumentacije za priznavanje prava kako bi se ubrzao postupak i Zakon postao provediv. Pravovaljana medicinska dokumentacija za bolest i smrt uslijed bolesti, te samoubojstva uzrokovano psihičkom bolešću, produžena je sa 30 dana odnosno sa 2 godine za PTSP na 10 godina, a i duže uz vještačenje u ovlaštenim zdravstvenim ustanovama. Priznaje se i pravo na medicinsku i fizikalnu rehabilitaciju svim HRVI iz Domovinskog rata.

Produženje roka za podnošenje zahtjeva

Produžuje se i rok za podnošenje zahtjeva za status HRVI na osnovi bolesti 12 mjeseci od stupanja na snagu Zakona kao i za priznavanje prava na obiteljsku invalidninu iza smrti hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata koji je umro od bolesti. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti pružalo bi stručnu i pravnu pomoć hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji putem svojih podružnih jedinica osnovanih u svakoj županiji i Gradu Zagrebu, pa bi na taj način budući korisnici iz Zakona brže i lakše dolazili do informacija o načinu ostvarivanja pojedinih prava. Ujedno se daje mogućnost pokretanja upravnog spora i kod rješenja kojim se predmet vraća na ponovni postupak prvostupanjskom tijelu.

Prijelaznim i završnim odredbama predviđa se prevođenje priznatih prava samo ako je to za korisnika povoljnije. Navedenim odredbama prijedloga Zakona postiglo bi se da prava budu ravnomjernije raspoređena između branitelja iz Domovinskog rata i HRVI, te članova obitelji smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih branitelja. Ujedno se osigurava da zakonske odredbe budu provedive, te

da se ne propisuju prava koja su samo deklarativna i zbog financijskih mogućnosti neostvariva.

RADNA TIJELA

O predloženom Zakonu očitovala su se i nadležna tijela Hrvatskog sabora. **Odbor za zakonodavstvo** podupro je njegovo donošenje. Primjedbe i prijedlozi izneseni na sjednici Odbora načelne su naravi i odnose se na nužnost nomotehničkog uređenja izričaja, kao i potrebu da se preispitaju pojedina rješenja glede prava iz mirovinskog osiguranja, te posebnih mjera skrbi. Posebno se ukazuje na neprikladno utvrđivanje obveze provođenja profesionalne rehabilitacije tijelima koja nisu ni ovlaštena ni osposobljena za njezino provođenje. **Odbor za ratne veterane** podnijeti je prijedlog razmotrio u svojstvu matičnog radnog tijela, a sjednici su nazočili i predstavnici udruga proizašlih iz Domovinskog rata. Većina članova Odbora te nazočnih predstavnika udruga, pozdravila je predložena rješenja uz konstataciju da je u proteklih nekoliko mjeseci dosta učinjeno na poboljšanju statusa hrvatskih branitelja kako kroz izmjene i dopune, tako i kroz vraćanje digniteta hrvatskim braniteljima. Naglašena je i potreba za donošenjem ovog Zakona konsenzusom svih političkih stranaka u Hrvatskom saboru. Između ostalih prijedloga i mišljenja, izdvojeno je da su u definiciju hrvatskog branitelja uvedeni i pripadnici naoružanih odreda Narodne zaštite, te mogućnost da prava HRVI iz Domovinskog rata ostvaruju i pripadnici vatrogasnih postrojbi i Civilne zaštite uslijed rane i ozljede. Ove bi odredbe dovele do povećanja broja hrvatskih branitelja i konzumenata prava iz Zakona. Trebalo bi razmisliti o propisivanju prava navedenih kategorija osoba kroz posebni zakon (npr. Zakon o sudionicima rata). Pripadnicima Narodne zaštite prava treba vezati uz nastavak sudjelovanja u OSRH ili na prvoj crti bojišnice. U pripadnike OSRH trebalo bi kod taksativnog nabiranja navesti i pripadnike Zbora narodne garde (ZNG-a.)

Status dragovoljca Domovinskog rata i status zatočenika, ne bi trebalo vezati uz vremenski rok, jer je netko mogao nastradati odmah po uključivanju u rat ili zadobiti posljedice po zdravlje ako je u zatočeništvu proveo samo jedan dan.

Na raspravi je bilo riječi i o određivanju trajanja Domovinskog rata, utvrđivanjem pojedinih dijelova zdravstvene zaštite, ostvarivanju prava na obiteljsku mirovinu, ostvarivanju prava na doplatu za djecu, rješavanju stambenog zbrinjavanja i o oslobađanju od plaćanja sudskih, upravnih, i javnobilježničkih pristojbi u uvjetima propisanih zakonskim odredbama.

Nakon provedene rasprave Odbor za ratne veterane odlučio je predložiti Hrvatskom saboru donošenje zaključka kojim se prihvaća Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja iznesena u raspravi uputit će se predlagatelju radi ugradnje u Konačni prijedlog zakona.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo Prijedlog zakona raspravio je kao zainteresirano radno tijelo, a u raspravi koja je uslijedila nakon izlaganja predstavnika predlagatelja, većina je članova podržala potrebu donošenja ovog Prijedloga zakona. On je ujedno po njihovom mišljenju odraz stanja i realnih materijalnih mogućnosti Republike Hrvatske u provedbi propisanih prava, a koja stoga nisu samo deklarativna i bez financijskih mogućnosti za realizaciju. Nesumnjivo je da se predloženim odredbama poboljšava položaj hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Podržane su odredbe oslobađanja od sudjelovanja u pokriću dijela troškova zdravstvene zaštite; za člana obitelji smrtno stradalog branitelja, nestalog ili zatočenog hrvatskog branitelja, kao i hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata s oštećenjem organizma od najmanje 30%, uvećanje mirovine ostvarene prema općem propisu za 10 do 30% ovisno o vremenu provedenom u obrani suvereniteta Republike Hrvatske, uvođenje pravnog instituta najniže mirovine, povećanje osnovice za utvrđivanje

prava na obiteljsku invalidninu članovima obitelji smrtno stradalog branitelja iz Domovinskog rata sa 40 na 50% od osnovice.

Tijekom rasprave pojedini članovi Odbora skrenuli su pozornost na odredbu članka 2. stavak 3., predlažući da se ovom odredbom jasnije istakne da su dragovoljci Domovinskog rata oni koji osim ispunjenja uvjeta iz ovog članka nisu bili i vojni obveznici. Nakon rasprave članovi Odbora su većinom glasova predložili Hrvatskom saboru da usvoji zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, u tekstu kako ga je predložila Vlada Republike Hrvatske. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izražena u raspravi dostavit će se predlagatelju da ih uzme u obzir prilikom izrade Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za obitelj, mladež i šport saslušao je izlaganje predstavnika predlagatelja koji je iznio osnovne predložene postavke, kao i kronologiju donošenja dosadašnjih propisa kojima su uređena ova prava. U raspravi je istaknuta potreba da se predloženim Zakonom isprave nepravde, te kvalitetnije i sveobuhvatnije regulira status hrvatskog branitelja i priznavanje pojedinih statusnih prava. Posebno je istaknuta činjenica da su u pripremi predloženog Zakona sudjelovale sve udruge hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, te da je predloženo donošenje konsenzusom. Kao posebno pitanje postavljeno je koliki bi mogao biti broj hrvatskih branitelja. Nakon obrazloženja predstavnika predlagatelja, istaknuto je da bi nadležno Ministarstvo kod utvrđivanja broja hrvatskih branitelja trebalo obratiti posebnu pažnju. Nakon rasprave Odbor je jednoglasno predložio Saboru usvajanje zaključka kojim se prihvaća podnijeti prijedlog, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izneseni u raspravi dostavljaju se predlagatelju kako bi ih mogao uzeti u obzir prigodom izrade Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za useljništvo proveo je raspravu kao zainteresirano radno tijelo,

a raspravi su bili nazočni i predstavnici udruga hrvatskih branitelja - pripadnici Hrvatskog vijeća obrane. Prema riječima predstavnika predlagatelja, zbog nezadovoljstva dosadašnjim zakonom, formirana je radna skupina za izradu novog zakona. U radu te skupine uključeni su i predstavnici udruga proizašlih iz Domovinskog rata. Izražena je i nada da će zakon biti provediv, a u raspravi je ocijenjeno da je predlagatelj vodio računa o unošenju novih zakonskih rješenja, pa se ovaj prijedlog svrstava među najkvalitetnije. Iznesene su i neke bojazni da u zakonski tekst nisu ugrađeni kontrolni mehanizmi. Postavljeno je pitanje neće li se produžavanjem rokova za priznavanje oboljenja od PTSP-a na 10 godina, uslijed gospodarske situacije rezultirati nekontroliranim povećanjem broja zahtjeva na temelju oboljenja od PTSP-a. Predloženo je da se i problemi pripadnika HVO-a obuhvate ovim zakonom, te da se utvrdi cjelovit registar branitelja. Zakon treba voditi računa i o braniteljima koji će otići u mirovinu redovitim putem tj. branitelji koji nisu pretrpjeli ranjavanja. Zbog problema finacijske naravi, predloženo je osnivanje Fonda hrvatskih branitelja. U nastavku rasprave raspravljalo se i o Nacrtu međudržavnog sporazuma između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine o rješavanju prava hrvatskih branitelja pripadnika HVO-a. Predloženo je da u radnoj skupini koja priprema taj sporazum, sudjeluje i saborski zastupnik iz BiH dr. **Ivan Bagarić**, član Odbora za useljništvo i **Ivan Jurčević**, predsjednik Udruge umirovljenika HVO-a.

Nakon provedene rasprave, na prijedlog predsjednice Odbora donesen je većinom glasova zaključak kojim se prihvaća prijedlog Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, u tekstu kako ga je predložila Vlada Republike Hrvatske. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja izražena u raspravi, dostavit će se predlagatelju da ih uzme u obzir prilikom izrade Konačnog prijedloga zakona.

RASPRAVA

Uvodno izlaganje podnijela je potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, **Jadranka Kosor**.

Provediv, pravedan i realan zakon

Predlažući ovaj zakonski tekst, Vlada je željela da on bude provediv, pravedan i realan, odnosno u skladu s mogućnostima hrvatske države i ovom trenutku. On ujedno treba trajno čuvati dostojanstvo hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji. Treba stvarati klimu u kojoj će se prije svega govoriti o zapošljavanju hrvatskih branitelja, kao i rješavanju najvažnijih pitanja poput stambenog. Istovremeno treba potaknuti njegovo donošenje konsenzusom. Nakon donošenja rečenog Zakona, trebalo bi stvoriti i ozračje u kojem će hrvatski branitelji u svakoj prigodi isticati svoju pripadnost pobjedničkoj Hrvatskoj vojsci koja je branila i obranila Hrvatsku. I ovom prilikom potpredsjednica Jadranka Kosor naglasila je zajedničku potrebu da se respektiraju temeljne odredbe ugrađene u Deklaraciju o Domovinskom ratu. Osobito se to odnosi na one dijelove koji ukazuju da je on bio pravedan, osloboditeljski, obrambeni, te gdje se jasno navode agresori na Republiku Hrvatsku.

Ovaj zakon treba štiti prava i dostojanstvo hrvatskih branitelja te članova njihovih obitelji.

Precizirala je zatim pojedine zakonske odredbe, te naglasila da se umjesto pojma "poginulog hrvatskog branitelja" uvodi pojam "smrtno stradalog hrvatskog branitelja". Krug smrtno stradalih osoba širi se i na pripadnike vatrogasnih postrojbi, te na druge osobe koje su po nalogu tijela državne vlasti stradale u obrani suvereniteta Republike Hrvatske. Ova odredba omogućuje priznavanje prava i pripadnicima Civilne zaštite koji

su stradali u obrani suvereniteta Republike Hrvatske, te osobama koje su obavljale obaveštajnu djelatnost u funkciji obrane suvereniteta Hrvatske po nalogu tijela državnih vlasti, pa su zbog toga izdržavali kazne zatvora izvan Republike Hrvatske.

Naglasila je zatim i prava vezana uz status hrvatskog ratnog vojnog invalida kao i prava onih osoba koje su prošle torturu u srbijanskim logorima poput Stajićeva i Morinje. Razjasnila je zatim da dodatak na mirovinu postaje sastavnim dijelom mirovine, te na uvođenje novog instituta najniže, zaštićene mirovine. Radi se o pravu svih hrvatskih branitelja koji prema općem propisu nakon navršениh 65 godina za muškarce i 60 za žene, stječu pravo na 45% prosječne neto plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj. Isto tako, mirovina hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata ostvarena prema općem propisu, prema Zakonu o mirovinskom osiguranju uvećava se za 10 do 30 %, ovisno o vremenu sudjelovanja u Domovinskom ratu. Objasnila je zatim i detalje uz stambeno zbrinjavanje, sustav carinskih i poreznih olakšica, prava na obiteljsku invalidninu, doplatka na djecu, i ostalih prava navedenih zakonskim aktima.

Zastrašujući podaci

Zatim je podsjetila zastupnike Hrvatskog sabora da Hrvatska još traga za sudbinom 1184 osoba, te da je do sada pronađeno čak 140 masovnih grobnica na teritoriju Republike Hrvatske. Zastrašujući je i podatak da je čak 1366 hrvatskih branitelja počinilo samoubojstvo, osjećajući teške posljedice psihičkih bolesti uzrokovanih sudjelovanjem u obrani suvereniteta Republike Hrvatske. Upozorila je i na potrebu izmjena odnosa prema oboljelima od PTSP-a, a predložena prava za ovu kategoriju pozdravljena su i na konferenciji Svjetske veteranske federacije koja je nedavno održana u Zagrebu. Isto tako, ovim je prijedlogom priznato pravo na medicinsku i fizikalnu rehabilitaciju svim ratnim vojnim invalidima, a predložena je i stručna pravna

pomoć putem područnih službi u svakoj županiji i Gradu Zagrebu. Ujedno se daje mogućnost pokretanja upravnog spora i kod rješavanja kojim se predmet vraća na ponovni postupak prvostupanjskom tijelu. Upozorila je zatim da je enormno porastao zahtjev za jednokratnom pomoći, što samo po sebi govori da branitelji teško žive i da su pojedini na rubu egzistencije. Podsjetila je da se posljednjim izmjenama ukinulo tzv. famozno prevođenje, kojega su sami branitelji ocijenili ponižavajućim postupkom, te mučno testiranje za hrvatske branitelje koji su oboljeli od posttraumatskog stresnog poremećaja.

Pozvala je sve zastupnike da svojom potporom omogućе suglasno donošenje zakona kojim bi se osigurao normalan život hrvatskim braniteljima, kao i članovima njihovih obitelji. Podsjetila je ujedno da se ne smiju zaboraviti žrtve hrvatskih branitelja koji su često i goloruki išli u obranu Hrvatske.

U ime Odbora za veterane govorio je predsjednik rečenog saborskog tijela, zastupnik **Vlado Jukić**. Konstatirao je da je u proteklih nekoliko mjeseci dosta učinjeno na poboljšavanju statusa hrvatskih branitelja kako kroz izmjene i dopune važećeg Zakona, tako i kroz vraćanje digniteta hrvatskim braniteljima. Izdvojio je pojedine dijelove iz rasprave na Odboru, te naglasio da su jednoglasno predloženi zaključci kojima se prihvaća predloženi zakonski tekst, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju predlagatelju radi ugradnje u Konačni prijedlog zakona.

Zastupnica **Marija Bajt** obrazložila je stavove Odbora za obitelj, mladež i šport. Govoreći o raspravi, posebno je apostrofirala činjenicu da su na Odboru bili nazočni predstavnici svih udruga hrvatskih branitelja. Oni su izrazili zadovoljstvo i očekivanje da će odluke o predloženom zakonskom tekstu biti donesene konsenzusom. I ovo radno tijelo podržalo je donošenje zaključka kojim se prihvaća Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

Donošenje konsenzusom

Predsjedavajući je zatim napomenuo da slijede izlaganja predstavnika parlamentarnih stranaka, te riječ dao zastupniku i potpredsjedniku Hrvatskog sabora **Darku Milinoviću** koji je iznio stavove Kluba zastupnika HDZ-a. Pozdravio je nazočne predstavnike veteranskih udruga, podržavajući intenciju predstavnice Vlade da se rečeni tekst donese konsenzusom. Time bi se ujedno ojačali njegovi temelji, te osigurala provedivost. Podsjetio je zatim i na efekte dosadašnjih zakonskih izmjena koje je inicirao Klub zastupnika HDZ-a, izražavajući ujedno i nadu da se neće ponoviti podjele prilikom današnje rasprave. Upozorio je ipak na pojedine stavove bivše koalicijske vlasti prema hrvatskim braniteljima i stradalnicima Domovinskog rata.

Pri izradi zakonskih rješenja obavljene su i konzultacije s brojnim udrugama proizašlim iz Domovinskog rata.

Mi nismo prihvatili praksu koja je uslijedila nakon izbora 2000. godine, kada su se uz hrvatske branitelje dodavali "atributi poput zločin, palež, kriminal i borci za privilegije". Iako svaku vlast drži hrvatskom, ukazao je na značajne elemente u kojima su se bivša koalicijska i sadašnja vlast, razlikovale u pogledu rješavanja braniteljskih prava. Podsjetio je i na nepotrebnu spektakularnost oko događaja koji su se svojedobno odvijali u Gospiću. Napomenuo je zatim i nekoliko detalja vezanih uz samu izradu predloženog zakonskog teksta. Tom se prilikom išlo na konzultaciju s velikim brojem udruga koje su proistekle iz Domovinskog rata. Njima je ujedno predložena potreba da ovi zakonski prijedlozi budu uistinu realni i provedivi. Iako su u pojedinim detaljima tražene povoljnije odredbe oko postotka zajamčene mirovine i prava vezanih uz carinske pogo-

dnosti, uspjeli smo pronaći zajednički jezik i usuglasiti želje i mogućnosti.

Ukoliko bi se ovaj Zakon donio konsenzusom, onda bi se zajamčila i njegova dugoročnost, bez obzira tko bude u budućnosti obnašao vlast u Republici Hrvatskoj, napomenuo je zastupnik Milinović, podržavajući predloženi zakonski tekst.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Ivica Pančić (SDP)**. Predložio je da se odustane od naglašavanja pojedinih nespretnosti koje su se događale u periodu bivše Vlade, a odnose se na postupke prema hrvatskim braniteljima 2000. i 2001. godine. Unazad nekoliko zadnjih mjeseci, 8 hrvatskih generala završilo je u Haagu, pa se ipak ne govori o kriminalizaciji Domovinskog rata. I zastupnik **Pero Kovačević (HSP)** javio se zbog ispravka netočnog navoda zastupnika Milinovića koji je rekao da je u Zakonu iz 1996. godine bilo privilegija. Podsjetio je da je taj Zakon donesen jednoglasno u Saboru. Kao predsjednik radne skupine koja je radila na izradi rečenog zakonskog teksta, konstatirao je da u zakonu nije bilo nikakvih privilegija.

U ime Kluba zastupnika HSP-a govorio je zastupnik **Anto Đapić** koji je uvodno podsjetio na dvojbe koje mogu proizaći iz pojedinih političkih ocjena o ovoj materiji koje su se čule u uvodnim izlaganjima. Ovakvu mogućnost usporio je s narodnom izrekom: "kada se tjera zec, zna se istjerati lisica", dodajući da takve situacije imaju svoje lice i naličje.

Obustaviti medijsku kriminalizaciju Domovinskog rata

Govoreći o neprihvatljivim postupcima bivše vlasti prema braniteljima, više je zamjerio na pojedinim nespretnostima vezanim uz postupak revizije i birokratskog ponašanja, nego na stvarnom smanjivanju materijalnih prava. Upozorio je zatim na situacije u kojima su hrvatski branitelji u proteklom periodu bili uskraćeni u svojim pravima, nerije-

tko marginalizirani i ponižavani, i daleko od mogućih probitaka nakon privatizacijskih postupaka u gospodarstvu.

Drži da zbog medijskih odjeka još uvijek traje kriminalizacija hrvatskih branitelja, podsjećajući na otvaranje pravog lova na generala Gotovinu i pojedine branitelje. Ne odobrava niti zakonske pripreme kojima bi se njegovoj obitelji onemogućilo raspolaganje imovinom. Neprihvatljivo je da su pobjednici u ovom ratu nerijetko u lošijem položaju od onih koje su kao agresore pobijedili.

Velika većina hrvatskih branitelja nije do sada praktički realizirala nikakva zakonska prava.

Zastupnik Đapić zatim je dao paralelni prikaz zakonskih prava sudionika "Otdžbinskog rata u Srbiji i Crnoj Gori", navodeći da je razina ovih prava jednaka pravima sudionika NOB-a, a razmjerno su veća i prava ratnih veterana u susjednoj Bosni i Hercegovini. Ipak, najveća prava imaju pripadnici vojske Republike Srpske, dok kod nas određena prava imaju pretežno članovi HRVI. Slovenija je pak imala maleni rat, ali njihovi sudionici imaju iznimno velika prava. U Hrvatskoj se godinama stvarala zabluda da branitelji imaju velike pogodnosti, premda su neka prava imali samo ratni vojni invalidi, dakle njih oko 35 tisuća. Velika većina od oko 400 tisuća hrvatskih branitelja nije realizirala nikakva prava, osim pojedinih gotovo deklaratornih prava na prednost pri zapošljavanju. Imali su i povlastice oko uvoza automobila i oslobađanje od participacije, ali prema trenutnom zakonu ova su prava ukinuta i očito neće biti vraćena. Istaknuo je zatim pojedina nova prava, izdvajajući pravo dragovoljcima i braniteljima na najnižu mirovinu nakon navršanih 65 godina, te povećanje prava pojedinim kategorijama invalida. Ujedno se proširio krug korisnika jer su prava priznata i naoružanim odredima Narodne zaštite, Civilnoj zaštiti. Međutim, time se omogućava nagli porast korisnika zakonskih prava i posredno

ugrožavaju prava sadašnjih korisnika. Istovremeno su ukinuta pojedina prava koja postoje u važećem Zakonu. To se odnosi na gubljenje prava članova obitelji zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja na stambeno zbrinjavanje, na gubitak prednosti smještaja u učeničkim domovima, besplatne udžbenike i na prednost prilikom zapošljavanja. Uočio je i određenu podjelu među pravima invalida, pitajući se zašto 20%-tni invalidi gube pravo na oslobađanje od participacije, a ukida se prednost braniteljima prilikom kupovine poljoprivrednog zemljišta, uz istovremenu zakonsku pripremu za prodaju strancima, sukladno odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Pozdravio je uvođenje prava na pokop svih branitelja uz vojne počasti, ali upozorio da Zakon nije transparentan, a izračun je prekomplikiran, s dvojabama i nejasnim definicijama. I ovdje se javlja opasnost o obnovi brojnih upravnih sporova, upozorio je zastupnik. Istovremeno se neriješenim ostavljaju i prava i status pripadnika Hrvatskog vijeća obrane, kao i velikog broja dragovoljaca koji su na početku rata branili Republiku Hrvatsku od agresije. Ukupno gledajući, s ovakvim prijedlogom zakona ne možemo biti zadovoljni jer hrvatski branitelji nisu ništa dobili. Podržat ćemo njegovo donošenje u prvom čitanju, a konačnu odluku namjeravamo donijeti nakon što razmotrimo kako će Vlada uvažiti iznijete primjedbe i razmišljanja.

Prava sukladna gospodarskim mogućnostima

U ime Kluba zastupnika HSLS-a, DC-a govorila je zastupnica **Đurđa Adlešić**. Ona je predloženi tekst nazvala dugo najavljivanim i iščekivanim, procjenjujući da se njegovim odredbama utječe na živote oko 400 tisuća hrvatskih građana. I ona je podržala inicijativu da se Zakon donese konsenzusom kako se ne bi svaki čas mijenjao, ovisno o promjenama vlasti. Naglasila je potrebu da se respektira provedivost, sukladno trenutnim gospodarskim mogućnostima, jer su u nedavnoj prošlosti

donošene odredbe koje se nisu mogle realizirati, ili su bile apsurdne. Tako su primjerice roditelji poginulog branitelja svake godine trebale podizati potvrdu o tom događaju. Pozdravila je što se pristupilo konzultacijama s predstavnicima braniteljskih udruga, ali postoje i udruge koje se javljaju i navode kako nisu konzultirane, odnosno da se ne slažu s pojedinim odredbama. I ona je spomenula da naglo rastu zahtjevi za jednokratnom novčanom pomoći, navodeći i svoja iskustva gradonačelnice u Bjelovaru. Iznijela je zatim i konkretne primjedbe, tražeći preciznije definiranje pojma hrvatskog branitelja i dragovoljca, kao i perioda provedenog na ratištu, kojim se ostvaruju navedena zakonska prava. Istovremeno je upozorila da se u tom kontekstu moraju bolje definirati i prava žena branitelja. Predložila je ujedno da svi HRVI ostvaruju pravo na potpuno oslobođenje od participacije, ukazujući istovremeno na teške posljedice i okolnosti u kojima su se dogodili brojni suicidi hrvatskih branitelja. Također bi trebalo razmotriti gradnju bolnice za veterane, te preciznije definirati odredbu o pravu na prednost pri zapošljavanju djece smrtno stradalih branitelja.

Treba jasnije definirati pojam hrvatskog dragovoljca i branitelja, kao i vrijeme provedeno na ratištu.

Zastupnica je na kraju podržala i napore da se osigura stambeno zbrinjavanje hrvatskih branitelja, ali je upozorila da treba voditi računa o realnostima gospodarskog trenutka. Predložila je da se donese provediv zakon, bez deklarativnih obećanja i uz punu konzultaciju braniteljskih udruga.

Zastupnik **Pero Kovačević (HSP)** javio se zbog ispravka netočnog navoda kako je Zakon o braniteljima iz 1996. godine bio neprovediv. Podsjetio je na njegovu dobru realizaciju u pojedinim segmentima, kao i na činjenicu da se situacija pogoršala nakon realizirane

koalicije HSLS-a sa SDP-om u programu "otvorena vrata".

Izbjeći nepotrebnu politizaciju

U ime Kluba zastupnika HSLS-a i DC-a govorio je i zastupnik **Franjo Piplović**. Naglasio je da se i Demokratski centar pridružuje inicijativi o potrebi konsenzusa, ukazujući na potrebu da ovaj zakon prihvati cijeli Sabor, a ne samo jedna ili nekoliko političkih stranaka. Pošto se ovdje radi o pravima, a ne privilegijama i povlasticama, raspravu treba voditi čuvajući dostojanstvo hrvatskih branitelja. Dosadašnje česte izmjene nanijele su veliku štetu i služile za nepotrebnu politizaciju i prepucavanja između pojedinih stranaka. Kod branitelja i članova njihovih obitelji, stvoren je sindrom jedne nesigurnosti, a propisana prava trebaju biti jasna i provediva, istaknuo je zastupnik Piplović.

Ciljajući na nastup zastupnika Kovačevića, zastupnica **Đurđa Adlešić (HSLS)** pozvala se na povredu Poslovnika u njegovom članku 209. Smatra da je želio ispraviti vlastite propuste u izradi tadašnjih zakonskih odredbi, dok je obnašao dužnost pomoćnika ministra u nadležnom ministarstvu. Da je zakon bio provediv, vjerojatno bi se i proveo, zaključila je zastupnica.

Predsjedavajući je konstatirao da se u ovom slučaju ne radi o povredi Poslovnika, jer članak 209. regulira sam institut, ali ne i njegov sadržaj.

Ujednačiti prava svih invalida i stradalnika

Zastupnik **Damir Kajin** iznio je stavove i mišljenja Kluba zastupnika IDS-a, ocjenjujući da će za provedbu ovog zakona trebati osigurati 3,6 milijardi kuna u slijedećoj godini. Analizirao je zatim pojedine proračunske stavke, u svjetlu najava resornog ministra financija, kako će se povećati prihodi po osnovi PDV-a, poreza na dobit i na dohodak. Nitko nije protiv zakonskih prava za branitelje, ali ne slaže se da se i ljudi koji su radili u toplim uredima, 50 kilometara udaljenim od fronte,

retiraju kao hrvatski branitelji. Smatra da se država treba odužiti istinskim braniteljima, žaleći istovremeno što se na isti način nije odužila i borcima NOR-a bez kojih Istra, Rijeka, Zadar, i Baranja, nikada ne bi bile sastavnim dijelom Republike Hrvatske. Napravio je zatim kratku retrospektivu poteza vezanih uz posljednje izmjene Zakona o braniteljima, analizirajući pojedina prava kao i njihov sadržaj. Govoreći o predloženom zakonskom tekstu, osvrnuo se na uvođenje instituta najniže mirovine za sve hrvatske branitelje, koja bi nakon 65. godine života iznosila oko 1.900 kuna. Pozdravio je predložena rješenja vezana uz pravo doplatka na djecu, utvrđivanje prava na obiteljsku invalidninu, ortopedskog dodatka, naknade troškova prijevoza, kao i na dobra rješenja u slučaju konstatacije PTSP-a.

Iz zakonskih obveza o obrani domovine ne bi trebalo stvarati nikakve privilegije.

Ponovno se vratio na situaciji u kojoj su borci II. svjetskog rata nakon 1991. godine ostali bez ičega, tražeći da se makar invalidi i zatvorenici koncentracijskih logora izjednače s pravima invalida iz Domovinskog rata. U tom je kontekstu kaže, uostalom govorila i potpredsjednica Vlade Jadranka Kosor, na nedavno održanoj veteranskoj konferenciji. Osobito je pozdravio najavu Vlade da zaštititi i obešteti prava ljudi koji su bili zatvoreni u srpskim zatvorima, a čitavo su vrijeme radili za hrvatske obavještajne službe. Slično bi se trebalo postupiti i sa stradalicima koji su se odazvali pozivu predsjednika Tuđmana povodom agresije na Republiku Hrvatsku, a pristigli su s područja susjedne Bosne i Hercegovine. Podsjetio je da u Istri čak oko 8 tisuća građana prima talijanske mirovine, jer su se svojedobno morali odazvati tada važećim zakonskim propisima i služiti u talijanskoj vojsci.

Zastupnik Kajin zatim je potvrdio kako je HDZ u posljednje vrijeme riješio nekoliko traumatičnih situacija,

počevši od prava za preživjele članove obitelji Zec, do smanjivanja napetosti prema pripadnicima nacionalnih manjina. Osvrnuo se potom i na zakonsku obvezu obrane i služenja vojske, ocjenjujući da iz tih odnosa ne treba izvoditi nikakve privilegije, ocjenjujući da će se njihov doprinos osjetiti u trenutku odlaska u mirovinu.

Predsjedavajući je konstatirao da se čak 8 zastupnika javilo zbog ispravka netočnog navoda. Zastupnik **Josip Đakić (HDZ)** smatra da nije točna tvrdnja da se ne vodi računa o borcima NOB-a, jer ih više od 120 tisuća prima mirovine o čemu svjedoče i službeni statistički podaci. Zastupnik **Pejo Trgovčević (HSP)** smatra pak da ne treba voditi raspravu o borcima NOR-a, već o braniteljima iz Domovinskog rata. Zastupnica **Marija Bajt (HDZ)** odustala je od ispravka netočnog navoda, dok je zastupnik **Nikola Sopčić (HDZ)** konstatirao da su borci NOR-a već odavno realizirali svoja mirovinska prava. Zastupnik **Pero Kovačević (HSP)** ispravio je lapsus zastupnika Kajina koji je upotrijebio termin "veterinarske svjetske organizacije", umjesto "veteranske". Zastupnik **Krunoslav Markovinović (HDZ)** smatra kako nije točna konstatacija da je dio primalaca talijanskih mirovina u Istri, bio u ratu protiv svoje volje. To ga podsjeća i na nedavnu konstataciju kako ni Crnogorci nisu svojom voljom sudjelovali u agresiji na Hrvatsku.

Predsjedavajuća je upozorila zastupnike na potrebu pridržavanja poslovničkih normi, te riječ dala zastupnici **Ruži Tomašić (HSP)**. Ona smatra da nije točna tvrdnja koju zastupnik Kajin često spominje, odnosno da su hrvatski branitelji privilegirani u odnosu na veterane II. svjetskog rata koji su uz pomoć dva svjedoka, čak 45 godina nakon okončanja rata mogli iskoristiti sva zakonska prava. Spomenuto je i da su u nekim dalmatinskim mjestima čak i mrtve osobe i tovari dobivali mirovinu, dok pojedini ranjeni branitelji još uvijek čekaju na priznavanje svojih prava. Argumente o dobroj situiranosti boraca NOR-a u proteklom desetljećima iznijela je i zastupnica **Zdenka Babić – Petričević (HDZ)**,

dodajući da su progoni i ubijanja bili namijenjeni osobama u hrvatskoj vojsci koje su sudjelovale na drugoj strani rata. Predsjedavajuća je iznova upozorila na potrebu pridržavanja poslovničkih odredbi, te riječ dala potpredsjednici Vlade **Jadranki Kosor**.

Predstavnica Vlade Republike Hrvatske napomenula je da će završni osvrt iznijeti po okončanju rasprave. Osvrnula se međutim, na pojedine tvrdnje koje je prezentirao zastupnik **Damir Kajin**, odlučno odbacujući da je predstavljanje ovog zakonskog prijedloga u funkciji predizborne kampanje. Kao ministrica hrvatskih branitelja i potpredsjednica Vlada, dužna je obavljati svoj posao, a na Zakonu se uostalom počelo raditi još u veljači ove godine. Zakon će vrlo brzo biti upućen u drugo čitanje, a njegova se primjena očekuje od 1. siječnja 2005. godine.

Utvrđiti broj i kriterije za status branitelja

Nastavljeno je s raspravom, a riječ je u ime Kluba zastupnika LIBRE dobio zastupnik **Jozo Radoš**. On se osvrnuo na konstataciju da se ovim Zakonom želi vratiti ponos i dostojanstvo hrvatskih branitelja. Smatra da je njihova odluka da brane domovinu, iznad svake politike i siguran je da većina branitelja nije izgubila ponos na tu činjenicu. S vremenom je sigurno došlo do gorčine među jednim dijelom branitelja, ali to je opet pitanje jednog šireg društvenog konteksta. Nezadovoljni su i zbog činjenice da pojedinci uživaju zakonske pogodnosti premda nisu bili na bojišnici, te da je i u ovom ratu bilo profitera i ljudi koji su se obogatili tijekom procesa pretvorbe i privatizacije. Usprkos ovim činjenicama, branitelji mogu biti ponosni na svoje djelo, jer su sudjelovali u povijesnom činu stvaranja hrvatske države. Smatra ujedno da oko ovih stvari treba okončati sve političke rasprave i poentiranja. Ukoliko se odustane od racionalnog i argumentiranog pristupa, neće se moći ostvariti donošenje konsenzusom, ocijenio je zastupnik Radoš.

Napomenuo je zatim da je Zakon o pravima hrvatskih branitelja u prošlosti bio podložan čestim izmjenama, a za realizaciju predloženog teksta izdvojeno je 3,6 milijardi kuna. Bilo bi dobro da Ministarstvo predoči ukupan broj hrvatskih branitelja, kao i kriterij po kojemu su ostvarili ovaj status, jednako kao i za HRVI. Upozorio je da će se broj branitelja povećati prema predloženim odredbama, pa i o toj činjenici treba voditi računa. LIBRA smatra da branitelji ne žele ništa od države, osim ravnopravnosti i da mogu dobro živjeti. Što se tiče ratnih i civilnih invalida, smatra da trebaju dobiti sva potrebna prava, a da istovremeno ne ugroze svoje normalno funkcioniranje.

Branitelji su dali presudan doprinos pri stvaranju i obrani hrvatske države.

Analizirao je nadalje pojedine predložene odredbe, te upozorio na situaciju koja se odnosi na ratne vojne invalide koji su bili pripadnici Hrvatskog vijeća obrane. Upozorio je da su imali različita rješenja, odnosno jedni su uspjeli osigurati neka prava, dok to nije pošlo za rukom drugim kategorijama stradalnika iz HVO-a. Treba pri tome voditi računa i o diplomatskim standardima prema drugoj državi, ali ne može se prihvatiti ovakva zapravo neriješena situacija. Na kraju je istaknuo da LIBRA neće dovesti u pitanje donošenje zakona niti mogući konsenzus, ali samo ukoliko on proizlazi iz stvarnih odnosa i bude oslobođen politizacijskog pristupa ovoj temi.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Vlado Jukić (HSP)**. On smatra da nije točna konstatacija da postoje hrvatski branitelji koji nisu vidjeli crtu bojišnice. Ukoliko bi tko znao za takve slučajeve, trebao bi podnijeti prijavu nadležnom tijelu, a postoji i mogućnost obnove postupka. Pozvao je zastupnika Radoša da ukoliko zna za ovakve situacije, svoje tvrdnje potkrijepi konkretnim podacima, umjesto da generalizira i pred cjelokupnom javnošću ponovno

otvara pitanje tzv. lažnih invalida. Takav je pristup nedopustiv i zapravo predstavlja nastavak narušavanja dostojanstva hrvatskih ratnih vojnih invalida u cjelini, upozorio je zastupnik Jukić.

Zastupnik **Ivica Pančić (SDP)** precizirao je pojedine tvrdnje vezane uz rast financijskih sredstava namijenjenih Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, dok je zastupnik **Jožo Radoš** upozorio na povredu poslovnčkih odredbi. Smatra da zastupnik Jukić nije ispravio netočan navod, te je svojim istupom povrijedio članak 209. Poslovnika. O braniteljima i onima koji nisu bili na prvoj crti bojišnice govorio je kao o fenomenu, a ne o pojedinačnim slučajevima.

Zastupnica **Marija Bajt (HDZ)** upozorila je zastupnika Radoša da su u prošlom Zakonu o braniteljima bila ukinuta pojedina temeljna prava, koja su se prozivala privilegijama, dok su sami branitelji bili kriminalizirani. Na prošli je zakon predloženo više od sto amandmana koji su odbijeni, pa je to bio razlogom zbog kojih nije bio moguć konsenzus.

Razlikovati branitelje i sudionike rata

Zastupnik **Željko Kurtov** govorio je u ime Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a. On je posebno pozdravio branitelje koji su kao predstavnici udruga bili nazočni na sjednici. Smatra da se Hrvatska obranila oružjem, ali i "pisačim strojevima, skupljanjem donacija i novaca, te radom i čuvanjem djece koja su se skrivala po podrumima". Svaki je doprinos bio važan, ali danas se govori o pravima hrvatskih branitelja kao sudionika Domovinskog rata. Neobično je važno utvrditi kategoriju branitelja. Zatim se osvrnuo i na vlastito ratno iskustvo, navodeći da je prošao put od običnog vojnika, do zapovjednika Samostalne bojne Škabrnje i dozapovjednika zadarskog ratišta i južnog bojišta. I njegova je supruga proživljavala iskušenja i strahove, ali zbog toga nije branitelj. Zbog ovih se okolnosti ne može složiti s prijedlogom da se u kategoriju branitelja ubroje i ljudi koji su radili u Narodnoj

i Civilnoj zaštiti, te vatrogasci. Proširivanjem braniteljske populacije na ljude koji nisu proveli vrijeme na ratištu, umanjuje se mogućnost da financijska sredstva usmjerimo prema onima koji su se borili na ratištu i danas trpe posljedice. Podržao je prijedloge koji su se čuli iz pojedinih braniteljskih udruga, da se razdijeli status sudionika od branitelja. Ovim bi se zakonom trebao riješiti i definirati status branitelja, dok bi ostali sudionici trebali svoj status rješavati kroz Zakon o sudionicima Domovinskog rata. Zbog iznijetih razloga ne

U kategoriju branitelja ne treba svrstavati pripadnike Civilne i Narodne zaštite.

može podržati proširivanje statusa branitelja, a trebalo bi precizirati i kategoriju dragovoljaca, među kojima je bilo i žena. Zato je predložio da se prihvati formulacija slijedećeg sadržaja: "Dragovoljac iz Domovinskog rata je i žena hrvatski branitelj iz Domovinskog rata, koja se dragovoljno stavila na raspolaganje Republici Hrvatskoj i sudjelovala u obrani njenog suvereniteta prije 15. siječnja 1992. godine, a u Oružanim snagama je provela neprekidno najmanje sto dana". Također je potrebno urediti i prava branitelja koji su u mirovini, a koji su u rat ušli kao dragovoljci, jer po sadašnjem zakonu nemaju pravo na mirovinu kao pripadnici HV-a, iako su to bili. Predložio je da se ovoj kategoriji omogući izbor između civilne i vojne mirovine. Smatra ujedno da predloženim zakonskim tekstom treba doći do onih rješenja koja će biti poštena i na duže vrijeme provediva, kako Zakon ne bi trpio nove izmjene i dopune. Ocjenjuje ujedno da se vrijeme koje je provedeno na obuci, ne može svrstati u vrijeme provedeno na bojišnici i u status branitelja. Ponovio je zatim zakonsku definiciju trajanja Domovinskog rata, citirajući pojedine izvorišne ustavne osnove.

Pojedina predložena rješenja smatra izuzetno dobrim. To se odnosi na pravo ukopa svih umrlih branitelja uz odava-

nje državnih počasti, te snošenja troškova ukopa od nadležnog ministarstva. Ne zastarijeva pravo na osnovi smrti branitelja koji je počinio samoubojstvo kao posljedica psihičkih bolesti uzrokovanih sudjelovanjem u obrani Hrvatske, a pozdravio je i zakonska rješenja kojima se utvrđuju prava branitelja koji boluju od PTSP-a. Založio se za povećanje najniže zajamčene mirovine za branitelje nakon navršene 65. godine života. Smatra da bi iznos trebao iznositi barem 50% prosječne plaće, a u ovu će kategoriju ući samo manji dio braniteljske populacije, odnosno najugroženije skupine branitelja. Složio se i s uvođenjem prava na participaciju za invalide, ali smatra da bi ovo pravo trebalo vrijediti za sve kategorije branitelja. Konstatirao je da je trebalo riješiti i pravo uvoza automobila za sve branitelje bez plaćanja carine, ali bez obzira na tu činjenicu, Klub zastupnika HNS-a, PGS-a podržava donošenje ovog Zakona. Tražimo ujedno da se sve nejasnoće i propusti žurno utvrde, kako bi ovaj Zakon čim prije vidjeli u drugom čitanju, zaključio je zastupnik Kurtov.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Pero Kovačević (HSP)**. Upozorio je na pogibiju 26 hrvatskih branitelja u razdoblju između 1. siječnja i 30. lipnja 1996. godine. Ne bi se smjelo dopustiti da zbog navedenih razloga i okolnosti, njihove obitelji izgube zaslužena zakonska prava. I zastupnik **Josip Đakić** javio se zbog ispravka netočnog navoda. Naveo je obveze i stradanja pripadnika pričuvnih postrojbi na početku "balvan-revolucije", kao i zbivanja na području Slavonije i Baranje sredinom 1996. godine. Zastupnik **Šime Prtenjača (HDZ)** također je precizirao da je hrvatska policija uz naoružane pripadnike zaštite, činila temelj hrvatske obrane u lipnju 1990. godine, kada je počelo postavljanje prepreka na hrvatskim prometnicama.

Mirovina za sve branitelje nakon 65 godina života

Zastupnicima se zatim ponovno u ime predlagatelja obratila **Jadranka Kosor**.

Zahvalila je na konstruktivnoj raspravi, te iznijela neka pojašnjenja vezana uz najnižu zajamčenu mirovinu za branitelje nakon navršene 65 godina života. Ukoliko se prihvati ova odredba, već slijedeće godine navedeno bi pravo koristilo oko 10.000 branitelja, a mirovina bi iznosila 1773 kune. Što se tiče stambenog zbrinjavanja za kategorije zatočenih i nestalih, ono se nastavlja u dosadašnjem obliku, a treba ponoviti da su prilikom izrade Zakona konzultirane i sve braniteljske udruge uključujući i Udrugu roditelja poginulih hrvatskih branitelja. Već do kraja ove godine, trebao bi biti okončan i potpisan sporazum kojim se uređuju prava za pripadnike Hrvatskog vijeća obrane. Naglasila je da će se razmotriti i riješiti svaka opravdana prijava o osobama koje koriste navedene pogodnosti mimo zakonskih prava, a Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo obrane rade na programu registra hrvatskih branitelja što bi trebalo okončati do kraja godine.

Pri kraju je izrada i kriterija za upis dionica u Fond hrvatskih branitelja, a nakon okončavanja ovih poslova znat će se konačna i precizna brojka hrvatskih branitelja. Obećala je na kraju izlaganja da će sve prijedloge i primjedbe do izrade konačnog prijedloga biti razmotrene. Još je jednom naglasila da su predložene one zakonske mjere koje su primjerene ovim okolnostima i sadašnjim mogućnostima.

Registar branitelja i borbenih postrojbi

Klub zastupnika HSS-a podržava donošenje novog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata kojima se reguliraju važna pitanja za sve branitelje i članove njihovih obitelji, i smatra da bi se ovakav i slični zakoni trebali donositi konsenzusom, naglasio je **Željko Ledinski**. HSS-u smeta činjenica što do dana današnjeg nije napravljen registar hrvatskih branitelja iz kojeg bi se znalo koliko ih točno ima, a napose to što se sa svakom promjenom vlasti donosi novi zakon o pravima hrvatskih branitelja. Do dru-

gog čitanja zakona Vlada bi se trebala očitovati u svezi s nekim problemima, a o tome će, kaže, ovisiti konačno glasanje Kluba o predloženom zakonu. Odnosi se to ponajprije na ustroj registra branitelja jer od toga ovisi dobar dio predviđene zakonske regulative i provedivost zakona. Različito se tretira početak i kraj Domovinskog rata pa je krajnje vrijeme da se to konačno utvrdi i zaustavi svako daljnje licitiranje s tim u vezi. Za dosljedno provođenje ovoga zakona neminovno je utvrditi i registar borbenih postrojbi koje su sudjelovale u obrani i stvaranju naše države, a napose njihovog djelovanja i zapovjednika. Osim toga, predloženi bi zakon trebao biti usklađen s nekim drugim zakonskim aktima (Obiteljskim zakonom, Zakonom o obrani), a napose s našim mirovinskim i zdravstvenim sustavom. Klub se posebno zalaže za donošenje jedne minimalne prosječne mirovine za naše branitelje ali ona ne bi trebala biti nikako manja od prosječne mirovine u državi. Za provedbu zakona zakonodavac je predvidio dodatno zapošljavanje nekih djelatnika na terenu, a Ledinski podsjeća da već sada postoje uprave i uredi za obranu koji imaju sve potrebne informacije na terenu i mogli bi odraditi taj dio posla.

U raznim su prigodama premijer i drugi članovi Vlade znali reći kako je cilj ovoga zakona vraćanje dostojanstva hrvatskim braniteljima, ali bi se o tome dalo razgovarati u svjetlu nove politike aktualne Vlade prema međunarodnom sudu u Haagu, primijetio je **Ivica Pančić** u ime Kluba zastupnika SDP-a. Neposredno po završetku rata sredinom 90-tih godina Hrvatska je pristupila zakonodavnom rješavanju problema stradalnika Domovinskog rata i u skladu s tim za njih ustrojila odgovarajući sustav skrbi za kojeg Pančić misli da je daleko kvalitetniji od bilo kojeg sustava skrbi na prostorima bivše Jugoslavije. Ne slaže se s mišljenjem Kluba zastupnika HSP-a da je sustav takve skrbi npr. Republike Srpske kvalitetniji od našeg. No, uz sve dobro što je donio, sustav je u praksi počeo generirati probleme kroz niz nepravilnosti koje su bile ne samo financijsko opterećenje za državu već

su stvarale i nezadovoljstvo među hrvatskim braniteljima. Stoga je odgovarajući zakon iz 2001. bio isključivo u svrhu stvaranja racionalnijeg sustava koji će štititi interese istinskih hrvatskih branitelja i stradalnika. Klub nalazi zadovoljstvo u činjenici što je kod predlagatelja zakona prisutan onaj isti postulat kojim se rukovodio i SDP, a to je da svaki zakon mora biti u okvirima financijskih i gospodarskih mogućnosti Hrvatske.

Zbog toga su obećanja (veći dio) koja je hrvatskim braniteljima dala bivša oporba, a sada aktualna vlast bila nerealna i demagoška. Potvrđuje to i predloženi zakon jer se u najvećoj mjeri zasniva na toliko napadanom zakonu iz 2001. godine, podvlači Pančić. Stoga u predloženom zakonu, koji je SDP-u u znatnoj mjeri prihvatljiv, nema nekih temeljnih prijašnjih obećanja npr. o povećanju invalidske osnovice sa 115 na 160 posto, vraćanju posebnog doplatka kojim bi se invalidnine povećale za oko 90 posto, već se umjesto toga nudi povećanje obiteljskih invalidnina za 10 posto. Nadalje, nema oslobađanja od dijela troškova zdravstvene zaštite (participacije) za sve hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji, već se od sudjelovanja u pokrivenju tih troškova oslobađaju članovi obitelji smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, članovi obitelji zatočenoga ili nestaloga hrvatskog branitelja i hrvatski branitelji s utvrđenim oštećenjem organizma od najmanje 30 posto. Sve u svemu umjesto milijun ljudi tim bi pravom bilo obuhvaćeno tek nekoliko desetaka tisuća osoba, kaže Pančić. Napominje da nema niti promjena u postojećem modelu stambenog zbrinjavanja, a jednako tako ni toliko najavljivanog vraćanja dječjeg doplatka u maksimalnom iznosu za djecu HRVI, osim za djecu poginulog, zatočenog i nestalog hrvatskog branitelja. Tako se sa gotovo 5 mlrd kuna koliko su "težila" predizborna obećanja vladajućih došlo na nekih 100-tinjak milijuna kuna, rekao je Pančić. SDP je, kaže, zadovoljan što je HDZ u velikoj mjeri preuzeo SDP-ovu politiku izgradnje sustava skrbi za hrvatske branitelje, i u najvećoj mjeri njegov (sadašnji) zakon. Nagla-

šava još da su termini poput "hrvatski dragovoljac" i "pripadnik narodne zaštite i HOS-a" uvršteni u zakon još 2001., a ne sada, ali nema ništa protiv da se to i dodatno naglasi. Hrvatski branitelji i zatočenici srpskih konclogora i po važećem zakonu imaju status HRVI sa 20 posto tjelesnog oštećenja pa uvrštavanje te odredbe u zakon ništa bitnoga ne donosi. Ne zna zašto je iz zakona ispuštena odredba o pravu na naknadu za vrijeme nezaposlenosti jer nažalost još ima hrvatskih branitelja i djece poginulih branitelja koji dolaze na Zavod za zapošljavanje. Drži kako je ključni nedostatak predloženog zakona nepostojanje osnovnih kontrolnih mehanizama koji bi uklonio mogućnost njegove zlorabe jer se predlagatelj hvali da je pojednostavio postupak stjecanja statusa branitelja. Upozorio je na više rješenja koja su sporna za SDP, a mi izdvajamo neka. Za uporabu termina "smrtno stradali" umjesto "poginuli hrvatski branitelj" tvrdi da nije samo formalna već i sadržajna promjena te upućuje na Udrugu roditelja poginulih hrvatskih branitelja koja traži da se ostavi u zakonu dosad važeća ta odredba budući da bi ova promjena dovela do novih nepravilnosti. Prema zakonskom prijedlogu pravovaljana medicinska dokumentacija za bolest i smrt uslijed bolesti te samoubojstvo uzrokovano psihičkom bolešću produžena je sa 30 dana odnosno sa 2 godine za PTSP na 10 godina, a Pančić upozorava da će se bez kvalitetno ustrojenih liječničkih povjerenstava, preciznih pravilnika i mogućnosti kontinuiranog rješavanja nepravilnosti, broj zloraba prava po toj osnovi bitno povećati. Umirovljenje ljudi s nepunih 40 godina ne može biti rješenje i Klub bi želio da zakonodavac uzme u obzir taj argument. A vraćanje mogućnosti umirovljenja po osnovi invalidnosti i osobama koje nemaju status HRVI vraćanje je u 90-te kada je 5000 ljudi nezakonito ostvarilo pravo na invalidsku mirovinu, a da nisu imali status HRVI. To je dodatna mogućnost daljnjeg širenja korupcije među raznim povjerenstvima i vještacima u mirovinskom fondu. Garantiranje mirovine na 45 posto prosječne neto

plaće svih zaposlenih u Hrvatskoj pravni je institut kojeg bi, po riječima zakonodavca, slijedeće godine ostvarilo 10 tisuća ljudi, ali se nije moglo čuti koliko će ukupno hrvatskih branitelja iskoristiti to pravo, i u kojem roku. To će izgleda biti obveza koju će morati ispunjavati neke naredne hrvatske vlade, zaključio je Pančić.

Ne radi se o prepisanom zakonu

Kada bismo bili sigurni da se broj branitelja neće povećati, mogle bi se napraviti procjene, ali predloženi zakon dodatno proširuje krug hrvatskih branitelja pripadnicima naoružanih odreda Narodne zaštite. Ostane li se na naoružanim odredima tada neće biti problema, no garancije za to nema i zastupnik Pančić se boji da će mnogi u navedenim pravima iz mirovinskog osiguranja vidjeti izlaz za svoju nezavidnu socijalnu situaciju, a u konačnici to znači i povećanje broja hrvatskih branitelja. Zbog povećanja broja korisnika po svim osnovama ovaj će zakon biti vrlo teško financijski pratiti slijedećih godina, kaže Pančić. Drži da je predviđeno osnivanje novih područnih jedinica Ministarstva po županijama i Gradu Zagrebu, (imale bi savjetodavno-informativnu ulogu) u potpunoj suprotnosti sa proklamiranom politikom Vlade o smanjenju i racionalizaciji državne uprave jer se radi o zapošljavanju novih 100 ljudi. Na kraju upozorio je na neka dodatna pitanja koja će se vrlo skoro otvoriti. Zbog uključivanja Republike Hrvatske u međunarodne integracije i obveze koje iz toga slijede s jedne strane, a napose zbog preporuka Svjetske veteranske federacije javit će se potreba novih zakonskih rješenja za pripadnike, prije svega, antifašističkog pokreta ali i tadašnje regularne vojske za koje vrijedi Zakon o zaštiti vojnih i civilnih žrtava rata. U 90-tim se zanimarivao značaj antifašističke borbe u Hrvatskoj, ali će nakon zadnjih izjava talijanskih postfašista i ujedno najviši vladinih dužnosnika Italije kojima svojataju Istru, Primorje i Dalmacija, svi u Hrvatskoj kojima je Hrvatska na

srcu uvidjeti značaj antifašističke borbe i njezinih sudionika. Oni su, naime, među ostali, vratili matici zemlji hrvatsku obalu i time sačuvali njezino hrvatsvo. Isto tako smatra da treba cijeliti doprinos svih vojski koje su se borile za hrvatske interese, pa tako i pripadnika HVO-a, i s tim u vezi podsjeća na ustavnu obvezu Republike Hrvatske da pomaže pripadnike hrvatskog naroda bez obzira gdje živjeli. Klub se zalaže da se u predloženi zakon unese obveza sustavnog rješavanja pitanja stradalnika HVO-a, dakako u skladu sa našim realnim mogućnostima, ili pak obveže Vlada da izađe sa novim specijalnim zakonom odnosno međudržavnim ugovorom. U cilju zaštite istinskih hrvatskih branitelja i stradalnika Domovinskog rata te zaštite temeljnih vrijednosti Domovinskog rata, a imajući u vidu gospodarske mogućnosti zemlje, Klub pozdravlja preuzimanje većine rješenja iz aktualnog zakona, prihvaća određene nove promjene i traži od predlagatelja zakona da do drugog čitanja uzme u obzir iznesene prigovore te da se na tom tragu postigne puna suglasnost oko zakona, zaključio je Pančić. Uslijedili su brojni ispravci netočnih navoda. **Pero Kovačević (HSP)** je zaničevao točnost konstatacija da je HSP tvrdio da je sustav skrbi Republike Srpske bolji od našega u Hrvatskoj. Predsjednik HSP-a, kaže zastupnik, govorio je o razini i sadržaju prava u odnosu na opseg prava u Republici Srpskoj. Netočnom drži i Pančićevu konstataciju da je problem pripadnika HOS-a riješen 2001. te naglašava da je to učinjeno još 1997. godine.

Ključni je nedostatak predloženog zakona nepostojanje osnovnih kontrolnih mehanizama koji bi eliminirali mogućnost njegove zloporabe.

Josip Đakić (HDZ) ispravio je netočan navod da su ishlapila demagoška obećanja i da se zakonom ne može "pokriti" milijun hrvatskih branitelja.

Ovdje se ne radi ni o kakvom milijunu hrvatskih branitelja već o njih nešto više od 400 tisuća, poručuje Đakić, i najavljuje konačan registar tih branitelja do kraja godine. Naglasio je da u predloženom zakonu ima rješenja iz Zakona iz 1996., onoliko koliko je bivša vlast ostavila prostora u državnom proračunu za pokrivanje kompletne populacije hrvatskih branitelja.

Za **Petra Mlinarića (HDZ)** netočan je navod po kojem je HDZ od SDP-a prepisao zakon. "HDZ-ov zakon donesen prije 2000. bio je dobar, a vi ste ga gospodine Pančiću, naslijedili, prisvojili te jako osiromašili, i taj zakon sada poboljšavamo", poručio mu je Mlinarić. Zastupnica **Božica Šolić (HDZ)** reagirala je na Pančićevu konstataciju kojom se ovaj zastupnik zahvaljuje HDZ-u što je preuzeo SDP-ov zakon. Činjenica je, kaže zastupnica, da je predložen zakon nastao na temeljima struke jer je u njegovoj izradi sudjelovao širok krug stručnjaka zajedno s predstavnicima udruga proizašlih iz Domovinskog rata. Ispravljajući isti Pančićev navod njezin stranački kolega **Franjo Matušić** prisjetio se 2001. kada je SDP podnio svoj zakonski prijedlog, a zakon donesen, ali je izazvao ogromno nezadovoljstvo braniteljske populacije i svih udruga. Tada je HDZ podnio ukupno 155 amandmana ali je zakonodavac usvojio tek jedan. Sada je, pak, riječ o jednom potpuno novom zakonu koji je iskoordiniran sa svim udrugama i braniteljskom populacijom. Smatra također da nije točan Pančićev navod da će predložen zakon biti teško financijski pratiti. Matušić kaže kako je jasno rečeno da je predložen zakon realan i da su u proračunu za 2005. već osigurana sredstva temeljem svih projekcija njegove primjene. Niti **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)** nije se složila s tvrdnjom SDP-ovog predstavnika da je predložen zakon 80 posto prepisan važeći zakon. Predložen zakon ne predstavlja nikakve izmjene važećeg zakona. S tim u vezi u popratnom dopisu uz predložen akt Vlada navodi da na temelju članka 84. Ustava i članka 129. Poslovnika Hrvatskoga sabora podnosi Prijedlog zakona o pravima hrvatskih

branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. I **Velimir Pleša (HDZ)** kaže kako je netočno da je HDZ preuzeo SDP-ov zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata. "Kada bismo mi to napravili tada bismo se složili s vašom tezom koju ste iznosili 2001. prilikom donošenja toga vašeg zakona gdje ste rekli kako ljudski život, odnosno život poginulog hrvatskog branitelja nema cijenu i ne može se mjeriti tisućama kuna", poručio je Pleša. Dodao je zatim kako onda i danas HDZ, i on osobno, misli da ljudski život itekako ima cijenu, ali se ona ne mjeri novcem nego mišljenjem o tome koliko se pažnje posvećuje hrvatskim braniteljima. U posljednje vrijeme bilo je dosta nesretnih i neumjesnih izjava talijanske desnice glede Istre, Rijeke i Dalmacije, ali je pogrešan navod zastupnika Pančića da je netko s te strane prisvajao spomenuta naša područja, primijetio je dr. sc. **Furio Radin (neovisni, zastupnik talijanske nacionalne manjine)**. Primjećuje još kako se u tim izjavama naglašava nepromjenjivost državnih granica, te dodaje kako se mora voditi računa o tome da odnosi između dviju država i dalje ostaju dobri.

Dimna zavjesa

U nastavku sjednice potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti **Jadranka Kosor** reagirala je na istupe predstavnika klubova zastupnika SDP-a i HSS-a. Tako je postavljeno pitanje zašto još uvijek nema registra hrvatskih branitelja kao da je to isključivo obveza aktualne Vlade, i kao da prvi put u životu netko u Hrvatskoj razgovara o tom registru, primijetila je ministrica. Uostalom, spomenuti je registar trebao biti napravljen najkasnije do 2002. godine, a nije iako to nalaže Pravilnik o jedinstvenom registru hrvatskih branitelja. U koštac s tim problemom uhvatilo se, kaže, njezino Ministarstvo zajedno s Ministarstvom obrane i MUP-om i ministrica vjeruje da će se taj problem riješiti do kraja ove godine. Odmah dodaje da je ustroj registra borbenih postrojbi u

nadležnosti Ministarstva obrane. Što se tiče definiranja pitanja sudjelovanja u obrani suvereniteta Republike Hrvatske kaže da je zakonodavac prihvatio stajalište hrvatskih branitelja i ugradio ga u zakon određivši datume - od 5. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine. Na primjedbu glede najniže mirovine tj. da bi zaštićena mirovina morala biti veća od prosječne mirovine, odnosno u skladu s njom, ministrica upozorava da je najniža zaštićena mirovina tu negdje, i bila bi samo 32 kune manja od prosječne mirovine u Republici Hrvatskoj. Nije točna primjedba Kluba zastupnika SDP-a da se predloženi zakon u najvećoj mjeri zasniva na zakonu koji je donesen 2001., nastavlja gospođa Kosor, i s tim u vezi ministrica upućuje zastupnike Kluba zastupnika SDP-a na ocjenu stanja i osnovna pitanja koja treba riješiti Zakonom. U nastavku Vladina je predstavnicica demantirala navod predstavnika Kluba zastupnika SDP-a o 5 mlrd kuna obećanja glede prava koja se reguliraju ovim zakonom tvrdeći da tako nešto nikada nitko nije govorio u HDZ-u i sadašnjoj Vladi, ali se zato sjeća da je spomenuti Klub prije izbora 3. siječnja 2000. govorio o Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata "teškom" 19 mlrd kuna. Dogodilo se, međutim, suprotno. Naime, donesen Zakon 2001. smanjio se i stisnuo se, a prava drastično smanjila. Ministrica je reagirala i na primjedbe o posttraumatskom stresnom poremećaju. Zamolila je da se s tim u vezi prihvati Vladino stajalište usuglašeno sa stajalištem branitelja dodajući još da je to istodobno i stav struke te da ne treba plašiti javnost mogućnošću bujanja broja oboljelih od PTSP-a. Sada se konačno došlo do brojke tako oboljelih, a najvažniji cilj je uvesti te ljude u svijet rada. Drži da je na tom planu puno toga učinjeno primjenom šest mjera, i kaže kako je sasvim sigurno da će projekti Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti glede zapošljavanja tih ljudi biti okosnica rada Ministarstva i u slijedećim godinama. Upozorava zatim da u područnim jedinicama Ministarstva neće biti dodatno zaposlenih 100

ljudi, kako se moglo čuti, te s tim u vezi naglašava da se ti uredi osnivaju u svakoj županiji (ukupno ih je 21) i Gradu Zagrebu, dakako.

Zbog povećanja broja korisnika po svim osnovama ovaj će zakon biti vrlo teško financijski pratiti slijedećih godina.

Ivica Pančić (SDP) drži da je netočan navod kako nitko u HDZ-u nije nikada govorio o obećanjima "teškim" 5 milijardi kuna, i da se predloženi zakon ne zasniva na zakonu iz 2001. godine. Dovoljno je, kaže Pančić, pogledati fonogram rasprave o spomenutom zakonu iz 2001. i amandmanima koje je tom prilikom podnio HDZ zahtijevajući povećanje invalidske osnovice sa 115 na 160 posto proračunske osnovice ili sa 115 na 130 posto prosječne plaće, vraćanju uvoznica za osobne automobile za sve hrvatske branitelje (sada toga nema u predloženom zakonu), oslobađanju od participacije glede zdravstvenog osiguranja za sve hrvatske branitelje i obitelji poginulih branitelja, maksimalnom iznosu dječjeg doplatka itd. Fonogram te rasprave, navodi Pančić, osnova su njegove konstatacije da se predloženi zakon zasniva na zakonu iz 2001., kao što se taj zakon temelji na zakonu iz 1997. godine.

Željko Kurtov (HNS) je ispravio navod da je 1990. i 1996. bio rat. Stradanja je bilo, ali rata tada nije bilo, kaže Kurtov. Slaže se da treba pomoći ljudima koji su stradali 1990. i 1996. ali drži da se to ne može učiniti predloženim zakonom nego drugim sredstvima.

U pojedinačnoj raspravi koja je potom uslijedila zastupnik **Josip Đakić (HDZ)** ustvrdio je da predložen zakon pripreman na temelju stvarnih mogućnosti i potreba hrvatskih branitelja, a ne na željama. U pripremi zakonskog prijedloga temeljito je razrađivana svaka njegova odredba kako bi u konačnici sadržaj njegovog prijedloga bio ravnomjerno, pravično, socijalno

i dostojanstveno raspoređen na cijelu populaciju hrvatskih branitelja, a oni zasigurno zbog svog učešća u Domovinskom ratu, svojih rana, a napose zbog svog požrtvovanja ne očekuju da se novcima kupuje njihovo povjerenje kao što nisu očekivali da će imati plaću u vremenu kada su kao dragovoljci stupali u naše postrojbe. Jednostavno oni su bili uvjereni da su snažni i da će pobijediti, a nisu znali što ih očekuje, i nisu pomišljali na prava koja bi im slijedila. Tridesetak novih rješenja o pravima hrvatskih branitelja zasigurno zadovoljavaju najjaču populaciju stvaralaca i branilaca Hrvatske, kaže Đakić. Naglašava da su hrvatski branitelji podijeljeni samo u dvoje kategorije – stradalničku i braniteljsku, i svaki pokušaj da se podijele na 50 ili 70 udruga zasigurno donosi nove raskole u populaciju. Od 2001. moglo se čuti kako su prevelike privilegije hrvatskih branitelja, a zastupnik kaže kako se nikakvim novčanim sredstvima onome tko je stradao, tko je psihički rastrojen ili je u ratu ostao bez dijela svog tijela ne može nadoknaditi uloženo u obranu Hrvatske. Predložena su rješenja u skladu s našim mogućnostima, a određena se rješenja još mogu doraditi do drugog čitanja. Replicirajući **Željko Kurtov (HNS)** primijetio je da je od 99 zakona čak njih 81 u Saboru donesen hitnim postupkom. A kada predloženi zakon bude donesen već će proći državni proračun za 2005. godinu, upozorava Kurtov, izražavajući bojazan da ne dođe do još jednog kresanja prava branitelja po onoj: nismo imali novac za predložena rješenja, odnosno u proračunu za to nismo osigurali sredstva itd. Smatra da je bilo vremena da ovaj zakon prije uđe u saborsku proceduru, ako ne žurnim postupkom ono u redovnoj proceduri. Odgovarajući mu **Josip Đakić (HDZ)** je za predloženi zakon rekao da je pravovremeno podnesen te da ima dovoljno vremena za njegovu raspravu i doradu do drugog čitanja te da se s njegovom primjenom krene 1. siječnja 2005. Dodao je još da će predviđena sredstva za provedbu zakona biti planirana u državnom proračunu.

HDZ je obećao pravičan zakon

U nastavku je govorila **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)**. Već je poodmaklo predizborno vrijeme kada su se sijale punokoštajuće, a ništa obvezujuće parole, a napose najtvrdje HDZ-ovo predizborno obećanje o donošenju novog zakona o braniteljima s novim i značajnim izmjenama, uvodno je ustvrdila zastupnica. HDZ je najavljiivao vraćanje prava, digniteta i dostojanstva braniteljima koja im je beskrupulozno oduzela bivša koalicijska vlast zakonom iz 2001. godine. Mjesecima su najavljiivane revolucionarne promjene i ispravljanje brojnih nenabrojivih nepravdi koje su tada učinjene toj populaciji, ali su se sva obećanja raspršila na tisuće i tisuće komadića, pogađajući gotovo svakog branitelja. Bila su to, kaže, samo gola obećanja koja su služila tek kao dimna zavjesa, a ono što je najčvršće obećavano nije izvršeno. Sada predloženim nije npr. izvršeno obećano povećanje invalidnina niti se predviđa ukinuće plaćanja participacije za branitelje i članove njihovih obitelji. Nema spomena o ponovnom uvođenju povlastica za nabavu novih automobila, kao niti o doplatku za djecu ratnih vojnih invalida, i o određivanju najniže mirovine u iznosu od 60 posto prosječne neto plaće zaposlenih u RH itd. U biti prepisan je dosad važeći zakon, uz neke kozmetičke izmjene, o čemu govore brojke jer ono što je bilo obećavano "težilo" je više od pet milijardi kuna, dok je razlika između dosad važećeg i novo predloženog zakona jedva sto milijuna kuna, kaže zastupnica Antičević-Marinović. Neistina je da je ovaj zakon predložen u apsolutnom dosluhu i dogovoru s braniteljima i njihovim udrugama, kaže dalje zastupnica pitajući ujedno vladajuće zašto dijele braniteljske udruge. Spomenula je predsjednicu nezavisnih dragovoljaca Hrvatske gđu Hruškar koja nije podržala predloženi zakon. Jednako tako i predsjednik Udruge hrvatskih veterana. Jesu li nam udruge potrebne samo da bi veličale vlast ili su nam potrebne kao kontrolni mehanizam vlasti, odnosno da bi na neki način preuzele svoj dio odgovor-

nosti, pitala je dalje zastupnica. Kaže da su sve do jučer mnoge udruge bile zloupotrebene. Još jučer je lijepljenje plakata bio domoljubni čin, a danas se kaže kako "to čine pripadnici skupina s vrlo sumnjivim namjerama". Jučer je bilo aktualno reći odlučno "ne" svjetskim silnicama, Haagu, MMF-u, i bio je to izraz najvećeg domoljublja i najuzvišenijeg hrvatskog samopoštovanja. Danas, međutim, njihova volja za vladajućim ima snagu apsolutnog zakona. Dok je bio u oporbi, HDZ je bio ogorčeni protivnik suradnje s Haaškim sudom, a danas je glavna uzdanica i Haag je vrlo popularan, kaže ova zastupnica. Govorila je zatim o zloupotrebi počesto udruga držeći da je najopasnije kada se to radi s udrugama proizašlim iz Domovinskog rata. U zakonskom prijedlogu uvodi se novi pojam "smrtno stradali hrvatski branitelj iz Domovinskog rata" umjesto pojma "poginuli hrvatski branitelj". Uvođenje novog pojma zastupnica drži vrlo opasnim za pravnu sigurnost branitelja jer se na ovaj način otvara velika mogućnost voluntarizma. U predloženom zakonu nema odgovarajućeg kontrolnog sustava i mehanizma zaštite interesa branitelja pa se u spomenutu kategoriju "branitelj" mogu uvući i oni koji to nisu.

Postavljeno je pitanje zašto još uvijek nema registra hrvatskih branitelja kao da je to isključivo obveza aktualne Vlade. Spomenuti je registar trebao biti napravljen najkasnije do 2002. godine

Usljedio je cijeli niz ispravaka netočnih navoda i jedna replika. **Franjo Matušić (HDZ)** je primijetio da su ovoj SDP-ovoj zastupnici osobno i stranci kojoj pripada u krvi revolucije, posebice komunističke, te ustvrdio kako HDZ nije obećao neke revolucionarne izmjene ovoga zakona nego pravičan zakon usuglašen sa svim udrugama i takav i upravo pred zastupnicima. Poručio je još da HDZ ne dijeli udruge nego surađuje s njihovim

predstavnicima koji su iste nominirale za suradnju s resornim ministarstvom u pripremi zakona. Za **Božicu Šolić (HDZ)** netočan je navod o dimnim obećanjima HDZ-a koja se neće moći provesti kada je u pitanju reguliranje problematike iz ovoga zakona. A točno je zapravo to da je Zakon provediv i financijski pokriven, rezolutna je ova zastupnica. Za **Marijana Bekavca (HDZ)** netočan je navod kako sada nema niti spomena o uvozu automobila za invalide iz Domovinskog rata. Demantirajući taj navod Bekavac je pročitao odredbu članka 60. stavka 3. predloženog zakona koji upravo regulira to pravo HRVI iz Domovinskog rata II-IV. skupine s oštećenjem funkcije ekstremiteta ili vida, a zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** primijetila da ju je Bekavac pogrešno interpretirao i povrijedio Poslovnik ispravljajući nešto što ona nije niti rekla. Samo je, kaže, primijetila da u predloženom zakonu nema spomena o ponovnom uvođenju povlastica za nove automobile općenito za branitelje, a ne za invalide kako joj se spočitava. Za **Mariju Bajt (HDZ)** netočan je navod da su se sva predizborna obećanja raspršila u tisuće komadića. Aktualna je Vlada u dogovoru s braniteljskim udrugama predložila ovaj zakon i tako održala svoje obećanje. Bivša je vlast, međutim, obećala da će već na prvoj sjednici Hrvatskoga sabora donijeti Zakon o privatizaciji, a učinila je to na posljednjoj sjednici, prisjetila se Bajt. Za **Velimira Plešu (HDZ)** netočan je navod kako je predložen zakon prepisan zakon uz neke kozmetičke izmjene. "Da je kojim slučajem tako onda bi vjerojatno kao i 2001. ispred zgrade Hrvatskoga sabora bile velike snage MUP-a, a na galeriji sabornice ne bi bilo predstavnika udruge", kaže Pleša. Već samim tim se pokazuje da je SDP-ova zastupnica iznijela netočan navod. Dodaje još da je predložen zakon usklađen s braniteljskim udrugama. **Krunoslav Markovinović (HDZ)** drži netočnim navod da vladajući zloupotrebavaju udruge. Kod velikog broja udruge normalno je da će neke zadržati svoje mišljenje i svoje uvjete. Isto je tako netočno da je predložen zakon SDP-ov zakon samo kozmetički poboljšan. "Ako

predloženi zakon pogađa svakog branitelja kako je tek pogađao vaš zakon koji nije bio poboljšani", poručio je Markovinović zastupnici Antičević-Marinović. I za **Ivana Jarnjaka (HDZ)** netočan je navod da se mogu zlorabiti spomenuite udruge. Njih nitko ne može zlorabiti i s njima nitko ne može manipulirati jer je riječ o ljudima koji imaju svoj ponos i dostojanstvo, rezolutan je Jarnjak.

U repliku se uključio i **Josip Đakić (HDZ)** navodeći da je primjenom Zakona iz 2001. godine uskraćeno pravo obiteljima poginulih hrvatskih branitelja (njih oko 550), nemoćni su starci ostali bez kune primanja, a više od 1500 invalida Domovinskog rata izgubili su status nakon provedene revizije prava. Stoga je Đakić poručio zastupnici Antičević-Marinović da se ne vraća na ono što se prije dogodilo. Trebalo bi samo jednostavno reći "nismo imali dovoljno takta niti smo dovoljno razumjeli hrvatske branitelje, i išli smo donom na njih". Tada ćete dobiti podršku i kod njih, poručio joj je Đakić. **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** se nije složila s konstatacijom da njezina stranka nema podršku branitelja, a uz to kaže, i dio SDP-ovca bili su branitelji u Domovinskom ratu. Tvrdi kako je manje važno što je ona, sada kao članica jedne oporbene stranke, nešto zaboravila ali zato spočitava HDZ-u da je sve zaboravio. Zanimajala je da je SDP ikada išao donom na branitelje tvrdeći da se uvijek išlo istinom. Zastupnica drži da je problem u tome što je HDZ sada došlo na naplatu nešto što je obećavano, a ne može to ostvariti. **Darko Milinović (HDZ)** drži netočnom tvrdnju da HDZ pravi razliku među udrugama proisteklim iz Domovinskog rata. "Upravo suprotno, Vi ste tražeći potpis za lojalnost kao preduvjet uključivanja u državni proračun pravili razliku među udrugama, pa tako primjerice HVIDRA nije bila uključena u proračun", poručio joj je Milinović.

Zakon je potpuno provediv

Predloženi zakon za **Dragu Prgomet (HDZ)** s jedne je strane rezultat realnih obećanja danih braniteljima, a s druge

strane financijskih mogućnosti države u ovom trenutku. Zakon je potpuno provediv, a posebno mu se, kaže, sviđa definicija hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata koja bi uključivala i pripadnike naoružanih odreda Narodne zaštite i HOS-a te uvođenje instituta najniže mirovine. Potonjim institutom, bez obzira na prijepore oko visine najniže mirovine, zaštitit će se socijalno najugroženiji dio hrvatskih branitelja. Za razliku od nekih koji smatraju da neće biti takvih branitelja ili da mnogi od njih neće dočekati tu mogućnost, zastupnik smatra da itekako ima takvih branitelja tj. onih koji neće moći na drugačiji način, osim ovoga, osigurati sebi mirovinu. Također je kvalitetno i rješenje da se pravovaljana medicinska dokumentacija za bolest i smrt uslijed bolesti produži na 10 godina, a i duže uz vještačenje u ovlaštenim zdravstvenim ustanovama. On osobno tu bi bio još liberalniji. Donošenjem ovog zakona i još nekih

Uvođenje pojma "smrtno stradali hrvatski branitelj iz Domovinskog rata" opasno je za pravnu sigurnost branitelja jer otvara veliku mogućnost voluntarizma.

(zakon o braniteljskom fondu i Memorijalno-dokumentacijskom centru) pravi je put vraćanja dostojanstva i ugleda koje naši branitelji zaslužuju, zaključio je Prgomet. **Željko Kurtov (HNS)** replicirao je na konstataciju kako će, kako je rekao, pola hrvatskih branitelja umrijeti dok steknu svoja prava. Činjenica je da naši branitelji obolijevaju više od ostalog stanovništva, ali i to da će ih pokositi smrtnost dok dođu u situaciju da ostvare svoja prava s obzirom na godine starosti. Drži kako se neće puno oštetiti državni proračun uvođenjem instituta najniže mirovine na sve mirovine hrvatskih branitelja (45 posto prosječne neto plaće svih zaposlenih u RH). Odgovarajući na repliku da mnogi zbog bolesti i starosti neće biti u mogućnosti ostvariti svoja prava iz zakona, zastu-

pnik **Prgomet (HDZ)** primijetio je da će oni upravo produženjem roka podnošenja zahtjeva po osnovi bolesti za stjecanje statusa invalida dobiti mogućnost i doći u poziciju da steknu prava po drugim osnovama.

U ponovnom istupu predstavnica predlagateljica zakona ministrica **Jadranka Kosor** ponovila je da su sve braniteljske udruge poduprle predloženi zakon i ustvrdila kako je potpuno netočno da gđa Hruškar nije prihvatila zakonski prijedlog. Razlog – gđa Hruškar je bila nazočna na konferenciji za tisak na kojoj je zajedno s ostalim udrugama potvrđena zajednička intencija odnosno dogovor s Vladom oko Nacrta prijedloga zakona. Osim nje kaže da je na konferenciji o Zakonu govorio i predsjednik udruge veterana, gospodin Dečak, kojeg su ovlastile i druge udruge da istupi u njihove ime. Ministrica odlučno odbacuje tezu o manipulaciji udrugama proizašlim iz Domovinskog rata. Najodlučnije je odbila tvrdnju da je Vlada najavljuje revolucionarne promjene, a za navode zastupnice Antičević-Marinović da su se sva obećanja rasplinula ustvrdila da je u kontradikciji s potporom koju zakonodavac dobiva za ovaj zakon. U nastavku ponovila je najvažnije odrednice koje je Vlada unijela u ovaj zakon. Zatočenicima u neprijateljskom logoru vraćeno pravo iz 1996. da imaju status HRVI 10 skupine (najmanje 20 posto trajnog oštećenja); mirovina hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata ostvarena prema općem propisu povećava se od 10 na 30 posto, ovisno o vremenu sudjelovanja u ratu, prvi put se uvodi institut najniže zaštićene mirovine hrvatskog branitelja (45 posto prosječne plaće u Hrvatskoj); s sadašnjih 40 na 50 posto povećava se i osnovica za utvrđivanje prava na obiteljsku invalidninu članovima obitelji smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata koji je poginuo ili ubijen; obiteljska invalidnina za umrlog HRVI I. do IV. skupine koji je do smrti koristi njegu i pomoć druge osobe povećava se sa sadašnjih 15 na 25 posto osnovice, a tu su i brojne odredbe koje se odnose na djecu poginulih hrvatskih branitelja i njihove obitelji. Podsjetila je

zatim na projekt SDP-a i HSLS-a krajem 1999. tzv. "otvorenih vrata". Radilo se o projektu za hrvatske branitelje gdje se, među ostalim, govorilo i o rokovima za oboljele kao i o nizu drugih obećanja hrvatskim braniteljima, a "težio" je oko 19 mlrd kuna. Dogodilo se, međutim, nešto drugo pa je npr. ukinuto pravo na njegovatelja 100-postotnim invalidima iz Domovinskog rata I. skupine, uveden test MMPI2 koji je oboljele od posttraumatskog stresnog poremećaja doslovce dovodio do ruba izdržljivosti. Ministrica smatra da nije dobro spočitavati aktualnoj vlasti sve ono što je ukinula bivša vlast jer to nas neće nikuda dovesti te je apelirala da se rasprava okrene budućnosti jer ovo i jeste zakon o budućnosti. Još je objasnila zašto se zakonodavac odlučio za upotrebu termina "smrtno stradali hrvatski branitelj". Na uporabi ovog termina inzistirali su, kaže, hrvatski branitelji i njihove udruge, te dodala još da se zapravo radi o činjenici da su neki branitelji umrli, a neki ubijeni, drugi opet umrli od posljedica ranjavanja i mučenja, a ovo je bio jedini način da ih se izjednači i prizna im se pravo koje imaju. Ovdje se dakle ne radi o nekoj izmišljotini Ministarstva i aktualne Vlade nego o nečemu što je naprosto usklađeno sa životom, zaključila je ministrica Kosor.

Za **Nenada Stazića (SDP)** netočna je tvrdnja ministrice da se nisu rasplinula obećanja kao baloni od sapunice. Stazić se prisjetio 18. listopada 2001. kada je gospođa Kosor, tada kao zastupnica, amandmanom zatražila da mjesečni iznos osobne invalidnine od II. do X. skupine bude identičan postotku osobnog invaliditeta, što znači da bi za II. skupinu ta invalidnina iznosila 100 posto, a sada Vlada predlaže 73 posto od osobne invalidnine invalida I. skupine. Za III. skupinu invalida amandmanom je zatraženo da mjesečni iznos osobne invalidnine bude 90 posto, Vlada sada predlaže 55 posto, za IV. skupinu 80 posto sada se predlaže 41 posto, za posljednju X. skupinu 20 posto, a sada se nudi samo 3 posto. Stazića je zanimalo zašto sada Vlada ne ponudi ono što je amandmanski tražila u listopadu 2001.

godine. Stalnim vraćanjem u prošlost jednostavno će se izgubiti svrha i smisao ove rasprave, primijetio je predsjedavajući **Vladimir Šeks**. Amandmani koje je svojedobno podnio Klub zastupnika HDZ-a na izmjene i dopune Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata iz 2001. stavljaju se sada u kontekst izbornih obećanja HDZ-a, a radi se zapravo o dvjema različitim stvarima. Na kraju je zamolio zastupnike da se ne vraćaju u prošlost nego u raspravi usmjere na ovaj zakon koji se odnosi na sadašnjost ali i budućnost naših branitelja i članova njihovih obitelji. Tvrdeći da nema namjeru politizirati, zastupnik **Nenad Stazić (SDP)** ponovno se interesirao zašto HDZ sada kada je u poziciji ne realizira ono što je predlagao prije četiri godine. Njegov pak stranački kolega **Ivica Pančić** reagirao je na spominjanje primjene testa MMPI2 koji je, kako se moglo čuti, doveo hrvatske branitelje na rub izdržljivosti. Pančić je zatražio da se ne podcjenjuju hrvatski branitelji budući da u primjeni Pravilnika MMPI2 piše da je primjenjiv za čitalačke sposobnosti učenika četvrtog razreda američkih osnovnih škola te da je najveći dio pitanja prilagođen intelektualnim sposobnostima učenika sedmog i osmog razreda američkih osnovnih škola.

Na upit zastupnika Stazića zašto HDZ sada ne realizira ono što je predlagao prije četiri godine, ministrica **Jadranka Kosor** ustvrdila kako aktualna vlast izlazeći na izbore nije mogla niti pomisliti da će "naslijediti vanjski dug od 24 mlrd dolara, i proračunsku rupu od 7,5 mlrd kuna". Ponovivši da je test MMPI2 izbezumljivao hrvatske branitelje uputila je zastupnika Pančića da se i sam osobno uvjeri kada zatraži mišljenje predsjednika udruge oboljelih hrvatskih branitelja od posttraumatskog stresnog poremećaja, gospodina Svedreca.

U nastavku sjednice govorio je **Franjo Arapović (HDZ)**. Pojam "hrvatski branitelji" sve nas obvezuje da o njima govorimo s puno poštovanja i ponosa jer su branili i obranili Lijepu našu, i zato jer se radi o našoj braći, rođacima, susjedima i poznanicima. Smatra kako im moramo pružiti dostojanstvo

onako kako su oni dostojanstveno branili i obranili zajedničku nam domovinu. Branitelje zanima samo da im se vrati ono što im se pokušava oduzeti, a to je dostojanstvo. Mišljenja je da je predloženi zakon na najboljem putu da to riješi, a njegova je bit da bude provediv, a ne deklarativan.

Zakon vraća dostojanstvo hrvatskim braniteljima

Lino Červar (HDZ) je rekao kako se u kratkom vremenu uvjerio da je politika prokleta stvar. "U jednom će se trenutku na sva usta grmiti o nacionalnom dostojanstvu, ponosu i zaštiti nacionalnih interesa da bi se već u sljedećem trenutku od toga odustalo, a da nitko nije pocrvenio jer će se neki drugi ciljevi činiti većim, izglednijim i korisnijim". U svom predizbornoj programu HDZ se očitovao o pravima i odnosu prema hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata kao mjeri državnog samopoštovanja, a osim HSP-a, druge političke oporbene stranke i nisu u svojim

Uvođenjem instituta najniže mirovine zaštitit će se socijalno najugroženiji dio hrvatskih branitelja.

izbornim programima naglašeno imale zastupljen problem prava naših branitelja. A bez tog uporišta, misli Červar, vrlo je teško vjerovati raspravama o nekoj iskrenoj brizi o životu hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji. Nikako ne ide zajedno teza o podjeli krivnje u Domovinskom ratu s jedne strane i briga za hrvatske branitelje s druge strane, odnosno teze da se u jednom trenutku dovodi u pitanje postulat na kojem je nastala hrvatska država, a u drugom trenutku velikim i biranim riječima govori o svekolikim rješenjima za ostvarivanje prava naših branitelja iz Domovinskog rata. Pružajući potporu zakonskom prijedlogu zastupnik predlaže da se s puno digniteta, razumijevanja, pošto-

vanja i dostojanstva govori o predloženom zakonu i ujedno poziva na konsenzus u njegovom donošenju bez obzira na možebitne razlike glede iznalaženja najoptimalnijih zakonskih rješenja. U najtežim trenucima sportske borbe naši su sportaši crpili snagu na primjerima hrvatskih branitelja, na njihovoj hrabrosti, čvrstini i odlučnosti. Otuda i poruka sportaša, kaže, da su hrvatski jal i zavist predugo razjedali naciju i zagorčavali život hrabrima na njihovom putu prema vrhu te da je vrijeme za slogu i zajedništvo. Uslijedila je replika **Josipa Leke (SDP)**. Primijetio je, kaže, da je prethodnik počeo svoju raspravu vrlo realistično pa se ponadao da će u istom tonu nastaviti i o zakonu promatrajući ga, dakako, kroz realno stanje u društvu i gospodarstvo Republike Hrvatske, i pitajući istodobno je li moguće ostvariti predloženo, je li zakon pravedan prema onima na koje se odnosi, te hoće li sve to moći podnijeti naša privreda. U nastavku započela je, međutim, diskreditacija onih koji drugačije misle o zakonskom prijedlogu. Leko je mišljenja da je realno okrenuti se prema budućnosti i procjenjivati mogućnosti ovoga društva, a onda se pozivati na konsenzus u donošenju zakona. Odgovarajući na repliku zastupnik Červar je rekao da je samo čovjek iz naroda i sportaš te da političari imaju dosta "putra na glavi", a jedna njemačka poslovica kaže "ako imaš putra na glavi ne izlazi na sunce". Dr. sc. **Mato Crkvenac (SDP)** primijetio je da je zastupnik Červar na stanovit način svima u Hrvatskoj očitao lekciju kako se ne treba svađati što je vrlo popularno i mnogima će se to dopasti, a spomenuti HDZ-ov zastupnik vjerojatno sebi priskrbiti neki poen. Crkvenac misli da smo objektivno dovoljno zreli da razmišljamo različito, i drži kako bi konsenzus trebalo polučiti o bitnim nacionalnim pitanjima no problem je što vladajući ta pitanja ne stavljaju na dnevni red. Pritom zastupnik ima u vidu neke naše prioritete u Europi, ili kako povećati izvoz i zaposliti ljude, a kako se odnositi spram državne granice i naših susjeda. Biti hrvatski branitelj nije zanimanje jer je braniti državu ljudska i domovinska

obveza, naglašava Crkvenac. Nakon što je obranio državu tom čovjeku treba dati posao, a ne ga tretirati kao nekoga tko više nije za posao i kome treba socijalna pomoć ili samo neka davanja. Druga je stvar s HRVI Domovinskog rata kojima treba više pomoći nego što je to ovdje naglašeno, zaključio je zastupnik Crkvenac.

Reagirajući, zastupnik **Červar (HDZ)** je ustvrdio da ga kolega Crkvenac vjerojatno nije razumio. "Sportaši znaju kako se spajaju, a ne razdvajaju ljudi", nastavio je Červar, i dodao još da smatra kako je došao moment da se nađe rješenje za naše branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji. Ako je potrebno valja se suočiti i s različitim opcijama rješenja, ali na kraju je potrebno postići konsenzus. Za **Niku Rebića (HDZ)** posebno je važno što je aktualna Vlada već u prvoj godini svog mandata ispunila jedno od važnijih predizbornih obećanja. Misli kako svi možemo biti zadovoljni predloženim zakonom, a najviše oni na koje se on odnosi i kojih se zakon najviše tiče, a to su hrvatski branitelji iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji. Razvidno je da će se postupak za priznavanje prava iz ovog zakona ostvarivati puno brže i jednostavnije nego dosad. Bitno je što se predloženim zakonom vraćaju neka prava koja su bila propisana Zakonom iz 1996. godine, ali su ukinuta Zakonom iz 2001. te priznaje neka nova prava za hrvatske branitelje, osobito dragovoljce iz Domovinskog rata. Ovaj zakon također vraća dostojanstvo hrvatskim braniteljima. Na kraju ćemo dobiti zakon koji se ne bi trebao mijenjati nakon svakih izbora, i bilo bi lijepo da ga zastupnici donesu konsenzusom svih političkih stranaka u Hrvatskom saboru, smatra Rebić. To bi bila lijepa poruka svim hrvatskim braniteljima da nema političkih prepucavanja kada su u pitanju interesi onih kojim smo zahvalni za državu i slobodu koju uživamo. Inače misli da je predloženi zakon gotovo idealan spoj želja braniteljskih udruga s jedne strane, i financijske moći države s druge strane. Predloženi zakon čini vrijednim upravo njegova provedivost, naglašava Rebić.

Ono što bi trebalo izmijeniti do drugog čitanja jeste predloženo rješenje u članku 37. prema kojem pravo na stambeno zbrinjavanje nema, među ostalim, branitelj koji je stambeno zbrinuti putem Zakona o obnovi. U pravilu naši branitelji nisu niti znali da su ih roditelji ili rodaci uzeli u obzir kod primjene Zakona o obnovi, a uz to takvi su branitelji prijavljeni kao članovi domaćinstva, a ne kao nositelji obnove pa je primjerice nekoliko branitelja s područja posebne državne skrbi zbog 10 obnovljenih kvadrata roditeljske kuće izgubilo pravo na stan ili stambeno zbrinjavanje, i sada proživljavaju dramu i moru koja se zove deložacija. Stoga u članku 37. valja precizirati da pravo na stambeno zbrinjavanje ostvaruje osoba ukoliko za to nema zapreke: ako je stambeno zbrinuta putem Zakona o obnovi i ukoliko nije nositelj obnove na način da je obnovljena kuća ili stan četvrte, pete ili šeste kategorije oštećenja.

Bitno je da se predloženim zakonom vraćaju neka prava koja su bila ukinuta zakonom iz 1996. te priznaju neka nova prava za branitelje i članove njihovih obitelji.

Ovaj zakonski prijedlog bio je imperativ aktualne ali i svake druge Vlade da kojim slučajem obnaša vlast jednostavno zato jer je zakon o pravima branitelja iz 2001. bio neodrživ, podvukla je **Lucija Čikeš (HDZ)**. Na primjedbe nekih da se na zakonu dugo radilo zastupnica odgovara kako ne misli tako jer ako su se kod izrade zakonskog prijedloga konzultirali svi oni kojih se ovaj zakon tiče, i surađivalo sa svim braniteljskim udrugama proizišlim iz Domovinskog rata onda je zaključiti da je za to trebalo vremena. Predloženi je zakon ogleđ kako treba zakone raditi, dodaje Čikeš. Ovim se zakonom vraća dostojanstvo hrvatskom branitelju, a uz to je pravedan i provediv. Njegovu pravednost potvrđuju, kaže, novopredložena prava (svi umrli hrvatski branitelji iz

Domovinskog rata imaju pravo na ukop uz vojne počasti, a resorno Ministarstvo snosi troškove, svim zatočenim u neprijateljskim logorima priznaje se status HRVI najmanje X. skupine, odnosno najmanje 20 posto trajnog oštećenja organizma, krug smrtno stradalih i ranjenih širi se i na pripadnike vatrogasnih postrojbi kao i na pripadnike civilne zaštite, HRVI se priznaje pravo na medicinsku i fizikalnu rehabilitaciju itd.). Da je zakon provediv pokazuje dvije činjenice. Prvo – smanjen je opseg dokumentacije za priznavanje prava, a uz to, za provođenje zakona za 2005. osigurana su proračunska sredstva (3.641.732.000,00 kuna). U nastavku izlaganja zastupnica je govorila o zdravstvenom stanju populacije obuhvaćene ovim zakonom. U morbiditetu i pobolijevanju branitelja prednjači posttraumatski stresni poremećaj, pa tako od svih oboljelih, na ovu dijagnozu otpada više od 56 posto, 8,04 posto otpada na psihijatrijsku dijagnozu bez posttraumatskog stresnog poremećaja, 8,99 posto čine oboljenja izazvana ozljedama, a 7,94 posto ranjavanjem. Stoga je bilo normalno produžiti rok za podnošenje pravovaljane dokumentacije za bolest i smrt uslijed bolesti te samoubojstvo uzrokovano psihičkom bolešću sa 30 dana, odnosno sa dvije godine za PTSP na 10 godina, a i duže uz vještačenje u ovlaštenim zdravstvenim ustanovama. Kliničke studije nepobitno potvrđuju da ratni stresovi negativno utječu na ljudski organizam. Poremećen je imunološki sustav organizma pa su branitelji podložniji akutnim infekcijama koje imaju i težu kliničku sliku, dulje trajanje, nerijetko i smrtonosan ishod. Hrvatski branitelji, češće nego druga populacija, pobolijevaju od kardiovaskularnih bolesti, cerebro-vaskularnih inzultata, a dijelom i zbog toga što stres negativno utječe i na endokrinološki sustav, pa ova populacija češće ima povišen krvni tlak, hiperlipemiju i hiperholesterinemiju.

I **Petar Mlinarić (HDZ)** napomenuo je da je predložen zakon dio predizbornih obećanja HDZ-a, a kako regulira ozbiljna pitanja neophodno je tome tako i pristupiti. Stoga za dobar i kvalitetan zakon nikada nije kasno, podvlači Mli-

narić. Dolazi, kaže, iz Vukovara koji je simbol hrvatske borbe za neovisnost i svi su njegovi branitelji posebno zainteresirani za donošenje što kvalitetnijeg zakona o pravima hrvatskih branitelja, a predložen zakon pruža im utjehu, potporu i ispunjenje obećanja. Mlinarić je bez ikakve dvojbe podržao Vladin zakonski prijedlog ne samo zato što je bolji, kvalitetniji i konkretniji od prethodnog zakona sa svim njegovim izmjenama i dopunama, nego i zbog činjenice da na poseban način vraća dostojanstvo Domovinskom ratu, svim njegovim sudionicima, posebice HRVI, dragovoljcima, obiteljima poginulog, umrlog i nestalog hrvatskog branitelja. Ono na čemu će Vukovarci biti posebno zahvalni uoči tužne trinaeste obljetnice pada Vukovara u neprijateljske ruke jeste činjenica da se na vrlo korektan način priznaju i prava pripadnicima naoružanih odreda Narodne zaštite. Ti su ljudi, naime, potpomognuti brojnim civilima podnijeli jedan od najvećih tereta u obrani Vukovara, i danas je veliki broj njih koji nisu uspjeli ostvariti svoja prava, pa se novim zakonom ispravljaju pričinjena im velika nepravda. Složio se s premijerom da će ovaj zakon vratiti braniteljima puno dostojanstvo.

Vraća se dostojanstvo hrvatskim braniteljima

Tomislav Čuljak (HDZ) je izjavio kako ovim zakonom država vraća dostojanstvo hrvatskim braniteljima koji, naglasio je, nikad nisu tražili nemoguće niti privilegije već jasno utvrđena prava, poštovanje i primjeren status u društvu. Temeljito se osvrnuvši na sadržaj predloženih izmjena, rekao je kako su predviđena prava branitelja nešto manja nego ona propisana zakonom iz 1996, ali da se priznaju neka nova. U zakonu je možda moglo biti mjesta i za ratne izvjestitelje, napomenuo je, ustvrdivši kako je ipak najvažnije da je tekst nedvosmislen i da će biti primjenjiv.

Rade Ivaz (HDZ) je rekao kako najveći udar na branitelje nisu bile revizije već, kako reče, neke druge stvari. Naveo

je i primjer. Odgovor na projekt da pri zapošljavanju domara ili zaštitara u školama prednost imaju branitelji bio je bolan – raširena je predrasuda o strahu od PTSP-a u školama. Promjena te neosnovane negativne percepcije branitelja bit će, kako reče, najteži zadatak nadležnog ministarstva.

Branitelji nikad nisu tražili nemoguće, niti privilegije, već jasno utvrđena prava, poštovanje i primjeren status u društvu.

Zastupnik je potom izjavio kako se neki branitelji još teško mire s činjenicom da braniteljska populacija više nema zasebno ministarstvo, a i da nadležno nema u nazivu pridjev "hrvatsko".

Za važeći zakon je rekao kako je bio teško provediv te da je u osnovici obiteljske mirovine smanjio za oko 50 posto, a invalidske za 30 do 50 posto. Najveće primjedbe javnosti išle su prema odredbama o provođenju priznatih prava na temelju kojih su se ukidala stečajna statusna prava ako je novopribavljena dokumentacija ukazivala da stradanja nije bilo, da se nije dogodilo u izravnom oružanom sukobu s agresorom.

Nakon što je podsjetio na izmjene važećeg zakona 2002. i 2004, zastupnik je rekao da novi zakon nastoji biti u što većoj mjeri provediv te u skladu sa sadašnjim mogućnostima države i da bi zahvaljujući njemu država napokon trebala postati istinski servis hrvatskih branitelja.

U nastavku izlaganja, Rade Ivaz je ukazao na najvažnije razlike između važećih i predloženih rješenja te zatim ustvrdio kako bi pravo naoružanih narodnih odreda trebalo vezati uz njihovo sudjelovanje u Oružanim snagama, odnosno na prvoy crti bojišnice. Kad je riječ o pravima po osnovi smrtog stradanja pripadnika vatrogasnih postrojbi i nekih drugih osoba koje su po nalogu tijela državne vlasti sudjelovale u obrani, zastupnik je rekao kako bi

predviđeno vremensko razdoblje trebalo pomaći na 30. svibnja (kao u prvom zakonu).

Iz njegova izlaganja još izdvajamo napomenu kako bi trebalo iznaći odgovarajuća rješenja za sve pripadnike HVO-a, ne čekajući donošenje bilateralnog sporazuma između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Domovina se negdje branila već 1990.

Ivanka Roksandić (HDZ) je, na upozorenja iz rasprave o upitnosti priznavanja 1990. godine, ustvrdila kako se u Banovini, Pounju i Posavini te u Sisku, nažalost, već te godine branila domovina. Ona je zatim rekla kako bi u zakon možda trebalo ugraditi i pravo na doplatak za djecu umrlog branitelja, jer sve više branitelja umire danas od posljedica stradanja, stresova, PTSP-a i bolesti uvjetovanih stresom. Pohvalila je, nadalje, rješenje prema kojem ne zastarijevaju prava po osnovi smrti hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata čije je samoubojstvo posljedica psihičke bolesti uzrokovane sudjelovanjem u obrani zemlje.

U zakon bi možda trebalo ugraditi i pravo na doplatak za djecu umrlog branitelja, jer sve više branitelja umire danas od posljedica stradanja, stresova, PTSP-a i bolesti uvjetovanih stresom.

Iz njezina izlaganja još izdvajamo posebnu skrb u zdravstvenom sustavu posvetiti duševnom zdravlju hrvatskih branitelja i njihovih obitelji; veći dio stradalnika, branitelja koji su doselili s područja Bosne i Hercegovine nema riješen status ili ima vrlo male mirovine, te ne ostvaruje ostala prava, naprimjer, invalidnine; ovaj zakon svjedoči da su izvršena obećanja iz predizbornog programa HDZ-a.

Božica Šolić (HDZ) je podržala zakonski prijedlog uz napomenu da je u cijelosti provediv i financijski pokriven. Uvodno je najprije napomenula kako je u izradi zakona sudjelovao široki krug stručnjaka, zajedno s predstavnicima udruga proizašlih iz Domovinskog rata. Zakon je, po njenim riječima, odgovor na nepravdu, na sustavnu marginalizaciju i na nesagledive traumatske posljedice koje je zakon iz 2001. i način njegove provedbe (uz klimu stvorenu u društvu) imao po braniteljsku populaciju i članove njihovih obitelji.

Zakon je odgovor na nepravdu, na sustavnu marginalizaciju i na nesagledive traumatske posljedice koje je zakon iz 2001. i način njegove provedbe (uz klimu stvorenu u društvu) imao po braniteljsku populaciju i članove njihovih obitelji.

Svi instituti Prijedloga zakona odražavaju, rekla je, novi duh, odnos i praktična rješenja prema Domovinskom ratu i hrvatskim braniteljima. Izbjegnuta je komplicirana procedura i beskrajna papirologija kod dokazivanja statusa, prava i uvjeta, a i nejasnoće u činjenicama i datumima te smanjenje osnovice obiteljske invalidske mirovine, kao i ukidanje odnosno smanjenje ranije stečenih prava (institut prevođenja).

Zastupnica je osobito pohvalila novu definiciju hrvatskog branitelja – to što se njome priznaje nemjerljiv doprinos, uloga i stradanja pripadnika naoružanih odreda narodne zaštite u stvaranju hrvatske države. Njima je, kako reče, nanjena velika nepravda – mnogi su stradali, a nisu imali nikakva braniteljska prava. Negirala se, naglasila je zastupnica, povijesna istina da su bili prvi ili među prvim hrvatskim dragovoljcima, a zasigurno jedini koji nisu bili na platnim spiskovima. Predloženim rješenjima, napomenula je na kraju Božica Šolić, izvršeno je obećanje ministrice Jadran-

ke Kosor od prije deset mjeseci da će se pravedno riješiti to godinama neriješeno pitanje.

Najvažnija - istina

Dr. sc. **Krešimir Čosić (HDZ)** je rekao da je riječ o dobrom zakonu koji na najbolji mogući zakon usklađuje raspoloživa, ograničena, sredstva Državnog proračuna sa svim pravima hrvatskih branitelja i rješava tu zadaću na optimalan način. Ustvrdio je zatim kako je od tri stupa na kojima počivaju ta prava (Zakon, Fond hrvatskih branitelja, Deklaracija o Domovinskom ratu) najvažnije ovo treće – istina o Domovinskom ratu, jer bez nje mogu biti ugroženi zakoni. S tim u svezi zastupnik je ustvrdio kako nije slučajna cijeli niz neprihvatljivih izjava (primjerice, ona kako Hrvatska nikad nije ratovala s Crnom Gorom pa ni Srbijom, da se svatko svakome treba ispričati), a tu su – dometnuo je - i manipulacije s brijunskim transkriptima.

Slijedila su ova upozorenja, primjedbe i ocjene: bez branitelja HVO-a ne bi bilo hrvatskog juga, broj žrtava i materijalne štete bile bi daleko veće; s obzirom na to da je u svezi s PTSP-om više od 100 tisuća intervencija godišnje trebalo bi pokloniti posebnu pažnju novim terapijskim metodama liječenja; hrvatski branitelji neće dozvoliti da se možda za desetak godina umjesto Domovinskog spominje civilni, građanski rat ili se uz njega vežu negativne asocijacije.

A u Sloveniji...

Vlado Jukić (HSP) je povodom, kako je naglasio, zablude o navodno prevelikom broju hrvatskih branitelja i hrvatskih vojnih invalida upoznao zastupnike sa stanjem u Sloveniji (koja je ratna događanja imala nekoliko dana). Od 63.498 veterana ta zemlja ima 35.638 ratnih vojnih invalida. A Hrvatska, nakon šest godina Domovinskog rata, ima ih 34.610. Uz to, osnova za određivanje rente ratnim invalidima u Sloveniji je trostruki najviši iznos doživotne mjesečne rente koja je priznata

borcima Drugoga svjetskog rata, tj. narodooslobodilačke borbe. Članovi obitelji palih u ratu 1991. imaju pravo na isplatu ratne odštete, a djeca palih slovenskih veterana koja se do 27 godine redovito školuju imaju pravo na stipendiju u iznosu najviše moguće državne kadrovske stipendije uvećane 10 posto za učenike i 20 posto za studente, prednost kod primanja u dački i studentski dom te plaćene troškove školske prehrane.

Jukić je zatim objasnio zašto je u Odboru za ratne veterane izrazio nezadovoljstvo predloženim rješenjem: zbog nejasnoće ili teške provedivosti predloženoga (a to je bio najveći problem dosadašnjih zakona - otud tisuće tužbi na Upravnom sudu); zbog nedostatka simulacije; zbog izračuna (teško da će se s povećanjem od 80 milijuna moći financirati nova prava).

On je, nadalje: zamjerio predlagatelju što se predloženim ne spominje status pripadnika Hrvatskog vijeća obrane; predložio da teritorij na kojem se priznaje sudjelovanje u ratu bude teritorij bivše SFRJ (to bi riješilo dvojbe i sporove vezane uz njih, a i uz pripadnike HV-a koji su djelovali izvan prostora Republike Hrvatske); upozorio da već postoje presude hrvatskih sudova u svezi sa statusom pripadnika HVO-a; rekao da je premalo u Proračunu osigurano za stambeno zbrinjavanje hrvatskih branitelja (prihod Fonda hrvatskih branitelja uključiti u rješavanje te problematike).

Jukić je još predložio da se sve hrvatske branitelje oslobodi zdravstvene participacije, upozorivši kako će s obzirom na tržišno gospodarstvo to pitanje imati sve veći značaj. Posebno je naglasio kako treba dobro razmisliti da suicid kao kategorija jednostavno bude izbačen iz Zakona o hrvatskim braniteljima. Nemojmo si dopustiti situaciju, rekao je zastupnik, da suicid bude potican kroz zakonska rješenja (u slučaju suicida, naime, hrvatski branitelj ne mora vraćati kredit).

Ne praviti razliku među hrvatskim vojnim invalidima

Pero Kovačević (HSP) je, podržavši Prijedlog, rekao kako je u ocjeni sta-

nja trebalo stajati na koga će se zakon odnositi (brojčano), koliko je branitelja sa statusom hrvatskih vojnih invalida i koliki bi još branitelji mogli steći taj status. Kao i utvrditi točnu brojku obitelji poginulih, umrlih, zatočenih i nestalih sada i po stupanju zakona na snagu. Trebalo je točno napraviti specifikaciju po tim skupinama kako bi se znali potrebni mjesečni iznosi. Na taj bi se način dobila prava slika i vidjelo koliko je zakon provediv, rekao je Kovačević.

Da bi se vidjelo koliko je zakon provediv, u ocjeni stanja trebalo bi stajati na koga će se zakon odnositi (brojčano), koliko je branitelja sa statusom hrvatskih vojnih invalida i koliko bi još branitelja moglo steći taj status, kao i utvrditi točnu brojku obitelji poginulih, umrlih, zatočenih i nestalih sada i po stupanju zakona na snagu.

Zastupnik je, nadalje, upozorio da neke nomotehničke manjkavosti Prijedloga, uz ostalo, u prijelaznim i završnim odredbama, zakon čine neprovedivim te predložio da se utvrdi kako podzakonski akti doneseni na osnovi bivšeg zakona ostaju na snazi ako nisu suprotni novim rješenjima. Posebno ga je zaprepastio stavak 2. članka 35, kojim je predviđeno prvenstvo zapošljavanja branitelja "osim za rukovodna radna mjesta", što je vrlo opasna odredba, rekao je.

Unastavku izlaganja zastupnik je upozorio da javna poduzeća i fondovi više nisu obvezni objaviti natječaj za radno mjesto; rekao kako se i nakon eventualnog inspeksijskog uvida kod natječaja mogu postaviti uvjeti koje ispunjava osoba koju se želi zaposliti; apelirao da se kod mirovine ne pravi razlika među hrvatskim vojnim invalidima (sada, primjerice pripadnik specijalnih postrojbi ili gardijskih ima veću mirovinu od pripadnika pričuvnog sastava policije iako

su ranjeni od iste mine, odnosno imaju isti stupanj tjelesnog oštećenja.

Izdvajamo još ova upozorenja Pere Kovačevića: zaštita pirotehničara i sudionika mirovnih misija nikakva je; branitelji, kad je riječ o mirovinskom faktoru (0,3 posto) imaju manje no što je predviđeno općim propisima (0,5).

Preveliki raspon kazni za zloporabe

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) je posebno pohvalila dva instituta predviđena novim zakonom – zaštićenu mirovinu i pravo na stipendiju djece branitelja, uz prijedlog da se odredi rok u kojem bi Vlada osnovala Fond za stipendiranje djece branitelja. Ocijenila je zatim da je prevelik raspon kazni za zloporabe i da bi to trebalo usuglasiti.

Još je naglasila kako kod prava branitelja nije riječ o povlasticama već o minimalnom pravu onih koji su, kako reče, u temelje ove države utkali svoje meso, kosti i krv.

Kroz ovaj i Zakon o Memorijalno-dokumentacijskom centru te kroz sustav obrazovanja trebamo graditi sliku o Domovinskom ratu na način kako to čine uljuđene zemlje kroz stoljeća, rekla je zastupnica Sućec-Trakoštanec, izrazivši nadu da će ne samo kod ovog zakona već i inače u odnosu društva prema braniteljima biti ostvaren konsenzus.

Jure Bitunjac (HDZ) započeo je izlaganje napomenom kako je ovaj zakonski prijedlog ispit savjesti svakog pojedinca i društva u cjelini prema onima koji su obranili hrvatsku slobodu i neovisnost, koji su sebe ugradili u temelje hrvatske države. Predloženim se, po njegovoj ocjeni, vraća ponajprije dostojanstvo hrvatskim braniteljima a i rješava njihov status u skladu s materijalnim mogućnostima društva.

Zastupnik je potom ustvrdio kako su rasprave o materijalnim pravima branitelja rezultirale pogrešnim dojmom da braniteljska populacija brine isključivo o svojim pravima. Mnogi među njima se s pravom, kaže, žale da je društvo na njih zaboravilo te da postoji sklonost da se kroz kriminalna djela pojedinaca kri-

minaliziraju svi branitelji, a i o ratu se često piše i govori senzacionalistički i činjenično netočno.

Bitunjac je, nadalje, rekao da nitko nema pravo zlorabiti branitelje u dnevnopolitičke svrhe, da zaštita njihove časti i ugleda mora biti moralna obveza svakog građanina. Indikativno je, napomenuo je s tim u vezi, kako pojedini mediji kod svakog pojedinačnog kršenja zakona navode pripadnost počinitelja hrvatskoj vojsci, što kod dijela javnosti stvara nepovjerenje u braniteljsku populaciju.

Rasprave o materijalnim pravima branitelja rezultirale pogrešnim dojmom da braniteljska populacija brine isključivo o svojim pravima. Mnogi među njima se s pravom žale da je društvo na njih zaboravilo te da postoji sklonost da se kroz kriminalna djela pojedinaca kriminaliziraju svi branitelji, a i o ratu se često piše i govori senzacionalistički i činjenično netočno.

Zakon mora – naglasio je – pravično i trajno osigurati prava branitelja koja neće biti podložna promjenama vlasti.

Jure Bitunjac je još pohvalio ministricu Jadranku Kosor u ime branitelja s područja Cetinske krajine, rekavši da zahvaljujući predloženom zakonu mogu s ponosom reći da su branitelji.

Osnovni cilj treba biti zapošljavanje i stambeno zbrinjavanje branitelja

Ruža Lelić (HDZ) je rekla da je zakonski prijedlog pravedan i provediv te da je ispravio mnoge nepravde. Uvodno se osvrnula na, kako reče, neke bitne dijelove iz predloženoga koje se, možda, željelo umanjiti u dosadašnjim raspravama. Riječ je o tome što dobiva-

ju branitelji koji nisu oboljeli ni ranjeni - 10 do 30 posto uvećanu mirovinu, pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne radne nesposobnosti, institut najniže mirovine.

Zastupnica je potom ustvrdila kako osnovni cilj treba biti zapošljavanje hrvatskih branitelja i njihovo stambeno zbrinjavanje.

Zamke u provedbi

Jelena Pavičić-Vukičević (SDP) je podržala proširenje određenih braniteljskih prava, ali i upozorila na neke zamke u provedbi zakona. Zagreb je posjetila Misija MMF-a, zainteresirana za izradu Državnog proračuna za 2005. ukazavši na nužnost promjene fiskalne politike, smanjenje javne potrošnje i socijalnih prava. I čelnike sindikata pozvalo se na razumijevanje i očito je, naglasila je, kako su oni imali razumijevanja za potrebu rezanja javne potrošnje. Nameće se, dakle, upit – kako će se u takvim uvjetima osigurati financijska sredstva za realizaciju prava hrvatskih branitelja. Jer, ako se ne uloži u razvoj, ako nema novih radnih mjesta tada se ne mogu osigurati ni, primjerice, zacrtana prava na njihovo prioritarno zapošljavanje ili dobru zdravstvenu uslugu.

Kako će se u uvjetima smanjenja javne potrošnje i socijalnih prava (što zahtijeva MMF) osigurati financijska sredstva za realizaciju prava hrvatskih branitelja?

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: umjesto integracije u normalnu sredinu, društvo još provodi getoizaciju; bolje je dati i neko pravo više branitelju nego njega ili člana obitelji zakinuti zbog birokratskih zapreka u ostvarenju nekog prava.

Nema ograničenja

Ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, **Jadranka Kosor** izvijestila je zastupnika da se

nijedno ograničenje u Sporazumu sa MMF-om ne odnosi na prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji niti na bilo kakve obveze Vlade u svezi s tim. Vlada je uvjerenja da će sve predloženo biti moguće realizirati ne samo u 2005. nego i sljedeće godine.

Nijedno ograničenje u Sporazumu sa MMF-om ne odnosi se na prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji niti na bilo kakve obveze Vlade u svezi s tim.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) se najprije kraće osvrnula na noviju povijest, ustvrdivši kako od 1941. do 1945. nije bilo pobjednika i da je gubitnik bio hrvatski narod. Pozitivne stranice hrvatske povijesti pišu se od 1990, u zajedništvu domovinske i iseljene Hrvatske, u zajedništvu hrvatskog naroda iz Bosne i Hercegovine, u zajedništvu pripadnika hrvatske nacionalne manjine u europskim državama. Pokušala se ta povijest umanjivati, ali nije se umanjila, naglasila je, jer je stvorena samo hrvatskom krvlju, pobjedom hrvatskoga branitelja pod vodstvom vrhovnika Oružanih snaga, Franje Tuđmana.

Zastupnica je zatim obrazložila svoj amandman na stavak 2. članak 1, kojim je zatražila da se zakonom predvidi kako će se prava hrvatskih branitelja, pripadnika Hrvatskog vijeća obrane regulirati međudržavnim sporazumom između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine. Još je izvijestila zastupnike da će uz svoj podnijeti još jedan amandman u pisanom obliku - u ime pripadnika udruga proisteklih iz Domovinskog rata, kojega nije stigla pročitati.

Luka Bebić (HDZ) je rekao kako predloženo potvrđuje da ozbiljan pristup problemu, ma kako kompleksan bio, osigurava kvalitetan i uravnotežen zakon, kao i konsenzus kod njegova donošenja (koji je bio vidljiv i u radnim

tijelima). Zakon je, kako je naglasio, pod vodstvom ministrice i potpredsjednice Vlade doveden do uspješnog kraja i u prvom čitanju je više-manje prihvaćen konsenzusom.

Pokazalo se, kako je naglasio, da su stabilizirani pogledi na Domovinski rat i da je više-manje prihvaćeno sve što je proisteklo iz toga – pa i prava branitelja kao zajednička stečevina na koju svi mogu biti ponosni.

Predvidjeti da će se prava pripadnika Hrvatskog vijeća obrane regulirati međudržavnim sporazumom između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine.

Damir Špančić (HDZ) je prenio zastupnicima zadovoljstvo Pakračana, Lipičana i ljudi iz Požeško-slavonske županije - koji su rat doista osjetili u najgorem obliku – predloženim rješenjima, posebice proširivanjem braniteljskih prava i na vatrogasce i na civilnu zaštitu te na pripadnike HOS-a, uz pohvalu ministrici branitelja. On je, zatim predložio da Vlada obrati pozornost na rješavanje životne egzistencije branitelja (osiguranje posla te time zadržavanje ljudi na područjima stradalim u ratu) te izrazio osobno zadovoljstvo što je vraćena obiteljska invalidnina majci dr. Ivana Šretera.

Priznati pravo, ako nije konzumirano, na jednokratni uvoz automobila

Mirko Filipović (neovisni) je upozorio da su nepravedno zaklinuti pripadnici specijalne policije, utvrdivši kako oni koji nisu ostvarili status HRVI-a neće dobiti dodatak na mirovinu, odnosno neće moći koristiti ni jedno pravo iz mirovinskog osiguranja osim beneficiranog radnog staža, pa je s tim u svezi predložio izmjenu članka 14. Prijedloga. Prema tom prijedlogu, hrvat-

skom branitelju koji bi ostvario pravo na prijevremenu mirovinu prema zakonu mirovina bi se povećala za sljedeće postotke – prema sudjelovanju u Domovinskom ratu: do 12 mjeseci 10 posto, od 12 do 24 mjeseci 15 posto, od 24 do 36 mjeseci 20 posto, od 36 do 48 mjeseci 25 posto i od 48 do 60 mjeseci za 30 posto.

Drugi je prijedlog zastupnika da mirovinski faktor za invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad iznosi 0,5 (umjesto 0,33). Obrazloženje – na taj bi način invalidi Domovinskog rata bili izjednačeni s invalidima rada. To je, naglasio je, doista minimum materijalne sigurnosti koje trebaju imati hrvatski branitelji sa statusom HRVI-a koji nisu željeli koristiti pravo na invalidsku mirovinu zbog mladosti i jer se posvećuju profesiji na radnom mjestu za koje je plaća bitno manja od iznosa invalidske mirovine koju imaju pravo ostvariti.

Treći je Filipovićev prijedlog – hrvatskim braniteljima priznati pravo na jednokratni uvoz osobnog automobila bez plaćanja carine, posebnog poreza i poreza na dodanu vrijednost pod uvjetom da ga nisu prethodno iskoristili (prema zakonu iz 1996). Obrazloženje – nepošteno je i nepravedno na bilo koji način praviti razliku među braniteljima.

Ministrica **Jadranka Kosor** izvijestila je zastupnika da je policija uključena (uputivši ga na definiciju hrvatskog branitelja (u članku 2) te na članak 14. o mirovinskom osiguranju. Povlastica na uvoz automobila ukinuta je, nažalost, zakonom iz 2001. godine, napomenula je.

Bolje definirati status dragovoljca

Ljubica Lalić (HSS) prenijela je zastupnicima stavove predstavnika braniteljskih udruga, izrečene na Okruglom stolu što ga je o ovom zakonskom prijedlogu organizirala Županija brodsko-posavska (nažalost, na tom skupu nije nazočio nitko iz resornog Ministarstva). Njihov je zajednički stav da se malo što izmijenilo, odnosno da se radi o karikaturi zakona koji su oni podržali i koji

je otišao pred Vladu. Istina je, doduše, da se povećavaju invalidnine, ali samo pojedinim kategorijama HRVI. Djelomično se povećava i dječji doplatka za djecu branitelja i uvodi institut najniže mirovine, ali većina njih će navodnu blagodat ove odredbe koristiti tek za 15 do 20 godina (danas mnogi nemaju gdje raditi i ne znaju kako će uopće ostvariti pravo na mirovinu).

Iz Zakona nije vidljivo, kaže zastupnica, koja su to tako velika prava dragovoljaca Domovinskog rata, osim što se predlaže da im se mirovine povećaju za 30 posto. Budući da se radi o prvom čitanju ovog zakonskog teksta, ima dovoljno vremena da se pronade i odgovarajuća definicija njihova statusa, koja bi bila pravedna i ne bi unosila nove razdore. Naime, prema predloženom, "dragovoljac iz Domovinskog rata je hrvatski branitelj koji je sudjelovao u obrani njezina suvereniteta najmanje 100 dana, a zaključno do 15. siječnja 92. godine". Da bi ilustrirala što to znači u praksi, zastupnica je spomenula primjer mladića koji je u studenome 1991. u više navrata odlazio na bojište, odakle su ga stalno vraćali jer je bio invalid (bez jedne šake). Četvrti puta otišao je u Medački džep i tamo je ostao bez noge. Prema predloženom Zakonu on i njemu slični ne bi mogli steći status dragovoljca Domovinskog rata, za razliku od onih koji su s puno zanosa uzeli kalašnjikove i s njima šetali ulicama, ali samo do trenutka dok nije ispaljen prvi metak s neprijateljske strane. Prema ponudenoj definiciji taj status nemaju ni žene koje su obukle odoru hrvatskog vojnika i uzele pušku u ruke (iako nisu bile vojni obveznici) koncem listopada, u studenome, ili u prosincu 91. godine.

Formirati registar branitelja

Po riječima zastupnice, status branitelja toj populaciji donosi jedino pravo na oslobađanje plaćanja pristojbe za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta, i ovim Zakonom uvedeno pravo na pokop uz odavanje vojne počasti, na trošak Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Stoga oni koji su

to shvatili, a po povratku iz rata ostali su bez radnih mjesta, nerijetko požale što nisu poginuli u ratu ili barem ranjeni, čulo se na Okruglom stolu. Ima i onih koji stoje na stanovištu da je bolje biti istinski branitelj bez ikakvih posebnih prava, negoli sa svim pravima i privilegijama među braniteljima koji to nikada nisu bili". Stoga se braniteljske udruge zalažu za formiranje Registra branitelja, jer je to osnovna pretpostavka za pravednu provedbu zakona. Dakako, protiv se bilo kakvom dokazivanju statusa branitelja na temelju iskaza dvaju svjedoka, što je tendencija ovog Zakona. Naime, na taj ćemo način vrlo brzo doći do brojke od milijun branitelja i to će biti najteža degradacija i gaženje dostojanstva istinskih branitelja i invalida Domovinskog rata, upozorava zastupnica.

Bolje definirati status dragovoljca iz Domovinskog rata te formirati Registar branitelja, jer je to osnovna pretpostavka za pravednu provedbu zakona.

U nastavku je napomenula da se početak i završetak Domovinskog rata ne može definirati ovisno o političkoj volji, već to mora biti znanstveno utemeljeno. Branitelji se žale i da je Zakon nejasan i nerazumljiv, a planiranih 3 mlrd i 600 mln. kuna očito neće biti dostatno za konzumiranje predviđenih prava, pogotovo ima li se u vidu da će se broj korisnika bitno povećati.

Replicirajući joj, **Josip Đakić (HDZ)** je primijetio da gospođa nema nikakvo pravo suditi o tome tko je bio istinski branitelj a tko ne, jer vjerojatno nikada nije sudjelovala u obrani domovine. A što se tiče stajališta braniteljskih udruga, spomenuo je telegram što ga je Hrvatskom saboru uputio general Dečak. U njemu navodi da u potpunosti podržava ovaj Zakon, te da su tvrdnje gospođe Antičević i gospođe Lalić neistinite. Zakonska rješenja je, također putem telegrama, poduprla i gospođa Hruškar, kaže zastupnik.

Ljubica Lalić je apelirala nanj da ne govori o tuđoj sudbini i tuđem doprinosu, jer ne zna ni tko je gdje bio ni što je bio. Napomenula je da se u svom izlaganju ogradila da iznosi stavove predstavnika braniteljskih udruga. Uostalom, na spomenutom skupu je bio i gospodin Piplović, te predsjednik Odbora za ratne veterane, a postoje i fonogram te tonski zapis.

Uključivši se u raspravu, Jadranka Kosor je pojasnila da na skupu u Slavonskom Brodu nije bio nazočan nitko iz njenog Ministarstva jer su poziv dobili prekasno, zbog čega su organizatorima uputili prigovor. Ne slaže se s ocjenom da je ovo karikatura od zakona, budući da su na njegovu tekstu nekoliko mjeseci radili stručnjaci, ali i predstavnici braniteljskih udruga. Nije točno, kaže, ni da nitko neće osjetiti efekte predloženih rješenja. Primjerice, po računici Ministarstva već iduće godine oko 10 tisuća hrvatskih branitelja koji su stekli uvjete za mirovinu po općim propisima, bit će obuhvaćeno odredbom o najnižoj mirovini. O nezavidnom položaju hrvatskih branitelja od kojih su mnogi, pogotovo oni bez posla, na rubu egzistencije, najbolje - kaže - svjedoči podatak da su se zahtjevi za isplatom jednokratne pomoći od prošle godine povećali za tisuću 260 posto. Naime, 2003. je na ime jednokratnih pomoći isplaćeno 330 tisuća, a u 2004. milijun i 171 tisuću kuna. Samo u prvih 9 ovogodišnjih mjeseci Ministarstvu su pristigla 34 tisuće 803 pisma branitelja, s njihovim molbama, žalbama, pritužbama i vapajima za pomoć.

Mr.sc. **Ivan Bagarić (HDZ)** izrazio je zadovoljstvo činjenicom da je u Hrvatskom saboru postignut konsenzus o tome da Hrvatska treba pomoći i braniteljima iz BiH - pripadnicima Hrvatskog vijeća obrane koji su, braneći svoj dom, pomogli braniti i Hrvatsku. Kako reče, očekuju da će se prava pripadnika HVO-a regulirati međudržavnim sporazumom između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Pritom valja naglasiti da Hrvatska neće snositi cijeli teret tog velikog problema, već će participirati samo jednim dijelom u njegovu rješavanju. Primjerice, ti bi stradalnici mirovine i zdravstveno

osiguranje mogli ostvariti u Hrvatskoj, dok bi invalidnine bilo moguće riješiti u okviru Federacije BiH, a druga prava (npr. stambeno zbrinjavanje) na razini županija. Prema tome, pomoć pripadnicima Hrvatskog vijeća obrane na svoj je način doprinos stabilizaciji cijelog prostora Bosne i Hercegovine i vrlo važna poruka mira na tom prostoru, zaključio je Bagarić. Kako reče, ne prihvaća da se o ostvarivanju prava branitelja i ostalih stradalnika Domovinskog rata govori isključivo kao o privilegijama, s prizvukom nečeg nečasnog.

Upitna provedba

Mr.sc. **Alenka Košiča Čičin-Šain (HNS)** poduprla je ovaj zakonski prijedlog, te izrazila uvjerenje da će do drugog čitanja predlagatelj otkloniti neke nomotehničke nedostatke i nejasnoće u njegovu tekstu. Osvrnuvši se na definiciju hrvatskog branitelja u članku 2., kojom se proširuje krug osoba koje će moći ostvariti taj status i prava iz ovog Zakona, napomenula je da bi u obrazloženju Konačnog prijedloga zakona trebalo predočiti i numeričke podatke o tome. Kako reče, pozdravlja uvođenje nekih novih instituta, poput najniže

S obzirom na uvođenje novih instituta i proširenje kruga korisnika, te raspoloživa sredstva, nameće se pitanje je li provedba ovog Zakona uopće moguća.

mirovine, jer se time poboljšava položaj najsiromašnije skupine branitelja. Pita se, međutim, je li uopće moguća provedba ovog zakona kojim se proširuje krug korisnika, s obzirom na raspoloživa sredstva. S tim u svezi nameće se pitanje broja hrvatskih branitelja po važećem zakonu te započete i zaustavljene revizije statusa HRVI i stupnja njihova invaliditeta. Mišljenja je da bi podaci o tome trebali stalno biti dostupni javnosti na internetu, što bi svakako izazvalo pozitivnu reakciju branitelja i

djelomično pridonijelo vraćanju njihova narušenog digniteta.

Po riječima zastupnice u obrazloženju ovog zakona nedostaje i projekcija dinamike ostvarivanja predloženih i zagaran-tiranih prava branitelja, odnosno rokovi u kojima bi država, u skladu sa svojim proračunskim mogućnostima, trebala ispuniti svoje obveze prema njima. Primjerice, nije prezentiran podatak o tome koliki broj njih je stambeno zbrinut u razdoblju od 97. do 2003. godine, a koliko ih još čeka na rješenje stambenog pitanja. Spomenula je da je u tom razdo-blju za stradalnike Domovinskog rata i članove obitelji zatočenih i nestalih branitelja izgrađeno oko 5,5 tisuća stanova. Neki objekti su završeni još prije nekoliko mjeseci, ali još uvijek nisu useljeni, navodno zbog tehničkih nedostataka koji su već odavno mogli biti otklonjeni, negodovala je zastupnica.

Organizirana stambena izgradnja

U zakonskom su prijedlogu i odredbe glede stambenog zbrinjavanja u organiziranoj izgradnji za osobe utvrđene ovim Zakonom. Odredbom članaka 39. i 40. propisuju se npr. na koji se način provodi organizirana izgradnja, te ustupanje građevinskog zemljišta i komunalnog opremanja jedinica lokalne samouprave. Zastupnica **Košiša Čičin-Šain** drži da su pojedine odredbe zakona teško provedive pa tako i odredba članka 39. stavak 2. o tome gdje se provodi organizirana izgradnja. Zakonodavac nudi tri opcije, ali se postavlja pitanje kako utvrditi mjesto izgradnje. Jednako tako nije utvrđeno tko i kako, odnosno na temelju čega odlučuje gdje će se provoditi organizirana izgradnja. Da bi se provela organizirana izgradnja potrebno je, prije svega, znati koliko korisnika želi odjednom stambeni kredit za kupnju stana u takvoj vrsti stambene izgradnje. Neizbježno je i pitanje što ako jedinice lokalne samouprave nemaju građevinsko zemljište koje mogu dati za tu namjenu ili npr. kako postupiti u slučaju da iste imaju to zemljište ali ga odbiju ustupiti i komunalno opremiti, nastavlja

zastupnica, interesirajući se koje su sankcije za neizvršavanje zakonskih obveza jedinica lokalne samouprave. Veliki gradovi imaju manjak stanova i visoku cijenu kvadratnog metra, a u malim gradovima i mjestima Hrvatske stanova gotovo da uopće nema na tržištu. Zakonom bi, smatra zastupnica, trebalo regulirati da korisnici koji koriste dodjeljeni stambeni kredit za kupnju stana u organiziranoj izgradnji isti mogu koristiti u županiji gdje imaju prebivalište. U tekstu Prijedloga zakona nalazimo

Ponašanje birokracije prema braniteljima velikim je dijelom uzrokovalo njihovo nezadovoljstvo, a neželjene situacije mogle su se spriječiti da je bilo više sluha, ljubavi, odgovornosti i osjećaja za te ljude.

i mogućnost kupnje stana uz obročnu otplatu, ali nije jasno je li predlagatelj pritom mislio na kupnju stana izgrađenog u organiziranoj gradnji ili na nešto drugo pa je potrebno precizirati i definirati termin obročne otplate. Zastupnica misli da odredbe članka 43, 44, 45. i 46. ne bi trebale biti sastavni dio ovoga Zakona već uredbe definirane člankom 47. jer regulira materiju koja je podložna promjenama. Uz to, daleko je jednostavnije izmijeniti uredbu nego krenuti u proceduru izmjene zakona, upozorava zastupnica. Primjećuje zatim kako nije razvidan postupak utvrđivanja liste prioriteta za dodjelu stambenih kredita i smatra da zakonom treba definirati hoće li se utvrđivati jedinstvene liste, županijske ili trajne liste kao i način informiranja javnosti. Nigdje u dijelu stambenog zbrinjavanja, istaknula je, ne govori se o otkupu stanova za korisnike koji su stambeno zbrinuti dodjelom stana po do sada važećem zakonu – znači li to da su svi stanovi otkupljeni ili se nije smatralo potrebnim odredbama zakona riješiti neotkupljivanje stanova. Iako zastupnica podržava zakon u njegovoj najboljoj

namjeri izražava sumnju u mogućnost njegove provedbe, odnosno skepsu da će popraviti status i dignitet braniteljske populacije upravo radi proširenosti kategorija i broja osoba na koje se zakon odnosi. Za drugo čitanje zakon bi svakako trebalo dopuniti numeričkim pokazateljima i dinamičkim planom ostvarivosti.

Ministrica **Jadranka Kosor** rekla je da će predlagatelj zakona pažljivo razmotriti sve primjedbe, pogotovo u dijelu koji se odnosi na stambeno zbrinjavanje osoba obuhvaćenih ovim Zakonom. Upozorila je na nesolidno izgrađene stanove u Španskom i Senju, a takvih slučajeva bilo je dosta i sa stanovima od Gradiške do Virovitice. Ulažu se napore da se to sanira i ministrica vjeruje da će se to učiniti do kraja 2004. te podijeliti ključevi stanova. Glede daljnjih projekata rekla je da Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva predlaže Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti jedno rješenje vezano uz neuseljene stanove POS-a (radi se o stotinjak stanova, o čemu će na vrijeme biti izvještena hrvatska javnost i zainteresirani zastupnici).

Franjo Piplović (DC) započeo je svoj istup ispravkom netočnog navoda zastupnice Lalić. Potvrdio je navod o spomenutom organiziranom okruglom stolu, ali tvrdi da je tom prilikom većina nazočnih više iznosila svoje nevolje i nedaće s kojima se svakodnevno susreće nego što se osvrta na predložen zakon. Činjenica je da većina nazočnih nije imala veze s onim što se predlaže u ovom zakonskom prijedlogu ili su, pak na temelju pročitano u tisku iznosili odgovarajuće zaključke. Kategorični je odbio navod o tzv. prihvaćenim stajalištima s toga okruglog stola tvrdeći baš obrnuto da nitko nije iznio nikakva stajališta niti ih je podržao. Osvrćući se na predložen zakon primijetio je da imamo tri skupine ljudi koje valja riješiti na odgovarajući način kako ne bi ponovno pljuštale tužbe kod Upravnog suda glede dokazivanja je li netko bio branitelj i ima li braniteljski status. Piplović tu apostrofirao ljude koji nisu išli na rati-

šte i u hrvatske ratne postrojbe nego su temeljem radne obveze ostali na svojim radnim mjestima tijekom ratnog stanja, a sada ih zanima njihovo statusno pravo. Te ljude zanima samo njihovo statusno pravo tj. smatraju da bi trebali imati status hrvatskoga branitelj iz Domovinskog rata. Jednako tako pod taj pojam valja podvesti i članove kriznih štabova, a imati u vidu i članove obitelji osoba koje su nestale kao rezultat etničkog čišćenja u Srijemu. U svezi s potonjom skupinom Piplović je naveo članove obitelji Abjanović (braća Mato i Ivica) koji su ubijeni na području granice s ondašnjom Jugoslavijom, ali ipak njihovi članovi obitelji ne mogu na temelju te činjenice ostvariti nikakva prava. O tim bi ljudima svakako trebalo povesti računa kako ne bi bilo nepotrebnih tužbi na sudu u dokazivanju statusa.

Obveza hrvatske države prema pripadnicima HVO-a

Anto Đapić (HSP) je izrazio nadu da će se tekst Konačnog prijedloga zakona pojaviti prije rasprave o državnom proračunu kako bi se uistinu znalo na koja sredstva treba računati. Nadovezujući se na raspravu o nesolidno napravljenim stanovima za branitelje iz Domovinskog rata zastupnik je zapitao što je učinila izvršna vlast u Hrvatskoj da bi pozvala na odgovornost one koji su te stanove gradili i preuzeli jer je očito da je kod preuzimanja tih zgrada bio prisutan jak koruptivan zahvat. Osobno drži da nije najvažnija razina materijalnih prava koju donosi zakon s obzirom na svijest svih nas da u postojećoj gospodarskoj situaciji ne možemo uvijek donositi zakone kakve bismo željeli donositi nego u skladu s našim realnim mogućnostima. Ali zakon koji je donesen mora biti provediv. Problem je bio u birokraciji koja provodi zakon, posebno ovaj o pravima hrvatskih branitelja. Đapić kaže da je ponašanje birokracije prema braniteljima uzrokovalo velikim dijelom njihovo nezadovoljstvo, i drži da su se često mogle spriječiti neželjene situacije da je bilo više sluha, ljubavi, odgovornosti i osjećaja za te ljude.

Još u vrijeme donošenja Deklaracije o Domovinskom ratu Klub zastupnika HSP-a, kaže, upozoravao je da Deklaracija sama po sebi neće biti dovoljna da zaštiti dignitet Domovinskog rata. Deklaracija je neobvezujuća, i ne provodi se nego se praktički svakome prepušta da o Domovinskom ratu ima svoje uvjerenje. Tako se u Hrvatskom saboru moglo čuti od nekih zastupnika da je Hrvatska agresor na BiH, a Hrvatska vojska provodila etničko čišćenje Srba u Hrvatskoj. Stoga treba u Zakon o pravima hrvatskih branitelja ugraditi poglavlje o zaštiti digniteta Domovinskog rata, rezolutan je Đapić. Ocjenu bilo

Prijedlog da se prava pripadnika HVO-a riješe međudržavnim sporazumom Hrvatske i BiH deklaratorne je naravi.

kojeg zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, pa i ovoga, pružit će nam vrijeme, nastavlja Đapić, i tvrdi kako HSP nije a priori protiv zakona ali je za demistificiranje uloge udruga o kojima se često govorilo tijekom u Saboru. Drži da zastupnici mogu manje-više prihvaćati stavove udruga, ali Sabor ne bi trebao biti poprište na kojem će se licitirati koja je udruga više ili manje podržala zakon jer nisu baš sve udruge niti podržale zakon. U nastavku dotakao se i pripadnika HVO-a. Za razliku od zastupnika Bagarića koji misli da treba pomoći pripadnicima Hrvatskog vijeća obrane, Đapić smatra da tu treba govoriti o obvezi hrvatske države prema pripadnicima HVO-a ali i prema Hrvatima u BiH jer je to naš strateški interes. Podsjeća s tim u vezi da je veliki broj pripadnika HVO-a na početku Domovinskog rata bio uključen i u operacije u Republici Hrvatskoj. On osobno i stranka kojoj pripada ne misli da Zakon o pravima hrvatskih branitelja i njihovih obitelji iz Domovinskog rata mora biti primarno samo zaštita materijal-

nih prava osoba koje obuhvaća. Drži da se mora provesti i načelo pravednosti prema kojem će jedinstvo hrvatskih oružanih snaga dobiti u ovom zakonu svoju potvrdu tako da pripadnici HVO-a ni u kojem pogledu ne budu diskriminirani u odnosu na pripadnike HOS-a u Hrvatskoj ili ZNG, specijalne policije te bilo koje hrvatske gardijske brigade. Prijedlog da se prava pripadnika HVO-a riješe međudržavnim sporazumom Hrvatske i BiH deklaratorne je naravi, i zastupnik kaže kako bi volio čuti koje su opće polazne osnove Vlade Republike Hrvatske razgovora o tom sporazumu. Upozorava da se u medijima BiH pripadnici HVO-a tretiraju kao agresorska vojska u BiH, stoga treba imati jedan zaštitni mehanizam, a zastupnik ga vidi u definiranju pojma hrvatskog branitelja gdje će svoje mjesto svakako naći i pripadnici HVO-a. Pa ukoliko propadnu pregovori Hrvatske i BiH tada uvijek imamo mogućnost primjene u cijelosti predloženog zakona i na pripadnike HVO-a.

U zaključnom istupu ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti **Jadranka Kosor** obvezala se da će vrlo brzo izraditi tekst konačnog prijedloga zakona kako bi se ispoštovao rok njegova izglasavanja i ovaj stupio na snagu 1. siječnja 2005. godine. U ime Vlade također se obvezala da će sve konstruktivne prijedloge koji mogu poboljšati zakonski tekst ugraditi u zakon, dakako, u skladu s mogućnostima države u ovom trenutku. Iskoristila je priliku i pozvala zastupnike koji to žele da se uključe u izradu konačnog zakonskog prijedloga, a vrata Ministarstva kojem je na čelu otvorena su im.

Time je rasprava zaključena, a zastupnici Hrvatskoga sabora jednoglasno (sa 106 glasova) su prihvatili Prijedlog zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, koji je predložila Vlada RH. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputit će se predlagatelju, radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

V.Ž.; J.Š.; J.R.; M.Ko.

IZVJEŠĆE O RADU VIJEĆA HRT-a I O PROVEDBI PROGRAMSKIH NAČELA I OBVEZA UTVRĐENIH ZAKONOM O PROGRAMIMA HRVATSKOG RADIJA I HRVATSKE TELEVIZIJE U RAZDOBLJU OD 14. STUDENOGA 2003. DO LIPNJA 2004. GODINE; IZVJEŠĆE RAVNATELJSTVA O POSLOVANJU HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE U 2003. GODINI; IZVJEŠĆE NEOVISNE REVIZIJE O OBAVLJENOJ REVIZIJI FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA ZA 2003. GODINU

Izvješća primljena na znanje

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom su glasova prihvatili zaključke radnih tijela kojima se prima na znanje Izvješće o radu Vijeća HRT-a kao i Izvješće Ravnateljstva za navedeno razdoblje. Jednoglasno su prihvaćeni zaključci Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kojima se Programsko vijeće zadužuje da sadržaj i strukturu podnesenih izvješća prilagodi zakonski utvrđenoj obvezi izvještavanja Hrvatskog sabora, kao i Odbora za financije i državni sporazum, kojima se Ravnateljstvo HRT-a obvezuje na pisano očitovanje o ukazanim propustima i nepravilnostima koja su utvrđena u Izvješću neovisne revizije. Istovremeno bi trebalo izraditi i plan potrebnih mjera s rokovima u cilju njihova otklanjanja.

Hrvatski radio i televizija, naglasio je u svom izvješću glavni ravnatelj HRT-a Mirko Galić, u prošloj su godini ostvarili svoju temeljnu društvenu i zakonsku funkciju. Informirali su hrvatsku javnost i organizirali programe u skladu s programskom orijentacijom koja je verificirana na Programskom vijeću. Istovremeno, tijekom rasprave su se čule i ozbiljne primjedbe zastupnika, koje su najutjecajnijem javnom mediju zamjerale na komercijalizaciji duhovnih vrijednosti i obezvređivanju pojedinih ozbiljnih sadržaja. Predloženi zaključci predstavljaju zato sukus dinamične rasprave o podnijetim izvješćima, koja je lavira-

la između ozbiljnih zamjerki i kritika, do neupitne podrške ponuđenom programskom shemom.

O IZVJEŠĆIMA

O podnijetim izvješćima u ime podnositelja uvodno je govorio predsjednik Programskog Vijeća HRT-a, gospodin **Zdenko Ljevak**. On je napomenuo da je Izvješće o radu Programskog vijeća HRT-a i provedbi programskih načela jednoglasno doneseno i upućeno Hrvatskom saboru 9. srpnja 2004. godine. Ozračje u kojem je imenovano i konstituirano Vijeće HRT-a bilo je u znaku podjela i unaprijed izrečenih sumnji u budućnost i učinkovitost Vijeća u ovakvom sastavu. I mediji su često isticali kako je Vijeće sastavljeno od dviju političkih opcija, te da će kratko trajati.

Radi tih i sličnih ocjena, članovi Vijeća su se već na početku svog rada našli pod povećanim nadzorom javnosti. Takvo je stanje u znatnoj mjeri utjecalo na savjest i odgovornost članova Vijeća da se odupru bilo kakvim vrstama pritisaka i pronađu načina za odgovoran rad tog tijela, kako u interesu javnosti tako i Hrvatske radiotelevizije. Visoka razina odgovornosti ogleđa se u činjenici da je Vijeće unatoč vrlo oštrim raspravama i često suprotstavljenim stajalištima, uvijek dostizalo potrebnu razinu suglasnosti kako bi se odluke donosile zakonom određenom većinom.

Nakon donošenja Statuta stvorene su pretpostavke za daljnji rad. Uzimajući u

obzir financijska sredstva koja se stječu iz pristojbe i obveze da se 10% od ukupno objavljenog programa, izuzimajući informativne, športske emisije te promidžbene poruke, mora naručiti od neovisnih produkcijskih društava, Vijeće je posebnu pozornost posvetilo sprječavanju mogućnosti sukoba interesa.

Zato je unutar Statuta uvrštena i odredba kojom je utvrđena nemogućnost odabira postupka javnog natječaja onih produkcijskih društava, koja su u vlasništvu članova Vijeća zaposlenika HRT-a, kao i članova njihove uže obitelji ili u kojima udjele u temeljnim udjelima imaju u kapitalu. Drugi zadatak Programskog vijeća odnosio se na stvaranje uvjeta za redovito poslovanje HRT-a, odnosno raspisivanja natječaja i izbora svih upravnih struktura koje su predviđene Zakonom o HRT-u. Izbori glavnog ravnatelja, ravnatelja podružnica, direktora programa i glavnih urednika informativnih programa Hrvatskog radija i televizije provedeni su vrlo profesionalno i u skladu sa zakonskim postupkom. Navedene zadaće obavljene su u najkraćem mogućem roku i vrlo su važne za stabilnost funkcioniranja, a dolaskom konkurencije HRT-u kao javnom servisu, postavljene su vrlo složene i zahtjevne zadaće. Uz temeljiti preustroj postavljena je i obveza koja bi trebala rezultirati još kvalitetnijim programom i sadržajima koji su u općem interesu javnosti. Istodobno se očekuje smanjenje troškova u proizvodnji programa i provođenja racionalizacije u svim segmentima

rada. Da bi Vijeće moglo što kvalitetnije obavljati svoju nadzornu funkciju u provedbi programskih načela, trebalo bi mu dostaviti stručno pripremljene analize i izvješća o provedbi programa. Zato Vijeće od vodstva HRT-a očekuje ustrojavanje stručne službe koja će na temelju reagiranja javnosti obavljati analizu programa i o tome izvješćivati Programsko vijeće i Vijeće HRT-a. Osim takvih izvješća, Vijeće je ugradilo u Statut i odredbu da direktori programa i glavni urednici, dva puta godišnje rade izvješće o svom radu, zaključio je gospodin **Zdenko Ljevak**.

O poslovnim rezultatima govorio je i glavni ravnatelj HRT-a, gospodin **Mirko Galić**. On je ocijenio da je u svojim temeljnim rezultatima ovo izvješće pozitivno, premda se ne skrivaju i određeni problemi, propusti i slabosti. Nastojalo se održati stabilnu crtu razvoja i poslovanja, a izvješće neovisne financijske revizije otkriva smanjenje nepravilnosti u odnosu na prethodne godine, te poboljšanje poslovnih rezultata i politike. Hrvatski radio i televizija, u prošloj su godini ostvarili svoju temeljnu, društvenu i zakonsku funkciju. Informirali su hrvatsku javnost i organizirali programe u skladu s programskom orijentacijom koja je verificirana na Programskom vijeću. Hrvatski je radio dnevno emitirao 240, a HRT 57 sati programa, a od toga 33,5 ili oko 60% vlastitog programa, što predstavlja zakonsku obvezu. Glazbena proizvodnja kao bitni dio kulturne funkcije, zabilježila je u 365 dana čak 127 nastupa. Pokrenut je i program "Glas Hrvatske" koji je dostupan u gotovo svim dijelovima svijeta, te se emitira u trajanju od 24 sata za hrvatsko iseljeničtvo. Drugi, televizijski program, "Slika Hrvatske", istovremeno se emitira za područje sjeverne i južne Amerike, Australije i Novog Zelanda. Jednu od bitnih vrijednosti programa tvori njegova neovisnost i sloboda koja je dosegla standarde sukladne u drugim europskim državama i televizijama. To je činjenica koja može veseliti i koja određuje postignute uspjehe ili neu-

spjehe djelovanja ovih dvaju medijskih institucija. Razumije se da su sloboda i neovisnost u velikoj mjeri uvjetovani razinom profesionalnosti i profesionalne zrelosti. Na poslovnom planu situacija je također bila stabilna, a prihodi su rasli 12% u odnosu na plan i 10% u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, brže su rasli i rashodi, i to gotovo 14% više od planiranih i za oko 11% više u odnosu na rashode u 2002. godini. Borba za racionalizaciju predstavlja stratešku poslovnu obvezu i orijentaciju ravnateljstva i poslovnog vodstva HRT-a. Zbog pojave konkurencije ostalih televizijskih kuća, morali smo podići primanja, kako bi zadržali naše najbolje kadrove, ali usprkos navedenim poteškoćama 2003. godina okončana je sa 67 milijuna kuna viška. To nije dobit koja bi bila profit u onom klasičnom smislu, već će poslužiti daljnjem razvoju i interesima kuće, naglasio je glavni ravnatelj Galić.

Na razvojnom planu protekla je godina bila izrazito uspješna, jer smo ostvarili gotovo sve postavljene ciljeve u odnosu na srednjoročni investicijski plan. Velikim dijelom obavljena je digitalizacija tehnologije, po čemu smo mjerljivi s boljim europskim radiotelevizijama. Najveći se problemi odnose na organizaciju i racionalizaciju unutrašnjeg poslovanja, iako smo poduzeli temeljite pripreme i angažirali vanjske i domaće revizorske i konzultantske tvrtke. I dalje se moraju poduzimati potezi kako bi se smanjila opterećenja i neracionalnosti s kojima se susrećemo u poslovanju.

Sumirajući navode iz Izvješća, ocijenio je da je protekla godina bila period stabilnog razvoja i ulaganja u opremu, novu tehnologiju, a isti trend bit će nastavljen i u ovoj godini. Hrvatska radiotelevizija prešla je iz monopolskog u tržišni položaj, a za konkurenciju ima dvije relevantne europske televizijske kuće. Mora se i nadalje podizati razina kvalitete, kao i tehnički uvjeti s kojima raspolaže HRT. Zaključio je izlaganje napomenom da će se javiti za riječ i naknadno odgovoriti na sva postavljena pitanja ukoliko bude potrebno.

RADNA TIJELA

O podnjetom izvješću raspravu su provela nadležna radna tijela Hrvatskog sabora. **Odbor za Ustav, Poslovnik i politički** sustav založio se u raspravi za daljnje jačanje samostalnosti HRT-a u cilju nepristranog i sveobuhvatnog izvještavanja javnosti. Odbor smatra neprihvatljivim odbijanje predstavnika predlagatelja da dade odgovor tko je vršio pritisak na Programsko vijeće HRT-a prigodom odlučivanja o pojedinim pitanjima. S obzirom na to da nadzor nad zakonitošću rada Vijeća HRT-a, sukladno članku 58. Zakona o HRT-u obavlja Hrvatski sabor, Odbor je ocijenio da Vijeće Statutom može urediti samo pitanja propisana Zakonom. U raspravi je izraženo mišljenje da HRT treba odgovarajuće pratiti rad i sve aktivnosti Hrvatskog sabora. Izraženo je i mišljenje da Programsko vijeće ponovno razmotri uvođenje mjerenja minutaže koja odražava zastupljenost istupa pojedinih političkih stranaka, odnosno osoba na radiju i televiziji. U raspravi je također ukazano na neprimjereno prevođenje stranih programa.

Nakon rasprave Odbor je podnio izvješća primio na znanje i uputio Hrvatskom saboru na daljnju raspravu.

Odbor za financije i državni proračun raspravio je predmetno izvješće u svojstvu zainteresiranog radnog tijela. U uvodnom izlaganju predstavnik podnositelja istaknuo je pored ostalog i aktivnosti HRT-a u svezi s emitiranjem radijskog i televizijskog programa u 2003. godini, kao i realizirane prihode i rashode. U cijelosti su podržane primjedbe Vlade, a posebno u dijelu koji se odnosi na neprimjenjivanje odredbi zakona o javnoj nabavi, neiskazivanju procjene nekretnina u vlasništvu HRT-a po tržišnim vrijednostima, te neriješeno pitanje oko obračunavanja poreznih stavki. Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno predložio slijedeće zaključke:

- Prima se na znanje Izvješće o radu HRT-a i o provedbi programskih načela i obveza utvrđenih zakonom u programima HR-a i HRT-a u razdoblju od 14. studenoga 2003. do 30. lipnja 2004. godine, te Izvješće neovisne revizije o

obavljenoj reviziji financijskih izvještaja za 2003. godinu.

- Obvezuje se Ravnateljstvo HRT-a da se pisano očituje na ukazane propuste i nepravilnosti utvrđene u Izvješću neovisne revizije, te da izradi plan potrebnih mjera s rokovima u cilju njihovog otklanjanja.

- Obvezuje se Državni inspektorat da izvrši dodatnu kontrolu u HRT-u, glede poštivanja i primjene propisa o radu i zapošljavanju.

Odbor za informiranje, informativnu i medijsku razmatranje razmotrio je podnijeto Izvješće kao matično radno tijelo. Članovi Odbora su konstatali da su izvješća dobra i treba ih podržati, ali skrenuta je pozornost i na neke manjkavosti i nedostatke jer nedostaje analiza gledanosti pojedinih programa. Također nedostaje i analiza domaćeg realiziranog programa, te razgraničenje proizvedenog programa od onog koji je samo obrađen. Postavljeno je i pitanje digitalizacije HRT-a, te novih platformi i usluga koje se javljaju. Kod investicijskih ulaganja uočena je prevelika razlika između planiranog i realiziranog. Tako je planirano za investicije 222,3 mil. kuna, a realizirano oko 193,2 mil. kuna. Bilo bi potrebno da se izradi i komparativna analiza s nekom drugom televizijom kako bi se dobio uvid u stanje na tržištu. Članovi Odbora u raspravi su osudili sve pritiske na Vijeće HRT-a te podržali njegov profesionalan i odgovoran rad. Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje zaključaka kojima se prihvaća podnijeto Izvješće o radu Vijeća HRT-a u navedenom periodu. Također se prihvaća i izvješće Ravnateljstva o poslovanju HRT-a u 2003. godini, zajedno s izvješćem neovisne revizije.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina navedena je izvješća razmatrao kao zainteresirano radno tijelo i to u onom dijelu u kojem se dotiču pitanja iz djelokruga rada Odbora. U raspravi je konstatalirano da bi strukturu Izvješća trebalo prilagoditi obvezi koja je definirana Zakonom o HRT-u, kako bi se o ovoj temi mogla obaviti učinkovita rasprava.

Što se tiče djelokruga ovog Odbora, posebno su značajne zakonske obveze HR-a i HRT-a da proizvedu emisije namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Osim toga, utvrđeno je da Vlada i HRT ugovorom uređuju međusobna prava i obveze glede emisija namijenjenih informiranju pripadnika nacionalnih manjina. Unatoč tako definiranoj zakonskoj obvezi u dostavljenim materijalima, izvršavanje ove zakonske i ugovorne obveze nije posebno obrađeno.

U raspravi je iznijeto više sugestija u vezi s poboljšanjem programske koncepcije HRT-a. Između ostalih, ukazano je i na potrebu da se čim prije zaključi sporazum o religijskom programu na HRT za manjinske vjerske zajednice čiji je nacrt već dugo u proceduri. Ovi su zahvati izuzetno značajni za očuvanje multikonfesionalnosti hrvatskog društva. Iznijet je i stav da se na odgovarajući način ne prate sjednice i aktivnosti Savjeta za nacionalne manjine. Osim toga, ocijenjeno je da bi informativni program trebao davati više pozitivnih primjera iz gospodarskog života, izbjegavati senzacionalizam, slike nasilja i druge negativne pojave, a istaknuta je i potreba razvoja lokalne i regionalne mreže radio i TV postaja. Zakonom je utvrđeno da će se sredstvima Fonda poticati proizvodnja i objavljivanje programskih sadržaja na lokalnoj i regionalnoj razini, koji su od javnog interesa i značaja za manjine u Republici Hrvatskoj, te za programe na područjima od posebne državne skrbi.

Kada su u pitanju nacionalne manjine, ukazano je i na to da je Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, utvrđeno da postaje radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini imaju zadaću promicati razumijevanje za pripadnike nacionalnih manjina. Međutim, u praksi ima problema zbog nepridržavanja navedene zakonske odredbe, a iznijet je i primjer Radio-Knina koji u svojim emisijama često odstupa od spomenutog zakonskog načela, mada se radi o radio postaji koja djeluje u sustavu HRT-a. Što se tiče emisija o nacionalnim manjinama na HTV-u, izra-

žen je stav da se treba još više angažirati na poboljšanju programa. Neke emisije poput "Prizme", daju značajan doprinos očuvanju identiteta manjina, međutim one ne zadovoljavaju potrebe niti standarde koji su utvrđeni zakonom. Edukacija manjinskih novinara koju sada provodi HTV, predstavlja korak koji na kraju treba rezultirati pripremom i emitiranjem odgovarajućeg programa. Naglašena je i potreba za emisijama koje pridonose jačanju svijesti o našem kulturnom identitetu. U tome značajnu ulogu imaju emisije o istaknutim pojedincima koji su svojim djelom poznati širom svijeta, a potječu s naših prostora. Kao primjer istaknuta je TV serija o Nikoli Tesli koja je 1974. godine emitirana u povodu 30-obljetnice njegove smrti i koja je tada od široke javnosti bila izuzetno prihvaćena. Postavljeno je i pitanje zašto u povodu 60-obljetnice njegove smrti nije mogla biti reprizirana ova TV serija, dok se istovremeno emitiraju brojne serije koje nemaju nikakav značaj za kulturni identitet ovih prostora.

Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno odlučio predložiti Hrvatskom saboru da donese zaključak kojim se prihvaća Izvješće o radu Vijeća HRT-a i o provedbi programskih načela i obveza utvrđenih zakonom i programima HR-a i HRT-a u poslovanju od 14. studenoga 2003. do 30. lipnja 2004. godine, te Izvješće Ravnateljstva o poslovanju HRT-a u 2003. godini. Zadužuje se Programsko vijeće HRT-a da sadržaj i strukturu izvješća koje podnosi Hrvatskom saboru, prilagodi zakonom utvrđenoj obvezi izvještavanja Hrvatskog sabora (čl. 19.st.3. u vezi s čl.5. Zakona o HRT).

I Odbor za ravnopravnost spolova proveo je raspravu i posebno se osvrnuo na one dijelove izvješća koji se odnose na programske koncepte. Naime, Zakonom o ravnopravnosti spolova u glavi VII. pod nazivom "Mediji", propisana je obveza promicanja razvoja svijesti o ravnopravnosti spolova, ali izrijekom i zabrana prikazivanja i predstavljanja žena i muškaraca na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način

s obzirom na spol i spolnu orijentaciju. U raspravi je istaknuto da je u strukturi zaposlenih na HRT-u kao i na rukovodećim pozicijama postignuta ravnomjerna zadovoljavajuća zastupljenost oba spola. Dio članova Odbora osvrnuo se i na nedovoljnu zastupljenost emisija o Domovinskom ratu kao i dokumentarnih filmova koji se prikazuju u kasnim terminima. Nakon provedene rasprave, većinom glasova Hrvatskom je saboru predloženo donošenje zaključaka kojima se: Prima na znanje Izvješće o radu HRT-a i o provedbi programskih načela i obveza utvrđenih zakonom o programima HR-a i HRT-a u razdoblju od 14. studenoga 2003. do 30. lipnja 2004. godine. Također se na znanje primaju izvješća Ravnateljstva o poslovanju u 2003. godini te Izvješće neovisne revizije o obavljenoj reviziji financijskih izvještaja za 2003. godinu.

MIŠLJENJE VLADE

O podnjetom Izvješću očitovala se i Vlada Republike Hrvatske navodeći nekoliko uočenih slabosti u ukupnom radu. Iako je ostvarena dobit 2003. godine u iznosu od 67,8 mln. kuna, poslovanje HRT-a je još uvijek opterećeno troškovima vanjske suradnje koji su iznosili 150,6 mln. kuna s porastom od 17,5 posto. Ostvareno je znatno povećanje broja radnika, sa 3.159 na 3.589, ili za 430, kao obveza iz sudskog rješenja. Međutim, unatoč povećanja broja radnika, odnosno smanjenju vanjskih suradnika, očekivano je bilo smanjenje troškova vanjske suradnje. U ožujku 2003. godine ostvareno je povećanje pristojbe na RTV pretplatu za 5,7% (sa 53 na 56 kuna). Plan investicija u iznosu od 222,3 mln. kuna za 2003. godinu, ostvaren je sa 106,2 mln kuna ili 47,8% što upućuje na zaključak smanjenih investicijskih aktivnosti kroz duže razdoblje. Visok stupanj otpisanosti dugotrajne materijalne imovine (70%) upućuje na zaključak nedovoljnog investiranja.

S tim u svezi, Vlada Republike Hrvatske smatra da je potrebno i dalje ulagati dodatne napore na racionalizaciji troškova poslovanja, posebno troškova

vanjske suradnje. Nadalje, iz Izvješća je razvidno da je HRT u 2003. godini ostvarila raznovrsne i mnogobrojne programe u skladu s propisanim programskim načelima i obvezama prema zakonskim odredbama. Međutim, nije naveden podatak da li je, sukladno članku 11. Zakona, najmanje 10% ukupno objavljenog televizijskog programa, izuzevši informativne emisije, športske priredbe, igre i promidžbene poruke, HRT naručila od neovisnih produkcijskih društava, odnosno za narudžbu programa od neovisnih produkcijskih društava izdvojila najmanje 10% godišnjeg proračuna za proizvodnju televizijskog programa. Također, Izvješće se ne osvrće na provedbu pojedinih Zakonom propisanih programskih načela, niti daje očitovanje o nepoštivanju Zakonske odredbe o ograničenom vremenu emitiranja promidžbenog programa.

Vlada Republike Hrvatske, u odnosu na Izvješće neovisne revizije - Revizije Zagreb d.o.o., o obavljenoj reviziji financijskih izvješća HRT-a za 2003. godinu, koje je sastavni dio Izvješća Ravnateljstva, ukazuje na navode u mišljenju Revizora pod točkom 3. o više iskazanim potraživanjima od kupaca, državnih institucija, kao i potraživanja po kamatama na prodane obveznice, čime su za 10 mln kuna manje iskazani troškovi u Računu dobiti i gubitka, a time je za isti iznos više iskazana dobit za 2003. godinu.

U mišljenju Vlade navodi se da je porezna uprava Ministarstva financija, u postupku nadzora HRT-a, obračunala poreze i doprinose na dohodak od nesamostalnog rada (otpremnine, ugovore o djelu, primitke po osnovi povoljnih kamata po danim kreditima), te PDV na pristojbu za razdoblje 1-6/2002. godine. HRT je uložio žalbu na porezno rješenje. S tim u vezi, Vlada je napomenula da je Ministarstvo financija (Samostalna služba za drugostupanjski upravni postupak) u tijeku rješavanje navedenog. U provedbi zakona o javnoj nabavi uočene su određene nepravilnosti i slabosti koje je potrebno otkloniti tijekom 2004. godine. Nekretnine HRT-a se iskazuju po povijesnim vrijednosti-

ma, stoga je potrebno iskazati procjenu nekretnina po tržišnim vrijednostima. Nije također riješeno ni pitanje obračuna plaćanja poreza po odbitku prilikom plaćanja oporezivih naknada inozemnim dobavljačima za licencna prava, što se u narednom razdoblju treba riješiti.

Vlada je predložila Hrvatskom saboru da:

1. od Ravnateljstva HRT-a zatraži pisano očitovanje na Izvješće neovisne revizije – Revizije Zagreb d.o.o.

2. s obzirom na ukazane propuste i nepravilnosti, zaduži Ravnateljstvo HRT-a da izradi plan potrebnih mjera s rokovima, u cilju otklanjanja navedenog, a tim više što se neke nepravilnosti ponavljaju.

3. zaduži Državni inspektorat za obavljanje kontrole u smislu poštivanja propisa o radu i zapošljavanju.

RASPRAVA

Nakon izlaganja predstavnika HRT-a o podnjetom su izvješću govorili i predstavnici saborskih radnih tijela. Tako je predsjednica Odbora za informiranje, informatizaciju i medije, zastupnica **Željka Antunović** napomenula da je Odbor sva spomenuta izvješća razmotrio u svojstvu matičnog radnog tijela. U uvodnom obrazloženju istaknuta je potreba podnošenja izvješća u zakonom propisanim rokovima, ocjenjujući da se podnjetom Izvješće više bavi radom Vijeća HRT-a i razdobljem konstituiranja, a manje provedbom programskih načela i obveza.

Citirajući pojedine segmente Izvješća, zastupnica Antunović upozorila je da nedostaje analiza gledanosti pojedinih programa. Također nedostaje analiza domaćeg nerealiziranog programa, te razgraničenje proizvedenog programa od onog koji je samo obrađen. Također nije rečeno koliko ima programa iz europskog audio-vizuelnog prostora, poštuje li se odredba Europske konvencije o prekograničnoj televiziji, te koliki je udio domaćeg programa. Od ostalih primjedbi, Odbor se osvrnuo i na potrebu izrade komparativne analize, te na strukturu i broj zaposlenika na HRT-u.

Također je naglašeno da se u središnjoj informativnoj emisiji, vijesti moraju razvrstati po njihovoj važnosti, a profesionalni novinari moraju pružiti objektivnu informaciju oslobođenu političkih i svakih drugih pritisaka.

Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru zaključke kojim se prihvaća navedeno Izvješće kao i Izvješće Ravnateljstva o poslovanju HRT-a u 2003. godini, zajedno s Izvješćem neovisne revizije o obavljenoj reviziji financijskih izvještaja za 2002. godinu koja je njegov sastavni dio.

Stavove **Odbora za useljeništvo** iznijela je predsjednica ovog radnog tijela, zastupnica **Zdenka Babić-Petričević**. Napomenula je da je tijekom provedene rasprave, svoje nezadovoljstvo izrazila HVIDRA, budući da već mjesec dana čekaju odgovor na ponudu oko dokumentarne emisije koju je HVIDRA pripremila i poslala HRT-u. Ravnatelj Mirko Galić odgovorio je da mu to nije poznato, a da će u dogledno vrijeme odgovoriti na ponudu. Izneseo je i mišljenje da se u informativnom programu uočava negativan trend u prikazivanju hrvatske stvarnosti, posezanje za žutim temama i senzacijama. Očekuje se od HRT-a, nastavila je predsjednica Odbora, da se promiču i sve one vrijednosti koje su primjerene zdravom, demokratskom i pluralnom društvu i da budu u službi objektivnog informiranja. Tijekom izlaganja na Odboru je ukazano i na probleme oko emitiranja emisija za Hrvate u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, i Vojvodini, budući da je HRT izgubio pravo zemaljskog emitiranja. Zbog navedenih okolnosti, preostaje samo mogućnost kablovskog ili satelitskog praćenja programa HRT-a.

Nakon provedene rasprave, Odbor za useljeništvo jednoglasno je predložio Hrvatskom saboru donošenje zaključaka kojima se prima na znanje Izvješće o radu Vijeća HRT-a i o provedbi programskih načela i obveza utvrđenih Zakonom o programima HR-a i HRT-a u razdoblju od 14. studenoga 2003. do 30. lipnja 2004. godine. Prima se na znanje i Izvješće Ravnateljstva o poslovanju

HRT-a u 2003. godini. Nakon predstavnika radnih tijela, rasprava je nastavljena izlaganjima predstavnika parlamentarnih stranaka u Saboru. Prvi je u ime Kluba zastupnika IDS-a govorio zastupnik **Damir Kajin**.

Poduprijeti neovisnost rada HRT-a

On je uvodno naglasio da će glasovati za podnijeto izvješće i boriti se za neovisnost ove medijske kuće. Također se zalažemo da se ne mijenjaju ljudi u Vijeću prije isteka njihova mandata. Podsjetio je zatim da je HRT javno poduzeće koje je u 100% vlasništvu države i onaj tko je na vlasti ima odgovornost. Ovaj sustav godišnje uprihoduje milijardu 393 milijuna kuna, a od toga gotovo 771 milijun kuna od TV pretplate. Kao osobito važno, naveo je pitanje sposobnosti čelnih ljudi Vijeća, da HRT-u omoguće uredno funkcioniranje te neovisnost kada su u pitanju informativne emisije. Ocijenio je ujedno da se informativni program poboljšava, a zatim je analizirao vremensku zastupljenost državnih institucija i njihovih čelnika u pojedinim vremenskim etapama. Klub zastupnika IDS-a osobito je zainteresiran za medijsko praćenje saborskih sjednica, podržavajući ocjenu njegovog predsjednika kada je svojedobno upozorio na neprihvatljivu medijsku zapostavljenost hrvatskog parlamenta. Međutim, smatra da su za ovakvu poziciju krivi oni koji dopuštaju da izvršna vlast dominira predstavničkom vlasti. Iz ove pozicije proizlazi medijsko zapostavljanje parlamenta, gdje političke stranke koje su u opoziciji, ne mogu utjecati na bilo kakve pomake u zbivanjima. Smatra da bi se ovakva loša pozicija promijenila ukoliko bi se omogućio neposredan izbor, ali bez obzira na to HRT mora objektivno i nepristrano informirati javnost o svim relevantnim zbivanjima. Osim toga, novinari se ne smiju politički angažirati, jer u protivnom u pitanje dolazi njihova objektivnost, upozorio je zastupnik Kajin, dodajući da se u Istri redovito susreću s ovakvim pojavama uoči izbora.

Smatra da je dobro što se pojavom više medijskih kuća stvara konkurencija, iako to može voditi otpuštanju djelatnika u malim studijima. Upozorio je zatim da televizija ima golemu moć, pa HRT ne smije dospjeti pod utjecaj ili interes bilo koje političke grupacije. Ocijenio je ujedno, da će u budućnosti krupni kapital i mediji, a ne političke stranke vladati Hrvatskom, pa je jasno da se mora težiti neovisnosti medijskog prostora.

Ne treba mijenjati ljude u Vijeću prije isteka njihovog mandata.

Osvrnuo se zatim i na medijske prigovore IDS-u u pogledu njihove političke dominacije u Istri. Primjerice, proračun Istarske županije je sedam puta manji od proračuna HRT-a, pa odgovorni ljudi u medijima moraju biti svjesni s kakvom moći raspolažu u rukama. Konstatirao je da Klub zastupnika IDS-a podržava podnijeto izvješće, tražeći ujedno da izabrani članovi Vijeća HRT-a zajedno s ravnateljem, dovrše svoj mandat.

Za ispravak netočnog navoda javila se zastupnica **Marija Bajt (HDZ)**. Netočno je da su za smanjenje satnice u prijenosima iz Hrvatskog sabora krivi ljudi koji vode najviše predstavničko tijelo u zemlji. Uz netočan navod, zastupnik Kajin obmanjuje hrvatsku javnost, jer je to dio programske sheme i samostalne odluke vodstva HRT-a, ocijenila je zastupnica Bajt. I zastupnik **Jure Bitunjac (HDZ)** javio se zbog ispravka netočnog navoda. On je osporio iznijetu tvrdnju da Vlada preko HRT-a dominira medijskim prostorom, te da su Sabor, a preko njega i male stranke u podređenom položaju. Ovo naprosto nije točno, ocijenio je zastupnik, podsjećajući na medijsku zapostavljenost HDZ-a uoči i nakon posljednjih parlamentarnih izbora.

Samostalno određivanje programa

U ime Kluba zastupnika SDSS-a govorio je zastupnik **Ratko Gajica**. On

je konstatirao da se svi slažu oko činjenice da je HRT javna i samostalna ustanova, pa sukladno tome ima pravo samostalno određivati program. Iz ove činjenice proizlazi i potpuna odgovornost za rezultate i posljedice koje iz toga proizlaze. Bezrezervno je podržao samostalnost HRT-a, kao i odgovornost za postignute rezultate. Smatra ujedno da je HRT moćan u oblikovanju mišljenja i ponašanja, koje se odražava i za nas važnom prostoru, odnosno na području od posebne državne skrbi. Ovaj je prostor specifičan, jer ljudi žive u uvjetima međusobnog suprotstavljanja interesa, a nisu rijetke ni situacije koje se kasnije moraju postupno smirivati i premostiti. Često puta, obični su ljudi dovedeni u situaciju kojom se manipulira, pa svi gledaju i uspoređuju što će reći radio i televizija. Iz ovakvih svakodnevnih situacija koje se odigravaju na terenu, proizlazi i nedvojbena utjecaj i važnost HRT-a, ocijenio je zastupnik Gajica.

Potrebno je dakle odgovorno pristupiti svim segmentima informativnog posredovanja, kako bi se osujetile bilo kakve medijske manipulacije koje dovode i proizvode strašne posljedice. Spomenuo je i pojedinačne slučajeve gdje se posljedice medijskih interpretacija lome na sudbinama ljudi, a konačni pravorijek o pravu na obiteljsku mirovinu morao je izreći Ustavni sud Republike Hrvatske. Na kraju je napomenuo da se i ljudi moraju osloboditi određenih psiholoških posljedica nepovjerenja i straha, te da je šteta zbog odbacivanja medijskog jezika koji je tako sjajno promovirao Oliver Mlakar.

Potvrđene programske osnove

Zastupnik **Dragutin Lesar** prenio je stajališta i razmišljanja Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a. On je primijetio da u podnijetim izvještajima manjkaju stavovi i ocjene gledatelja, odnosno javnosti u čije ime se i danas vodi rasprava. Nema izvješća o gledanosti i slušanosti programa, što nedostaje, pogotovo imajući na umu medijsku konkurenciju koja se tek nedavno profilirala. Ovu bi manjkavost trebalo ukloniti u slijedećim

izvješćima, da ne ispadne kako u ime javnosti raspravljamo o situaciji da građani TV pretplatu plaćaju jednoj televizijskoj kući, a gledaju programe drugih televizija.

Usporedio je zatim redovitu polemičnost kada je riječ o televizijskom programu, sa situacijom koja dominira oko rada Hrvatskog radija. Nikada političari nisu stvarali viku i galamu kada je bilo riječi o radijskom programu. Osvrnuo se zatim i na podnijeto Izvješće, analizirajući kako Programsko vijeće komunicira s javnošću. Ovu komponentu drži osobito značajnom jer se time potvrđuju programske osnove. Nisu mu, međutim, prihvatljive aluzije o pritiscima, kao ni sugestije pojedinih članova Vijeća o nekakvoj tajnoj sjednici u Dežmanovoj ulici. O tome je razgovarao i sa članovima Odbora za informiranje, informatizaciju i medije, koji su mu potvrdili da se ovaj slučaj nije razmatrao. Smatra, međutim, da pretežiti dio Izvješća govori o radu ovog tijela, a manje se bazira na provedbi programskih načela i obveza, premda bi taj omjer trebao biti obrnut. Govoreći o etičkom kodeksu i mogućem sukobu interesa, spomenuo je da je izostalo tumačenje autentičnih odredbi koje su zatražene od članova Odbora za zakonodavstvo. Ovdje je svakako trebao uslijediti odgovor, kako bi rečene zakonske odredbe bile potpuno jasne i nedvojbene. Iznijete primjedbe trebale bi biti putokaz članovima ovog tijela prilikom izrade Izvješća za slijedeću godinu, pojasnio je zastupnik Lesar.

Umjesto prihvaćanja Izvješća, ne bi bilo dobro prihvatiti formulaciju "prima se na znanje". Time bi se samo otvorila mogućnost za eventualnim novim kadrovskim smjenama ili "čistkama", zaključio je predstavnik Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a.

Za ispravak netočnog navoda javila se zastupnica **Željka Antunović (SDP)**. Napomenula je da je Odbor za informiranje kojemu je ona na čelu obavio svoju sjednicu, pa se o svim detaljima zastupnik Lesar trebao pravovremeno i cjelovito informirati. Nije bilo nikakve potrebe da se Odbor ili predsjednik Sabora očituju oko jednog pisma koje je

sadržavalo određene indicije, a koje su se nakon provjere pokazale netočnima.

HRT radi u novoj, konkurentskoj poziciji

Zastupnik **Luka Roić** govorio je u ime Kluba zastupnika HSS-a. On je uvodno ocijenio da se u ovom slučaju radi o Izvješću koje je nastalo nakon primjene novog Zakona o HRT-u. U međuvremenu je medijska slika promijenjena, jer je Hrvatska radiotelevizija izgubila jedan program, a pojavile su se i privatne medijske kuće. U novoj, konkurentskoj poziciji, javna televizija unatoč mnogim ograničenjima, mora opravdati namijenjenu ulogu. Treba međutim pohvaliti vodstvo HRT-a koje je uspješno obavilo teške zadatke, uz očekivanja da se javnost i u budućem vremenu pravovremeno informira bez opterećenja o vlasničkim ili drugim odnosima i pozicijama. Podnijeto je izvješće ocijenio vrlo korektnim, pa će ga Klub zastupnika HSS-a podržati prilikom glasovanja. Treba ipak upozoriti na određene slabije dijelove koje bi ubuduće trebalo korigirati. Nakon izbora čelnih osoba HRT-a, dokinuto je stanje privremenosti koje je dosta dugo trajalo. Može se zaključiti da se u posljednje četiri godine stabilno i uspješno poslovalo, što znači da se kućom rukovodi na ispravan način. Započet je i snažan investicijski ciklus, a vlastiti prihodi iz marketinga također bilježe kontinuiran rast. Međutim, iz Izvješća nije vidljiv udio uvezenog u odnosu na domaći program, kako se poštuju odredbe Europske konvencije o prekograničnoj televiziji, kao ni mišljenje gledateljstva o ponuđenim programima. U tom bi smislu bilo korisno osnovati službu za gledatelje koja bi provjeravala zadovoljstvo građana emitiranim programima. Nedostaje više pluralizma u cijelom programu, jer HRT mora voditi računa da zadovolji interese različitih skupina, od nacionalnih manjina i religijskih zajednica, do onih skupina s posebnim potrebama i invalida. Iako je tehnologija bitno promijenjena i provedena digitalizacija, nedostaje strategija digitalizacije na državnoj razini,

što bitno koči ukupan proces. Smatra ujedno da HRT još uvijek ima preveliki broj zaposlenih, o čijoj organizacijskoj i kadrovskoj strukturi nije poznato gotovo ništa. Podatak da se u 2000. godini zaposlilo novih 430 osoba, govori da se na HRT-u lako zapošljavalo, a da se istovremeno ne zna koliki broj novinara i ostalih zaposlenika uistinu zadovoljava svoje profesionalne obveze. Po prirodi svog posla, novinari moraju biti u latentnom sukobu s političarima, jer pored informativne oni imaju i kontrolnu ulogu u cjelokupnom demokratskom procesu. Ukoliko ova izvješća pomalo zrcale nezadovoljstvo svih aktera, onda je to znak da je medijski prostor slobodan i neovisan, ocijenio je zastupnik. Ako se novinarima upućuju i kritike, to ih ne treba zabrinjavati, jer se time potvrđuje da dobro obavljaju svoje poslove.

Javna televizija mora se dokazati i u novoj situaciji kada svoj program nude konkurentne televizije na slobodnom tržištu.

Predložio je zatim da se pristupi utvrđivanju monitoringa za Programsko vijeće, kako bi se izbjegli svi problemi oko utvrđivanja stupnja zastupljenosti u medijima. Drži ujedno da bi takva pozicija trebala zadovoljiti sve sudionike u medijskom prostoru. Osvrnuo se zatim i na iznijete nalaze revizije, kao i na praksu upućivanja medijskih djelatnika na usavršavanje u inozemstvo. Ovakva obuka nije jeftina, pa je nejasno zbog čega novinari u pravilu nakon povratka napuštaju HRT i odlaze na privatne televizije, a da nitko ne plaća odštetu za uložena sredstva u osposobljavanje tih kadrova. Više bi pažnje trebalo posvećivati i boljem govoru na televiziji jer još uvijek ima dosta lokalizama, i to ne onih pravih, već više "govora ulice". Televizijska pretplata još uvijek tvori najveći izvor prihoda, pa bi trebalo osigurati neovisnost od politike, ali uz polaganje računa hrvatskoj javnosti. Navedeni

problemi zapravo odražavaju i ukupno društveno stanje u Hrvatskoj. Međutim, usprkos navedenim slabostima, podnijeto Izvješće trebalo bi prihvatiti jer se njime jamči da će HRT i nadalje ostati neovisan medij, zaključio je izlaganje zastupnik Roić.

Potreban je veći utjecaj TV pretplatnika

U ime Kluba zastupnika HSP-a govorio je zastupnik dr.sc. **Slaven Letica**. Upozorio je na trenutni položaj gospodina Ante Žužula, koji je zbog programskih razloga istupio iz Programskog vijeća, te napomenuo da će svoje izlaganje iznijeti iz pretplatničke perspektive. Analizirao je metaforu o "opijumu za narod", ocjenjujući da opijum ne predstavlja crkva i religija već televizija, kao glavna industrija svijesti, kulturnih običaja, obrazovanja i zabave. Poslanje Hrvatske radiotelevizije, trebalo bi se prepoznavati u poslovima informiranja, obrazovanja i zabave, ali i na medijskoj prezentaciji hrvatskih rukometaša, kako bi se svi osjećali pobjednicima. Osvrnuo se zatim i na vlastita iskustva sa stranim medijima, evocirajući jedan intervju britanskog BBC-u iz 1991. godine.

Treba razmotriti mogućnost uvođenja Vijeća pretplatnika u sustav kako bi se slobodno otvarale teme važne za životnu svakodnevicu.

Nakon toga, analizirao je i pretpostavku da se televizijski programi seriozno sagledaju i iz perspektive pretplatnika, što bi se moglo i zakonski utemeljiti uvođenjem Vijeća pretplatnika. Ovo bi tijelo moglo omogućiti predstavnicima javnosti da slobodno i neometano propitkuju za sve probleme koji se javljaju u životnoj svakodnevici, od poslova zdravlja i školstva, do pitanja uvođenja vinjeta na Hrvatskim autocestama. Potrebno je raspraviti i pitanje odgovornosti prema javnosti, upozorio je zastu-

pnik Letica, a zatim se kritički osvrnuo i na štetne medijske odjeke prilikom nedavnog gostovanja beogradskog novinara Aleksandra Tijanića na HRT-u. Upozorio je međutim da je on bio i ministar u kabinetu Slobodana Miloševića, a ujedno je i paradigma čitavog vala sličnih ljudi koji će na valu revizionizma stići u Hrvatsku.

Varirao je zatim kvalitetu novog programa RTL-televizije, ocjenjujući da je daleko od profesionalnog stupnja 1. i 2. programa HRT-a. Gubitak 3. programa HRT-a, i te kako se osjeća, jer dolazi do restrikcije obrazovnog, dokumentarnog i kulturnog programa. Natječući se s komercijalnim televizijama, javna televizija stvara "medijskog bastarda", upozorio je predstavnik Kluba zastupnika HSP-a, dodajući da je nedavno ravnatelju Mirku Galiću poslao jedan etički kodeks o standardima ponašanja urednika, novinara i vodstva modernih televizija u izbornim razdobljima. Ovaj je dokument izrađen prema najboljim iskustvima uglednih stranih medijskih kuća kojim se televizijskim novinarima onemogućava da budu glasnogovornici predsjedničkih kandidata i političkih stranaka. Ocijenio je da u ovom trenutku HRT djeluje "kao propagandni stroj drugih kandidata, ali ne i kandidata neovisnog HSP-a".

U kritičkom je tonu zatim analizirao i polaganje vijenaca na počivalištu prvog predsjednika Republike Hrvatske, ukazujući na nedosljednosti u medijskoj prezentaciji. Dodao je da uz vidljivi, postoji i nevidljivi sistem manipulacije medijima. Smatra inače da prijenose iz institucija treba smanjiti i demistificirati, jer se gledateljima mora omogućiti praćenje onih programa koji su im medijski najprihvatljiviji.

Zaključujući izlaganje, apelirao je na potrebu zaustavljanja divlje komercijalizacije, te stvaranja racionalnih i dobro vođenih programa, kojima će se kultivirati hrvatski duh, jezik, medijsku dokumentaciju i kulturu.

Ponovno je riječ zatražila zastupnica **Željka Antunović (SDP)** koja je upozorila na potrebu ispravka netočnog navoda. Pojasnila je da se respektira

činjenica kojom je gospodin Ante Žužul izabran u Vijeće HRT-a upravo u Hrvatskom saboru, a osim toga on nije istupio iz ovoga tijela.

I zastupnik **Ivo Lončar (neovisni)** javio se zbog ispravka netočnog navoda. Govoreći o inicijativi kojom bi se trebalo osnovati Vijeće građana na HRT, upozorio je da izvor svih zala na televiziji tvori aktualni Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. U sadašnjem Programskom vijeću, dvije trećine članova su osobe u sukobu interesa, pa bi odgovarajućim zakonskim promjenama trebalo ispraviti uočene slabosti. Osim toga, kao javna televizija, HRT bi trebao biti servis svojih građana.

Predsjedavajući je nakon iznijetog ispravka, upozorio da je isteklo vrijeme prijava za raspravu u trajanju od 10 minuta, a o ovoj će temi govoriti još tri kluba i 31 zastupnik.

Jesu li ispunjeni standardi javne televizije?

U nastavku rasprave 25. studenoga, prvi je u ime Kluba zastupnika DC-a, HSLS-a, govorio zastupnik **Franjo Piplović**. Smatra da Hrvatski sabor kao osnivač HRT-a ima pravo na razmatranje svih aspekata Izvješća. Najvažnije je utvrditi je li televizijski program u proteklom razdoblju bio sukladan temeljnim programskim načelima i obvezama koje su utvrđene zakonom. Time ujedno tražimo i odgovor je li HRT postala javna televizija i koliko joj se može pomoći na ovom putu. Treba imati na umu da je HRT nedavno izgubila monopol na području elektroničkih medija, a prostor djelomice pokrivaju i televizijske kuće onih država koje su nastale nakon raspada Jugoslavije. Dolaskom konkurencije, postavljaju se i novi zahtjevi i standardi kako bi se ostvarila javna televizija i dobio kvalitetan program.

Držimo da se HRT u razmatranom periodu držala programskih načela i obveza koje su utvrđene zakonom i programom. Nije bilo programskih odstupanja niti povreda programskih sadržaja. Osvrnuo se i na medijske odjeke jedne primjedbe predsjednika Hrvat-

skog sabora, koji je ukazao da u prikazivanju parlamentarnog rada ima senzacionalizama i zanemarivanja događaja. Ovdje treba odgovoriti na pitanje o boljem praćenju rada Sabora ne samo u Vijećnici već i iz drugih izvora informiranja. Treba međutim, imati na umu da postoji želja za medijskim praćenjem i marginalnih pojava, ekscesa, te čitavog spektra političkih stranaka. Međutim, političke bi se reklame trebale naručivati i plaćati na zakonom određenom mjestu, a ne unutar već određenih medijskih okvira. Nije uočio pokušaje utjecanja na medijske djelatnike, iako nedvojbeno postoje objektivni pritisci, upravo zbog želje za medijskom prisutnošću pojedinih poruka.

Bilo bi dobro da se podupru inicijative DC-a oko uvođenja parlamentarne televizije.

Naveo je zatim i određene manje zamjerke dosadašnjem radu HRT-a, navodeći na prvo mjesto sadržaje koji vrijedaju, te preveliki udjel inozemnih sadržaja u ukunom programu. Drži da bi se trebalo promovirati više vlastitih kulturnih, dokumentarnih i znanstvenih emisija unutar obrazovnog programa koji dosta stagnira u posljednje vrijeme. Pohvalio je dio programa Hrvatskog radija, a osobito emisiju "Glas Hrvatske", koja je namijenjena međunarodnoj javnosti, iseljenoj Hrvatskoj i manjinama u Republici Hrvatskoj. Po uzoru na ovu emisiju koja se djelomice emitira na engleskom jeziku, bilo bi dobro da postoje i slične televizijske emisije. Time bi se i Hrvatska radiotelevizija bolje pripremila za ulazak na medijski prostor Europske unije. Na kraju je ocijenio da bi i televizija trebala poduprijeti inicijativu Demokratskog centra kojom se u proceduru uputio Prijedlog zakona o parlamentarnoj televiziji. Time bi se riješilo bolje medijsko praćenje rada Hrvatskog sabora, a HRT bi imala jeftiniji program čiji sadržaji mogu biti prihvaćeni od hrvatske javnosti.

Ne zanimaju nas osobna pitanja već programski sadržaji

Zastupnik dr.sc. **Petar Selem** govorio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Najprije se osvrnuo na izraženu veliku bojazan pojedinih zastupnika, koji su upozoravali kako iznijete kritike dovode u sumnju status vodećih ljudi na HRT-u. Između ostalih, čuli su se i apeli: "Nemojte ih dirati". Treba naglasiti da Klub zastupnika HDZ-a nije i neće govoriti o osobnim pitanjima, već isključivo o programskim sadržajima HRT-a, upozorio je zastupnik Selem. Podnijeto Izvješće iskazuje prvenstveno veliko zadovoljstvo vlastitim radom, ali istovremeno iskazuje i stanovitu nelagodu nedorečenostima pojedinih zakonskih odredbi, kao i kompetencijama Vijeća. Najvažniji je ipak onaj dio u kojemu se Vijeće osvrće na program Hrvatske radiotelevizije, premda se ne govori o nekim bitnim stvarima. To je između ostalog, i pitanje nacionalnog nivoa informacija, oblikovanje stava u odnosu na moralne i etičke kriterije javnih poruka. Upozorio je da time ne misli na emisiju "Zlikavaca", već na trend komercijalizacije duhovnih vrijednosti i obezvređivanje pojedinih ozbiljnih sadržaja.

Govoreći o radu Hrvatskog radija, smatra da prevladavaju pozitivne ocjene, premda bi trebalo obogatiti informativni program koji višekratno ponavlja iste vijesti u različitim terminima. Ovaj je medij u mirnijoj i boljoj situaciji, jer nije toliko izložen napastima komercijalizacije.

Međutim, što se tiče televizijskog programa, stvari ne stoje baš najbolje. Kulturni program se znatno reducirao, a takvu ocjenu ne može umanjiti ni činjenica da televizija dosta pomaže u snimanju hrvatske kinematografije. Zastupnik Selem je ovu ocjenu potkrijepio statističkim činjenicama o padu ukupne minutaže ozbiljne glazbe na HRT-u. Upravo je glazbena produkcija svojedobno bila legitimacija HRT-a pred svijetom na međunarodnim festivalima. Ništa bolja nije ni situacija s proizvodnjom

dokumentarnog programa, a prestalo je i snimanje dramskih predstava kojima se stvarao fundus povijesti hrvatskog kazališta. U potpunosti je degradiran i Obrazovni program čije su medijske termine zamijenile razne "televizijske sapunice".

Predstavnik Kluba zastupnika HDZ-a upozorio je zatim da se HRT ne može natjecati s RTL-om i drugim komercijalnim televizijama, budući da za svoj rad i produkciju dobiva i pretplatu. Dakle, pravo je pitanje obavlja li televizija svoju temeljnu, kulturnu ulogu, a ne kolika je medijska minutaža pojedinog političara. Imajući na umu sve iznijete primjedbe i slabosti, Klub će predložiti da se podnijeto Izvješće primi na znanje.

Nakon izlaganja zastupnika Selema, uslijedio je i pljesak, a zatim je predsjedavajući riječ dao zastupniku dr.sc. **Antunu Vujiću** koji je iznio stavove i razmišljanja Kluba zastupnika SDP-a.

Osigurati i unapređivati stabilan rad javnog medija

On je uvodno konstatirao da Sabor danas prvi put sumarno raspravlja o važnoj medijskoj djelatnosti u kontekstu rada HRT-a. Riječ je o jedinom mediju koji ima funkciju javnog medija, a cjelokupno zakonodavstvo na tom području mora se i dalje unapređivati i osiguravati. Govoreći o medijskim interesima i ovisnosti medija, treba posebno afirmirati onu vrstu autonomije koja omogućava funkcioniranje javnosti na bazi istinitih podataka i provjerljivih činjenica. Ne smije se zanemarivati ni utjecaj organizacija civilnog društva i Društva novinara Hrvatske u naporima da se osigura stručna autonomija i visoka informativna razina u korist demokratske izgradnje društva. Govorio je zatim o kronologiji stvaranja pojedinih tijela koja su pratila rad HRT-a. U prvoj se fazi krenulo na formiranje tijela jednom autogenezom civilnog društva, bez prisutnosti Sabora i uz njegovo isključenje. Kako bi se umanjio utjecaj politike, predstavnici koji su se imenovali u Vijeće čak su govorili o pokretanju nove stranke koja bi se nazivala "Alijansa za treću

Hrvatsku". Slijedili su izraženi interesi da se osigura funkcija autonomnosti, ali uz ugradnju zaštitnog mehanizma kojim bi se moralo odgovarati Saboru. To je dakle ovaj trenutak, kada Sabor raspravlja o podnijetim izvješćima.

Potrebno je afirmirati onu vrstu autonomije koja omogućava funkcioniranje javnosti na bazi istinitih podataka i provjerljivih činjenica.

Međutim, to je istovremeno i odgovor onima koji možda sumnjaju ili ne razumiju do kraja situaciju vezanu uz položaj Vijeća HRT-a, ocijenio je zastupnik Vujić. Smatra da ono nema isti mandat kao Sabor, jer je sastavljeno tako da ujednači strukture različitih političkih predlagatelja, ali bez konkretnog kontakta s njima. Ipak se ostvarila potrebna dinamika koja treba radovati, jer se pokušava naći cjeloviti pristup, lišen utjecaja majorizacije. Ovo je tijelo ipak sačuvalo vlastitu unutrašnju stabilnost i donijelo nekoliko izuzetno važnih odluka. Donešen je Statut Vijeća, a prevladana je kriza rukovođenje samom televizijom. Vijeće je uspjelo uspostaviti liniju unutrašnje odgovornosti koju je propisao Zakon, te onemogućiti stvaranje afera na televiziji. Iz ove komponente moglo bi se prijeći na prihvaćanje podnijetih izvještaja, te pristupiti realizaciji medijskog informativnog karaktera u jednoj novoj perspektivi. Važno je da se nastavi stabilno stanje na HRT-u, a Vijeću ne trebaju nikakvi dopunski zakonski propisi da bi ostvarivalo svoju autonomiju. Upozorio je da se od Vijeća ne može očekivati kako bi odobrilo emisiju koju je sugerirala jedna udruga budući da ove odluke donose novinarske strukture i profesionalni zakoni. Ne treba očekivati da će nam javna televizija služiti kao "poštanski sandučić" za različite priloge koji će se uređivati izvan same kuće i novinarskih struktura. Unutar uspjeha rada Vijeća, može se govoriti i o uspjehu Ravnateljstva koje je postiglo stabilizaciju i

krenulo prema odgovarajućim investicijskim programima. Potrebno je dobro odvagati težinu kritike koju ćemo dati, imajući na umu da se prvi put u medijskom prostoru pojavila i konkurencija.

Zastupnik Vujić podsjetio je i na vlastite inicijative kojima se omogućila suradnja HRT-a s domaćim filmskim autorima, a rezultiralo je snimanjem čitavog niza vrijednih filmova. Osim toga, iz pretplate gledatelja osigurava se pluralizam onih medija koji ne mogu biti komercijalni. Trebalo bi potaknuti bolji rad Vijeća za elektroničke medije koje je utemeljeno i raspolaže određenim sredstvima, ali još uvijek nema mogućnost uspostave monitoringa. U kontekstu prihvatljivosti ovog Izvješća, javlja se i razne ocjene o mogućnosti donošenja novog zakona. Kada se nedavno pokrenula ova rasprava, onda je rečeno da treba vidjeti rezultate ovog zakona pa ne bi trebalo ništa naprasno mijenjati. Bez obzira na različite pristupe, klubovi zastupnika su na ovaj ili onaj način izrazili podršku podnijetim izvještajima, ocijenio je zastupnik Vujić. Ocijenio je da će gospoda Galić i Ljevak uzeti u obzir i iznijete kritičke primjedbe, te da će ubuduće više pažnje posvetiti konstituiranju i stabilizaciji cijelog medijskog sustava i ravnomjernijoj satnici pojedinih vrsta programa.

Klub zastupnika SDP-a podržat će ova tri izvještaja, zaključio je zastupnik **Antun Vujić**.

Potvrditi prihvaćene konvencije o zaštiti nacionalnih manjina

U ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina, govorila je zastupnica mr.sc. **Zdenka Čuhnil**. Izvješće obuhvaća sam rad Vijeća, a manje provedbu programskih načela i obveza. Smatra da se nedovoljno vodi računa o raznolikosti programa i potrebi zadovoljavanja različitih interesnih skupina, kao što su invalidi, religijske zajednice, te posebno nacionalne manjine. Od 1992. godine emitira se emisija "Prizma" u kojoj se daje jednotjedni pregled rada i programa nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Kada se pokretala ova

emisija, o njoj se razmišljalo kao o specijaliziranoj emisiji za pripadnike nacionalnih manjina. Ta privremenost nažalost, traje punih 12 godina. U međuvremenu je Hrvatski sabor u rujnu 1997. godine potvrdio Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina, prema kojoj se obvezuje na priznavanje prava na slobodu izražavanja svakog njenog pripadnika. To istovremeno podrazumijeva i pravo na primanje i širenje informacija i ideja na manjinskom jeziku i bez miješanja javnih vlasti. Istovremeno se pripadnicima nacionalnih manjina osigurava pristup medijima bez diskriminacije.

Važno je i u medijskoj praksi potvrditi vrijednosti prihvaćene i sadržajem Okvirne konferencije o zaštiti nacionalnih manjina.

Iste je godine, nastavila je zastupnica Čuhnil, ratificirana Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima koja obvezuje i Hrvatsku na poštivanje načela neovisnosti autonomije medija, te na izradu odgovarajućih programa na regionalnim i manjinskim jezicima. Nizajući i ostale usvojene i prihvaćene sporazume o ovoj tematici, zastupnica je citirala i odredbe iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina kojima se utvrđuju, već navedena medijska prava pripadnika nacionalnih manjina, za koja su osigurana i odgovarajuća proračunska sredstva. Međutim, u provedbi ovih mogućnosti zadržani smo samo na već navedenoj emisiji "Prizma" koja ispunjava svoju namjenu, ali ne zadovoljava ni potrebe manjina ni zakonom utvrđene standarde. Emisije na manjinskim jezicima u programu javne televizije, postaju obveza o kojoj bi Programsko vijeće HRT-a trebalo voditi računa. Komentirajući pojedine navode iz Izvješća, zastupnica Čuhnil ocijenila je da se vrlo malo govori o racionalizaciji rada unutar same kuće s obzirom na broj zaposlenih, imajući u vidu da je ove godine izgubljena i jedna mreža na državnoj razini.

Klub nacionalnih manjina podržat će sva tri izvješća, ali naglašavamo da se očito nije pridržavalo zakonom utvrđenih odredbi o normi i pravu nacionalnih manjina na specijalizirane emisije na jezicima nacionalnih manjina. Očekujemo da će Programsko vijeće HRT-a ubuduće povesti računa da se ova primjedba riješi na odgovarajući način, zaključila je zastupnica Zdenka Čuhnil.

Služiti općem dobru

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) smatra da je rasprava o ovim izvješćima prilika da svi u Saboru, a naročito vlast, preispitaju vlastitu odgovornost i kako od medija, naročito od HRT, učiniti u što većoj mjeri slobodne i pretvoriti u sredstvo koje će istinski služiti općem dobru. Kritičari medija jedva čekaju priliku, izvjesne propuste, za obuzdavanje novinara i discipliniranje medija. Citirala je Izvješće Vijeća za medije Hrvatskog Helsinškog odbora od 31. svibnja 2004. u kojem se upozorava na zabrinjavajuće gomilanje pritisaka na novinarstvo.

Bitno je da HRT i drugi mediji budu autonomni u odnosu na vlast, da budu zaštićeni od svih političkih pritisaka i od bilo kakvih financijskih ucjena.

Bitno je da HRT i drugi mediji budu autonomni u odnosu na vlast, da budu zaštićeni od svih političkih pritisaka i od bilo kakvih financijskih ucjena. Nikakvo pozivanje na nekakva osnivačka prava države tj. Sabora ne može tu imati nikakvog utjecaja. Sve mora biti prepušteno Programskom vijeću, novinarima, urednicima i samo regulatornim tijelima novinarske profesije, naglašava zastupnica.

Nenad Stazić (SDP) kaže da se HRT još uvijek nalazi na jednom putu tranzicije iz državnog medija u javni servis i nije realno očekivati da se to završi preko noći. Podsjećajući da je od

svog osnutka HRT djelovala u uvjetima jednopartijskog sustava te da je bilo sasvim normalno da ta HRT bude glasnogovornik jedine vladajuće stranke, da ni u uvjetima višestranačkog sustava zapravo jednostranačke vlasti nije došlo do bitnih promjena a do zaokreta dolazi 2000. godine odlukom da se HRT oslobodi političke kontrole i nužnom izmjenom Zakona, rekao je zastupnik više govoreći o tom razdoblju.

Donesen je novi Zakon koji je razriješio postojeće dvojbe i da bi se nastavio proces tranzicije HRT iz državnog medija u javni servis sada je potrebna stabilnost da se pozitivni trendovi nastave. Sada Uprava i Programsko vijeće surađuju, na HRT nema više skandala, svađa, podjela i to je nužno održati, naglasio je zastupnik. U poslovanju se također vidi četiri godine za redom stabilnost i uspon te postizanje dobrih rezultata. Moguće je iznositi kojekakve primjedbe, primjerice, kad je riječ o odnosu Radija i Televizije prema zajedničkim poslovima i glazbenoj proizvodnji, ali to se može riješiti izmjenama Statuta ili naprosto dogovorom.

Što se tiče programa HRT bitno je (informativni program) da je neovisan od centara političke moći a ne je li netko s njima zadovoljan ili nije. Upozorio je zatim da u Državnom proračunu za 2005. godinu nedostaje za Hrvatski radio 500 000 kuna za programe za iseljeništvu. Najveću opasnost vidi u napadima na neovisnost medija koji su krenuli odmah nakon ovih zadnjih parlamentarnih izbora, rekao je.

Promicati nacionalni interes

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) ispravila je navod predgovornika i rekla da nije istina da je emisija za iseljenike "Glas Hrvatske" upitna zbog Proračuna za 2005. godinu jer da je 500 000 kuna za tu namjenu smanjeno u Proračunu za 2004. godinu. A zastupnik dobro zna, veli, da "Glas Hrvatske" funkcionira i putem satelita i nije ovisan o ovih 500 000 kuna. **Jure Bitunjac (HDZ)** naglasio je da je zastupnik Stazić iznio apsolutno pogrešnu tezu da je HRT od počea

tka bio u službi jedne politike, jedne stranke, da je tada došao SDP i osigurao Televiziji objektivnost, javnost i dostupnost. HRT trebala bi promicati nacionalni interes a s druge strane, kad je riječ o njezinoj dostupnosti i objektivnosti mora reći da, promatrajući zadnju predizbornu kampanju HDZ je bio u solidnoj izolaciji. Dr.sc. **Petar Selem (HDZ)** ispravio je također navod zastupnika Stazića i rekao da nije točno da su se njegovi prigovori odnosili samo na neko malo smanjenje obrazovnog programa ili ne snimanja dramskih predstava već da se je niz argumentiranih primjedbi odnosilo na glazbeni i kulturni program u cjelini. **Katarina Fuček (HDZ)** osvrnula se na navod zastupnika Stazića o potraživanju Porezne uprave (Porezna uprava naložila je skidanje s računa HRT 73 milijuna kuna a žalba o tome još nije riješena) kao političkom pritisku te naglasila da to što je HRT javni medij ne isključuje njenu obvezu zakonitog poslovanja.

Zvonimir Mršić (SDP) napominje da zastupnici nisu prosječni gledatelji i slušatelji već da predstavljaju javnost te da se svaki njihov sud može shvatiti kao određeni oblik pritiska na javnu televiziju i radio. Ne možemo ni raspravljati kao vlasnici HRT, jer vlasnici su građani, već o tome jesu li, kad se radi o poslovanju, zadovoljeni postavljeni ciljevi i uvjeti. Zanima ga koliko se ulagalo u određene programe, u uvjete za stvaranje dobrog programa.

Čini mu se da su u tome pomalo zanemareni novinari i da bi u budućem razdoblju svakako trebalo osigurati više novca za usavršavanje novinara jer za dobar program potrebni su prije svega dobri urednici. Javna televizija ne smije biti zavisna samo od gledanosti odnosno gledatelja već prije svega mora biti odgovorna prema pretplatnicima i prema javnosti. Sigurno je i da na javnoj televiziji mora biti puno više obrazovnog programa, dramskog programa, ozbiljne glazbe nego što ima sapunica jer se radi o javnoj televiziji a ne o komercijalnoj.

Stoga može pomalo brinuti i bilanca za 2003. godinu gdje se udio od oglasa značajno povećao, znači da je HRT ipak

ušao u borbu s komercijalnim televizijama za gledanost odnosno zakup.

U budućem razdoblju HRT treba značajno pojačati svoj regionalni program (u tom okviru i opremanje regionalnih tv studija i kadrova), poduprijeti dokumentarni program ali se i otvoriti mladim ljudima da dobiju priliku pokazati što su naučili na fakultetima. Što se tiče zastupljenosti rada Sabora na HRT-u smatra da je i dva ili tri posto od interesa javnosti a više ga brine zašto više građana nema potrebu to gledati. Siguran je da će biti više gledatelja kada će se u Saboru voditi važne rasprave i da tada neće biti dileme treba li to prenositi ili ne, rekao je, među ostalim podržavajući izvješća.

Katarina Fuček (HDZ) ispravila je ovaj potonji navod predgovornika i navela da Sabor ima Ustavom utvrđene ovlasti i da se one na taj način ne mogu interpretirati.

Naknada troškova - "dvostruki harač"

Antun Kapraljević (HNS) u svojoj raspravi osvrnuo se samo na dio izvješća u kojem se govori o naknadi troškova za zaštitu skladatelja, za zaštitu izvođačkih prava te troškova za korištenje fonograma u iznosu od 47,265 milijuna kuna. Na toj stavci plan je premašen za nekih osam milijuna kuna i zastupnik ne postavlja pitanje je li to puno ili malo već ističe da se tu radi o dvostrukom haraču. Njega plaćaju gledatelji tv i slušatelji radija a isto tako i oni koji odlaze u kafiće, muzeje, kina, a prema tarifnom planu Hrvatskog društva skladatelja odnosno tarifama naknada za javnu izvedbu i priopćavanja javnosti glazbenih djela. Pita zašto se dopustilo Zakonom određenoj udruzi da donese tarifnik na koji se uopće ne može utjecati.

Franjo Piplović (DC) složio se s predgovornikom i dodao da tu sumu uvećavaju i lokalne radijske postaje koje također plaćaju velika sredstva. To je velik problem i mora se hitno riješiti ovdje u Saboru izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu, naglasio je.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) u svojoj raspravi pošla je od pretpostavke da je HRT servis u službi svih građana RH i da postoji visoki stupanj korelacije između pretplatnika-gledatelja i javnosti. U tom okviru postavila je nekoliko pitanja u vezi s radom Vijeća koje je utemeljeno da zastupa i štiti taj interes javnosti. Pretpostavlja da programska orijentacija nije Sveto pismo i da bi se moglo temeljem primjedbi javnosti mijenjati da javnost bude zadovoljnija nego danas. Drago joj je u izvješću vidjeti da TV treba biti depolitizirana, pluralistički orijentirana. Ne mora biti u službi vlasti ali ni protiv vlasti, naglasila je pitajući zašto bi HT bila više protiv svoje vlasti nego što je njemačka televizija ili engleska, ili bilo koja druga javna europska televizija protiv svoje vlasti.

Ne treba iznositi samo negativne primjere nego poraditi i na prezentaciji onoga što hrvatski čovjek svojom pameću, znanjem radi u hrvatskoj državi.

Putovala je mnogo i nije joj se dogodilo ni u jednoj državi da gledajući televiziju ne zna u kojoj je državi a to joj se ponekad dogodi gledajući HTV Dnevnik. To je, prema istraživanjima, najgledanija emisija no gledajući ga zastupnica nije sigurna, rekla, da je u hrvatskoj državi jer pola Dnevnika i udarne vijesti odnose se na neke druge zemlje (Bliski istok, Palestina, nije protiv njih). Također smatra da bi ubuduće Programsko vijeće trebalo voditi računa o izboru termina. Kao primjer za to navela je da je prije dva, tri mjeseca u Koprivnici otvorena nova, najsuvremenija tvornica praškastih proizvoda u Europi u vlasništvu Belupa, otvorio ju je predsjednik Vlade dr. Sanader, a da je ta vijest objavljena samo u 14 sati na HTV i time je forma zadovoljena. Ta je tvornica napravljena hrvatskim znanjem, hrvatskom tehnologijom i hrvatskim novcima (ne treba omage dr. Sanaderu već hrvatskoj pameti). Ne treba iznositi samo negati-

vne primjere nego poraditi i na prezentaciji onoga što hrvatski čovjek svojom pameću, znanjem radi u hrvatskoj državi, rekla je. Ne vidi razloga da novinari koji stalno krše načela za koja se svi zalažemo ne budu maknuti i sigurna je da veći dio gledatelja kad se pojavi lik onoga tko slaže tv Dnevnik unaprijed zna na koji će način tema biti prezentirana i što će biti rečeno.

Upozorila je i da nema isprike za stavku u financijskom izvješću o 2003. godini o nabavi roba bez zaključenih ugovora o nabavi a radi se o oko 600 milijuna kuna te da očekuje da toga više neće biti u sljedećem izvješću.

Nenad Stazić (SDP) u svojoj replici pitao je tko će biti taj koji će odrediti rade li ili ne novinari profesionalno uz nadu da to neće biti predgovornica ili bilo tko drugi od zastupnika. Cijelo izlaganje zastupnice bilo je zapravo oblik pritiska na programsku, uređivačku samostalnost HRT-a i ako su to razlozi zašto Klub zastupnika HDZ-a predlaže da se izvješća prime na znanje a ne da se prihvate onda je to opasna prijetnja medijskim slobodama u ovoj zemlji, pogotovo uređivačkoj slobodi novinara i urednika HRT-a.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) pitala je po čemu bi njezino izlaganje kojim je htjela ukazati na mogućnosti poboljšanja programske orijentacije na HTV bilo veći pritisak od izlaganja zastupnika u kojem je po svaku cijenu htio zadržati postojeće stanje za koje misli da je odlično a ja, rekla je, da može biti bolje. Dakle, pritisci moji i vaši potpuno su jednaki, dodajući da ona samo želi javno raspravljati o onom što ljudi govore o Televiziji a ne mogu svi doći u Sabor i to govoriti.

Ingrid Antičević-Marinović (SDP) pitala je zastupnicu misli li da je ona mjerilo zrelosti novinara jer tada ima ozbiljnih poteškoća sa shvaćanjem što su to neovisni mediji.

Ivana Sućec -Trakoštanec (HDZ) na to je odgovorila da je dr. Ivo Sanader savršena mjera volje hrvatskih građana koji su omogućili da on vodi Vladu ove države na dobrobit svih građana a da se je ona unaprijed ogradila od mogućih

ovakvih insinucija rekavši da u toj vijesti nije bitan on već spomenuti događaj. Riječ je o najsuvremenijoj tehnologiji u Europi i tu je vijest Hrvatska trebala čuti nekoliko puta, ponovila je.

Svojoj replikom na izlaganje zastupnice javio se i mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** naglašavajući da Vijeće HRT postoji baš zato da bi se bavilo uređivačkom politikom i da mu se čini da nije posao zastupnika to je li bi neka vijest morala trajati dvije, tri minute.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) odgovorila je kako misli da je javnost ipak onaj zadnji osigurač ili kontrolni mehanizam koji ima pravo komentirati, predlagati što ne znači pritiskivati i uređivati. I dalje smatra da je vijest o tvornici Belupo trebala biti na HTV u drugom terminu i da svaka dobra vijest te vrste iz Hrvatske treba biti u udarnom terminu.

Prihvatiti dobronamjernu kritiku

Katarina Fuček (HDZ) u svojoj je raspravi podsjetila na Zakon o HRT-u prema kojem su HTV i Hrvatski radio mediji u službi javnog interesa. Donošenjem ovog Zakona o formiranju Programskog vijeća ne prestaje pravo osnivača ili pravo Sabora ili pravo javnosti da kritički raspravlja o svim segmentima poslovanja HRT-a posebno o provedbi programskih načela u cilju poboljšanja uloge javnog servisa građana. Svaki medij pa tako i HTV kao javni medij mora imati snage prihvatiti dobronamjernu kritiku. Imamo li u ocjeni pritiska na slobodu medija različita mjericila, pitala je, jer, gotovo nije bio nikakav odjek na ucjenu jedne korporacije da neće više oglašavati na HRT-u zbog nekog određenog gosta u emisiji a spominjani sastanak Predsjedništva Sabora u kontekstu poboljšanja praćenja rada Sabora bio je zapravo medijski pritisak na predsjednika Sabora, zaboravljajući da on ima i zakonom i Ustavom utvrđene ovlasti da preko Sabora predstavlja i zastupa javnost. Znači li to da bi današnja kritička rasprava zastupnika morala biti zakočena određenim strahom od

kvalifikacija udara na slobodu medija ili bi u interesu medijske i cijele hrvatske javnosti bilo da se raspravlja slobodno i kritički i da javnost dobije objektivnu informaciju, rekla je, među ostalim. Naglasila je i da se iz ovih izvješća ne zna jesu li otklonjeni najopterećeniji problemi HRT-a kao što su nedefinirane ovlasti između pojedinih tijela HRT-a, neusklađenost između programskih i poslovnih funkcija, nepoštivanje profesionalnih mjerila pri izboru pojedinih urednika itd.

I na ovo izlaganje bilo je replika. **Zvonimir Mršić (SDP)** rekao je da će odgovoriti zastupnici na uvredu koju je uputila u ispravci netočnog navoda na njegovo raspravu ustvrdivši da je ono što on (oni) predlaže bezvezno i da je zbog te bezveznosti mala gledanost prijenosa rada Sabora. Opet se ponavlja situacija da se smatra da oporba ne bi trebala ništa činiti osim što bi koji put mogla pohvaliti prijedloge Vlade, rekao je, među ostalim.

Katarina Fuček (HDZ) je odgovorila da je upravo zastupnik to utvrdio jer je rekao da bi gledanost Sabora bila veća kad bi se u Saboru raspravljalo o važnim i bitnim stvarima (a kakve su onda stvari o kojima se raspravlja) i da je ona rekla da pojedini prijedlozi vode opstrukciji rada Sabora a da se je zastupnik našao u tom kontekstu.

Josip Leko (SDP) upozorava da je netočno da HRT ima samo javnu funkciju jer da se uz 50 posto prihoda iz pretplate 50 posto sredstava osigurava iz svoje komercijalne funkcije. Katarina Fuček (HDZ) rekla je da oko 700 milijuna kuna dolazi HRT iz pretplate i to je značajan novac i u tom smislu gledatelji preko svojih predstavnika imaju pravo upućivati i kritike i prijedloge. U svojoj replici **Božica Šolić (HDZ)** iznijela je, kao nepriličan postupak HRT, da je 18. studenoga 2004. na dan najvećeg stradanja hrvatskoga naroda u Vukovaru i Škabrnji, na I. programu HTV prikazana dokumentarna emisija "Doktor Njavro u Vukovaru 2002.", koja govori o tadašnjim stradanjima, ali u ponoć. Znači u terminu kad je najmanje gledatelja pred ekranima. Iz ovog se može još jednom

zaključiti kakav je odnos uređivačke politike HTV prema Domovinskom ratu, rekla je. **Katarina Fuček (HDZ)** ponovila je da je govorila o neprofesionalnom pristupu na HTV u vrednovanju događaja te navela da se u terminima obrazovnog programa na HTV umjesto o emisijama o hrvatskoj kulturi, znanosti, književnosti, povijesti emitiraju već emitirane strane serije dok emisije vlastite proizvodnje nemaju stalni termin.

Ruža Lelić (HDZ) osvrnula se na programe HRT te u tom okviru rekla da se u izvješćima ističe da je tv Dnevnik središnja i najgledanija informativna emisija. Stoga bi u njoj, naglašava, vijesti morale biti raznovrsne, informacije objektivne oslobođene političke obojenosti i pritiska. A rasprava o tom izvješćivanju i iznošenju svog mišljenja ne može se poistovjećivati s discipliniranjem medija ili političkim pritiskom na slobodu medija i neovisno novinarstvo (i u sabornici se to tako tumači). U demokratskom društvu ništa ne smije biti zabranjena tema, naglašava da se svako izneseno mišljenje u vezi s izvješćivanjem na HRT-u tumači kao pritisak na neovisno novinarstvo. Misli da u demokratskom društvu ništa ne smije biti zabranjena tema i u tom smislu ocjenjuje značajnim stav Odbora za informiranje i informatizaciju da mediji trebaju uvažavati pravo na drugo mišljenje i biti otvoreni za kritiku. Ponekad se središnje informativne tv emisije iz večeri u večer bave više senzacijama nevažnim za društvo u cjelini, previše je crnih kronika dok neke važne vijesti, uspjesi i nagrade naših ljudi se šturo iznose.

Informativni program trebao bi davati više pozitivnih primjera, pogotovo iz gospodarstva, rekla je među ostalim, osvrćući se i na filmski program. Ne može se oteti dojmu da su reprize česte, da su filmovi puni nasilja, masivnih ubojica, psihopata a da se vrlo rijetko može pogledati film sa životnim temama iz kojih se može i nešto naučiti.

Zaključila je da su i Hrvatski radio i HTV javne i nacionalne institucije koje svakako trebaju voditi računa o nacionalnim i javnim interesima, služiti informiranju i obrazovanju, pomoći duho-

vnoj obnovi stanovništva – nauk Katoličke crkve s obzirom na broj katolika morao bi biti snažnije zastupljen - i tu se može učiniti i bitan pomak.

Kritičko mišljenje o programu mora ostati u sferi privatnosti i pozicija zastupnika ne smije se koristiti da iznošenjem kritičkoga mišljenja o programu vrši politički pritisak na uređivačku strukturu.

Na ovo izlaganje s replikom se javio **Nenad Stazić (SDP)** rekavši da nije zabranjeno iznošenje kritičkog mišljenja o rtv programu ali da je neprihvatljivo ako se iznosi iz pozicije moći. Kritičko mišljenje o programu mora ostati u sferi privatnosti i pozicija zastupnika ne smije se koristiti da iznošenjem kritičkoga mišljenja o programu vrši politički pritisak na uređivačku strukturu. **Ruža Lelić (HDZ)** odgovorila je da ona uopće nije nezadovoljna već da se je kao gledateljica i zastupnica osvrtnala na ono što je uvidjela a da bi izneseno trebalo biti poticaj za ravnatelja HRT i Vijeće za studiozno promišljanje.

Zadržati reformski smjer

Dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)** kaže da su ga neke rasprave vratile u ranu mladost kad se prije svakog filma gledao žurnal ili filmske novosti koji je redovno informirao gdje je tadašnji doživotni predsjednik ondašnje države bio, koga je posjetio, što je rekao. Ipak se sporo ili gotovo nikako ne mijenja naš mentalni sklop i neki bi rado ponavljali taj obrazac, rekao je. Zato je svaka rasprava o HTV zapravo bila rasprava o nama samima i uvijek smo u tim raspravama ponavljali kako u svakom čuči jedan mali totalitarist, bilo lijevi, desni ili liberalni i da bi svatko zapravo želio da njegova slika, lik i djelo bude na pravi način prezentirano i obično nismo zadovoljni kako se to čini, rekao

je, među ostalim šire govoreći o odnosu politike prema medijima u proteklom godinama.

Čini mu se da je zapravo uvijek problem definirati što je stvarnost i mi bismo zapravo željeli da Televizija bude bolja od nas. Želio bi, kaže, da se ovaj reformski kurs koji postoji kao neki konzenzus svih političkih opcija nastavi i na neki način očituje i u odnosu prema Televiziji. Boji se da bi ovime "primiti na znanje" vrlo brzo počeli vraćati u stanje iz sredine ili barem 90-tih koje nije bilo dobro. Zastupnik daje punu potporu daljnjoj neovisnosti Televizije (pustimo da rade svoj posao) čiji principi doista trebaju biti demokratičnost, pluralitet, znači upravo različitost te principi regionalizma odnosno decentralizacije jer život se ne događa samo u Zagrebu, rekao je.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) replicirala je predgovorniku i rekla da joj ne pada na pamet da se bavi nečijim mentalnim sklopom ali ne može ne reagirati na ovo obraćanje s visine. Misli da mentalni sklop svakog intelektualca koji se bori za opće dobro nalaže jasne i glasne izjave bez obzira na posljedice.

Jagoda Majska-Martinčević (HDZ) kaže da može razumjeti kolege iz oporbe koji kliču ovim izvješćima. Zabrinuti su zbog naše konstatacije da ih primamo tek na znanje a ne, kako bi oni to željeli, jer se za njih od 2000. i nije mnogo toga primijenilo u tom najvažnijem javnom mediju, kaže. Kao saborska zastupnica koju je netko izabrao i s njom razgovara o problemima pa tako i o Televiziji smatra da se mora uključiti u ovu raspravu. A na to joj daje pravo profesionalca i činjenica da je proteklih 30 godina bila autoricom oko 3000 rtv emisija.

Sve nas tište informativno političke emisije i one doista ravnopravno ne zastupaju informacije Vlade, svih onih koji su danas na vlasti i onih koji su u oporbi. Naravno da nikom ne pada na pamet da se treba telefonirati i urgirati i izrijeckom tražiti da se nešto kaže ili ne. No a priori ustrajanje na "medijskim slobodama" nosi u sebi veliku opasnost, nosi u sebi neprofesionalnost kojem netko doista treba stati na kraj, saborski

zastupnici ne ali postoje za to mehanizmi. Krive informacije, izokrenuti sadržaji, loš jezik i krivo izgovaranje imena, riječi itd. spada u neprofesionalizam i tko će joj zabraniti, kaže, postaviti pitanje o profesionalnosti urednika (bivša programska direktorica HTV dopustila je seriju "Zlatni vrč" koja je bila na najnižoj mogućoj razini a današnja direktorica, gospođa Šimić, ne poznaje Zakon o vlastitoj ustanovi) a da je se pri tom ne optuži da želi utjecati.

Nitko za ništa ne odgovara, nema odgovornosti, iako su kritike loše i gledatelji šalju proteste, rekla je među ostalim. Program bi trebao biti za svakoga ponešto ali na potpuno drugačiji način jer krene li HRT za komercijalizacijom TV Nove, RTL-a doista ćemo imati jedan žanr i oblik (Villa Maria) koji može postojati samo usput. Pita zašto uvijek moramo kopirati loše, zašto ne pošaljemo ljude da nauče od BBC, raditi krimice i dokumentarce. Žao joj je da HRT danas ne daje pravu sliku hrvatske države koja u svojoj povijesti ima dugu kulturu a koja je sada zanemarena, rekla je naglašavajući da će o glazbenom programu govoriti drugom prilikom.

Dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)** javio se zbog povrede Poslovnika jer da mu predsjedatelj nije dopustio repliku a nekima daje to pravo. Nije mu bilo na kraj pameti da kad je govorio o mentalnom sklopu govori s visine već se borio da se ne uvodi duh-nazad, kontrolora.

Predsjednik Hrvatskoga sabora i predsjedatelj **Vladimir Šeks** odgovorio je da se je zastupnik pozvao na odredbu Poslovnika koja govori o održavanju reda na sjednici a da on svakome daje (davao je) tko traži, to je i dužan, repliku i da zastupnik neistinito tvrdi da je podignuo takvu pločicu.

U ispravku netočnog navoda zastupnice Majske Martinčević **Josip Leko (SDP)** je rekao da je konstatacija da se od 2000. godine za HRT ništa nije promijenilo nije točna jer je od tada osigurana njena zakonska samostalnost, neovisnost Vijeća i drugi pozitivni trendovi. Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** netočnom je ocijenio navod iste zastupnice da je HDZ u prošle četiri godine bila total-

no medijski izolirana. Prema analizama Vijeća upravo u prošle četiri godine HDZ je kao najjača opozicijska stranka bila prisutnija na HRT od stranaka koje su bile na vlasti. A i netočno je da većina novinara ne obavlja svoj posao profesionalno, rekao je, među ostalim. **Ingrid Antičević-Marinović (SDP)** misli da je gruba neistina da su neravnopravno zastupljeni na Televiziji Vlada i Sabor u odnosu na oporbu. Nenad Stazić (SDP) u svojoj replici rekao je zastupnici Majske Martinčević da ona pogrešno zaključuje da oporba kliče ovim izvještajima jer je zadovoljna programom HRT. Ne radi se o tome da on ni bilo tko iz oporbe mora biti zadovoljan ali da će on braniti pravo urednika da uređuje emisiju i onda kad s tim uređivanjem nije potpuno zadovoljan, rekao je, među ostalim napominjući da je zastupnica prva koja je krenula direktno na imena. Pitaao je ujedno što je zastupnicu (kao i zastupnicu Fuček) natjeralo da promijeni odluku o ovim izvješćima jer da je u matičnom Odboru glasovala da se oni prihvate.

U svom odgovoru **Jagoda Majska-Martinčević (HDZ)** najprije je rekla da nije bila nazočna sjednici Odbora zbog bolesti i da si uzima pravo kritizirati s imenom i prezimenom, što zastupnici iz oporbe rijetko rade i tako je bilo i dok su bili na vlasti. Kad bi se više govorilo o imenima i prezimenima o profesionalnosti i o struci u mnogim segmentima života bilo bi bolje, mislio je.

Zvonimir Mršić (SDP) u svojoj replici predgovornici objasnio je da je informacija važna ne zbog onog tko ju je izgovorio nego zato što za nju postoji interes javnosti. U jednom danu može biti puno važnije što je neki građanin izrekao nego što je rekao predsjednik saborskog odbora, predsjednik Sabora ili premijer. **Jagoda Majska-Martinčević (HDZ)** složila se da su ponekad važniji glasovi običnih, malih ljudi i da je važno čuti glas oporbe ali se pita zašto se tako nije smatralo od 2000. godine nadalje. A oporba je danas više prisutna suptilnim metodama u sredstvima javnog informiranja a osobito u tv Dnevniku i drugim informativnim emisijama HTV gdje se gotovo svaki postu-

pak ove Vlade komentira negativno vrlo suptilno. Mjerila su ista za sve odnosno svi smo ravnopravni ali neki misle da su ravnopravniji. **Anto Đapić (HSP)** upozorio je da je zastupnica Majske Martinčević više puta naglasila "vi iz oporbe" a da u Saboru ima i lijeva i desna i centar oporba i da HSP za razliku od dijela oporbe neće klicati i glorificirati ovo Izvješće pa zato kad se govori o oporbi barem oko ove teme treba imati distinkciju. Jagoda Majska-Martinčević (HDZ) ispričala se zastupniku objasnivši da je stara novinarka ali jako mlada parlamentarka.

Odolijevati manipuliranju javnosti

Lino Červar (HDZ) smatra da je nerealno danas govoriti o cenzuriranju slobode medija jer sloboda medija ne može se razvijati u nedemokratskoj zemlji. Danas je jedno od središnjih pitanja demokracije (primijetio to i novinar Novog lista Šantić) odolijevanje medija da manipuliraju javnošću i politikom ili da budu manipulirani od politike. To je itekako složeno pitanje, rekao je, podsjetivši na izjavu premijera zemlje jedne razvijene demokracije "daj mi televiziju i uvjerit ću te za deset dana da je Rumunjska najbogatija zemlja zlatom". Htjeli to mi ili ne danas su nerijetko i u elektronskim i tiskanim medijima naslovi koji često iznakazuju ljudsku osobu. Mogli bismo pričati što god hoćemo. Televizija je najopasniji medij jer djeluje u cijeloj kući gledatelja, utječe na naše emocije, na tempo života, ponašanje, političke odrednice. Kada bi bilo više etičkog novinarstva ne bi se među gledateljstvom i narodom postavljalo pitanje može li se medijima uopće vjerovati, rekao je, naglašavajući da čovjek ima pravo da bude istinito, pravovremeno i točno informiran a u ovoj zemlji dobrom je dijelu novinara ponašanje nametalo i određivao netko drugi.

Priznaje i odaje priznanje za neke pozitivne pomake u programskoj koncepciji HRT-a, sada ima više dijaloga nego u prošlosti monologa mada ima tzv. programskih kopiranja emisija iz dru-

gih poznatijih televizijskih kuća što nije loše ali ne bi bilo naodmet da se iznađu hrvatske originalne ideje koje će zainteresirati rtv gledateljstvo i slušateljstvo.

U vezi s nedavnom izjavom Predsjednika Hrvatskoga sabora koja je, kaže, dočeka na nož i poprimila razmjere elementarne nepogode a neopravdano, drži, jer to nije bio nikakav napad na slobodu medija. Podsjetio je na dokument (Rezolucija 1141) o parlamentima i medijima Europe kojom se pozivaju svi nacionalni parlamenti da osiguraju što veću javnost rada parlamenta, čak i pojedinih odbora i to kao političko pitanje od prvorazrednog značenja o kojem direktno ovisi djelovanje demokracije.

Nameće se problem djelotvornije suradnje Parlamenta (službe za informiranje) s medijima u cilju boljeg dijaloga s građanima (za razliku od Vlade Parlamenta zbog svoje procedure ne može promptno reagirati na događaj) pa treba razmotriti primjenu novih informacijskih tehnologija (primjerice, otvaranje nezavisnih tv kanala koji će pratiti rad Parlamenta kao što se to radi u više zemalja), rekao je zastupnik te naglasio da bez poštivanja europskih kriterija odnosno (preporuka OEES-a je izmjena Zakona o HRT-u) usklađivanja zakona s europskim standardima ne može se govoriti o slobodnim neovisnim, pluralnim, objektivnim, samostalnim elektronskim i tiskanim medijima. Kao primjer da u tome nismo na dobrom putu naveo je da jedna novinarka u našem prestižnom listu započinje intervju s voditeljem misije OEES-a u Hrvatskoj s klasičnim primjerom nedopuštene sugestije (... u novije vrijeme su izraženi snažni pritisci državnih dužnosnika na vodstvo HRT i kako on komentira nasrtaje na slobodu medija). Za proeuropske standarde nije ni odgovor predsjednice saborskog Odbora za informiranje, informatizaciju i medije gospođe Antunović, dopredsjednice naše najjače oporbene stranke, potpredsjedniku Odbora za masovne medije Vijeća Europe gospodinu Jakobu "poštujem vašu stručnost ali odričem vam pravo da se brinete o suverenitetu Hrvatske protivim se monitoringu međunarodne zajednice".

Pozivajući se na Zakon o HRT koji je donesen, rekao je da se ne smiju zastupati nikakva pojedinačna stajališta ili interesi pojedinih stranaka upozorio da u našem središnjem tv Dnevniku novinar čita vijesti, komentira vijest ili sugerira odgovor (to nije vidio nigdje a radio je u Europi 13 godina), što je nedopustivo. Nije mu jasno zbog čega se oklijeva s preporukom europskih stručnjaka o novom Zakonu o HRT-u.

Bez poštivanja europskih kriterija odnosno (preporuka OEES-a je izmjena Zakona o HRT-u) usklađivanja zakona s europskim standardima ne može se govoriti o slobodnim neovisnim, pluralnim, objektivnim, samostalnim elektronskim i tiskanim medijima.

Nikola Vuljanić (HNS) ispravljajući predgovornika ističe da je ustvrdio da je Televizija najopasniji medij što nije istina i takav stav je opasan. Dr.sc. **Vilim Herman (LIBRA)** kao netočan navod ispravio je da je nova tehnologija tv kanal specijaliziran za saborske sjednice. **Antun Vujić (SDP)** u svojoj replici upozorio je da imamo novi Zakon o HRT kojim se postiglo nezavisno Vijeće pa ne treba zazivati novi zakon i zagovarati stvari od kojih smo davno izašli.

Lino Červar (HDZ) odgovorio je da on nije inzistirao već rekao što nam nedostaje i da nitko u demokraciji ne može nametnuti samo jedno mišljenje već gledatelj mora imati šansu za odabir. To je ključ njegove cijele rasprave, rekao je.

Politika se ne smije mijesati u uređivačku politiku medija

Zastupnica **Ivanka Roksanđić (HDZ)** imala je određene zamjerke na neke programe na HTV-u. Primijetila je da je vrlo malo vijesti o zbivanjima na lokalnoj i regionalnoj razini. Pita

se jesu li ljudi koji rade u lokalnim i regionalnim dopisništvima za to kvalificirani ili su usput uzeti ljudi koji nisu profesionalci pa onda često neprofesionalno prenesu vijest. Uz to, ne bilježe se pozitivna događanja i uspjesi u pojedinim županijama i regijama i otuda osjećaj kada se prati emisija "Hrvatska danas" da se čita "crna kronika". Treći program "pokrivao" je lokalne teme, ali je privatiziran, a zastupnica misli da ga moraju nadoknaditi preostala dva programa HTV-a kao javna televizija. Drži da je obrazovni program došao na vrlo nisku razinu. Većina škola posjeduje više televizora ali se televizijski program vrlo malo gleda, a nakon ankete koliko u kojoj školi ima televizora došla im je, kaže, i tv preplata. TV programu općenito, a napose dječjem, manjkaju teme kojima se prati sustav obrazovanja kod nas, a kada tih tema bude više tada će se više gledati program u školama i onda bi tv preplatu trebalo plaćati po broju tv prijemnika, zaključuje zastupnica.

Novinar predstavlja savjest javnosti i ujedno je njezin svjedok, a javna bi televizija trebala biti javni servis svih građana.

Slušajući ovu raspravu **Dragutin Lesar (HNS)** kaže kako mu se čini da od 152 zastupnika u sabornici ima 100 kandidata za urednika središnjeg informativnog Dnevnika na televiziji i isto toliko kandidata za Sud časti HND-a. Stoga predlaže Upravi i Programskom vijeću HRT-a da ubuduće ne raspisuje javni natječaj za nove urednike Dnevnika nego interni natječaj u Hrvatskom saboru. Zastupnica **Roksanđić (HDZ)** je uzvratila kako nije imala namjeru biti novi urednik HRT-a jer za to nema potrebnu struku niti se misli time baviti. Jedino se kaže zalagala da u osnovnim i srednjim školama ne plaćaju preplatu prema broju televizora. Inače, smatra da zastupnici itekako imaju pravo govoriti o konceptu programa.

Nezavisni zastupnik **Ivo Lončar** slaže se s mišljenjem da se politika ne smije miješati u novinarstvo niti u uređivačku politiku medija. Podsjeća da je i sam na svojoj koži osjetio što znači kada se politika miješa u novinarstvo te da nikom živom to ne bi poželio. Novinar predstavlja savjest javnosti i ujedno je njezin svjedok, a javna bi televizija trebala biti javni servis svih građana. Na HRT-u ima, kaže, mnogo časnih, čestitih i moralnih ljudi, izvrsnih profesionalaca, ali su oni nažalost potisnuti ili su se sami povukli u ilegalu jer ne mogu sebi dopustiti da sudjeluju u lakrdiji i nečasnim poslovima. Drži kako je izvor svih zala na HTV-u, a napose na HRT-u Programsko vijeće HRT-a. Razlog – više od dvije trećine članova Programskog vijeća, koje ima goleme ovlasti, u sukobu je interesa. Bivša je vlast u godinu dana čak dva puta mijenjala Zakon o HRT-u, a oba su zakona katastrofalna i tragična za radijsko i televizijsko novinarstvo, nastavlja Lončar. Hrvatska televizija danas je najjača komercijalna televizija u Hrvatskoj, izvrsno organizirana i vođena od skupine ljudi sjajno organiziranih i spretno vođenih, ali ostaje njegov nedosanjani san da ona postane javna televizija. Žao mu je što tijekom rasprave nitko nije govorio o tome koliko ima vanjskog marketinškog programa na HRT-u, odnosno koliko u postotcima gledano zarađuju novca marketinške kuće izvan Hrvatske televizije. Jednako ga tako zanima koliko je primljeno novih zaposlenika, na koja mjesta i koja im je klasifikacijska struktura, a koliko je ljudi otišlo u mirovinu, pod kojim uvjetima, te ima li na HRT-u viška zaposlenika, i ako ima koliko ih je i na kojim su mjestima. Važni su i podaci o voznom parku na HRT-u, odnosno koliko HRT koristi usluge vanjskih autokuća i koliko te autokuce za račun HRT-a mjesečno naprave kilometara. Ne manje važan je i podatak koliko se mjesečno po redakcijama napravi programa, te koliko tog programa proizvedu pojedini novinari i urednici iz pojedinih redakcija.

Nevenka Majdenić (HDZ) osvrnula se na cijeli niz propusta u informativ-

nom programu televizije. U medijima je, kaže, iznesen cijeli niz primjera kada Hrvatska televizija nije obavila posao profesionalno i korektno. Zastupnica je pročitala dopis Udruge dragovoljaca narodne zaštite Domovinskog rata u kojem se spominje 11. rujna 2004. Tada je u Kongresnoj dvorani Zagrebačkog velesajma održana Svečana akademija upriličena povodom 13. obljetnice blokade i osvajanja vojarni i vojnih objekata tzv. JNA-a u Hrvatskoj. Svečanu akademiju organizirala je spomenuta udruga, a uz potpredsjednicu Vlade, gđu Kosor nazočilo joj je više od 750 dragovoljaca i ratnih zapovjednika akcije blokade i osvajanja vojarni iz 1991. godine. Hrvatska televizija nije smatrala događaj važnim svog dolaska pa tako niti izvijestiti hrvatsku javnost o istom, i to ne prvi put, nastavlja zastupnica. Sustavno se marginaliziraju hrvatski branitelji i sve ono što su pozitivno napravili. Dodaje kako vlada nezadovoljstvo odnosom Hrvatske televizije prema Domovinskom ratu i braniteljskoj populaciji, ali i potpunim ignoriranjem tiskovnih konferencija i priopćenja braniteljskih udruga u informativnim emisijama. Spomenuta je Udruga zatražila da se u Saboru provede rasprava o objektivnosti i pravodobnosti informiranja javnosti o događajima i pojavama u Republici Hrvatskoj i inozemstvu. Kao uzroci takvih grešaka navode se neobrazovanost i neprofesionalizam urednika i novinara, a zastupnicu zanima zašto se takve greške događaju i često ponavljaju, a izostaju kadrovski pomaci. Kada se takvi slučajevi događaju u nizu, a ništa se ne mijenja tada to postaje politika kuće ali i loša kadrovska politika. No, svaki pokušaji da se ukaže na grešku automatski se proglašavaju političkim pritiscima i traži zaštita javnosti, što naprosto nije točno, podvlači zastupnica. "Ne zahtijevamo političke čistke po principu političke pripadnosti već po principu profesionalne obrazovanosti i sposobnosti, zahtijevamo profesionalizam u pristupu, vrednovanju tema i događaja, a napose ozbiljan pristup obradi i prikazivanju u javnosti". Zastupnica se zalaže za kadrovsku poli-

tiku koja će afirmirati obrazovane, stručne i osposobljene novinare i urednike dorasle teškim zadaćama toga posla. Ne zalaže se za ograničavanje ničije slobode, već je za to da slušatelji i gledatelji dobiju kvalitetan program stvoren na principima vrhunskog profesionalizma. Tvrdnje da se nitko nema pravo miješati u uređivačku politiku točne su upravo onoliko koliko ta uređivačka politika postoji, a kada ona izostane tada svatko ima pravo ukazivati na to. Zašto to ne bi činili političari, pita zastupnica, a odgovornost je Sabora kako i na koji se način građani Hrvatske obavještavaju putem javnih medija, osobito ako za njihovo djelovanje izdvajaju ne male novce.

Usljebile su dvije replike. Za razliku od zastupnice Majdenić koja nije za političke čistke ali jeste za čistke na osnovni kadrovskih i kriterija profesionalnosti, Šime Lučin (SDP) nije ni za kakve čistke. Ne prihvaća niti tezu da političari ocjenjuju sposobnost i kvalitetu novinarskog rada naprosto zato jer političar ima određen interes u javnosti. Trebalo bi se čuvati davanja takvih ocjena u situaciji kada tvrdimo da smo za neovisno novinarstvo i samostalnu televiziju, zaključuje Lučin.

"Normalno je da niste za čistke kada ste to obavili za vrijeme svog mandata i kada ste stavili svoje ljude", uzvratila je zastupnica Majdenić (HDZ).

Na sam pojam čistke dr. sc. Zlatko Kramarić (LS) reagirao je pitanjem kada prestaje politika, a kada počinje profesionalizam, i tko je taj koji sebi daje za pravo odlučivati kada je u pitanju politička čistka, a kada ona profesionalna."

Aureola nedodirljivosti

U nastavku govorio je **Krunoslav Markovinović (HDZ)**. Hrvatska radiotelevizija uvijek je bila velika, glomazna i skupa, ali mnogim ljudima i jedini izvor zabave i informacija, primijetio je zastupnik. Poseban problem vidi u informativnom programu HRT-a. Ne dirajući u autorstvo i neovisnost novinara i laici, kaže, primjećuju navijačke strasti pojedinih novinara prema određenim političkim opcijama i sklonost

manipulacijama, a nevidljive manipulacije izražene su u opisu političkih događaja sa ciljem da se stvori negativističko okruženje. Pri tome se "napadačkoj ekipi" daje poprilična minutaža, ali i zaokruženi citati, pristrani komentari i najave, a obrana može računati tek na par nedobronamjerno odabranih riječi izvučenih iz konteksta. Klasičan primjer za to su orkestrirani napadi na aktualne ministre, pa se u emisijama pažljivim izborom gostiju stvaraju preduvjeti, moglo bi se reći, i za linč. U izvještavanju iz Sabora vidljive su navijačke strasti, ali kako čuje, kaže, gledanost je mala pa je i šteta mala. Novinarski ceh se, međutim, zaštitio aureolom nedodirljivosti pa je svako spominjanje njihovih perfidnih novinarskih uradaka svetogrđe, kaže Markovinović. Zastupnici SDP-a imaju samo pohvale na HRT što je, smatra zastupnik, normalno "jer im je pred svake izbore upravo HRT najbolja logistika pa je tu više riječ o zahvalnosti nego o opisu rada ili ne daj Bože kritici". No, gledatelji su u jednoj anketi na televiziji (sa 75 odnosno 80 posto glasova) rekli kako ne vjeruju medijima pa i taj postotak pokazuje da se ne može s narodom manipulirati. Posebno poglavlje u informativnom programu televizije predstavljaju vijesti, a u pravilu su to, kaže, katastrofe. Pritisak katastrofama i bolnim izborom negativnosti na prosječnog gledatelja podsjeća na sve veći broj stranica "Crne kronike" u dnevnom tisku, pa zašto bi televizija tu zaostajala. "Gledateljima se želi poručiti: osjećajte se loše, vaše je okruženje loše, a i svijet i vlast, slušajte nas, slijedite naš um i svjetonazor, prepustite se našim manipulacijama, a mi urednički bogovi najjači smo, i jedino vas mi možemo voditi u svjetliju budućnost". Samo je jedna komercijalna televizija smogla snage i razriješila urednika koji je bio opsjednut da je "bič Božji". Zastupnik misli da gosp. Galić nema tu snagu, namjeru i volju. Zbog svega navedenog misli da Hrvatska radiotelevizija nije neovisna televizija, a nije ni radio, da je stanje ravnoteže u toj medijskoj kući prilično strani pojam i izostaje dobar ukus i objektivnost, a sve je manje kulturnih i obra-

zovnih programa. Uz to, HRT gubi korak s komercijalnom televizijom, posebno u informativnim i autorskim emisijama. Na kraju je za dostavljeno Izvješće rekao da je napisano rutinski, puno toga nije napisano, a podosta prikriveno. "No, Izvješće i ne može biti drugačije – špranca je najvjerojatnije u memoriji kompjutora, likovi su isti, ali su se promijenili zastupnici pa se ne obaziru na lajt-motiv HRT-a tko tebe kamenom ti njega kamerom i komentarom", zaključio je Markovinović. Replicirao mu je mr. sc. **Marin Jurjević (SDP)**. Jurjević je reagirao na konstataciju da HRT manipulira hrvatskom javnošću, i da se ljudi trebaju prepustiti toj manipulaciji. Drži da su izgovorene teške riječi te da se na taj način provodi pritisak na novinare i u njih utjeruje strah. Kaže kako nikada zastupnik SDP-a nije bio ravnatelj HRT-a, a 10 godina se odlučivalo na Pantovčaku što će se dogoditi na Prislavlju, i dobro je što se to promijenilo, zaključuje Jurjević. Zastupnik **Markovinović** zaniijekao je da je rekao kako se ljudi trebaju prepustiti manipulacijama HRT-a dapače, kaže, samo je spomenuo anketu u kojoj su anketirani odgovorili da ne vjeruju medijima, a to je, kaže Markovinović loše.

Novinarski se ceh zaštitio aureolom nedodirljivosti pa je svako spominjanje njihovih perfidnih novinarskih uradaka svetogrđe.

Pero Kovačević (HSP) drži da je Hrvatska televizija sada na nekom razmeđu između, jedne javne nacionalne televizije, i komercijalne televizije. Prema Zakonu i načelu objektivnosti i profesionalnosti Hrvatska televizija mora ići prema jednoj javnoj nacionalnoj instituciji. U nastavku osvrnuo se na neke, kako je rekao, najeklatantnije primjere za koje drži da predstavljaju neprofesionalne i neobjektivne priloge prikazane na Hrvatskoj televiziji u razdoblju ovog izvješća (emisija u "Krupnom planu" Tihomira Ladišića

vezana uz raspravu o filmu "Harisonovo cvijeće", prilog o anketiranju hrvatskih branitelja u Osijeku o mogućnosti i pravima njihovog zapošljavanja u okviru novog programa Vlade, najava prikazivanja imena branitelja na PC-u u Ministarstvu hrvatskih branitelja u vrijeme ministra Pančića o tome tko je ostvario pravo na stan, stambeni kredit i dr.). Drži kako se mora ostvariti dodatni napor da HTV postane javna, obrazovna i odgojna ustanova, a to se može postići samo uz punu profesionalnost i objektivnost u svim emisijama, pogotovo informativnim. Glede televizijskog prijenosa sjednica Sabora kaže kako je predsjednik Šeks u mnogim stvarima u pravu. Istina je da mnoge stvari koje se događaju u sabornici ne interesiraju ljude. Mnogi opet kažu kako najviše vole čuti istupe zastupnika HSP-a jer je to jedini glas naroda.

Zastupnik dr. sc. **Zlatko Kramarić (LS)** replicirao je na Kovačevićevu konstataciju da je predsjednik Šeks u mnogim stvarima u pravu poručivši kako je Šeks uvijek u pravu jer predsjedava sjednicom, ali mu je predsjednik Hrvatskog sabora Vladimir Šeks uzvratilo kako nije uvijek u pravu, a najmanje zato što predsjedava sjednicom. "Ja sam u pravu kada je Poslovnik u pravu, a kada ste vi u krivu" zaključio je predsjednik Šeks.

Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija

Analizirajući podnesena izvješća **Tomislav Čuljak (HDZ)** je izdvojio nekoliko pitanja koja nisu obuhvaćena tim izvješćima, a tiču se odnosa HRT-a prema lokalnim medijima. S tim u vezi spomenuo je Zakon o HRT-u i Zakon o elektroničkim medijima (oba iz 2003. godine) po kojima je HRT dužan izdvojiti 3 posto od ukupno prikupljenih pristojbi u Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija. Hrvatska televizija bila je dužna izdvojiti odgovarajuća sredstva na poseban račun Fonda, ali zastupnik kaže da je dobio uvjerenja lokalnih radijskih i televizijskih postaja da nitko nije dobio niti kune tih sred-

stava što ga navodi na mogućnost da su ta sredstva pripala HRT-u (po mišljenju zastupnika radi se o oko 30 milijuna kuna). Ako je to točno onda nije ispunjena intencija zakona glede osnivanja Fonda. Ta je sredstva, kaže, trebalo podijeliti lokalnim televizijskim i radio postajama koje su, između ostalog, dužne raditi i informativni program. U prilog toj tezi iznosi uvjerenje da bi građani u lokalnim sredinama, poput Vinkovaca i Vukovara, bez lokalnih medija bili slabo i nepotpuno informirani o lokalnim temama koje nisu u fokusu zanimanja HRT-a. Također ga zanima i jedan sklopljen sporazum (ugovor) o programsko-tehničkoj suradnji s desetak lokalnih TV postaja (potpisan u prosincu 2000. godine) kojim je predviđeno da lokalne TV postaje izrađuju priloge za potrebe HRT-a što je trebalo omogućiti jeftiniji program. Suradnja, međutim, nije zaživjela a on osobno, za razliku od zastupnika Mršića, misli da HRT treba više koristiti usluge lokalnih televizija u proizvodnji regionalnog programa. Za proizvodnju regionalnog programa treba se usmjeriti na lokalne televizije i preuzimati od njih priloge, a ne jačati centre koji bi radili regionalni program. Drži da bi to bilo obostrano korisno, a pomoglo bi proizvodnji kvalitetnijeg programa lokalnih televizija koje nisu niti će biti konkurencija HTV-u.

Replicirajući mu, dr. sc. **Antun Vujić (SDP)** primijetio je da su velike nade polagane u spomenuti Fond i sredstva koja su trebala potaći raznovrsnost i pluralizam medija. No, slabim interesom Vlade nije profunkcioniralo Vijeće za elektroničke medije, a nemarnošću resornog ministarstva nije donesen niti pravilnik na temelju kojega bi se mogla raspoređivati ta sredstva. Reagirajući zastupnik **Čuljak** ustrajao je na konstataciji da spomenuta sredstva nisu podijeljena lokalnim medijima naglašavajući da se to pitanje tiče i bivše Vlade RH u kojoj je zastupnik Vujić bio ministar. **Zvonimir Mršić (SDP)** rekao je kako u svom prethodnom istupu nije rekao da jačajući regionalne centre treba zatvarati lokalne i regionalne TV postaje. Govorio je, kaže, o situaciji kada ne postoji

lokalna TV postaja pa se ne može niti ostvariti suradnja s Hrvatskom televizijom, a napose o situaciji u županiji iz koje dolazi, gdje također nema lokalne TV postaje. Bilo bi mu jako drago da se suradnjom Vinkovačke televizije i HRT-a ova prva kadrovski i tehnički osnaži. Isto je tako jako zainteresiran da se opremi studio u Koprivnici, kadrovski ojača i dobije više od osam minuta u Županijskoj panorami. Odgovarajući na repliku **Tomislav Čuljak (HDZ)** je rekao kako je iz izlaganja zastupnika Mršića razumio da govori o razvoju studija koji proizvodi regionalni program. Misli, pak, da HRT tu može koristiti usluge lokalnih televizija. Za HRT bi to bila jeftinija usluga, a lokalne bi se televizijske kuće lakše financirale. **Miroslav Korenika (SDP)** se slaže da bi do 10 posto programa na HRT-u trebalo otpasti na vanjsku produkciju, ali nije siguran da je to najbolje i najsretnije rješenje kada je posrijedi program vijesti. Razlog – ima lokalnih televizija, posebno u istočnom dijelu države, koje su daleko od profesionalizma i svega što posjeduje jedna javna televizija. Zastupnik smatra da bi u vijestima HRT i nadalje trebao razvijati svoju mrežu programa i tako dolaziti do najobjektivnijih informacija. Za razliku od prethodnika zastupnik **Čuljak** misli da i u istočnoj Hrvatskoj postoje lokalne televizije koje rade kvalitetan program te da se dio tog programa sigurno može koristiti za informativne emisije, ali i druge koje tamo nastaju, i uvjeren je da bi ta suradnja između lokalnih tv postaja i HRT-a bila obostrano korisna.

HRT gubi korak s komercijalnom televizijom, posebno u informativnim i autorskim emisijama.

Prema Ustavu dijelovima hrvatskog naroda u drugim državama jamči se osobita skrb i zaštita Republike Hrvatske, a zastupnica **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)** naglašava kako važnu komponentnu u tome predstavlja informiranje hrvatskog iseljništva. Drži

kako 500 tisuća kuna manje u državnom proračunu neće utjecati na emitiranje programa za hrvatsko iseljništvo. Smatra da u postojećoj demografskoj situaciji u Republici Hrvatskoj Hrvatska televizija kao javna televizija može kroz informiranje utjecati na veliki povratak hrvatskih ljudi u domovinu. Primijetila je da na satelitskom programu za naše iseljništvo u većini slučajeva na glazbu otpada najveći dio programa, a misli kako bi Hrvatima valjalo informirati na jedan drugi način - kroz programe o kulturi, obrazovanju, turizmu i gospodarstvu. Rekla je kako nitko nije zadovoljan glede stručnosti kadra na Hrvatskoj televiziji i zastupljenosti političkih stranaka, i s tim u vezi navela neke primjere koji, kaže, pobijaju tezu da aktualna vlast ima prioritet na Hrvatskoj televiziji. Smatra da je program namijenjen našoj nacionalnoj manjini u europskim zemljama kratak, pa se na taj način niti ne može dobro informirati Hrvatima, a kamoli postići da Hrvatska televizija postane učiteljica hrvatskog jezika i hrvatske povijesti. Na kraju je izrazila nadu da će obveza Hrvatske televizije prema Hrvatima u BiH biti drugačija i da neće uvijek ovisiti o materijalnim sredstvima.

Na tvrdnju zastupnice Babić-Petričević da 500 tisuća kuna manje u proračunu neće utjecati na emitiranje programa za hrvatsko iseljništvo replicirao je **Nenad Stazić (SDP)**. Podsjetio je da je emitiranje 24-satnog radijskog i 8-satnog televizijskog programa za našu nacionalnu manjinu omogućila Vlada Ivica Račana. Drži da će 500 tisuća kuna manje u proračunu otežati odvijanje tog programa, ali to istodobno govori o stvarnom interesu HDZ-a i Sanaderove Vlade da iseljenici budu kvalitetno informirani. Jedno je govoriti o potrebi da se iseljenici informiraju, a sasvim nešto drugo je omogućiti proračunskim sredstvima da se to i ostvari, zaključio je Stazić.

Nedavno je Sabor izglasao Zakon o zaštiti prava pacijenata, a ako se ne može kritično govoriti o televiziji tada zastupnici moraju donijeti i Zakon o

zaštiti prava gledatelja, ako ni zbog čega drugoga ono zbog činjenice da je 60 posto prihoda televizije financirano iz pretplate, uvodno je rekao mr. sc. **Ivan Bagarić (HDZ)**. Za Bagarića Hrvatska je televizija kvalitetna televizija, a bit će još kvalitetnija ako dođe do promjena u kontekstu rasprave zastupnice Martinčević-Majski. U okviru Informativnog programa je i Redakcija za manjine i dijasporu koja emitira "Glas Domovine", "Prizmu" i "Korijene" tj. emisije namijenjene Hrvatima izvan Hrvatske. Kako bosanskohercegovački Hrvati nisu dijaspora niti nacionalna manjina ispada da im se Hrvatska televizija i ne obraća, nastavlja Bagarić. Iako se u spomenutim emisijama može pronaći i poneki prilog o njima prema Izvješću upućenom Saboru HTV se ne bavi, ili barem ne službeno, Hrvatima u susjednoj državi. Jednako se tako ne vidi na koji način HTV informira gledateljstvo u Hrvatskoj o dijelu vlastitog naroda u najbližem susjedstvu. Javnost u Hrvatskoj ima pravo biti informirana o Hrvatima u BiH, a napose o Hrvatima bez obzira gdje se oni u svijetu nalazili i obrnuto. Uostalom, to je pravo njima zajamčeno i člankom 5. Zakona o HTV-u koji regulira programska načela i obveze HRT-u, a iz svega proizlazi obveza Vijeća HRT-a da u okviru svog redovitog nadzora provedbe programskih načela i obveza utvrđenih zakonom osigura cjelovitiju pozornost i bosanskohercegovačkim Hrvatima. Istodobno, ovi Hrvati trebaju prostor na našoj državnoj televiziji kako bi cjelokupna, a ne samo javnost u Hrvatskoj bila upoznata s njihovom kulturom, gospodarstvom, prilikama u kojima žive itd. Osporavanje prava Hrvatima u BiH na vlastitu televiziju u vlastitoj zemlji mogao bi biti predmet jedna takve emisije, smatra Bagarić. Vjeruje da bi dobro pripremljen istraživački sadržaj takve jedne emisije, odnosno takvog jednog programa, s kritičkim osvrtom i utemeljen na dokazima bio zanimljiv hrvatskom gledateljstvu. Pitanje je samo kako taj program učiniti dostupnim Hrvatima u BiH i svijetu. Razlog - najvećem broju Hrvata po svijetu nije problem kupiti satelit-

ski program HTV-a, ali jeste u nekim državama npr. u Rumunjskoj, kao i najvećem broju Hrvata u BiH. Stoga je za očekivati da se tim Hrvatima omogući praćenje HTV po simboličnim cijenama ili besplatno. Sve dok Hrvati u BiH ne dobiju vlastitu televiziju, pored onih koje sada gledaju, trebaju i HTV, zaključio je Bagarić dodajući još "da bi im ostvarenje tog projekta otvorilo barem jedan od brojnih slijepih prozora kuće u kojoj žive kako bi pogledali u svijet, i kako bi ih se iz svijeta bolje vidjelo".

Nenad Stazić (SDP) složio se s Bagarićevom konstatacijom da treba informirati Hrvate u inozemstvu o svemu što se događa u Hrvatskoj, pogotovo o bitnim političkim događajima. Upozorava, međutim, da će ti Hrvati već sada biti bolje informirani od Hrvata u domovini, jer nakon ove točke dnevnog reda Sabor će raspravljati o smjeni ministra Žužula, no HDZ namjerno tu, po sebe neugodnu točku, stavlja u poslijepodnevni dio sjednice kada nema izravnog prijenosa na HRT-u, ali se prenosi putem programa HRT-a plus (kabelska i satelitska televizija). Tako će Hrvati vani u izravnom prijenosu moći pratiti tu raspravu, ali ne i Hrvati u domovini. Naime, ako nemaju kabelsku televiziju neće biti informirani, zaključio je Stazić.

Predsjedatelj sjednice **Luka Bebić** rekao je kako je spomenutu točku dnevnog reda u dnevni red uvrstio predsjednik Hrvatskoga sabora, a ne HDZ. Odgovarajući na repliku zastupnik **Bagarić (HDZ)** podsjetio je Stazića da je dnevni red ove sjednice jednoglasno i bez primjedbe usvojen. "Dobro je da javnost vidi da je vama važnija rasprava o onome što ste nametnuli kao problem, a taj problem ne postoji, od npr. rasprave o HRT-u", rekao je ovaj zastupnik.

Nakaradni Zakon o HRT-u

Ivo Lončar (neovisni) misli da izvor svih zala na HRT-u predstavlja nakaradni Zakon o HRT-u. Bivša je vlast donijela dva nakaradna zakona o HRT-u i u roku od godinu dana ga promijenila. Na temelju posljednjeg takvog zakona izabrano je Programsko vijeće HRT-a koje

ima silne ovlasti. Tako je prema njemu izabran dio upravljačkog i uredničkog vodstva današnje televizije, a Lončar tvrdi da su to oni isti ljudi pod čijim je vodstvom početkom 1990. proganjano i protjerano mnoštvo časnih, poštenih i moralnih hrvatskih novinara. Radi se, kaže, o ljudima za sva vremena koji služe svim režimima i svim vlastima. Drži također da treba reći da Hrvatska televizija nije javna, državna i nacionalna televizija nego polukomercijalna televizija vječnih ljudi koji njome vladaju. Zastupnik **Bagarić (HDZ)** drži da je Lončar dobrim dijelom u pravu. Isto tako misli da će ukoliko dođe do promjena o kojima je više govorila njegova stranačka kolegica (Jagoda Majska-Martinović) HRT biti puno kvalitetnija televizija ali i puno više javno dobro svih nas.

Hrvatska televizija je bila dužna izdvojiti odgovarajuća sredstva na poseban račun Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija, ali lokalne radijske i televizijske postaje uvjeravaju da nisu dobile niti kunu od tih sredstava.

Svoje je izlaganje dr. sc. **Antun Vujić (SDP)** započeo reagiranjem na navode nekih zastupnika o čistkama na HRT-u u vrijeme bivše Vlade (od 2000. godine). S tim u vezi pozvao se na izvješća međunarodnih organizacija, ali i nekih udruga u Hrvatskoj koje su se time bavile, a iz kojih se listom iščitava da su prijašnji pritisci prestali 2000. godine, a sada su izgleda ponovno počeli. Glede Zakona o HRT-u drži da su sporne samo dvije točke – način izbora Programskog Vijeća HRT-a, kao i to treba li uopće izvješća HRT-a razmatrati Sabor ili je dovoljno da to učini Vijeće. U načinu kako je donesen Zakon izražena je volja Sabora, a samim time i Hrvatske kao države pa se sada otvara pitanje tko to hoće rušiti zakon. I zato je odgo-

vornost predsjednika Kluba zastupnika HDZ-a da dobro razmisli kada se pojedinci javljaju s idejama o novom zakonu. Ako se hoće mijenjati zakon samo zato da bi se isprovocirala situacija da se po volji stavljaju novi ljudi tada je to zloupotreba koja može prouzročiti štetu u državi. Vujić kaže da način izbora Vijeća momentalno predstavlja najviši standard koji postoji u Europi jer kombinira s jedne strane njegovu punu nezavisnost, a s druge strane određenu odgovornost koja se na neki način realizira kroz razmatranje samog izvješća.

Predsjednik Kluba zastupnika HDZ-a i ujedno potpredsjednik Hrvatskoga sabora **Luka Bebić** rekao je da će Klub pažljivo razmotriti stajališta zastupnika Vujića glede promjene Zakona ne dirajući pritom u poslovničko pravo zakonodavne aktivnosti Sabora.

Zastupniku Vujiću prvo je replicirao **Ivo Lončar (neovisni)**. Za razliku od Vujića, Lončar smatra da je u spomenutom zakonu sve sporno. Prvotno je donesen zakon kakav svijet i civilizacija ne pamte, nakaradu koja je nanijela veliku štetu, a zatim i slijedeći zakon. Sporno je, kaže, i Programsko vijeće HRT-a. U Vijeću sjede dvije trećine članova koji su u sukobu interesa, i ne predstavljaju javnost, nastavlja Lončar. Da bi Hrvatska televizija napokon bila nacionalna, javna i demokratska potrebno je promijeniti Zakon o HRT-u, zaključio je Lončar. **Krunoslav Markovinović (HDZ)** reagirao je na konstataciju da su najveće čistke bile do 2000. godine. S tim u vezi zastupnik upozorava na mišljenje statističara da se točni podaci koji se sada koriste u svjetskim analizama pojavljuju u statistikama tek za dvije godine. Prema tome ono što se događalo 2000. podaci su iz 1998. godine. **Jagoda Maj-ska Martinčević (HDZ)** reagirala je na konstataciju o čistkama na televiziji. Aldo Čikolini jedan je od najvećih svjetskih pijanista, a gospođa Čičolina bivša zastupnica u talijanskom parlamentu ali i jedna vrlo vesela dama, no urednici na televiziji najavljuju nastup svjetskog pijaniste Alda Čičolinija jer ne znaju o kome se radi čineći tako sramotu, primijetila je zastupnica te upitala Vujića

da li bi on smijenio takvog urednika? Reagirajući na konstataciju o sukobu interesa zastupnik **Vujić (SDP)** je rekao da bi mnogo veći sukob interesa mogao biti kod onih koji su svojedobno uzimali kredite na televiziji, a tamo više ne rade, i sada su tako strašno pažljivi da ne bi još netko drugi bio u sukobu interesa. "Ako i kada zastupnici ili Vlada procijene da bi trebalo Zakon o HRT-u mijenjati tada će o tome svi ovdje razgovarati", podvukla je **Ivana Sušec-Trakoštanec (HDZ)**. U skladu sa životom evoluiraju i zakoni, naglašava zastupnica i stoga, kaže, nikako ne može prihvatiti da je zatečeno stanje Sveto pismo koje Sabor na boljitak Hrvatske televizije i hrvatske javnosti ne bi smio nikada mijenjati. Odgovarajući na repliku zastupnik **Vujić (SDP)** je primijetio da je prvi Zakon HRT-u donesen po jednom diktatu te da je doveo do velikih šteta vezano uz javnu televiziju. Čuvajući interese Sabora i države taj je zakon izmijenjen i stvoren je novi sustav odgovornosti, a sistem izbora Vijeća zasnovan je na visokim demokratskim standardima u kojem nema majorizacije. "Po prethodnom zakonu, linija odgovornosti nije imala nikakvog utjecaja na liniju provedbe bilo kakve politike na televiziji, niti bi se o tome u Saboru moglo raspravljati, kao što se to danas može", kaže Vujić. Oni, pak, koji su kritizirali zakon govorili su kako Vijeće neće profunkcionirati, ali je ipak profunkcioniralo, a zatim da se neće izabrati članove Vijeća, no oni su ipak izabrani, zaključio.

Politički podržati koncept neutralnosti televizije od politike

U nastavku rasprave govorio je **Anto Đapić (HSP)**. Proces transformacije Hrvatske televizije od 1990. naovamo još uvijek traje, primijetio je zastupnik te upozorio da će se njegove primjedbe uglavnom odnositi na Hrvatsku televiziju, jer u HSP, kaže, radio dobiva bolju ocjenu. Hrvatska televizija ima odlučujuću ulogu u hrvatskom medijskom prostoru jer ogroman dio tiskovina, pa

i elektronskih medija nije uvjetno rečeno u hrvatskim rukama. Smatra da se Hrvatska televizija ne bi smjela previše odazvati zovu komercijalizacije i u tom pravcu izgubiti svoj temeljni smjer na kojeg su upozoravali mnogi zastupnici tijekom ove rasprave. U to je ime Đapić uz mnoge primjedbe podržao Izvješće. Bitna vrijednost novinara trebala bi biti njihova profesionalnost, objektivnost i samokontrola, i morali bi dati vjernu sliku stanja u hrvatskom društvu, a ne kreirati politiku na način kako se to često u Hrvatskoj događa. Bitno je utvrditi kriterije u programskoj orijentaciji Hrvatske televizije koja mora biti

Da bi Hrvatska televizija napokon bila nacionalna, javna i demokratska televizija potrebno je promijeniti Zakon o HRT-u.

javna i nacionalna. Poput nekih televizijskih kuća drži da bi i Hrvatska televizija trebala imati u svom radu ograničavajuće faktore. Svojedobno je HSP predložio Zakon o HRT-u po modelu BBC-a koji u svom radu ima itekako ograničavajuće faktore. Naime, televizijska kuća BBC vodi računa o zaštiti britanskih nacionalnih interesa (primjerice kada su posrijedi prilozima koje odašilje iz Iraka), a Hrvatska televizija ne može sebi dopustiti gaf kakav je bio razgovor s Aleksandrom Tijanićem. Tada smo, kaže, na Hrvatskoj televiziji čiju preplatu plaćaju svi građani Hrvatske imali priliku vidjeti kako se sat vremena provodi velikosrpska promidžba. Iza visokih ideala slobode uopće pa tako i slobode medija često se kriju prizemni ciljevi, pa se kroz najsnažniji medij u nas mogu promicati stvari koje nemaju nikakvu dodirnu točku s dominantno hrvatskim vrijednostima. Hrvatska ima svoje vrijednosti (obitelj, domovina, Domovinski rat) o kojima itekako valja voditi računa, kaže Đapić.

Replicirajući **Ivo Lončar (neovisni)** reagirao je na Đapićevu konstataciju da bi mogao podržati Zakon o HRT-u.

S tim u vezi Lončar je iskoristio repliku da upozori na još jednu apsurdnost spomenutog zakona. Prema zakonu glavni ravnatelj HRT-a može potpisati transakciju do 10 milijuna kuna, a iznad toga mora tražiti suglasnost ravnateljstva tj. onih koje je sam postavio. Isti taj glavni ravnatelj HRT-a predlaže ravnatelja Hrvatske televizije, jednako tako radija ili npr. Glazbene proizvodnje, objašnjava Lončar. Smatra da se političari ne smiju miješati u uređivačku politiku niti jednog medija pa tako niti Hrvatske televizije, niti utjecati na novinare. "Nadam se da kolega Lončar ne misli da se ja miješam u uređivačku politiku medija", uzvratilo je **Đapić (HSP)**. Isto tako tvrdi da nije rekao da je podržao postojeći Zakon o HRT-u nego da je HSP svojedobno predlagao svoj zakonski prijedlog koji se oslanjao na BBC-ov model glede formiranja televizije i slobode medija. Je li se možda gaf Hrvatske televizije s Tijanićem, Bralom... slučajno dogodio pojavio 24 sata prije nego što je premijer išao u Beograd, pitao je **Franjo Arapović (HDZ)**. "Zakon o HRT-u sasvim je sigurno riješio problem nezavisnosti ravnateljstva i Programskog vijeća, a o tome da li je to učinjeno na najbolji način ili ima i boljih načina može se raspravljati, ali je sigurno tu učinjen pomak", počeo je svoje izlaganje **Josip Leko (SDP)**. Ravnatelje i urednike HRT-a ne postavlja politika nego to čine gledatelji Hrvatske radiotelevizije kroz Programsko vijeće. Zatim, Hrvatska je televizija materijalno osigurana kao nezavisna ustanova, dok se preplata HRT-a ne određuje odlukom vlasti već je to automatizam o kojem odlučuje spomenuta ustanova. Riječ je o dosezima koje valja poštivati naprosto zato jer je interes hrvatske države i hrvatskog naroda da program ne uređuje niti jedna politička stranka. Smatra da je Hrvatska radiotelevizija postavljena u jednu šizofrenu situaciju jer jedanput mora odgovoriti zahtjevima da bude javna televizija, a drugi je put silimo i stavljamo u poziciju da u konkurenciji koja je sve jača posluje na komercijalnom principu. Leko drži da

će HRT-u biti još teže jer će jačati konkurencija televizijskih programa, ali i želja političara da utječu na Hrvatsku televiziju kako bi sliku o sebi i svojoj politici prodavali na najlakši način. Zbog toga je, smatra Leko, neobično važno dati političku podršku konceptu neutralnosti televizije i programa od politike. Glavnom ravnatelju, gospodinu Galiću, drži palčeve da ustraje na svojoj neovisnosti. Za **Ivu Lončara (neovisni)** nakon zadnje rečenice prethodnika sve je jasno. Isto tako smatra da je netočan navod da Programsko vijeće postavljaju gledatelji. S tim u vezi zatražio je od zastupnika Leke da nabroji barem 20 gledatelja u Hrvatskoj koji su birali 11 članova Programskog vijeća HRT-a, osim možda članova parlamenta ili iz izvršne vlasti bivše vlasti, te tri gledatelja koji su sudjelovali u promjeni Vijeća kada je bivši njegov član prof. Uzelac otišao u izvršnu vlast, a na njegovo mjesto došao drugi čovjek. **Božica Šolić (HDZ)** kaže da se slušajući raspravu zastupnika Leke i njegovih stranačkih kolega stječe dojam kao da

Iza visokih ideala slobode uopće pa tako i slobode medija često se kriju prizemni ciljevi i kroz naj-snažniji medij u nas mogu se tako promicati stavovi koji nemaju nikakvu dodirnu točku s dominantnim hrvatskim vrijednostima.

su oni pisali Izvješće. "Stječe se dojam u hrvatskoj javnosti kao da ste samo vi zadovoljni izvješćem i radom Hrvatske televizije, a zapravo mnogobrojno gledateljstvo u Hrvatskoj nije zadovoljno tim radom", zaključila je. Odgovarajući na repliku zastupnik **Leko (SDP)** uz ostalo zamolio da se uvaži zahtjev i Hrvatska televizija učini što je moguće više nezavisnom od dnevne politike, bez obzira na politiku - bila ona HDZ-ova ili SDP-ova.

Zakon o HRT-u ne treba mijenjati

Željko Pavlic (LIBRA) iznio je mišljenje da Zakon o HRT-u ne treba mijenjati jer se ovdje radi o problemu provođenja Zakona to jest njegove primjene. Kao glavni nedostatak HRT-ovog programa je smanjena proizvodnja obrazovnih emisija iako su one Zakonom predviđene.

Kao primjer nezainteresiranosti HRT-a za neke kulturne događaje naveo je primjer izbjegavanja HRT-a da snimi manifestaciju međimurskog umjetničkog društva u vrijeme nastupa u Koncertnoj dvorani "Vatroslav Lisinski".

Smatra da jasnim provođenjem obveza i dužnosti članka 7. Zakona o HRT-u, novinari i djelatnici HRT-a i HTV-a, trebali bi izvršavati svoju obvezu koju su dužni izvršavati prema svim građanima Republike Hrvatske.

Za realizaciju programa Hrvatskog radija i Hrvatske televizije na cijelom području Republike Hrvatske nisu stvorene sve tehnološke pretpostavke.

Također smatra da nije korektno prema gledateljima koji u određenom trenutku nisu bili u mogućnosti platiti televizijsku pretplatu, da im se šalje opomena pred sudsku ovrhu.

Franjo Matušić (HDZ) javio se za raspravu te naveo da je jedno od glavnih programskih načela, proizvodnja ili objavljivanje emisije namijenjene odgoju i obrazovanju djece, mladih i odraslih te emisija znanstvenih sadržaja. Konstatirao je da je po toj shemi obrazovani program, nažalost, smanjen.

Osvrnulo se u raspravi na izvješće o reviziji te istaknuo pitanje javne nabave bez objave javnog natječaja. Ustvrdio je da se na svim odgovornim mjestima na HRT-u ne nalaze ljudi koji trebaju imati određenu stručnu spremu.

Program HRT-a i Hrvatskog radija nije dostupan svima

Milorad Pupovac je u ime Kluba zastupnika SDSS-a konstatirao da za realizaciju programa Hrvatskog radija i Hrvatske televizije na cijelom području Republike Hrvatske nisu stvorene sve tehnološke pretpostavke.

Smatra da rasprava o ovoj temi ne bi trebala biti oslobođena prizvuka o udjelu sudjelovanja opozicije ili vlasti u emitiranom programu. Jer, svatko tko dođe na vlast, dolazi s mogućnošću da ima utjecaj i da ima privilegije.

Dr.sc. **Petar Selem** govorio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a, iznio da je diskusija o toj problematici korisna samo u onoj mjeri u kojoj se Hrvatskoj radioteleviziji daju određene sugestije i upozorenja te prijedlozi koji mogu koristiti u radu i kreiranju programa HRT-a, a ne nervozne rasprave o udjelu određenih stranaka u programu televizije.

Zdenko Jelak, predsjednik Programskog vijeća Hrvatske radiotelevizije, osvrnuo se na raspravu objasnivši kako je Programsko vijeće potpuno samostalno te da u tome ono baš i nije najbolji suradnik rukovodstvu Hrvatske televizije.

Podsjetio je da je Programsko vijeće zatražilo i neke dodatne revizije kao i izvješće o upotrebi sredstava predviđenih Zakonom u iznosu od 10 posto, a za produkciju izvan kuće.

Vijeće Hrvatske radiotelevizije i Programsko vijeće ima kontakte s javnošću preko portala na televiziji, sve primjedbe o programu koje dolaze od strane

gledatelja dnevno zaprimaju svi članovi Vijeća te o tome Vijeće raspravlja.

U razvoj HRT-a uloženo više od 200 milijuna kuna vlastitih sredstava

Mirko Galić, glavni ravnatelj HRT-a, iznio je da je točno da ima neprofesionalizma no smatra da to nije endemska pojava. Također je rekao da postoji nova situacija na hrvatskom televizijskom tržištu. Hrvatska radiotelevizija ostala je bez Odašiljača i veza, a iz toga vjerojatno proistječe dio problema o kojima se govorilo. Postoje dva kanala zemaljskog emitiranja Hrvatske televizije, pojavile su se dvije jake konkurentske komercijalne televizije. No, televizija je i dalje jaka i stabilna.

Što se tiče poslovanja rekao je da je u prošloj godini u razvoj uloženo više od 200 milijuna kuna vlastitih sredstava bez pomoći države i bez zaduživanja kod bankarskih ili drugih financijskih ustanova ili dobavljača.

HRT i Hrvatski radio su gotovo potpuno digitalizirani u centrali u Prislavlju te se radi na proširenju digitalnog pogona na sve centre izvan Zagreba, što će biti završeno za dvije godine. Hrvatski radio dobio je reportažno digitalno vozilo, prvo poslije 25 godina. Završena su tri studija, započeta s gradnjom prije 10 godina.

Financijska revizija je revidirala svako izvješće HRT-a, a reviziji je podvrgnut svaki ugovor, ne samo onaj iznad 10 milijuna kuna. Naglasio je da se ugovori ne potpisuju bez suglasnosti revizije.

Zastupnici su sa 78 glasova "za" i tri "suzdržana" prihvatili predloženi zaključak sukladno prijedlozima radnih tijela:

1. Prima se na znanje Izvješće o radu Vijeća HRT-a i o provedbi programskih načela i obveza utvrđenih Zakonom o programima Hrvatskog radija i Hrvatske televizije u razdoblju od 14. studenoga 2003. do 30. lipnja 2004. godine.

2. Prima se na znanje Izvješće Ravnateljstva o poslovanju Hrvatske radiotelevizije u 2003. godini.

Također je jednoglasno sa 81 glasom "za" prihvaćen zaključak Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Zadužuje se Programsko vijeće HRT-a da sadržaj i strukturu izvješća koje podnosi Hrvatskom saboru prilagodi zakonom utvrđenoj obvezi izvještavanja Hrvatskoga sabora, članak 19. stavak 3. u svezi članka 5. Zakona o HRT-u.

Zaključak Odbora za financije i državni proračun usvojen je također jednoglasno sa 81 glasom "za".

1. Obvezuje se Ravnateljstvo HRT-a da se pisano očituje na ukazane propuste i nepravilnosti utvrđene u Izvješću neovisne revizije te da izradi plan potrebnih mjera s rokovima u cilju njegovog otklanjanja.

2. Obvezuje se Državni inspektorat da izvrši kontrolu u HRT-u glede poštivanja i primjene propisa o radu i zapošljavanju.

Zastupnik Ivo Lončar zatražio je od Hrvatske radiotelevizije, a u ime Hrvatskoga sabora da se odgovori na pitanja koja je postavio.

V.Ž; Đ.K; J.Š; M.Mi.

IZVJEŠĆE O MIROVINSKIM TRŽIŠTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2003. GODINI;
IZVJEŠĆE O RADU HRVATSKOG ZAVODA ZA MIROVINSKO OSIGURANJE ZA 2003.

Reforma uspješna – umirovljenici nezadovoljni

Hrvatski sabor prihvatio je ova izvješća nakon šire rasprave i odluke – na prijedlog klubova zastupnika HSU-a, IDS-a i HDZ-a – da se rasprava o tim dvjema temama objedini. U Izvješću o mirovinskim tržištima u Republici Hrvatskoj u 2003. godini, u skladu sa zaključkom Hrvatskoga sabora, istaknute su i osnovne karakteristike funkcioniranja mirovinskih tržišta u 2002. godini.

Većinska je ocjena iz rasprave da se provedena mirovinska reforma svrstala među učinkovitije u svijetu i da je, u biti, provedena na vrlo korektan način te da je uspješna poslovna 2003. postavila temelje snažnog i kontinuiranog rasta i razvoja ovog tržišta. Toj tvrdnji suprotstavljeno je upozorenje iz redova Hrvatske stranke umirovljenika kako se mirovinska reforma glorificira, a uvedena je perfidnom metodom kupovanja šutnje socijalnih partnera, bez istinskog dubokog socijalnog dijaloga te komunikacije s građanima pa zatim usvojena bez stava i otpora socijalnih partnera.

U Hrvatskoj uspostavljeno učinkovito mirovinsko tržište.

U raspravi se, nadalje, čula zamjerka što Izvješće HZMO-a ne sadrži podatke o ostvarenju programa rada i razvoja Zavoda, podatke o učinkovitosti odjela unutarnjeg nadzora, a ni podatke o poduzetim mjerama radi otklanjanja nepravilnosti. Usporedbom ovog i izvješća Državnog ureda za reviziju

mogao bi se, rečeno je, izvesti zaključak da se u Zavodu ipak gospodarilo loše.

Izvješće daje naslutiti kako problema ima i da će ih tek biti – rečeno je, uz upozorenje kako će uskoro privilegirana kategorija biti umirovljenici umirovljeni prije 1999. godine - iako su i oni zakinuti (za 30-40 mirovina).

O IZVJEŠĆIMA

O mirovinskim tržištima

Umjesto prikaza, evo što je o Izvješću o mirovinskim tržištima rekao **Dragan Kovačević**, ravnatelj Savjeta Agencije za nadzor mirovinskih fondova.

Nakon napomene da se mirovinsko tržište konsolidira rekao je da je u 2003. došlo do spajanja mirovinskih fondova te da danas postoje četiri obvezna. Posljedica je to i zakonskih ograničenja jer je limit broju članova bio 80 tisuća pa su tri fonda "usisana" od većih ili na tržištu slobodno prodana. U obvezno mirovinskom stupu je milijun 71 tisuću ljudi ili gotovo 80 posto radno aktivnog stanovništva.

Imovina fondova rasla je po jako dobroj stopi, naglasio je predstavnik Agencije, napomenuvši kako je djelomično riješena i struktura javnih financija odnosno naplate doprinosa. Krajem 2003. imovina fondova iznosila je 4,6 milijardi kuna, da bi danas dosegla više od 7 milijardi kuna.

Obvezni mirovinski fondovi su svojom strukturom i osnivačkim kapitalom većinom vezani uz veće osiguravajuće društvo ili na bankarski sektor.

Uz obvezne, osnovani su i dobrovoljni mirovinski fondovi s približno istom strukturom, što je razumljivo s obzirom na usko, plitko tržište financijske strukture i financijsku strukturiranost cijeloga hrvatskog tržišta na kojem i dalje vlada bankocentrični sustav – ipak s tendencijom da mirovinski i ostali investicijski fondovi zauzmu svoj dio kolača.

Kovačević je naglasio kako je, kad je riječ o ulagačkim politikama, dobro to što je 91,3 posto mirovine mirovinskih fondova uloženo u Republiku Hrvatsku, unatoč velikim pritiscima prema izvozu kapitala.

U ovom trenutku mirovinski fondovi imaju, kako je rekao, jednu značajnu strukturaciju u odnosu na početak djelovanja, kada je 95-96 posto imovine bilo uloženo u državne obveznice. Krajem 2003. u državne obveznice je bilo uloženo 65 posto imovine, a ostatak u druge vrijednosne papire.

Pozitivan trend iz prethodne dvije godine nastavlja se i u ovoj godini i s tog aspekta treba gledati na pobudeno tržište kapitala kroz izdavanje obveznica od gradova (Zadar, Koprivnica, a i još neke sredine najavljuju emitiranje obveznica). S tim u svezi je, po riječima Kovačevića, glavni problem – nedostatak znanja, napose u manjim gradovima odnosno mjestima. Da bi se ova tematika približila lokalnoj upravi prethodnih godina, a i početkom ove, Agencija za nadzor mirovinskih fondova posjetila je gotovo sve županije i gradove nastojeći – preko Hrvatske gospodarske komore - educirati ljude.

Prinos mirovinskih fondova je na zavidno visokoj razini – 8,41 posto - rekao je Kovačević, dometnuvši kako u sagle-

davanju tog podatka valja imati u vidu da je riječ o konzervativnim fondovima, a ne klasičnim koji ulažu u sve što se nalazi na tržištu.

Mirovinski fondovi ograničili su se na ulaganje samo u najvrednije vrijednosne papire – državne obveznice, depozite i nešto iz vanjskih portfelja koji također, prema kreditnim rejtingima, imaju najveću vrijednost.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: potencijal fondovske industrije je kao i na početku priče – doslovno isti; država je omogućila privatnim fondovima dio imovine koji mora biti pod snažnom regulacijom države; u sljedećoj fazi će se mirovinski fondovi morati osloniti na značajne projekte.

O radu HZMO-a

Slijedi sažetak izlaganja **Mile Rukavine**, ravnatelja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje o Izvješću o radu Hrvatskog zavoda, koji je zastupnike najprije izvijestio da je Izvješće, osim Parlamentu, dostavljeno i Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva te umirovljeničkim udrugama.

Rekao je zatim da su troškovi mirovinskog sustava u 2003. iznosili 13,4 posto bruto društvenog proizvoda te da su proteklih godina bili jedan od značajnih čimbenika rasta javne potrošnje.

Osvrnuvši se općenito na sustav mirovinskog osiguranja, ravnatelj Rukavina je rekao da je prva razina mirovinskog osiguranja također reformirana, ali je utemeljena na načelima solidarnosti i uzajamnosti.

Sustav se financira iz tekuće uplate doprinosa i prihoda iz Državnog proračuna koji pokriva izdatke za mirovine ostvarene pod povoljnijim uvjetima i druge zakonom propisane izdatke te da se isto tako financira i nedostatak sredstava koji se u iznosu od 5 posto uplaćuje u drugi stup (tzv. tranzicijski trošak mirovinske reforme).

Ukupni izdaci mirovinskog sustava i generacijske solidarnosti iznosili su u 2003. godini 244 mlrd i 11 mln kuna, odnosno 222 mlrd i 185 mln kuna bez mirovina po posebnim propisima.

U strukturi ukupnih prihoda, prihodi od doprinosa činili su 56,4 posto ili 13 mlrd 845 mln kuna, a sredstva iz Državnog proračuna 43,6 posto ili 10 mlrd i 266 mln kuna.

Mirovine i mirovinska primanja ostvarena po općim propisima čine 75 posto ukupnih rashoda za mirovine.

Na dan 31. prosinca mirovinu je primalo ukupno milijun i 54 tisuće 549 korisnika, a osiguranika je evidentirano 443 tisuće 995 osiguranika, što je omjer od 1:1,37 broja korisnika mirovine i osiguranika. Bilo je i 259 tisuća 911 korisnik doplatka za djecu (za gotovo 491 dijete).

Pravo na mirovinu ostvarile su 45.664 osobe, što je 7 posto više nego 2002. godine. Prosječna mirovina u 2003. umanjena za porez i prirez, s uključenim dodatkom od 100 kuna plus 6 posto, iznosila je 1717 kuna ili 43,65 posto neto plaće svih zaposlenih u prosincu 2003.

Nominalni rast mirovine iznosio je 3,90 posto, a troškovi života 1,76 posto.

Ravnatelj Zavoda izvijestio je zatim zastupnike da Stručna služba Zavoda spada u kategoriju starijih službi - 34 posto radnika je u dobi između 41 i 50 godina života, a 32,1 posto u dobi iznad 51 godine.

Povodom rasprave o pitanju portfelja u odborima, Mile Rukavina je rekao kako je portfeljem Zavoda gospodario Hrvatski fond za privatizaciju na temelju ugovora o gospodarenju dionicama i poslovnim udjelima, iz srpnja 2002. Do kraja 2003. njemu su na upravljanje prenesena 443 društva nominalne vrijednosti 3 mlrd i 670 mln kuna, odnosno 541 milijun eura. Na dan 31. prosinca 2003. ukupni raspoloživi portfelj Zavoda u Fondu bio je 170 društava nominalne vrijednosti od 2 mlrd i 291 mln kuna, odnosno gotovo 319 mln eura. Od srpnja 2002. do kraja 2003. portfelj je, dakle, smanjen za 273 društva te za vrijednost od milijardu i 379 mln kuna te 222 mln eura.

U skladu sa zaključkom Vlade RH, Zavod je Fondu dao suglasnost za ustupanje dionica 147 trgovačkih društava

u korist Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo, i to za pokriće kapitalnih izdataka ukupne nominalne vrijednosti od 498 mln 901 tisuću 680 kuna i 108 mln 827 tisuća i 510 eura.

Ravnatelj Zavoda izvijestio je zastupnike da se Zavod o tome – na zahtjev odbora – i pisano očitovao te još, na kraju, spomenuo kako je tijekom 2003. rješavano ukupno 584 tisuće 754 zahtjeva za ostvarivanjem prava iz mirovinskog osiguranja u prvom i drugom stupnju.

RADNA TIJELA

Učinkovito mirovinsko tržište

U Odboru za rad, socijalnu politiku i zdravstvo naglašeno je da je riječ o kvalitetno napravljenom Izvješću, koje obuhvaća sve važne dijelove mirovinskog tržišta u Hrvatskoj, djelovanje svih povezanih subjekata kao i povezanost s ukupnim financijskim tržištem. Kako je i iz Izvješća razvidno, u Hrvatskoj je uspostavljeno učinkovito mirovinsko tržište s četiri obvezna i četiri dobrovoljna mirovinska fonda, te mirovinskim osiguravajućim društvom, pa je Izvješće ujedno i pokazatelj funkcioniranja mirovinske reforme. Uz nužan daljnji rast i razvoj mirovinskog tržišta, svakako je potrebno jačati sve mehanizme osiguranja, kako bi efikasno zaštitila vrijednost kapitala. U raspravi su pojedini članovi Odbora bili mišljenja da je prvi stup mirovinske reforme onaj koji nosi najveći teret i mogući rizik provedbe reforme, a što ujedno predstavlja i moguću dodatnu obvezu za državu. I sad državni proračun financira manjak uzrokovan nižim doprinosima u prvi stup, zbog uplate doprinosa u drugi stup mirovinskog osiguranja.

Upozoreno je i da iz Izvješća nije vidljivo koji su i koliki troškovi upravljanja mirovinskim društvima i fondovima, što bi također trebalo imati u vidu kad se ocjenjuje uspješnost mirovinskog tržišta.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo raspravio je i o Izvješću o

radu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2003. godinu. Upozoreno je na činjenicu da je Hrvatska naslijedila mirovinski sustav s izrazito visokim razinama prava i neprimjerenim kretanjima u gospodarstvu. Uz to, rat i tranzicija uzrokovali su ubrzano pogoršanje omjera broja uplatitelja doprinosa i korisnika mirovina. Primjenom novih mirovinskih propisa od 1999. godine te početkom primjene trodjelnog sustava zaustavljen je negativni trend, kao što je i vidljivo iz Izvješća.

Posebnu pažnju u raspravi članovi Odbora su obratili na poslovanje "Hrvatskog mirovinskog osiguranja" d.o.o. i "Hrvatskog mirovinskog investicijskog društva" d.o.o. kao pravnih osoba u vlasništvu Zavoda, osnovanih radi upravljanja i gospodarenja dionicama i poslovnim udjelima iz portfelja Zavoda. Uočeno je da u Izvješću nije dovoljno vidljivo prikazano poslovanje, posebno "HMO" d.o.o., vrijednost dionica, pitanje naknade za vrijednosti izdvojenih dionica za pokriće kapitalnih izdataka Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo.

Predstavnik predlagatelja obvezao se da će, prije početka sjednice Hrvatskog sabora, dostaviti Odboru detaljnije Izvješće o očito neriješenim odnosima u svezi s ustupanjem i raspolaganjem dionicama između Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo, Hrvatskog fonda za privatizaciju i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

U **Odboru za financije i državni proračun** upozoreno je – u svezi s Izvješćem o mirovinskim tržištima - na mogućnost znatnog povećanja troškova mirovinske reforme iz razloga što drugi i treći mirovinski stup nepotrebno povećavaju troškove funkcioniranja mirovinskog sustava. Naime, dio njihovih poslova mogao bi obavljati prvi mirovinski stup i time smanjiti troškove nove mirovinske reforme. Pored toga istaknuta je potreba izmjene odredbi postojećeg zakonodavstva kojima bi se omogućilo mirovinskim fondovima suvremeniji način ulaganja kapitala na domaćem tržištu (npr. hipotekarne obveznice i dr.).

U raspravi o Izvješću o radu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje upozoreno je na isti problem - raspolaganja dionicama između Fonda za privatizaciju, Ministarstva za javne radove i Kapitalnog fonda (koji je u stopototnom vlasništvu Hrvatskog zavoda). Jednoglasno je zaključeno da se do rasprave u Parlamentu izradi izvješće o poduzetim mjerama u svezi s refundiranjem dionica Mirovinskog zavoda koje su temeljem zaključka Vlade RH od 22. veljače 2001. godine ustupljene Ministarstvu za javne radove, obnovu i graditeljstvo za pokriće kapitalnih izdataka tog ministarstva.

Vlada RH nije imala primjedbi na rad Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u 2003. godini.

RASPRAVA

Dragan Kovačević, ravnatelj Savjeta Agencije za nadzor mirovinskih fondova zastupnike je ukratko upoznao s Izvješćem o mirovinskim tržištima, a **Mile Rukavina**, ravnatelj HZMO-a s Izvješćem o radu Zavoda. Stav Odbora za financije i državni proračun, o oba izvješća, obrazložio je **Šime Prtenjača**, a stav Odbora za rad o Izvješću Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje dr. sc. **Marko Turić**.

Što duže radiš – manja mirovina

U ime Kluba Hrvatske stranke umirovljenika, **Silvano Hrelja** je rekao da je Izvješće o mirovinskim tržištima korektno i profesionalno te da ga prihvaća. Komentirajući mirovinsku reformu ustvrdio je najprije da se ona glorificira, ali da nije sporno kako je uvedena - perfidnom metodom kupovanja šutnje socijalnih partnera, bez istinskog dubokog socijalnog dijaloga te komunikacije s građanima, a i usvojena bez stava i otpora socijalnih partnera. Nije sporno ni to to da će potaknuti tržište kapitala (to je već evidentno), ali ne naziru se elementi gospodarskog rasta i rasta životnog standarda. Nažalost, danas rijetko koji korisnik drugog stupa može sebi izračunati

mirovinu. S visokim stupnjem vjerovalnoće može se utvrditi, rekao je Hrelja, da će samo osiguranici koji su obveznici drugog stupa a imaju najviše 43 godine i primaju bruto plaću od 5000 kuna (više od 60 posto zaposlenih prima manje od 5000 tisuća) imati jednaku ili veću ukupnu mirovinu od današnjih korisnika mirovine. Na bruto plaći od 2500 kuna egzistira 48 posto zaposlenih u tekstilu, 62 posto u proizvodnji odjeće, 71 posto zaposlenih u obućarskoj industriji te 45 posto u preradi drva.

No najtragičnija bilanca mirovinske reforme vezana je uz sadašnje i buduće umirovljenike koji nemaju pravo na mirovinu iz 2. stupa. Tu je reforma u nejednaku poziciju postavila osiguranike koji su doprinose plaćali po istoj stopi. Prema tome, ima najmanje 15 generacija diskriminiranih budućih umirovljenika kod kojih vrijedi pravilo - što duže radiš manja ti je mirovina. Teret reforme ne smije pasti na 15-20 generacija umirovljenika i potrebno je hitno napraviti analizu socijalnog stanja novih umirovljenika, kao i iznaći odgovarajuće mjere za kompenzaciju nepodnošljivog stanja.

U Izvješću o mirovinskim tržištima u Republici Hrvatskoj u 2003. godini, istaknute su i osnovne karakteristike funkcioniranja mirovinskih tržišta u 2002. godini.

Iz ovog izlaganja izdvajamo još upite predstavnika Hrvatske stranke umirovljenika – zašto osiguranici u drugom stupu nemaju ni direktnog ni indirektnog utjecaja na kontrolu poslovanja fondova (a riječ je o obveznim fondovima i obveznom osiguranju); kolike su plaće predsjednika društava za upravljanje obveznim mirovinskim fondom i troškovi uprave i nadzornih odbora; koja je zaštita kapitala u obveznim mirovinskim fondovima od moguće devalvacije kune, odnosno nije li osobno ulaganje u životno osiguranje radi stjecanja

doživotne rente bolja zaštita vrijednosti kapitala; kamo će mirovinski fondovi plasirati sredstva kad kapitalizirana štednja naraste na 15 mlrd. kuna, s obzirom na limitirane mogućnosti emitiranja državnih obveznica.

Zadovoljni svi osim korisnika mirovine

Drugi predstavnik Hrvatske stranke umirovljenika dr. sc. **Josip Sudec** je rekao da je država zadovoljna s mirovinskom reformom jer je zaustavljen rast troškova mirovina u društvenom bruto proizvoda, poslodavci su zadovoljni jer su smanjili stopu izdvajanja, osiguranici jer znaju koliko imaju u svom kapitaliziranom fondu, a zadovoljne su i međunarodne organizacije.

Nezadovoljni su, međutim, korisnici mirovine i oni koji odlaze u mirovinu jer se povećao broj obračunskih godina za mirovinu, jer je ukinuto 11 prava, a dva su prebačena u socijalnu skrb. U novom sustavu 240 tisuća umirovljenika za puni radni staž imaju 30 posto manju mirovinu od onih umirovljenih prije 1999. godine.

Za najmanje 15 generacija diskriminiranih budućih umirovljenika vrijedi pravilo - što duže radiš manja ti je mirovina, pa je potrebna hitna analiza socijalnog stanja novih umirovljenika, kao i odgovarajuće mjere za kompenzaciju nepodnošljivog stanja.

Potrebno je, prema tome, učiniti neke promjene, vratiti se ciljevima reforme (a oni bi trebali biti – bolje mirovine).

Iz ovog izlaganja izdvajamo još sljedeće upite: zašto se ne mogu mirovinski fondovi koristiti u privatizaciji javnih poduzeća; zašto se ne može ulagati u hipotekarske vrijednosne papire (najveća sigurnost, najmanji rizik); REGOS i HZMO rade isti posao, zašto ne bi jedna institucija obavljala posao nadzora nad

mirovinskim fondovima; stimulirati da se u okviru Croatie formira snažno društvo u koje bi ulagali i dobrovoljni mirovinski fondovi i pojedinci; zašto dug umirovljenicima ne pretvoriti u policu životnog osiguranja.

I za kraj napomena – izgleda da se prepisuju rješenja iz Južne Amerike. A trebalo bi iz Sjeverne - od Hrvatske bratske zajednice, koja nije ništa drugo nego umirovljenički fond dobrovoljnog, dugoročnog životnog osiguranja sa štednjom "teškom" 23 mlrd dolara.

Ispravljajući navod iz ovog izlaganja, **Davorko Vidović (SDP)** je ustvrdio kako bi se spomenute "potpune inovacije" mogle patentirati kao novi izum. Izvan teme je ipak, naglasio je dovesti u pitanje ama baš sva načela nove mirovinske reforme. REGOS i HZMO su potpuno različite institucije (REGOS ne zapošljava više od 35 ljudi i obavlja potpuno novu funkciju, prikuplja podatke na sasvim drugoj razini). Uz to, jedan od najvećih razloga uspjehu mirovinske reforme (prepoznate u svijetu) jest to što su formirane te dvije institucije.

Stvoriti jedinstvenu nadzornu instituciju

U ime Kluba zastupnika SDP-a, **Josip Leko** je zastupnike izvijestio da Izvješće o mirovinskim tržištima prihvaćaju te da zbog isprepletenosti institucija na financijskim tržištima smatraju nužnim stvaranje jedinstvene institucije za njihov nadzor. Smatraju da bi središnja banka Republike trebala zadržati nadzor nad bankama, dok bi sve ostale financijske institucije trebalo nadzirati iz jedne agencije.

Zastupnik je, naglašavajući značaj mirovinske reforme, rekao da se ona mora i može iskoristiti kao pokretač reforme većeg dijela državne uprave oko dugoročno važne uloge države u brizi za starije. Ta reforma je najbitnija točka i ekonomskih reformi.

Na mirovinsku reformu utječe pritisak na Državni proračun i socioekonomske promjene u društvu općenito. To je trenutno visoka razina potrebnih financijskih sredstava za isplatu mirovina u

odnosu na bruto domaći proizvod, što je karakteristično za većinu europskih zemalja, posebno za tranzicijske. Pritisak će biti još značajniji zbog produženja životnog vijeka, a sve manjeg nataliteta – rekao je zastupnik.

U nastavku izlaganja slijedile su ove ocjene, primjedbe i upozorenja: što prije zaživi mirovinska reforma bit će lakši ulazak u Europu; za Hrvatsku bi, kao i sve tranzicijske zemlje, bio prevelik rizik korektan prelazak s državnog mirovinskog fonda na dobrovoljne mirovinske fondove (otud sustav tri stupa, sa samo jednim dobrovoljnim); pojavom mirovinskih fondova struktura hrvatskog financijskog tržišta se razvija i decentralizira (što je jedan od ciljeva reforme).

Zadovoljni – država, poslodavci, osiguranici, a nezadovoljni korisnici mirovine i oni koji odlaze u mirovinu jer im se povećao broj obračunskih godina za mirovinu, ukinuto jedanaest prava, a dva prebačena u socijalnu skrb.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: u 2003. je, prvi put, imovina financijskih institucija prešla vrijednost godišnjega bruto domaćeg proizvoda, što pokazuje kojim putem treba ići reforma; uza sve poteškoće subjektivne i objektivne naravi mirovinska reforma je startala kvalitetno i postigla zavidan stupanj stabilnosti.

Poboljšani položaj umirovljenika

Govoreći u ime Kluba zastupnika SDP-a o Izvješću o radu HZMO-a, **Davorko Vidović** se zadržao na komentiranju mirovinskog sustava, ustvrdivši kako je Izvješće jezgrovito i pregledno. Najvećim krmenom svih vlada od 1990. do 2000. ocijenio je to što su gospodarske i socijalne teškoće rješavale preko mirovinskog sustava, što je uzrokovalo

smanjivanje prihoda i povećanje izdataka mirovinskog osiguranja te povećanje broja mladih umirovljenika. U samo 10 godina broj zaposlenih osiguranika smanjio se sa 2 milijuna i 30 tisuća na milijun i 300 tisuća. Naprosto je nestalo 700 tisuća zaposlenih osiguranika, a broj umirovljenika se udvostručio – s oko 650 tisuća u 1990. godini na milijun i 20 tisuća 1999. godine. To su tvrdokorne činjenice s kojima se, rekao je Vidović, ne može ukoštac uhvatiti ni mađioničar, a kamoli jedna ozbiljna Vlada, bez obzira kakvog ideološkog predznaka. Suočena s takvom situacijom Vlada premijera Mateše posegnula je, podsjetio je, za (nepopularnom) reformom prvog stupca. Rekavši kako odgovor na nenormalnu situaciju (loše gospodarenje) ne može biti previše normalan, zastupnik je rekao kako je iz Izvješća razvidno kako postoji nada da se katastrofalna pozicija (dijelom i demografski uvjetovana) u kojoj su se našli umirovljenici sadašnje generacije barem neće ponoviti.

Najveći krimen svih vlada od 1990. do 2000. je to što su gospodarske i socijalne teškoće rješavale preko mirovinskog sustava, što je uzrokovalo smanjivanje prihoda i povećanje izdataka mirovinskog osiguranja te povećanje broja mladih umirovljenika.

Naglasivši potom kako je sustav generacijske solidarnosti stvar daleke prošlosti (s velikim brojem osiguranika, a malim brojem umirovljenika mogle su se alimentirati velike mirovine), Vidović je ustvrdio kako je bivša Vlada napravila džinovski korak da se barem zaustave negativni trendovi (mislim pritom, pojašnjava, na činjenicu da je od 1990. godine do 1999. dokupljeno, za 55 tisuća osiguranika, ukupno 190 tisuća godina staža (prosječno 3,4 godine po osiguraniku, koji su starosnu mirovinu ostvarili s prosječno 51 godinom života).

O poboljšanom položaju umirovljenika po Vidoviću svjedoče tri zakona – o povećanju mirovina radi otklanjanja razlika u razini mirovina; o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju Državnog proračuna iz 2001. prema kojima su smanjene mirovine ostvarene prema povoljnijim uvjetima i Zakon o pravima doplatka za mirovine za određene korisnike mirovina (poboljšan materijalni položaj hrvatskih državljana koji su mirovinu ostvarili u bivšim republikama Jugoslavije). Osigurati 20-postotno povećanje mirovina za 678.966 umirovljenika, a ukupno za 811.000 umirovljenika, bio je gigantski podvig, naglasio je predstavnik Kluba zastupnika SDP-a. Dometnuvši da je drugi veliki podvig o kojem govori izvješće – to što se predviđenih "100 kuna i 6 posto" nastavilo doživotno isplaćivati. On je još skrenuo pozornost zastupnicima na 20-postotno povećanje invalidskih mirovina (profesionalna nesposobnost za rad).

Ustvrdivši kako su neki od prijedloga iz rasprave o tome što bi trebalo promijeniti katastrofalni (ne može se "nešto" raditi već sustavno – to ne smije biti stvar političkog oportuniteta, kupovanja socijalnog mira).

Što prije zaživi mirovinska reforma bit će lakši ulazak u Europu.

Predstavnik Kluba zastupnika SDP-a je na kraju rekao kako je Izvješće pokazalo da rješenja moraju biti sustavna te da se iz njega vidi kako se u protekle četiri godine napokon počelo ozbiljno raditi. A ono "nešto", dometnuo je, je promjena formule koja se sada pokazuje lošom po umirovljenike, u čemu, nažalost, sudjeluje i Stranka umirovljenika.

Silvano Hrelja (HSU) je ispravljajući Vidovića rekao da 700 tisuća radnih mjesta nije nestalo, da su uzroci u osamostaljenju i gubitku tržišta, u ratu i pljački. U ratu – kroz pretvorbu i privatizaciju, ali i prisilnom stečaju dijela poduzeća. Tu postoji, naglasio je, odgovornost svih bivših vlada.

Uz to, formula za usklađivanje nije nepovoljna za umirovljenike (može se razgovarati o održivosti) - jer, donosi im više.

U Zavodu se ipak gospodarilo loše

Stav Kluba zastupnika HDZ-a obrazložio je dr. sc. **Darko Milinović**. Rekao je najprije kako zabrinjava podatak o omjeru 1 prema 1,37 između umirovljenih i zaposlenih. To bi bio veliki pritisak na gospodarstvo i za razvijenije zemlje, u kojima je taj omjer 1 prema 3 ili 4.

Zastupnik je podsjetio na upozorenja predstavnika Svjetske banke, koji su zabrinuti što će se i naredne godine za troškove mirovinskog sustava izdvojiti između 13 i 14 posto bruto društvenog proizvoda. U HDZ-u ipak drže, naglasio je, kako će ova Vlada naći načina da takvo izdvajanje ne utječe na ekonomski razvoj zemlje.

Milinović je potom ustvrdio kako je Izvješće pisano previše afirmativno te da bi se usporedbom ovog i izvješća Državnog ureda za reviziju mogao izvesti zaključak da se u Zavodu ipak gospodarilo loše. Nabava roba i usluga te ustupanje radova odvijali su se nerijetko mimo postupaka propisanih zakonom i suprotno načelu dobrog gospodarenja. Naveo je i primjere: obveze za mirovinska primanja se u nekim slučajevima ne evidentiraju na odgovarajućim pozicijama; obveze za mirovine korisnika s prebivalištem na nekad okupiranim područjima Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije nisu umanjene za izvršene uplate i iznosom od 1.363.768.000 zapravo je nerealno prikazano financijsko stanje.

Daljnje su primjedbe na račun Zavoda: u 2003. nije obavljen ni jedan nadzor knjigovodstvenog poslovanja; najviše je nezakonitosti (više cijene) kod nabave roba i usluga održavanja građevinskog objekta (bez javnog nadmetanja) te tjelesne i tehničke zaštite.

Iz izlaganja još izdvajamo: Izvješće ne sadrži podatke o ostvarenju programa rada i razvoja HZMO-a ni podatke o učinkovitosti odjela unutarnjeg nadzo-

ra ni podatke o poduzetim mjerama radi otklanjanja nepravilnosti. O svemu tome bi, po ocjeni Kluba zastupnika HDZ-a, HZMO trebao, radi kvalitetnijeg uvida u rad Zavoda, izvijestiti Parlament u razumnom roku.

Šime Prtenjača se u ime istog kluba osvrnuo na mirovinska tržišta, izvijestivši zastupnike da Klub zastupnika HDZ-a podržava Izvješće o mirovinskim tržištima. Najprije je podsjetio da je HAGENNA dužna Vladi podnijeti izvješće do kraja lipnja, a kako ga je za 2002. podnijela u listopadu Vlada ga, vjerojatno, nije stigla razmotrati. Upravo zbog toga je (nova) Vlada zaključila da se objedini rasprava odnosno izvješću za 2003. priložuje osnovne informacije iz izvješća za 2002. Zato bi, pojasnio je zastupnik, teško bilo raspravljati o tome odvojeno, a i vremenski bi potrajalo.

Budući da je riječ o izvješću koje je prvi put u Parlamentu, zastupnik Prtenjača je smatrao potrebnim podsjetiti na osnovne informacije s tim u svezi. Iz toga izdvajamo: mjesto i uloga mirovinskog tržišta uvjetovano je hrvatskim financijskim tržištem; budući da je i jedno i drugo u začecima to im je sudbina još nedefinirana; treći stup nešto zaostaje, kažu da bi poticajnim mjerama trebalo privoliti firme, vlasnike; HAGENNA je u ovom razdoblju zadovoljavajuće obavila nadzor nad mirovinskim fondovima i REGOS-om.

Fond će biti pokriće za totalnu prodaju preostalih javnih poduzeća

Damir Kajin se, u ime Kluba zastupnika IDS-a, založio za izmjenu Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (IDS to uskoro šalje u proceduru), rekavši da Izvješće daje naslutiti kako problema ima i da će ih tek biti (uskoro će privilegirana kategorija biti umirovljenici koji su umirovljeni prije 1999. godine (iako su ukinuti za 30-40 mirovina).

Zastupnik je najprije ustvrdio kako vjerojatno ni u jednoj zemlji nema složenijeg mirovinskog sustava.

Da mirovinama nitko ne može biti zadovoljan jasno je već s obzirom na to da je umirovljenika milijun i 54 tisuće, a radnika oko milijun i 450 tisuća. Omjer, međutim nije niti 1: 1,37, upozorio je zastupnik, rekavši kako od milijun 450 tisuća treba odbiti zaposlene u javnoj upravi, zdravstvu, školstvu, Vladi, Saboru te one koji rade u insolventnim poduzećima, što znači da je omjer, zapravo, 1:1,1. Uzme li se u obzir da 500 tisuća ljudi prima tzv. zajamčeni osobni dohodak problem mirovinskog sustava postaje više nego ozbiljan – rekao je Kajin.

U nastavku izlaganja on je, među ostalim, rekao: na taj sustav je moguće utjecati jedino većim brojem radnih mjesta; doprinosi koji su možda za svjetske prilike veliki nisu presudni kad je posrijedi porezno opterećenje - problem su dugi administrativni postupci koji u startu blokiraju bilo koju poduzetničku inicijativu, a i sustav koji živi od uvoza i nije zainteresiran ni za jednu proizvodnu aktivnost.

Usporedbom ovog i izvješća Državnog ureda za reviziju mogao bi se izvesti zaključak da se u Zavodu ipak gospodarilo loše.

Usljedile su potom ove ocjene primjedbe i prijedlozi: nedopustivo je da se građanima koji su dio radnog vijeka odradili u Sloveniji sa silnim zakašnjenjem obračunavaju mirovine, a slično je i s ljudima koji su dio radnog vijeka proveli u BiH ili Srbiji i Crnoj Gori (iako na najbolje plaćenim funkcijama danas su za hrvatske prilike velika sirotinja); to su daleko važnija pitanja za građane srpske nacionalnosti od toga otkupljuju li im kuće predstavnici hrvatske vlasti, jer očigledno mora doći do sporazuma između prodavatelja i kupca (bit je, jasno dublja, treba ići unazad u 90, 91, 95 – kad se bezrazložno rušilo).

Kajin je povodom odluke Ustavnog suda i IDS-ovog zakonskog prijedloga koji je, kako reče, na brutalan način ski-

nut s dnevnog reda izjavio kako se vara onaj tko misli da će se uskraćene mirovine vratiti te da će se umirovljenici moći obešteti dionicama. Taj bi fond mogao nositi prinos tek za pet godina, što znači da u ovom mandatu Vlada neće isplatiti po toj osnovi ni kunu i taj će fond – naglasio je Kajin – biti pokriće za totalnu rasprodaju preostalih velikih javnih poduzeća. Moguće je da se prihvati IDS-ov prijedlog i da se ta obveza izvrši putem obveznica, iako to nije moguće učiniti u roku jedne, dvije ili tri godine (od 10 posto rasta Proračuna za svaku kalendarsku godinu do 2012 isplaćivati 10 posto iznosa rasta Proračuna).

Iz izlaganja predstavnika Kluba zastupnika IDS-a još izdvajamo: problem viška radnika u trenutku okupacije trećine zemlje rješavao se, među ostalim umirovljenjem, što i nije bilo tako nehumano rješenje (kao što danas nije ni otpremnina kad je posrijedi preustroj Hrvatske vojske); problem je nastao kad je Valentićeva Vlada zamrznuła mirovine; i privatizacija je tome kumovala jer nitko nije želio držati prekobrojnog radnika, a strani kapital nikako da dođe.

Kajin je potom rekao da je bit u tome što manje od 1400 kuna prima 46 posto umirovljenika. Kad bi se svi nezaposleni zaposlili omjer bi bio 1:1,8 ili 1:1,9, a i to je katastrofalan omjer, što znači da je najveći problem – demografski.

Zastupnik je zatim upozorio da mirovine padaju iz jednostavnog razloga što je obračun sa 10 godina protegnut na čitav radni vijek (udjel mirovina u plaćama je 43 posto, uz uključenih 100 kuna plus 6 posto). Slijede ova njegova upozorenja: uskoro će tzv. društvena imovina iscuriti i bilo bi dobro da fondovi preuzmu hrvatska uspješna poduzeća jer će se tako zaštititi imovina umirovljenika.

Zastupnik je nadalje ustvrdio: nije sporno da stranci mogu ulagati, ali je bila greška privatizirati sanirane banke, jer to vodi ekstremnoj zaduženosti Hrvatske, silnom uvozu i nadasve zavisnosti zemlje o stranim kompanijama.

Na kraju, Kajin se složio s Vidovićem kako sustav mora biti cjelovit da bi

mogao funkcionirati, u protivnom da u njega ne treba intervenirati.

Postavljeni temelji budućnosti mirovinskog tržišta

U ime Kluba zastupnika HNS/PGS-a, **Radimir Čačić** je rekao da je mirovinska reforma nedovoljno prepoznata unutar zemlje, dok je višestruko pohvaljivana izvan zemlje te da je uzor za okolne zemlje. Snažni rast i ozdravljenje gospodarstva, pogotovo u 2002. i 2003. postavili su, rekao je, temelje budućnosti hrvatskog mirovinskog tržišta (u startu su postoci rasta bili takvi da ga potvrđuju).

Izvjeshće daje naslutiti kako problema ima i da će ih tek biti. Uskoro će privilegirana kategorija biti umirovljenici koji su umirovljeni prije 1999. godine, iako su zakinuti za 30-40 mirovina.

Zastupnik je, nadalje, ustvrdio kako su se razvoj i širenje hrvatskoga financijskog tržišta kao preduvjet uspjeha mirovinske reforme u početku sveli na najzahtjevnije i najtransparentnije kotacije dviju hrvatskih burzi (u suštini na Plivu i Podravku). Smanjenoj ponudi domaćih dionica pokušalo se doskočiti i uvođenjem kategorije javnih dioničkih društava, i taj prostor je još neiskorišten. S otvaranjem korporacijskih obveznica krenulo se 2002. s Belišćem i zatim cijelim nizom uglednih tvrtki, a i država je tu dala svoj doprinos. Najveći doprinos na korporacijskom sektoru napravljen je, po Čačiću, u veljači 2003, kad je izdana korporacijska obveznica Bina Istra d.d. Zagreb, u iznosu 210 mln eura. Taj model je nagrađen najvišim europskim nagradama, to je prvi put primijenjeno na područjima srednje i jugoistočne Europe.

Komentirajući upozorenja zastupnika Prtenjače, Čačić je rekao kako je točno da je tržište još uvijek bankocentrično (91 posto ukupnog financijskog tržišta).

Iza banaka, međutim, slijedi tržište osiguranja pa tržište mirovinskih fondova – uvjerljivo najsnažnije, najkvalitetnije, najpotentnije te najvrednije, što Hrvatska ovog trenutka ima. Prethodna Vlada dala je smjer kretanja, napomenuo je, izrazivši nadu kako će ova biti u stanju prepoznati te signale.

Iz izlaganja Radimira Čačića još izdvajamo: potreba mirovinskih fondova za kvalitetna ulaganja doma neće biti zadovoljena otvaranjem prostora na javnim dioničkim društvima, ona može biti zadovoljena jedino otvaranjem procesa privatizacije "na sutra realiziranim razvojnim projektima" (pri čemu ne treba zanemariti potencijal već realiziranih projekata); što će umirovljenicima nešto što će se realizirati za 5, 10 ili 15 godina (treba i to naravno, ali u jednom segmentu treba dati prostora kvalitetnim dionicama odmah).

Alarmantna situacija

U ime Kluba zastupnika HSP-a, **Pero Kovačević** je, najprije, Čačiću zamjerio što sada nudi stručni tim a četiri godine je bio u mogućnosti da neke stvari riješi. Rekao je zatim da Klub HSP-a stvarno ima ekspertni tim pa će u njihovo ime kazati na što ukazuje Izvjeshće. Prije svega – na činjenicu kako je provedena pretvorba i privatizacija. U mirovinu je, upozorio je, otišlo 400 tisuća ljudi, ali što je s preostalim 200 tisuća izgubljenih radnih mjesta, obitelji, ljudskih sudbina.

Mirovinska reforma nije dovoljno prepoznata unutar zemlje, dok je višestruko pohvaljivana izvan zemlje.

Zastupnika čudi Kajinova napomena kako se ništa neće napraviti ako se zaposli 340 tisuća ljudi. Mnogo će se napraviti jer će se riješiti pitanje 340 tisuća obitelji, a i povećati omjer između broja osiguranika i umirovljenika.

Da je situacija na tom planu alarmantna svjedoče sljedeći podaci - o prosječnoj mirovini (1778 kuna ili 44 posto prosječne plaće) i onaj da je za sindikalnu košaricu četveročlane obitelji potrebno 5500 kuna, a i činjenica da izdvajanje za mirovine u odnosu na bruto društveni proizvod iznosi 13 do 14 posto (a 90-tih godina 7,5 posto). Pritisak od MMF-a govori ,pak, da nema baš sigurnosti kako će se dug pravično vratiti umirovljenicima.

Znači, nema izlaska iz situacije bez novog zapošljavanja, naglasio je predstavnik Kluba zastupnika HSP-a. Koji je zatim podsjetio kako je država pokušala namiriti dug prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje tako da je iz portfelja Hrvatskog fonda za privatizaciju izdvojila dionice i ustupila ih HZMO (tu je, kaže, mnogo nejasnog, a možda je bilo i sumnjivih radnji). Također je upozorio kako su Ministarstvu za javne radove, obnovu i graditeljstvo iz portfelja HZMO-a ustupljene dionice od 147 trgovačkih društava, a sada se nitko ne pita što je s tim. A takvih je situacija sve više – s jedne se strane išlo u reformu, a s druge oduzimalo Fondu da bi mogao te dionice oploditi i isplaćivati barem dio mirovina prema općim propisima.

Iz Kovačevićeva izlaganja još izdvajamo: slika je alarmantna, a ne gospodari se s pažnjom dobrog domaćina; za umirovljenike je malo tko brinuo, a za sanaciju banaka izdvojeno je 50 milijardi kuna; treba podvući crtu i problem rješavati tako da se doprinosi plaćaju u punom iznosu a i da se otvaraju nova radna mjesta; ako se mjere ne poduzmu pravovremeno situacija će biti još gora.

Mirovinsko tržište zaživjelo

Luka Roić je, u ime Kluba zastupnika HSS-a, najprije ustvrdio kako iz Izvjeshća proizlazi da je hrvatsko mirovinsko tržište zaživjelo. Provedena reforma svrstala se među najučinkovitije u svijetu i u biti je provedena na vrlo korektan način. Uspješna poslovna 2003. postavila je temelje snažnog i kontinuiranog rasta i razvoja ovog tržišta. Bez

obzira na primjedbe o bankocentričnom sustavu ipak se može reći da mirovinsko tržište u Hrvatskoj postaje sve više difersificirano te da se uspješno razvija i raste.

Predstavnik ovog kluba je zatim upozorio kako je za drugi i treći stup potrebna velika kontrola i skrb države jer jedna kriva investicija može sve odnijeti u nepovrat. Ukazao je zatim na stalno smanjenje mirovina, primjerice prijevremenih te na ostala smanjenja za koja, kako je rekao, nije baš siguran da su ispravna (kod nas se uvijek štedi na stavkama na kojima se možda i ne bi trebalo).

Izvješće prije svega ukazuje na činjenicu kako je provedena pretvorba i privatizacija. U mirovinu je otišlo 400 tisuća ljudi, ali što je s preostalim 200 tisuća izgubljenih radnih mjesta, obitelji, ljudskih sudbina?

Slijedila su ova Roićeva upozorenja: nezaposlenost se opet rješava slanjem u prijevremene mirovine radno sposobnih (neke čak tjeraju); postojala je i praksa neplaćanja mirovinskog osiguranja od poslodavca; prema dijelu stanovništva, u dobi od 40 do 50 godina vodi se svojevrsna (legalna) segregacija – svi traže samo mlade.

Predstavnik HSS-a je potom upozorio na ponižavajuću situaciju umirovljenika ("čarobnjaka i umjetnika u preživljavanju") koji su odradili puni radni vijek, a jedva pokrivaju životne troškove. Njih oko 94.864 imaju mirovinu oko 1000 kuna, a po izračunu sindikalnih košarica za rujun 2004. trebalo im je oko 3500 kuna.

Mirovina je 70-tih godina iznosila 65 posto plaće (sa stopom doprinosa od 14 do 15 posto), a danas 40 posto plaće (sa stopom doprinosa od 20 posto). Tim su omjerom naročito oštećeni mladi umirovljenici. Velika je nepravda načinjena i s mirovinama poljoprivrednika (nedo-

statne, a i smanjio se broj osiguranika zbog ukidanja prava osiguranja člana obitelji).

Zastupnik je zatim pitao zar se sa 285 kuna dječjeg doplatka po djetetu (za 490.884 djece) namjerava poboljšati demografska slika Hrvatske. Sljedeći je njegov upit – zašto Hrvatski zavod ne dovrši posao koji zapravo i radi kad je riječ o dječjem doplatku jer postojanje Državnog zavoda za obitelj, mladež i djecu nije opravdano. Ne samo da je riječ o transfernoj ulozi nego i čemu nekoga nagrađivati za uspješno trošenje tuđeg novca. Ministrica je, naime – tvrdi – predložila za vodeću funkciju istu gospođu, i to unatoč ranijim nepravilnostima – kupovanju servisa za jelo, automobila, neopravdanom korištenju kartica, nestanku kompjutora 2000. godine.

I za kraj još ocjena – HZMO bez ovakve reforme i uspostave još snažnijeg mirovinskog tržišta ne bi mogao daleko dogurati. Mora se naći načina da se prebrode i nastali problemi u Mirovinskom zavodu.

Jedina nada gospodarski rast

Nenad Stazić (SDP) rekao je da je izvješće Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje "tradicionalno dobro izvješće". Ono pokazuje da su nerealna obećanja da se položaj umirovljenika danas može brzo i lako popraviti samo ako umirovljenici ili njihovi predstavnici pristanu uz ovu ili onu političku opciju.

Vlada nije uskladila mirovine u onoj mjeri u kojoj je imala zakonsku obvezu, jer je nominalni rast bio 6,1%, a mirovine su povećane 4%.

"Od nekadašnjeg odnosa kada su tri zaposlena uzdržavala 1 umirovljenika, danas smo došli do katastrofalnog odnosa, gotovo 1 na 1". Zastupnik se osvrće i na jedan grafikon iz izvješća koji pokazuje značajan skok 1990 i 1991. godine u broju novih umirovljenika, kada je

ogroman broj ljudi poslan u mirovinu, a radilo se o još mladim ljudima, radno sposobnom stanovništvu". Drži da je ovime pričinjena velika šteta, jer će ti ljudi još desetljećima opterećivati mirovinski sustav. "Otkupljeno je za oko 56 tisuća osiguranika ukupno 190 tisuća godina staža".

Govorio je i o udjelu prosječne mirovine u prosječnoj neto plaći u Hrvatskoj. Tako je 1987. godine prosječna mirovina bila gotovo 80% prosječne neto plaće u Hrvatskoj, da bi 1990. počeo pad, 1991. godine bio drastičan pad, i tako godinama, "sve dok nije 1999. godine pala na ispod 40%".

Vlada je u stand by aranžmanu s MMF-om preuzela obvezu da će se mirovine ubuduće usklađivati ne s nominalnim rastom plaća, nego s realnim rastom plaća, a istovremeno je preuzela obvezu da neće biti realnog rasta plaća, objašnjava Stazić. "Vlada je preuzela obvezu pred MMF-om da mirovine rastu po stopi od 0%". Rekao je da umirovljenicima treba reći istinu, da se ne treba ničemu nadati od Fonda, jer on neće moći otkupiti toliko kvalitetnih dionica, da bi se umirovljenicima mogao vratiti dug. Ostaje jedina nada u gospodarski rast, koji jedini može kreirati nova radna mjesta, a jedino ona mogu uplaćivati doprinose.

Ivan Jarnjak (HDZ) javio se za repliku. Rekao je da problemi nisu počeli devedesetih godina, već puno ranije, u vidu tehnološkog zaostajanja, tehnoloških viškova radnika, već 80-tih godina. Ipak, slaže se sa Stazićem da nas jedino povećanje bruto nacionalnog dohotka i povećanje broja zaposlenih može izvući, da ponovno popravimo taj odnos mirovina i plaća.

Nenad Stazić (SDP) odgovorio je na repliku. Rekao je da se samo osvrnuo na pokazatelje iz grafikona, gdje stoji da je 1990. godine broj umirovljenika najednom skočio za 45 tisuća novih, a 1991. godine ponovno na 65 tisuća novih, nakon čega slijedi jedan pad. "Ostaje činjenica da je prije nastanka objektivnih okolnosti 1990. godine došlo do drastičnog povećanja umirovljenja, ljude se naprosto masovno slalo

u mirovinu i stvorio se jedan problem koji traje i koji će ovu zemlju opterećivati još godinama”.

Marija Bajt (HDZ) javila se za repliku. Osvrnula se na izjavu Stazića da su bajke da je 4% povećanje mirovina. "To je netočno, jer da nije bilo pozitivnog poslovanja u RH i povećanja plaća, ne bi bilo ni usklađivanja mirovina i to je zaista realno povećanje od 4%, to nisu bajke”.

Nenad Stazić (SDP) odgovorio je na repliku, rekavši da je izjavio da je bajka to što se prikazuje da je Vlada povećala mirovine, što ne stoji, već je samo ispunila zakon o tome da se te mirovine moraju usklađivati s nominalnim rastom plaća.

Dodaje da Vlada nije uskladila mirovine u onoj mjeri u kojoj je imala zakonsku obvezu, jer je nominalni rast bio 6,1%, a mirovine su povećane 4%.

Vladimir Pleško (HDZ) replicirao je, rekavši da problemi ne sežu od devedesetih godina, kako to želi prikazati Stazić, već od puno ranije. Podsjetio je da su 1990. godine preuzeti potpuno prazni fondovi mirovinskog sustava, bio je nerealni broj zaposlenih, po nekoliko ljudi je bilo zaposleno na jednom radnom mjestu, što je isto dovelo do problema u punjenju mirovinskih fondova.

Također, podsjeća da praktički u osamdesetima nije bilo nikakvog ulaganja u tehnološko unapređenje gospodarstva, a kada gospodarstvo stagnira, ne može se niti ulagati ni puniti fondovi za umirovljenike.

Nenad Stazić (SDP) odgovorio je zastupniku na repliku, rekavši da ovaj potpuno neutemeljeno govori o "praznim mirovinskim fondovima". Naglašava da je zakonska obveza bila da mirovinski fondovi imaju zalihu tri mjeseca unaprijed i oni su tu zakonsku obvezu ispunjavali. Drugo, "sve su se mirovine tada plaćale samo iz fondova, i to s manjim stopama doprinosa, veći broj umirovljenika”.

Željka Antunović (SDP) pita da li je posrijedi naša opsjednutost da moramo biti protiv svega u čemu nismo sudjelovali, pa makar se radilo o najuspješnijem državnom projektu koji je napravljen u

ovom području u posljednjih puno godina. Dodaje da se radi o projektu koji je uspio upravo zbog toga što je imao kontinuitet, što ga promjena političke vlasti nije rušila nego ga je nastavila razvijati. "Taj projekt je uspio i postao vrlo prepoznatljiv izvozni proizvod Hrvatske, kojeg žele implementirati u drugim zemljama Europe, jer nema samo Hrvatska problema s mirovinskim sustavom, imaju ga sve zemlje, i najbogatije”. Ističe da se to danas ne prepoznaje.

Iskoraci ipak veliki

Napominje da su u Izvješću pobrojane činjenice koje govore u prilog tome da su pomaci i iskoraci u korist umirovljenika, ma koliko izgledali beznačajni u smislu njihovog lagodnog života, ipak veliki. Naime, više nema kao nekada situacija kada se mirovine nisu isplaćivale pravovremeno, nemogućnosti usklađenja tih mirovina sa zakonom, potpuno nesigurnih isplata, velikog zaduženja mirovinskog fonda i državnog proračuna u pozajmicama kod banaka, velikih kamata koje je mirovinski fond plaćao, sve je to bilo stanje koje je egzistiralo.

Iz ovog Izvješća vidi se da je usprkos tome što se platio trošak mirovinske reforme svake godine dvije i pol milijarde, dodatno se izdvajalo dvije milijarde za korekciju i povećanje mirovina i one su se redovno usklađivale onako kako su zakon i propisi tog trenutka zahtijevali.

Što se tiče mirovinskih tržišta, zastupnica smatra da nije prepoznat njihov značaj. Mirovinska reforma podrazumijeva oblike privatnog osiguranja, "nešto što definitivno stoji u osnovi novog zamaha gospodarskog razvoja Hrvatske u cjelini”.

Dodaje da iz Vlade dolaze najave nekih zakona koji neće nastaviti razvoj ovoga projekta, nego će ga vjerojatno usporiti, "a možda i obezvrijediti”.

Troškovi mirovinskog sustava - 13,4% BDP-a

Ruža Lelić (HDZ) rekla je da je primijetila značaj financijskog tržišta u

mirovinskom sustavu. Napominje da je Hrvatska naslijedila jedan mirovinski sustav s velikom razinom prava, uz nepovoljna kretanja u gospodarstvu, a rat i tranzicija od socijalističkog ka tržišnom gospodarstvu, uz loše oblikovan mirovinski sustav i starenje stanovništva, još su dodatno pogoršali situaciju i doveli hrvatski mirovinski sustav u krizu.

Podsjeća da je 1998. i 1999. godine počela opsežna reforma mirovinskog sustava, koja je imala temeljni cilj uspostaviti gospodarski održiv sustav koji će osigurati socijalnu sigurnost za rizike starosti, invalidnosti, smrti hranitelja obitelji, te pomaknuti odgovornost od države koja je do sada ustvari bila jedini garant socijalne sigurnosti na pojedinca koji bi se trebao više brinuti o toj istoj socijalnoj sigurnosti. Kada danas govorimo o socijalnoj sigurnosti, ona nije zadovoljavajuća za veliki dio umirovljenika, jer po podacima oko 480 tisuća njih ili 47,3% prima mirovinu ispod tisuću i pol kuna.

Krajem osamdesetih godina udio prosječne mirovine u prosječnu neto plaću bio je 80%.

Danas prosječna starosna mirovina od tisuću i 905 kuna čini 48,4% prosječne neto plaće, dok je krajem osamdesetih godina udio prosječne mirovine u prosječnu neto plaću bio 80%, sa smanjenom stopom doprinosa. Zastupnica smatra da je to prije svega odraz nepovoljnog omjera broja osiguranika i korisnika mirovina.

Istaknula je da su troškovi mirovinskog sustava u 2003. godini kod nas iznosili 13,4 bruto društvenog proizvoda, dok je prosjek u zemljama OECD-a oko 10% bruto društvenog proizvoda. "Izdvajamo ustvari visoki postotak od onoga što imamo, ali je to u biti malo, pošto nam je i bruto društveni proizvod manji”.

Ono što je sigurno krajnje zabrinjavajuće, to je broj umirovljenika, odnosno, odnos broja umirovljenika i osigu-

ranika. U prethodnom desetljeću on se istina kontinuirano smanjivao da bi se zadnjih godina zaustavio na razini 1:1,36 do 1:1,37, dok je 1990. godine taj omjer bio 1:3. "Najveći priliv tih novih korisnika bio je 1999. godine, a to je bila zadnja i prijelazna godina kada su se uzimali za izračun 10 najpovoljnijih godina, pa su mnogi željeli iskoristiti to pravo". Kasnije se i dobna granica postepeno povisivala, tako da je i to smanjilo priliv u mirovinski sustav.

Rekla je da je prosjek mirovinskog staža za korisnike starosne mirovine 31 godinu, dok je za korisnike invalidske mirovine 23 godine. Prosječna dob korisnika starosne mirovine za žene je 65 godina, a za muškarce 68, dok je za korisnike invalidske to nešto niže, za žene 56, za muškarce 60 godina.

Zastupnica prihvaća Izvješće o radu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2003. godinu.

Osvrnula se na Izvješće o mirovinskim tržištima u RH u 2003. godini riječima da je prošla godina za mirovinske fondove bila vrlo značajna, kako u investicijskom smislu, tako i u rastu broja osiguranika. Prihvaća i ovo Izvješće.

Problem poljoprivrednih mirovina

Nikola Sopčić (HDZ) rekao je da se u Izvješću Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za prošlu, 2003. godinu vidi da je omjer između osiguranika i umirovljenika 1,37:1, što je negativan trend koji se nastavlja iz godine u godinu, a 1985. godine je iznosio 3,68:1.

Izvješće je vrlo opsežno i detaljno, on onaj dio koji se odnosi na poljoprivredne osiguranike je dosta šturi, komentira zastupnik. Iznio je problem onih osiguranika poljoprivrednika koji su išli u poljoprivrednu mirovinu do 31. 12. 1998. godine i danas njihova mirovina iznosi od 400 do 500 kuna, dok mirovina poljoprivrednika umirovljenika koji su išli u mirovinu poslije tog datuma je u principu dvostruko veća i iznosi oko 1000 kuna. Mišljenja je da bi bilo korektno da se ta nepravda prema ovoj kategoriji ispravi kada to bude moguće.

Obrnuti slučaj je kod radničkih mirovina. Umirovljenici koji su išli u mirovinu poslije 12. 12. 2000. godine imaju umanjenju mirovinu u odnosu na umirovljenike koji su išli u mirovinu prije tog datuma.

Omjer između osiguranika i umirovljenika 1,37:1, što je negativan trend koji se nastavlja iz godine u godinu, a 1985 godine je iznosio 3,68:1.

Što se tiče korisnika mirovina koji mirovinu ostvaruju pod povoljnijim uvjetima, osvrnuo se na zanimljiv pokazatelj omjera umirovljenika sudionika NOB-a i hrvatskih branitelja 2:1. Tako korisnika mirovine sudionika NOB-a ima 68.206, dok hrvatskih branitelja ima 32.249.

Najveći problem tekuće mirovine

Dragutin Pukleš (HSU) osvrnuo se na dio Izvještaja koji se odnosi na portfelj Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Naime, portfeljem HZMO-a gospodare Hrvatski fond za privatizaciju temeljem ugovora o gospodarenju dionicama i poslovnim udjelima. Člankom 5. točka 6. Zakona o pretvorbi, HZMO postao je vlasnik određenog broja jedinica i udjela s namjenom da se iz tog kapitala osiguraju u dijelu sredstava za isplatu tekućih mirovina. Međutim, iako je Zavod vlasnik i prije, a i sada, postoji mišljenje da je to državni portfelj i da Zavod nema tu o tome što odlučivati.

Prilikom zamjene dionica Hrvatski fond za privatizaciju u Fond su prenesene dionice Zavoda, a u portfelj Zavoda Fond je prenio samo neke manje dionice manje vrijednosti, a trebao je prenijeti još dionice Plave Lagune, hotela "Park", "Podravke". "Croatia osiguranja". Međutim, ispostavilo se da Fond tih dionica nema ili ne može s njima raspolagati, pa je tako nastao dug Fonda prema Zavodu od 914 milijuna kuna

nominalne vrijednosti, za koje niti sada ne znamo na koji način će Zavod primiti koje dionice temeljem tog potraživanja, objašnjava Pukleš.

"Krajnje je vrijeme da Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje postane i stvarni vlasnik koji može raspolagati s ovim kapitalom, jer je i taj kapital predviđen da osigurava određeni prihod Zavodu za mirovinsko osiguranje radi namirenja izdataka iz temelja tekućih mirovina".

Naglašava da su u ovom Izvješću kao glavni problemi umirovljenika Hrvatske navedeni tekuće mirovine i stanje u mirovinskom sustavu.

Ovaj naš mirovinski sustav je godinama služio kao neka vrsta kase uzajamne pomoći, preko koje su se rješavali gospodarski, socijalni problemi, problemi nezaposlenosti i na taj način smo došli u ovakvu situaciju.

"Ovaj naš mirovinski sustav je godinama služio kao neka vrsta kase uzajamne pomoći, preko koje su se rješavali gospodarski, socijalni problemi, problemi nezaposlenosti i na taj način smo došli u ovakvu situaciju".

Sustav se stabilizirao, ali prijeti destabilizacija

Željka Antunović (SDP) replicirala je, rekavši da je Pukleš govorio o važnom problemu mirovinskog sustava, problemu strukture i upravljanja dioničkim portfeljem, te je spomenula aktualne probleme koje Fond mirovinskog ima s Fondom za privatizaciju, PIF-ovima i nekim drugim institucijama. Međutim, drži da je Pukleš zanemario po njoj najvažniji problem, ishodište ovih problema koji se sada rješavaju i koji su definitivno manje opterećujući za mirovinski fond nego su bili 2000. godine. Antunović kaže da Pukleš "zanemaruje pljačku dionica mirovinskog fonda

koja se dogodila u razdoblju od 1995. do 2000. godine, jer se pretvorbeni kriminal odvijao upravo kroz mirovinske fondove koji su bili izvan očiju javnosti i nadzora”.

Što se tiče tekućih mirovina, one su bile problem, nije ih bilo, nisu se usklađivale, kršio se zakon, jer se sustav u međuvremenu stabilizirao. Ipak, zastupnica napominje da prijete velika opasnost da se sustav opet destabilizira. Aktualne promjene koje se najavljuju prijete narušavanju stabilnosti i održivosti sustava međugeneracijske solidarnosti prvog stupnja, a prijete i narušavanju sustava drugog i trećeg stupa. "Ovo na čemu trenutno inzistira aktualna Vlada upropastit će i destabilizirati i prvi i drugi i treći stup”.

Najveći broj umirovljenika koji su mirovinu ostvarili prema općim propisima u dobnoj su skupini od 65 do 69 godina.

Božica Šolić (HDZ) smatra da je mirovinski fond jedan od najznačajnijih sustava socijalne sigurnosti u RH u kojem više od milijun umirovljenika i članova njihovih obitelji ostvaruje svoju socijalnu sigurnost. Reforma mirovinskog sustava koju je započela Vlada HDZ-a 1998. i 1999. godine imala je zadaću stvoriti gospodarski održiv sustav koji bi osigurao socijalnu sigurnost umirovljeničkoj populaciji, uvodeći trodijelni javno privatni sustav utemeljen na generacijskoj solidarnosti i na individualnoj kapitalnoj štednji. Od siječnja 1999. godine započela je primjena prve razine obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti, a od siječnja 2002. godine započela je primjena druge i treće razine na temelju individualne kapitalizirane štednje i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja.

Sláže se s konstatacijom iz uvoda Izvješća da su rat, tranzicija od socijalističkog ka tržišnog gospodarstvu, loše oblikovan mirovinski sustav i starenje

stanovništva doveli hrvatski mirovinski sustav u krizu.

Napomenula je da je iz Izvješća vidljivo da je najveći broj umirovljenika koji su mirovinu ostvarili prema općim propisima u dobnoj skupini od 65 do 69 godina, a njih je 211.939. U prosincu 2003. godine najnižu mirovinu ostvarilo je ukupno 94.869 korisnika u prosječnom iznosu od 1082 kune. Od tog broja najnižu mirovinu ostvarilo je 58 tisuća 237 korisnika starosne mirovine u prosječnom iznosu od tisuću 124 kuna, 29 tisuća 12 korisnika invalidske mirovine ostvarilo je u prosječnom iznosu od tisuću i 64 kune i 7 tisuća 620 korisnika obiteljske mirovine u prosječnom iznosu od 825 kuna.

"Podsjetit ću gospođu Antunović da je velika pljačka mirovinskog fonda, u milijardama kuna, izvršena 22. veljače 2001. godine kada je zaključkom Vlade donijeta odluka da se ustupe dionice Ministarstvu za obnovu i razvitak”.

Zaključila je da će glasovati za prihvaćanje ovog Izvješća.

Željka Antunović (SDP) replicirala je rekavši da se radi o potpuno legalnim odlukama koje su usvojili svi oni koji su ih trebali usvojiti. "Radi se o plaćanju preko Ministarstva obnove i razvitka za obnovu, o namirenju dugova koji su napravljeni u prethodnom razdoblju, radi se o načinu kako upravljati krizom koju je naslijedila bivša Vlada”.

Podaci iz Izvješća - poziv na uzbunu

U ime Hrvatske stranke umirovljenika **Dragutin Pukleš (HSU)** smatra da je dobro uočeno od strane nekih da su podaci iz Izvještaja zapravo poziv na uzbunu da se ozbiljno raspravi ovo pitanje, "jer ovo što se događa s umirovljenicima koji sada odlaze u mirovinu i oni koji će otići u idućih 10 godina je neodrživo i tu se neke stvari moraju korigirati na bilo koji način”.

Osvrnuo se na intenciju reforme, gdje bi 1. stup, odnosno generacijska solidarnost bio zapravo jedan socijalni aspekt, odnosno da će u međugeneracijskoj solidarnosti vladati takvi odnosi u koji-

ma neće dolaziti do izražaja visina mirovina vezana za radni doprinos i dužinu rada. Drži to neodrživim. "Bilo koji mirovinski sustav ne može opstati bez temeljnog sustava, a to je međugeneracijska solidarnost, u kojoj će mirovina ovisiti i o radnom doprinosu i o dužini radnog vijeka”.

Pero Kovačević (HSP) u ime Kluba zastupnika HSP-a rekao je da Izvješće Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje daje realnu socijalnu sliku Hrvatske u ovome trenutku, koja izaziva zabrinutost. "Činjenica da mi u ovom trenutku za potrebe isplaćivanja mirovina izdvajamo 13 do 14% bruto domaćeg proizvoda govori o tome da je situacija zaista alarmantna i da je potrebno poduzimati mjere kako bi izašli iz ove krize”.

Izvješće Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje daje realnu socijalnu sliku Hrvatske u ovome trenutku koja je zaista alarmantna.

Zatražio je u ime Kluba da se točno razjasni što se dogodilo kada je milijun EUR-a ustupljeno bivšem Ministarstvu obnove i razvitka iz portfelja Fonda i hoće li se to vratiti, "jer je zanimljiva situacija da se uzimaju sredstva Fonda da bi se dalo u proračun”.

U ime Kluba zastupnika SDP-a u petominutnoj raspravi govorila je **Željka Antunović (SDP)**. Osvrnula se na 2000. godinu, rekavši da su se mirovine isplaćivale iza 20-tog u mjesecu i nikada se nije znalo hoće li uopće biti isplaćene, mirovinski fond permanentno se, iz mjeseca u mjesec, zaduživao za otprilike 700 do 800 milijuna kuna, plaćao beskrajno velike kamate koje su opterećivale fond i umirovljenike, ali i državni proračun, ukupni portfelji mirovinskog fonda bili su svedeni na minimum, sredstva iz doprinosa kumulirala su se i sva odlazila na tekuće mirovine i na užasno visoke kamate, pa od njih nije bilo nikakvih drugih financijskih državnih

koristi, naplata doprinosa bila je slaba, postojali su silni dugovi za doprinose gospodarskih subjekata.

Danas je situacija drugačija. Mirovine se isplaćuju redovito, točno određenog dana u mjesecu, mirovinski fond ne zadužuje se više kod poslovnih banaka i ne plaća silne kamate. "Dioničkim portfeljima ne upravlja se nažalost još uvijek dobro, ali bolje nego što je bilo, a bilo je potpuno izvan nadzora". Nadalje, sustav međugeneracijske solidarnosti ili prvog stupa u potpunosti je stabiliziran. Istovremeno, plaćen je veliki trošak mirovinske reforme, odnosno trošak drugog stupa, kumulirano je 14 milijardi kuna, te su osnova funkcioniranja financijskih tržišta u RH.

Antunović navodi da osiguranici mirovinskog II stupa ostvaruju izuzetno visoke i dobre prinose na svoje doprinose. Broj osiguranika narastao je na otprilike milijun i 400 osiguranika. "Nažalost, upozoravam danas ovdje, iako još na vrijeme da se spriječe neke stvari, položaj tih milijun i 400 osiguranika II stupa već je narušen i prijete ozbiljna opasnost da se destabilizira prvi stup međugeneracijske solidarnosti. "Nemojmo zaboraviti da su mirovinski sustavi dugoročni projekti, da najveći ceh ovoga trenutka plaćaju oni koji su 1.1. 2002. prešli 50 godina i nisu mogli ući u II. stup, a nažalost I. stup je nemoćan".

Jedan od najvećih problema - demografski

U petominutnoj raspravi govorio je **Damir Kajin (IDS)** u ime Kluba zastupnika IDS-a. Naglašava da je u bruto društvenom proizvodu RH mirovinski sustav zastupljen sa 13,04%, dok je u zemljama zapadne Europe to negdje oko 10%. To znači da je u Hrvatskoj to učestće 3,4 poena iznad europskog prosjeka, a opet nitko u Hrvatskoj nije zadovoljan svojim mirovinama, komentira zastupnik, dodajući da je to stoga jer u Hrvatskoj imamo milijun i 54 tisuće umirovljenika i negdje oko milijun i 450 tisuća radnika, odnosno omjer je 1:1,37.

"Što još reći o tom sustavu doli da od svih doprinosa država uprihoduje 13,8

milijardi kuna, a da proračun za mirovine do onih 24,6 milijardi kuna mora izdvojiti gotovo 11 milijardi kuna". Svemu ovome može se doskočiti samo većim brojem radnih mjesta, čiji je nedostatak temeljni problem. Uz ovaj, demografski problem je jedan od najvećih u ovom času u Hrvatskoj.

"Na svu sreću u zadnjih 4 godine uspjele se stabilizirati mirovinski sustav i to je sigurno jedna od velikih zadaća koju je uspjela odraditi bivša Vlada". Zaključio je izrazivši stav da županija istarska koja u ovom trenutku ima stopu nezaposlenosti negdje oko 6% daje ovoj stabilizaciji vjerojatno najveći doprinos.

Dragan Kovačević, ravnatelj HAGE-NE, dao je završni osvrt. Zahvalio je na potpori Izvješću o mirovinskim tržištima. "Rezultati su takvi da je prinos na imovinu dobar i da je osiguranik, gotovo milijun i 300 tisuća osiguranika, zadovoljno". Ustvrdio je da je postojala nužnost da se reformira cijeli mirovinski sustav.

Naglasio je da mirovinski fondovi moraju biti aktivni oko privatizacijskih procesa, gotovo milijun 300 tisuća hrvatskih građana može postati dioničar preko fonda u javnim poduzećima. Fondovi su vlasništvo osiguranika, "ne banke koje su samo vlasnici društva za upravljanje toga fonda".

Zaključio je da je potencijal jako velik i da svi trebaju biti zadovoljni ako se i dalje nastavi sustav kapitalizacije kako je išao do sada, jer kapitalizacija u mirovinskim fondovima je 2 do 3 puta veća nego je netko držao štednju u bankarskom sektoru.

Nužna modernizacija HZMO-a

Završni osvrt dao je **Mile Rukavina**, ravnatelj Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Izjavio je da je nadležnost ravnatelja Zavoda provedba obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti i to na što kvalitetniji način i uz što kraće rokove, u cilju ostvarivanja prava utvrđenih zakonom.

Zalaže se za program modernizacije Hrvatskog zavoda u pravcu njegova što

kvalitetnijeg vođenja. Vezano uz određene nepravilnosti u radu, napomenuo je da ga je stupanjem na dužnost ravnatelja dočekao gotovi nalaz Državnog ureda uz reviziju o financijskim izvještajima i poslovanju rada za 2003. godinu. Utvrđene su brojne nepravilnosti, osobito u postupku javne nabave, financijskom poslovanju i u radu Odjela unutarnjeg nadzora.

Rukavina je rekao da je poduzeo sve aktivnosti da se kompletan posao javne nabave podvrgne strogoj primjeni zakona, te je izdao potrebne naloge u tom smislu. Pripremio je program mjera za otklanjanje nepravilnosti utvrđenih nalazom Državnog ureda za reviziju za 2003. godinu, s definiranim rokovima i izvršiteljima, na način da se te nepravilnosti više ne ponavljaju. Gdje je bilo moguće, poduzete su mjere da se otklone oblici štetnog djelovanja. Isto tako, naglašava da su pokrenuti postupci protiv odgovornih osoba zbog povreda radne dužnosti, a pri završetku je i kompletiranje spisa za podnošenje određenih kaznenih prijava.

Osvrnuo se na pitanje trajanja postupka prilikom ostvarivanja prava primjene međunarodnih ugovora, pitanje vještaka, pitanje statusa portfelja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

Ovime je zaključena rasprava o ove dvije točke.

Sukladno prijedlogu Odbora za financije i državni proračun uslijedilo je glasovanje o slijedećem zaključku: Prihvaća se Izvješće o mirovinskim tržištima u Republici Hrvatskoj u 2003. godini, zajedno s izmjenama i dopunama koje je Vlada RH predložila u pisanom mišljenju od 27. kolovoza 2004. godine. Ovaj Zaključak zastupnici su prihvatili većinom glasova, sa 105 glasova "za" i 1 "suzdržanim".

Uslijedilo je glasovanje o slijedećem Zaključku: Prima se na znanje Izvješće o radu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za 2003. godinu. Zastupnici su ovaj zaključak podržali većinom glasova, sa 105 glasova "za" i 1 "suzdržanim".

J.R.; S.Š.

PROGRAMSKO I FINANCIJSKO IZVJEŠĆE HRVATSKOG OLIMPIJSKOG ODBORA ZA 2003. GODINU

Uspješna 2003. godina

Izvješće je sukladno članku 34. Zakona o športu dostavio Hrvatski olimpijski odbor. U uvodu Izvješća konstatirano je da je 2003. godina, iako u početku obilježena značajnim problemima u funkcioniranju, ipak uspješno završena u programskom i financijskom smislu. Svi osnovni sportski programi adekvatno su financijski praćeni, a tekuće financijske obveze na vrijeme podmirene. Stoga se zaključuje da je 2003. bila uspješna godina, uz izuzetne sportske rezultate hrvatskih selekcija i pojedinaca.

Što se tiče financijskih rezultata, prioritetno financiranje, preuzimanje financijskih obveza sukladno uprihodenih sredstvima i potpuno stabiliziranje financijske situacije, osnovne su financijske karakteristike 2003. godine.

Zastupnici su nakon provedene rasprave većinom glasova prihvatili Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog olimpijskog odbora za 2003. godinu.

O IZVJEŠĆU

Prihodi HOO-a: državni proračun, igre na sreću, vlastiti prihodi

U prikazu ovog Izvješća poslužili smo se izlaganjem predsjednika Hrvatskog olimpijskog odbora, **Zlatka Mateše**, koji je dodatno obrazložio Izvješće.

Prvotno je konstatirao da se u Hrvatskoj od svih društvenih djelatnosti najmanje izdvaja za šport. "Ako gledamo izdvajanja za šport na državnoj razini u vremenu od 1999. do 2003. godine, ono što valja ustvrditi je da ono konstantno

i uporno pada u svim pokazateljima, u 2003. godini se ukupno za šport izdvaja 0,05% iz proračuna, a u užem smislu za onaj dio koji se odnosi na Hrvatski olimpijski odbor svega 0,03% proračuna".

Naglašava da se za šport u Hrvatskoj od bruto domaćeg proizvoda izdvaja svega 0,3%, dok je primjerice ovo izdvajanje u Sloveniji 0,6%, kao i u Mađarskoj. Drugim riječima, u Hrvatskoj se za šport izdvaja 1,82 eura po stanovniku, dok je na Cipru ova brojka 12 eura, u Mađarskoj 2,5 eura, Poljskoj 3,8 eura itd.

HOO financira samo međunarodne nastupe nacionalnih vrsta, ne financira klubove ili klupska natjecanja.

"Ako gledamo prema proračunu našeg Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, ukupno izdvajanje za šport koje ide preko Olimpijskog odbora nije ni jedan posto proračuna tog ministarstva".

Istaknuo je da je 2003. bila prva godina konsolidacije nakon promjena u Hrvatskom olimpijskom odboru. "Dugovi su nastali upravo zbog razlike između programskih zadaća i onoga što je objektivno moguće financirati i tada je intervencijom Vlade Račana ta situacija sanirana, napravljen je program financijskog, pravnog i organizacijskog restrukturiranja Olimpijskog odbora i danas imamo potpuno financijski zdravu situaciju i možemo normalno funkcionirati".

HOO financira samo međunarodne nastupe nacionalnih vrsta, ne financira klubove ili klupska natjecanja. Od međunarodnih natjecanja kojih ima 600-tinjak

godišnje, naši sportaši su u 2003. godini osvojili 351 odličje na svjetskim ili europskim prvenstvima.

Prihodi HOO-a dolaze iz tri osnova: prvi je proračun i taj dio se godinama nije mijenjao, drugi dio su igre na sreću, a treći dio su vlastiti prihodi. Mateša je rekao da se najviše radi na tome da se podignu vlastiti prihodi te da se konsolidira prihod od igara na sreću.

RADNA TIJELA

Odbor za financije i državni proračun raspravljao je o predmetnom Izvješću u svojstvu zainteresiranoga radnog tijela. U uvodnom izlaganju predstavnici HOO-a ukratko su obrazložili programske aktivnosti i financijsko izvješće HOO-a za navedeni period. Iz financijskog izvješća razvidno je da su rashodi u 2003. godini iznosili 57.705.845 kuna, kojima treba pridodati 2.351.331 kunu unaprijed plaćenih rashoda (kunske i devizne akontacije i avansno plaćanje usluga), te iznos od 5.648.038 kuna neplaćenih obveza za odobrene programe. Ukupni prihodi za navedeno razdoblje iznosili su 68.260.024 kune. Planirani programi su realizirani u skladu s ostvarenim financijskim sredstvima i utvrđenim prioritetima.

Odbor je odlučio jednoglasno, bez rasprave predložiti Hrvatskom saboru da prihvati ovo Programsko i financijsko izvješće HOO-a za 2003. godinu.

RASPRAVA

Nakon uvodnog obrazloženja predsjednika HOO-a, **Zlatka Mateše**, otpočela je rasprava po klubovima zastupnika. U ime Kluba zastupnika SDP-a govorila je **Biserka Perman (SDP)**.

Što se konkretno napravilo?

Rekla je da se u izvješću najčešće govori da se na pojedinim programima radi, ali ne i što se konkretno napravilo ili dokle se stiglo u realizaciji pojedinih programa. S obzirom na te manjkavosti, Klub zastupnika SDP-a će biti suzdržan prilikom glasovanja o prihvaćanju ovoga izvješća.

"Nije vidljivo koji su kriteriji za odabir tih perspektivnih mladih sportaša, odnosno tko utvrđuje te kriterije i pod kojim uvjetima se može ući u projekt individualnih programa".

Osvrnula se na dio izvješća koji govori o programu nacionalnih sportskih saveza, te radu Ureda nacionalnih sportskih saveza, gdje se kaže da je Ured posebno vodio računa o izvršenju programa nacionalnih sportskih saveza, stvaranju uvjeta za pripreme i nastup vrhunskih sportaša i nacionalnih selekcija. Zastupnica je ovoj informaciji iz izvješća konfrontirala tvrdnju da Hrvatski kuglački savez nije mogao 2003. godine obaviti pripreme juniorske reprezentacije u Đakovu zbog nepodmirenenih troškova priprema seniora iz 2002. godine u iznosu od oko 30-tak tisuća kuna, koje nažalost više od godine dana nisu uspjeli realizirati.

Nadalje, kada se govori o individualnim programima posebne skrbi o mladima koji su u 2003. godini obuhvatili ukupno 50 sportaša iz 16 sportova, "nije vidljivo koji su kriteriji za odabir tih perspektivnih mladih sportaša, odnosno tko utvrđuje te kriterije i pod kojim uvjetima se može ući u projekt individualnih programa".

Progovorila je i o statusnim pitanjima sportaša, naime, spominje se 1550 zahtjeva za rješanjem statusa kategorije sportaša. Pita zašto se i tu postavljaju nepotrebne administrativne prepreke kada su kriteriji za kategorizaciju vrlo konkretni i potvrde o kategorizaciji su zapravo formalnost, ali mnogim mla-

dim sportašima nažalost je to prepreka u ostvarivanju statusnih prava u sredinama u kojima žive, jer se na potvrdu o kategoriji čeka jako dugo.

Rješavanje statusnih pitanja sportaša

Naime, u potvrdu o kategoriji, koja je gotovo obrazac, upisuje se samo ime sportaša, klupska pripadnost, natjecanje koje je temelj za kategoriju, kao i period trajanja statusa.

"U okviru programa poticanja športa lokalne razine, navedene su pojedine aktivnosti vezane uz lokalni sport i sport djece i mladeži, ali opet bez konkretnih zaključaka i rezultata tih aktivnosti". U svakom slučaju, izostaje informacija kako i na koji način funkcionira suradnja s lokalnim sportskim zajednicama.

Zastupnica ističe da je iz tabličnog pregleda financijskog izvješća vidljivo da je za poticanje sporta lokalne razine utrošeno svega oko 15% planiranih sredstava, a iz teksta samog Izvješća proizlazi da su svi projekti uspješno realizirani.

Promocija tzv. malih sportova

Smatra da bi HOO kao krovna organizacija hrvatskog sporta trebao više učiniti i pomoći na medijskoj i marketinškoj promociji međunarodnih priredbi multisportskog tipa, kao i nastupa sportaša manje eksponiranih sportskih grana, odnosno tzv. malih sportova na velikim međunarodnim natjecanjima, kako bi se šire afirmirao što veći broj sportskih grana među djecom i mladima. Napominje da olimpijski sportovi imaju ionako dobro izgrađenu i razvijenu metodologiju medijske i marketinške praćenosti unutar samog sportskog saveza.

Isto tako mišljenja je da bi HOO trebao stručno i financijski pomoći da svi sportski savezi dobiju svoje Internet stranice i na taj način dodatno afirmiraju sport uopće. Naglašava da je na informatizaciju potrošeno svega 17% planiranih sredstava, a prema izvješću stoji da su ostvareni svi temeljni ciljevi. Per-

man pita kako je moguć ovakav nerazmjer između ciljeva i ostvarenog. "Je li plan namjerno prenapuhan ili su gospoda iz HOO-a zaista čarobnjaci?".

HOO bi trebao stručno i financijski pomoći da svi sportski savezi dobiju svoje Internet stranice i na taj način dodatno afirmiraju sport.

Zaključuje da je iz financijskog izvješća vidljivo da su ostvarena sredstva nedostatna za kvalitetnije iskorake u unapređenju rada na promociji sporta, kao i za kvalitetnije i opsežnije provođenje već zacrtanih projekata i programa, jer su sredstva iz državnog proračuna već godinama ista, na razini 30 milijuna kuna. Perman će se svojim amandmanom na državni proračun založiti za bolji tretman sporta u Hrvatskoj, a time i za realizaciju nekih od ovih prijedloga i ideja koje je iznijela.

U odlučivanje uključiti Vijeće HOO-a

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio je **Franjo Arapović (HDZ)**. Napominje da je riješen veliki broj zahtjeva po pitanju statusa sportaša. Osvrnuo se na pitanje doping kontrole, rekavši da HOO ima organiziranu antidoping službu za sva veća natjecanja, međutim, i dalje postoje nesuglasice između sportskih saveza i HOO-a koji ne obavještavaju HOO o antidoping kontrolama svojih sportaša koje su provedene na inozemnim natjecanjima ili inozemnim zemljama od drugih antidoping organizacija.

"Kad govorimo o financiranju, financijskom izvješću, resorno ministarstvo je prihvatilo ovo Izvješće, ali s rezervom i imajući u vidu izvješće državne revizije i prijedlog da se ustroji odgovarajuće tijelo interne kontrole namjenskog trošenja financijskih sredstava u skladu s kriterijima vrednovanja sportskih programa".

Ističe da je dosadašnji rad u HOO-u bio statutom centraliziran, na način da je jedna osoba odlučivala manje više o svemu. U tijeku je izrada novog statuta, na čemu Arapović čestita Mateši koji će cjelokupan posao decentralizirati, a u odlučivanje maksimalno uključiti Vijeće HOO-a. Zaključio je rekavši da Klub zastupnika HDZ-a predlaže Hrvatskom saboru da prihvati ovo Izvješće.

Nema informacije o športu u školama

U pojedinačnoj raspravi govorila je **Ivanka Roksandić (HDZ)**. Rekla je da u ovom Izvješću postoji i izvješće o individualnim programima posebne skrbi o mladima, kojima je u 2003. godini obuhvaćeno 50 sportaša i 16 sportova, međutim, "iz Izvješća nije vidljivo o kojim se športovima i sportašima radi, a bio bi zanimljiv taj podatak".

Naglašava da bi jedan od osnovnih zadataka HOO-a trebao biti poticanje mladih na bavljenje športom. Stoga pozdravlja prošlogodišnje održavanje Prvog olimpijskog festivala dječjih vrtića Hrvatske. Priredba je održana u 17 gradova, vrlo dobro je primljena i Roksandić smatra da će se ovaj program HOO-a proširiti i na osnovne i srednje škole, pa i na fakultete.

Napominje da u Izvješću nema ništa o školskom športu, a u Hrvatskoj u svakoj osnovnoj i srednjoj školi djeluje školski športski klub.

Danira Bilić (HDZ) napominje da postoje dvije nezaobilazne teme kada se

govori o sportu u Hrvatskoj danas, a to su uspjesi hrvatskih sportaša i financijska sredstva potrebna za realizaciju tih uspjeha.

U ovom izvješću HOO-a za 2003. godinu već u uvodu konstatira se da je prošla godina u programskom i financijskom smislu uspješno završena, tj. da su postignuti zavidni sportski rezultati hrvatskih selekcija i pojedinaca, te da su sportski programi bili adekvatno financijski praćeni, a tekuće financijske obveze na vrijeme podmirivane.

"Sasvim je izvjesno da su čelni ljudi HOO-a usprkos nezavidnom financijskom stanju hrvatskog sporta uspjeli pronaći optimalni način djelovanja u kojem sportaši nisu bili u značajnijoj mjeri zakinuti i ostvareni su uvjeti za postizanje uspjeha i to je činjenica koju treba pozdraviti".

HOO je pored 30 milijuna kuna iz državnog proračuna, ostvario gotovo 8,5 milijuna kuna vlastitih prihoda.

Upravo 2003. godina je bila ključna pripremna godina za olimpijsku, 2004. godinu, kada su hrvatski sportaši ostvarili najveće uspjehe hrvatskog sporta od naše samostalnosti, osvojivši pet odličja na Olimpijskim igrama u Ateni.

Naglašava da je HOO pored 30 milijuna kuna iz državnog proračuna, ostvario gotovo 8,5 milijuna kuna vlastitih

prihoda, "što veseli i ohrabruje". Prema informacijama s kojima zastupnica raspolaže, i ovako velika stavka vlastitih prihoda bit će znatno nadmašena u 2004. godini.

Smatra da bi ova rasprava, kao i skora rasprava o Zakonu o športu, trebali potaknuti ozbiljnu i sustavnu raspravu u Hrvatskom saboru o brojnim pitanjima sporta u Hrvatskoj. "Sport je područje od posebnog interesa za državu i država treba poticati ozbiljnu, kontinuiranu i sustavnu raspravu o športu". Temelj treba biti strategija razvoja sporta u Hrvatskoj, te izrada višegodišnjeg programa razvoja i djelovanja na području sporta u Hrvatskoj, a sportu u Hrvatskoj treba pristupiti na stručan i znanstven način.

"Sport u Hrvatskoj u posljednjih 15 godina uvelike je podložan stihijskom djelovanju i improvizaciji koja dugoročno ne može osigurati optimalne uvjete za daljnji razvoj i unapređenje položaja sporta i sportaša u našoj zemlji".

Zaključuje da je HOO kao krovno tijelo hrvatskog sporta u prošloj godini djelovao na zavidnoj organizacijskoj i ustrojstvenoj razini, pa stoga ovo izvješće treba prihvatiti.

Ovime je zaključena rasprava o ovoj temi dnevnog reda.

Zastupnici su većinom glasova, sa 98 "za" i 16 "suzdržanih", prihvatili Programsko i financijsko izvješće Hrvatskog olimpijskog odbora za 2003. godinu.

S.Š.

ODGOVORI NA ZASTUPNIČKA PITANJA

CARINSKI POSLOVI

Preustroj carinskih službi

Zastupnik u Hrvatskom saboru, **Zvonimir Mršić (SDP)**, postavio je sljedeće zastupničko pitanje:

”Kakve su namjere Vlade Republike Hrvatske u vezi s ustrojem carinske službe? Namjerava li Vlada donijeti odluku o premještanju Carinske ispostave iz Koprivnice u neko drugo mjesto? Hoće li Vlada udovoljiti zahtjevu za uspostavu nove carinske ispostave u Varaždinu?”

Na navedeno zastupničko pitanje, **Vlada Republike Hrvatske** dala je sljedeći odgovor:

”Ministarstvu financija dostavljeni su prijedlozi Hrvatske gospodarske komore, Županijske komore Varaždin i Županijske komore Krapina za:

a) izdvajanje područja Varaždinske i Međimurske županije iz sastava Carinarnice Koprivnica i ustrojavanje nove Carinarnice Varaždin, sa sjedištem u Varaždinu i carinskim ispostavama u Varaždinu, Čakovcu, Goričanu, Kotoribi, Dubravi Križovljanskoj, Trnovcu i Murskom Središću;

b) izdvajanje područja Krapinsko-zagorske županije iz sastava Carinarnice Zagreb i ustrojavanje nove Carinarnice Krapina, sa sjedištem u Krapini i carinskim ispostavama u Krapini, Macelju i Lupinjaku.

U tijeku je stručno elaboriranje predmetnih prijedloga.”

CESTOGRADNJA

Vladina suglasnost Hrvatskim autocestama za autocestu Split-Ploče

Na zastupničko pitanje mr. sc. **Alenke Košiče Čičin-Šain (HNS)**, u vezi s donošenjem Odluke o davanju suglasnosti Hrvatskim autocestama d.o.o. za preuzimanje obveza za 2005, 2006, 2007. i 2008. godinu, za izgradnju autoceste Split-Ploče, koju je Vlada donijela na sjednici održanoj 27. listopada 2004. godine - odgovorila je **Vlada RH**.

”Uobičajena je praksa u svijetu da se radovi u graditeljstvu ustupaju na osnovi natječajne dokumentacije, koju čine kvalitetan idejni projekt i detaljni troškovnik sastavljen od opisa svih potrebitih radova i količina. Na taj se način, u slučaju ovako zahtjevnih poslova, a tu se prvenstveno misli na izgradnju tunela, mostova, vijadukata, omogućuje pristupanje natječaju za veći broj ponuditelja, sukladno s njihovim tehnološkim mogućnostima (iskustvo na sličnim poslovima i oprema koja je u pravilu atipična, npr. skupa tunnelska oplata različitih dimenzija, oplata za nosače, lansirne rampe i slično), te kadrovima. Unaprijed definirana tehnologija u okviru glavnog projekta, dala bi pojedinim ponuditeljima prednost, a u slučaju kada bi ponuditelj ponudio drugu tehnologiju i bio povoljniji cijenom, morao bi se, prema Zakonu o građenju, ponovno raditi glavni projekt

i ishoditi nova građevna dozvola, što bi poskupilo i poremetilo čitav proces planiranja, pripreme i izvedbe, te utjecalo na rokove. Kako su u pravilu ti složeni objekti na kritičnom ”putu” u odnosu na ukupan rok, automatski se utječe na druge faze izvođenja radova koje su međusobno tehnološki ovisne, što također izravno utječe na povećanje cijene. Vlada Republike Hrvatske napominje da se ovi radovi izvode u teško pristupačnim područjima, te je iznimno važno uskladiti sve vrste radova, jer se time sigurno smanjuje cijena radova. Dakle, ovakvim pristupom daje se sloboda nuđenja vlastite tehnologije i racionalnije planiranje ukupnih troškova za ovaj zahvat, uz zadanu kvalitetu i rokove izvedbe.

Također, iznimno je važan segment dugoročno planiranje financijskih sredstava, kako bi se izbjegla situacija što se dogodila bivšoj Vladi, koja je sebe dovela u poziciju da nisu bili usklađeni planovi građenja s odobrenim financijskim sredstvima i važećim ugovorima koje je utvrdio Hrvatski sabor, te važećim ugovorenim rokovima. Ta činjenica je stvarni uzrok probijanja deficita u izgradnji autoceste u 2003. godini, u iznosu od milijardu i devedeset milijuna kuna. Stoga, s ciljem urednih državnih financija, koje su uostalom i jedan od ključnih uvjeta za ulazak u Europsku uniju, ta se situacija ne smije više ponoviti, a upravo je ovakav višegodišnji plan za ovaj kontinuirani posao nužan, radi transparentnosti i jasnijih obveza svih sudionika u građenju. Ujedno, i sami izvođači mogu

planirati vlastite kapacitete u ljudstvu, opremi, materijalima i svemu onome što je nužno za racionalno funkcioniranje velikih građevinskih tvrtki.

Što se pak tiče tvrdnje da je bivša Vlada godišnje gradila i do 200 km autocesta, a da će ova Vlada u svom mandatu sagraditi samo 37 km dionice od Dugopolja do Šestanovca, tvrdnja nije istinita. Dionice autocesta se grade više godina, a otvaraju se samo u jednoj. Dionice su uvjetovane prometnom logikom, tj. pušta se u promet dionica koja ima vezu na ostalu prometnu mrežu. Teško je stoga reći koliko je kilometara u kojoj godini izgrađeno, ali se zna da je u 2000. godini pušteno u promet 0 km, u 2001. godine 13 km, u 2002. godini 26 km, u 2003. godini 120, a 2004. godine Hrvatske autoceste d.o.o. pustile su u promet 180 km. Stoga se ne može tvrditi da je aktualna Vlada izgradila u 2004. godini 180 km autocesta, jer su se dionice koje su puštene u promet počele graditi prethodnih godina, ali isto tako, ne može se tvrditi da je bivša Vlada gradila i do 200 km godišnje, jer to jednostavno nije tako.

Što se tiče tvrdnje o naknadnom poskupljenju, najbolji podaci o urednosti rada bivše Vlade izlaze na svjetlo upravo ovih dana kada se napokon rade obračuni izvedenih radova za 2002. i 2003. godinu. Postavlja se logično pitanje, zašto tek sada kada su ti poslovi davno završeni? Razlog je, upravo zbog znatnog probijanja osnovnih izlicitiranih cijena, što u prosjeku iznosi 18% odnosno u novcu 328 milijuna kuna.

Vlada Republike Hrvatske cijeni to da se ovakvom pristupu javnom nadmetanju poštuju svi međunarodni standardi, te da je postupak nadmetanja i natječajna dokumentacija potpuno u skladu s hrvatskom legislativom i da se za ovaj zahtjevan posao omogućuje optimalno planiranje, kako tehničko, tako i financijsko."

Saniranje i dovršenje nerazvrstanih cesta na Cresu

Na postavljeno pitanje **Dorotee Pešić-Bukovac (IDS):**

Na otoku Cresu potrebno je sanirati i dovršiti dio nesvrstanih cesta čija je sanacija otpočela još 2002. godine, a nije dovršena ni do danas. Najgore je ipak da je na jednom dijelu koji je bio pripremljen za asfaltiranje, došlo do propadanja njegovog tamponskog sloja uslijed djelovanja oborina i bujičnih tokova. Na taj je način otežan dolazak npr. u selo Filozići, a naime radi se samo o cesti dužine 1 kilometar od čega je asfaltirano svega 100 metara. Pitanje koje želim postaviti je kada će se asfaltirati preostali dio ceste? odgovorilo je Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka:

"Održavanje nerazvrstanih i lokalnih cesta u nadležnosti je lokalnih jedinica, a odnosna je problematika regulirana Zakonom o komunalnom gospodarstvu (NN 26/03) i Zakonom o javnim cestama (NN180/04).

Projekt pojačanog održavanja nerazvrstanih cesta na području Grada Cresa izvođen je uz potporu bivšeg Ministarstva javnih radova, obnove i graditeljstva koje je 11. studenog 2000. g. potpisalo ugovor o izvođenju pojačanog održavanja nerazvrstanih cesta na području Grada Cresa u iznosu od 1.921.482,00 kuna s uključenim PDV-om.

U 2000. godini započeto je na nerazvrstanim cestama spoj D 100 - Filozići i Sv. Petar - Ivanje cjelovito tamponiranje, ali ne i cjelovito asfaltiranje. Zbog toga je gradonačelnik Cresa u siječnju 2001. g. uputio prijedlog Ministarstvu da se obje ceste odmah u cijelosti asfaltiraju radi zaštite tampona od bujičnih voda, budući da je izvoditelj još bio na otoku, a za što je trebalo osigurati cca 1.200.000,00 kuna.

Kako temeljem rečenog nisu poduzele odgovarajuće aktivnosti, gradonačelnik Cresa ponovno se obratio Ministarstvu s istim prijedlogom u rujnu 2001., listopadu 2002. i veljači 2003., budući da sami nisu mogli razriješiti nastali problem.

Ukoliko se ukazu mogućnosti, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka pripomoći će u financiranju nerazvrstane ceste spoj D 100 - Filozići.

Dinamika izgradnje autocesta od 2005. do 2008.

Zastupnička pitanja gospodina **Zdenka Antešića (SDP)** glase:

1. Kada će započeti izgradnja punog profila preostalog dijela autoceste Rijeka-Zagreb ?

2. Kada će započeti izgradnja planirane autoceste Rijeka - Žuta Lokva, a poglavito tunela ispod Vratnika koji bi ovu regiju spojio na mrežu suvremenih autocesta ?

Na pitanja je odgovorilo **Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka:**

"1. Autocesta Rijeka-Zagreb dio je paneuroskog prometnog koridora Vb, kao i sastavni dio europskog pravca E-65, koji povezuje zemlje srednje Europe s lukom Rijeka, a preko nje i sa zemljama Mediterana. Autocestom Rijeka-Zagreb povezan je pyhrinski pravac E-57 s Jadranskim morem. Cestovni pravac Budimpešta -Zagreb - Rijeka uvršten je u projekt transeuropske autoceste sjever -jug (TEM). Nadalje, autocesta Rijeka-Zagreb ima odlučujuću značaj za razvoj turizma, tranzitnog prometa i drugih gospodarskih programa. Primjerice oko 70% turističkog prometa u Hrvatskoj ostvaruje se u turističkim destinacijama, Istre i Sjevernog Jadrana, području koje gravitira autocesti Rijeka-Zagreb.

Koncesijsko društvo Autocesta Rijeka-Zagreb d.d. završilo je izgradnju Projekta I.faze izgradnje autoceste od Rijeke do Zagreba koja je obuhvaćala izgradnju 60,18 km na potezu od Kupjaka do Karlovca i to u profilu poluautoceste 19,03 km, a u punom profilu autoceste 41,15 km.

Završetkom izgradnje Projekta I. faze autocesta je od lipnja 2004. u prometu u svojoj cjelokupnoj duljini od 146,5 km, međutim u duljini od 55 km za sada je u prometu oblika poprečnog profila poluautoceste.

Vodeći računa o značaju prometnog pravca, te o kvaliteti i sigurnosti prometa, očekuje se da početak izgradnje odnosno dogradnja na puni profil predmetne autoceste započne tijekom 2005. godine.

2. Autocesta Rijeka-Žuta Lokva dio je autoceste Rupa-Rijeka-Žuta Lokva duljine 103,5 km od čega je 16,3 km dionica Rupa-Rijeka u završetku. Planirana dionica autoceste Rijeka-Žuta Lokva dio je jadranskog prometnog pravca, koji se pruža uz obalni pojas i važna je poveznica hrvatskih autocestovnih pravaca s mrežom slovenskih i talijanskih autocesta.

Zbog iznimno teškog terena izgradnja će biti iznimno skupa i zahtjevna. U tijeku je u izrada projektne dokumentacije.

S obzirom na definirane prioritete, a time i redoslijede izgradnje autocesta, sukladno pripremi Programa građenja i održavanja 2005.-2008. godine, početak izgradnje ove dionice očekuje se poslije 2008. godine.

Razlozi ovako odabranog plana izgradnje temelje se na velikim ulaganjima u ceste na području riječke aglomeracije /"Rijeka Gateway" projekt, dogradnja južne polovine obilaznice grada Rijeke, spoj ne ceste, sa lukom i autoceste do Križišća/.

Prema navedenom, uvjerenja smo da će ovako odabrana dinamika izgradnje zadovoljiti prometnu potražnju cestovnog prometa.

Sanacija cesta na području Istarske županije - početkom 2005. godine

Zastupničko pitanje gospodina **Miljenka Dorića (HNS)** glasi:

Kada će započeti sanacija ceste Buzet - Porte Porton - Antenal i veza na zapadni krak ipsilona?

Odgovorilo je **Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka:**

"1. Dionica državne ceste D-44 Ponte Porton - Buzet dužine 23.20 km

Dionica državne ceste D-44 Ponte Porton - Buzet predviđena je za obnovu u okviru Programa obnove državnih cesta (tzv. Program "Betterment"), Čiji nosilac su Hrvatske ceste d.o.o. Financijska sredstva osigurana su 50% iz vlastitih sredstava Hrvatskih cesta d.o.o., a 50% sredstvima zajma Europske investicijske banke iz Luxemburga. Sukladno

financijskom ugovoru svi radovi trebali bi biti završeni s krajem 2005. godine. Radi informacije o trenutnom stanju provedbe Programa u konkretnom slučaju potvrđujemo da je izrađena cjelokupna projektna i natječajna dokumentacija. U tijeku je natječaj za izvođenje radova. Otvaranje ponuda obaviti će se 03. studenoga 2004. godine. Sklapanje ugovora za izvođenje radova obnove i uvođenje najpovoljnijeg izvođača u posao predviđa se u drugoj polovini prosinca ove godine. Rok za izvođenje radova obnove ceste je 10 mjeseci, odnosno do kraja listopada 2005. godine.

2. Dionica Ponte Porton - Antenal (Novi grad) dužine 15,85 km

Za pod dionicu Novigrad - Nova Vas, dužine 4,65 km ishodena je lokacijska dozvola, izrađeni su glavni projekti i elaborati izvlaštenja. Započelo se sa otkupom zemljišta, te se ubrzo očekuje i ishodenje građevinske dozvole.

Mogući početak radova očekuje se početkom 2005. godine.

Za pod dionicu Nova Vas - Ponte Porton, dužine 11,20 km ishodenje lokacijske dozvole je u završnoj fazi, u tijeku je izrada glavnih projekata, sa potrebnim geotehničkim istražnim radovima, te izrada elaborata izvlaštenja.

Mogući početak radova predviđa se proljeće 2005. godine.

Navedeno potvrđuje da se na rješavanju sanacija predmetnih cesta radi.

Smatramo također potrebitim naglasiti da izdavanje dozvola za gradnju u upravnom postupku obavljaju nadležna tijela u svemu prema važećim zakonima i primjerenom stručnoj regulativi, pa time ukazujemo da bez obzira što se radi "samo" o sanacijama potrebna je provedba kompletnog postupka kao kod novog objekta do njene konačne realizacije.

DRŽAVNE FINACIJE

Državna jamstva privatnim gospodarskim subjektima od 1990. do 2004.

Zastupničko pitanje **Željka Peceka (HSS)** glasi:

"Koliko je državnih jamstava Vlada Republike Hrvatske izdala privatnim gospodarskim subjektima (koja su to bila u momentu izdavanja jamstva) u periodu od 1990. godine do 2004. godine kakva je danas vlasnička struktura, koliko je jamstava naplaćeno, koliko je subjekata završilo u stečaju?"

Na postavljena pitanja **Ministarstvo financija** odgovorilo je: "Financijska državna jamstva do 1997. godine izdavana su samo gospodarskim subjektima u većinskom državnom vlasništvu. Iz priloženih tablica koje vam dostavljamo za svaku pojedinu godinu razvidno je za koja društva je izdano državno jamstvo, u kojem iznosu, te u koloni 12 priloženih tablica navodimo status društva ili status obveze po kojoj je izdano državno jamstvo:

U 1997. godini ukupno je izdano 152 financijska jamstva u iznosu od 2.913.390.491,44 kune. Od toga na ime zaduženja privatnih gospodarstvenih subjekata izdano je 39 jamstava u iznosu od 413.811.655,69 kuna, a 8 gospodarstvenih subjekata završilo je u stečaju (u prilogu tablica 1).

■ U 1998. godini izdano je 171 financijsko jamstvo u iznosu od 5.095.694.833,62 kuna. Od toga na ime zaduženja privatnih gospodarstvenih subjekata izdano je 42 jamstava u iznosu od 626.417.498,81 kuna, a 4 gospodarstvenih subjekata završilo je u stečaju (u prilogu tablica 2).

■ U 1999. godini izdano je 218 financijskih jamstava u iznosu od 5.907.171.008,00 kuna. Od toga na ime zaduženja privatnih gospodarstvenih subjekata izdano je 42 jamstva u iznosu od 841.646.761,36 kuna, a 7 gospodarstvenih subjekata završilo je u stečaju (u prilogu tablica 3).

■ U 2000. godini izdano je 91 financijsko jamstvo u iznosu od 5.395.462.832,00 kuna. Od toga na ime zaduženja privatnih gospodarstvenih subjekata izdano je 43 jamstva u iznosu od 222.278.263,17 kuna; društvo Dujmović d.o.o., Zagreb završilo je u stečaju, a većinski vlasnik preuzeo obvezu izmirenja cjelokupnog duga prema Republici Hrvatskoj (u prilogu tablica 4).

■ U 2001. godini izdano je 32 financijskih jamstava u iznosu od 7.730.379.274,41 kuna. Od toga u na ime zaduženja privatnih gospodarstvenih subjekata dioničkom društvu Eicon d.d., Zlata Bistrica izdano je jamstvo u iznosu od 7.392.007,73 kuna za urednu otplatu kreditnih obveza po četvrtom anuitetu kredita (u privitku tablica 5). Temeljem Zaključka Vlade Republike Hrvatske od 18. prosinca 2003. godine i Odluke o povećanju temeljnog kapitala Eicon d.d. od 12. srpnja 2004. godine Republika Hrvatska, Ministarstvo financija i Eicon d.d. sklopili su dana 25. listopada 2004. godine Ugovor o pretvaranju potraživanja u vlasnički ulog.

■ U 2002. godini izdano je 39 financijskih jamstava u iznosu od 8.388.027.933,68 kuna. Od toga u na ime zaduženja privatnih gospodarstvenih subjekata izdano je 7 jamstava u iznosu od 378.988.044,00 kuna; 2 jamstva izdana su po zaduženju Brodogradilišta "Viktor Lenac" d.d. (u privitku tablica 6).

"U 2003. godini izdano je 49 financijskih jamstava u iznosu od 9.002.788.748,00 kuna. Po zaduženju Brodogradilišta "Viktor Lenac" d.d. izdano je jamstvo u iznosu od 121.093.120,00 kuna za kreditiranje II. faze razvoja Brodogradilišta; u korist Hrvatskog fonda za privatizaciju izdano je jamstvo u iznosu od 15.000.000,00 kuna za osiguranje naplate svih tražbina Hrvatskog fonda za privatizaciju temeljem Ugovora s Raiffeisenbank Austria d.d. (obveze prema zaposlenicima Brodogradilišta "Viktor Lenac" d.d.); po zaduženju društva Đuro Đaković Montaža d.d. izdano je jamstvo u iznosu od 23.011.047,00 kuna za sanaciju trenutne financijske situacije društva (u privitku tablica 7).

■ Tijekom 2004. godine izdano je 17 financijskih jamstava u iznosu od 5.772.613.577,13 kuna. Od toga na ime zaduženja privatnih gospodarstvenih subjekata izdano je: društvu Varteks 3 jamstva u ukupnom iznosu od 100.705.910,85 kuna; Produkciji Libertas u iznosu od 3.600.000,00 kuna.

Napominjemo da se kod Hoteli Brela d.d. ne radi o novom zaduženju, već o prijenosu jamstva koje je bilo izdano u

korist Splitske banke d.d., Split po ranije odobrenim kreditima na Hrvatsku banku za obnovu i razvitak (u privitku tablica 8).

Tijekom proteklog perioda Ministarstvo financija je u suradnji s Ministarstvom mora, turizma, prometa i razvika i Hrvatskim fondom za privatizaciju prilikom rješavanja zahtjeva za izdavanjem jamstva ili kao što je slučaj bio tijekom 2002. godine.

U svezi s upitom kakva je danas vlasnička struktura, napominjemo da su dionice gospodarskih subjekata podložne promjenama po pitanju vlasništva i kako su upisane u središnjem depozitarnoj agenciji d.d., Zagreb, mišljenja smo da najvjerodostojniji podatak može dati ista - stoji u opširnom odgovoru.

GOSPODARSTVO

Prilagodba europskom tržištu

Na zastupničko pitanje **Željka Pavlića (LIBRA)** u vezi s razvojem **tekstilne i obučarske industrije** - odgovorila je **Vlada RH**.

"Tekstilna i obučarska industrija predstavljaju značajan izvor zapošljavanja, veliki izvozni potencijal i ima veliko značenje kao dobavljač reprodukcijskog materijala za ostale sektore hrvatskoga gospodarstva, kao i znatne multiplikativne efekte na gospodarstvo Hrvatske. To sve ukazuje na prijeku potrebu za definiranjem poslovne strategije prilagođene novim uvjetima, što znači biranje konkurentnog pristupa za produkciju konkurentne prednosti i dugoročnog uspjeha.

Da bi se ostvarila takva očekivanja od tekstilne i obučarske industrije Hrvatske, Vlada Republike Hrvatske, putem Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva priprema studiju strateškog položaja ovih grana za budućnost.

Strategija mora utvrditi selektivni pristup koji će poticati jačanje konkurentne sposobnosti, usvajanje više faza proizvodnje te domaćoj industriji finalnih proizvoda omogućiti povoljne nabavne

cijene repromaterijala i poluproizvoda, što je osnovni preduvjet za njihovu konkurentnost. Tek potom dolazi do izražaja ovladavanje suvremenim tehnikama i tehnologijama, bolje korištenje kapaciteta i proizvodnja koja je prilagođena za potrebe tržišta.

Tekstilna i kožarsko-obučarska industrija u nas su radno intenzivne djelatnosti sa relativno velikim sudjelovanjem zaposlenih žena i malom akumulativnošću. Međutim, ove djelatnosti još uvijek nalaze svoje mjesto i u gospodarstvima razvijenih zemalja svijeta. Da bi se održale, ove grane u svijetu prilagođavaju zahtjevima sve izbirljivijeg tržišta dizajn i kvalitetu robe, tehnologiju proizvodnje i marketing. Zahvaljujući fleksibilnim proizvodnim procesima, uz povećanje proizvodnosti, moguća je i racionalna proizvodnja malih serija istovrsnih proizvoda. To rezultira većom akumulativnošću, ali i sve manjim brojem zaposlenih. Kad se radi o strukturi zaposlenih, onda su nam, za razliku od sadašnjih niže i srednje kvalificiranih djelatnika, za budućnost sve više potrebni visoko školovani menadžeri, dizajneri, programeri. Takvo opredjeljenje očekuje i naša poduzeća u restrukturiranju. Da bi se u tome uspjelo potrebni su prije svega motiviranost vlasnika i naklonost okružja.

Što se tiče tržišta, država je, potpisivanjem cijelog niza ugovora o slobodnoj trgovini, kao i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom, omogućila liberalnije principe u vanjskoj trgovini te time otpada najveći dio prigovora poduzetnika na zatvorenost tržišta cijelih regija i mnogih država. U suradnji sa Hrvatskom gospodarskom komorom, Hrvatskom udrugom poslodavaca i šire, a i sa sindikatima, pokušat će se odrediti mjesto tekstilne i obučarske industrije u narednom razdoblju, recimo za 5-10 godina, jer ovakva tekstilna i obučarska industrija, kao što je sada u Hrvatskoj, koja živi na doradnim poslovima, ne može se održati za duže razdoblje, s obzirom na to da te poslove preuzimaju zemlje s nižom cijenom rada, a to nije perspektiva Hrvatske.

U skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju sa Europskom unijom i temeljem Pretpristupnog ekonomskog programa 2005.-2007., te Nacionalnog programa Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji za 2005. godinu, u tijeku je usklađivanje i implementiranje tehničkog zakonodavstva Europske unije u tehničko zakonodavstvo Republike Hrvatske koje će, u kontekstu sveobuhvatnih strukturnih reformi, omogućiti povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva i prilagodbu europskom tržištu te zahtjevima Europske unije.

ELEKTRONIČKI MEDII

Promidžba korisnika državnog proračuna

Na zastupničko pitanje Dragutina Lesara (HNS), u vezi s provedbom članka 19. točke 8. Zakona o elektroničkim medijima (Narodne novine, broj 122/2003) - odgovorila je Vlada RH.

"Tijela državne uprave, kao i drugi korisnici državnog proračuna, mogu, ako za to imaju potrebu, obavljati promidžbu svojih proizvoda, usluga ili aktivnosti na sve moguće načine (putem tiska, elektroničkih medija, plakata, te na druge načine). Prema tome tijela državne uprave uopće nisu obvezna trošiti sredstva za promidžbu, te su slobodna izabrati način obavljanja ove aktivnosti.

Ako se državno tijelo, kao i drugi korisnici državnog proračuna, odluče za promidžbu tada su dužni 15% godišnjeg iznosa namijenjenog promidžbi svojih proizvoda, usluga ili aktivnosti trošiti na oglašavanje u programima regionalnih i lokalnih elektroničkih medija.

Kontrola nad trošenjem sredstava obavlja se u okviru nadzora nad izvršenjem državnog proračuna za državna tijela, a godišnjom revizijom za druge korisnike državnog proračuna.

Vlada Republike Hrvatske napominje da do sada nisu zaprimljene pritu-

žbe regionalnih i lokalnih elektroničkih medija o nepoštivanju navedene zakonske odredbe od strane tijela državne uprave i drugih korisnika državnog proračuna, kao ni od strane Vijeća za elektroničke medije kao nezavisnog samostalnog regulatornog tijela za elektroničke medije, te stoga nisu poduzimane posebne mjere radi osiguranja provedbe navedene zakonske odredbe."

KOMUNALNA DJELATNOST

Proširenje groblja u Svetoj Nedjelji

Zastupničko pitanje zastupnika gosp. Nikole Vuljanića (HNS) glasi:

"Kada će i na koji način ministrica riješiti pitanje nezakonite izgradnje groblja u općini Sveta Nedjelja? Općina Sveta Nedjelja, obrazložio je, otpočela je proširenje groblja, praktično u središtu mjesta, i za te potrebe od privatnih vlasnika otkupila građevinske parcele. Pri tome su počinjene značajne nezakonitosti i manipulacije, te je prekršen veći broj propisa i oštećeni su neki od stanovnika navedene općine."

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva dalo je slijedeći odgovor:

"Izgradnja groblja u Općini Sveta Nedjelja provodi se na temelju građevinske dozvole, koju je temeljem načelne dozvole izdao Ured državne uprave u Zagrebačkoj županiji od 10. svibnja 2004. za prvu etapu gradnje na k.č. 1008 k.o. Sv. Nedjelja. Navedena građevinska dozvola određuje radove cestovnog i pješačkog prilaza, glavne aleje, vodovoda i odvodnje te grobnih polja br. II, IV, VI, VIII, X, XI, XII, XIII i XIX na zemljištu koje je u vlasništvu Općine Sveta Nedjelja.

Građevinska dozvola je konačna u upravnom postupku povodom rješenja ovog Ministarstva. Načelnom dozvolom određene su četiri etape za ishođenje građevinske dozvole, a u skladu s čl. 62. stav. 3. tada važećeg Zakona o

gradnji ("Narodne novine", broj 52/99, 75/99, 117/01 i 47/03) ne zahtjeva se dokaz o vlasništvu zemljišta na koje se ta dozvola odnosi.

U predmetu građevinske dozvole zatražena je obnova postupka izdavanja te dozvole koja je odbačena prvostupanjskim zaključkom, te je u ovome Ministarstvu u tijeku rješavanje žalbe. Lokacijska dozvola od 8. veljače 1998. god. izdana je za zahvat u prostoru proširenja groblja u Svetoj Nedjelji na k.č. br. 1049, 1060/1, 1060/2, 1060/3, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 936, 937, 1030, 1034, 1036, 1008, 1007, te pristupni put na k.č. br. 1006, 937, 939/3, 938, 940, 941, 942, 1004 k.o. Sv. Nedjelja, pozivom na Odluku o izmjeni i dopuni Odluke o donošenju Prostornog plana Grada Zagreba za područje Grada Samobora i općine Sveta Nedjelja ("Glasnik Zagrebačke županije" br. 6/97). Lokacijska dozvola je pravomoćna presudom Upravnog suda RH.

U svezi s propisom o grobljima kojima se određuje udaljenost groblja od naselja, napominje se da je u međuvremenu donesen i sada važeći Pravilnik o grobljima ("Narodne novine", br. 99/02) prema kojem je propisano da udaljenost od granica građevnih čestica za stambeno poslovnu namjenu iznosi 50 m za nova groblja, odnosno 10 m kod proširenja postojećih groblja, dok u predmetnom slučaju iznosi od 20-50 m. O tom Pravilniku odlučivao je Ustavni sud i rješenjem nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti sa Ustavom i zakonom tog Pravilnika na prijedlog stanovnika Sv. Nedjelje. Za područje općine Sveta Nedjelja u primjeni je Prostorni plan uređenja Općine Sveta Nedjelja ("Glasnik Općine Sveta Nedjelja", br. 3/04), kojim na području obuhvata groblja u naselju Sveta Nedjelja nisu evidentirana poplavna područja od utjecaja na drugačije planiranje tog područja. Način odvodnje groblja riješen je odgovarajućim projektom u sastavu glavnog projekta za građevinsku dozvolu.

Činjenica da je Općina Sveta Nedjelja pristupila radovima proširenja groblja bez građevinske dozvole, utvrđena

je zapisnikom građevinske inspekcije od 1. listopada 2002. god., na temelju kojeg je pokrenut inspekcijski postupak. Po konačnosti građevinske dozvole za proširenje groblja građevinska inspekcija obustavila je taj postupak zbog protupravne gradnje zaključkom od 17. rujna 2004. god. i nastavila nadzor nad izvođenjem radova proširenja groblja. Tako je zapisnicima od 17. rujna 2004., 11. listopada 2004. i 7. prosinca 2004. god. građevinska inspekcija utvrdila da se izvode radovi predviđeni odobrenim glavnim projektom u sastavu građevinske dozvole: grobnih mjesta na poljima II i X., asfaltiranja centralne staze te oborinske odvodnje staza u recipient-jarak preko ispušne građevine.

U pogledu izvođenja radova koji se odnose na postavljanje betonskih cijevi u odvodnom jarku (k.č. 1030 i k.č. 1050 k.o. Sveta Nedjelja) promjera 100 cm, dužine 8,0 m i zatrpavanje tih cijevi zemljanim materijalom, odnosno slojem šljunka ukupne visine 3m, te nasipavanje šljunkom dijela susjedne k.č.br. 1050 k.o. Sveta Nedjelja i provizorne ograde na prelazu preko jarka, Općina Sveta Nedjelja nije bila u obvezi pribaviti građevinsku dozvolu, budući da se isti smatraju sukladno članku 4. Zakona o gradnji pripremljenim radovima za izgradnju, koji se sukladno članku 114. i članku 125. Zakona mogu izvoditi temeljem konačne načelne dozvole odnosno suglasnosti vlasnika, u ovom slučaju općine Sveta Nedjelja.

Zapisnikom od 7. prosinca 2004. god. građevinska inspekcija je utvrdila da je Općina Sveta Nedjelja dozvolila ukop pokojnika u proširenom dijelu groblja (prvoj etapi) premda za navedenu građevinu nije pribavila uporabnu dozvolu. Time je prekršila članak 129. stavak 2, Zakona o gradnji za koji se prekršaj pravna osoba u svojstvu investitora sankcionira sukladno članku 179. stavak 2., podstavak 6..

Prema navedenom zaključuje se da u vezi s proširenjem groblja u Svetoj Nedjelji nije utvrđena nezakonitost koja bi bila osnova za poduzimanje propisanih mjera.

INFORMIRANJE

Ostvarivanje prava na pristup informacijama

Na zastupničko pitanje **Joze Radoša (LIBRA), u vezi s provedbom Zakona o pravu na pristup informacijama** odgovorila je **Vlada Republike Hrvatske**:

”Zakon o pravu na pristup informacijama (u daljnjem tekstu: Zakon), donesen je krajem listopada 2003. godine i objavljen u Narodnim novinama, broj 172/2003.

Prema tom Zakonu, nadzor nad njegovim provođenjem provodi Središnji državni ured za upravu.

Središnji državni ured za upravu uputio je pisanu uputu svim središnjim tijelima državne uprave glede obveza koje proizlaze iz navedenog Zakona. U uputi je posebice navedena obveza pridržavanja rokova u rješavanju zahtjeva ovlaštenika prava na pristup informacijama, kao i obveza dostavljanja izvješća Središnjem državnom uredu za upravu o provedbi Zakona na temelju podataka sadržanih u katalogu informacija za prethodnu godinu, najkasnije do 31. siječnja.

Prema podacima koji su dostavljeni Središnjem državnom uredu za upravu, tijelima javne vlasti upućeno je 3.200 zahtjeva za pristup informacijama.

- Vlada Republike Hrvatske objavila je Popis tijela javne vlasti u Narodnim novinama, broj 146/2004.

- Prema podacima dostavljenim Središnjem državnom uredu za upravu, tijela javne vlasti objavljuju informacije u službenim glasilima, medijima, besplatnim poduzetničkim infotelefonima i na informatičkom mediju (web-stranice).

- Državni tajnik Središnjeg državnog ureda za upravu propisao je Pravilnik o ustroju, sadržaju i načinu vođenja službenog Upisnika o ostvarivanju prava na pristup informacijama koji je objavljen u Narodnim novinama, broj 137/2004.

- S ciljem što učinkovitijeg provođenja Zakona o pravu na pristup informacijama, Središnji državni ured za upravu,

uputio je pisanu uputu svim središnjim tijelima državne uprave o obvezi donošenja odluke kojom se određuje posebna službena osoba mjerodavna za rješavanje ostvarivanja prava na pristup informacijama.

NEKRETNINE

Zahtjevi stranaca za stjecanje vlasništva nekretnina

Na zastupničko pitanje **mr. sc. Miroslava Rožića (HSP), u vezi s prodajom nekretnina strancima** - odgovorila je **Vlada RH**.

”Postupak davanja suglasnosti za stjecanje prava vlasništva nekretnina od strane stranih fizičkih i pravnih osoba je upravni postupak.

Člankom 356. stavkom 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, propisano je da strane fizičke i pravne osobe mogu, ako zakonom nije drugačije određeno, pod pretpostavkom uzajamnosti, stjecati vlasništvo nekretnina na području Republike Hrvatske, ako suglasnost za to daje ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske, po prethodno pribavljenom mišljenju ministra pravosuđa Republike Hrvatske, ako zakonom nije drukčije određeno. Pri tome, posebnim su zakonima određena područja u Republici Hrvatskoj na kojima stranci ne mogu stjecati pravo vlasništva nekretnina, a to su: poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište, te nekretnine koje se nalaze u zaštićenim dijelovima prirode.

S obzirom na takvo zakonsko određeno, utvrđen je sljedeći postupak po konkretnim zahtjevima:

Zaprimljeni se zahtjevi kompletiraju i dostavljaju Ministarstvu pravosuđa na pravno mišljenje koje se odnosi na pravnu valjanost samoga pravnoga posla. Pozitivno mišljenje Ministarstva pravosuđa jedan je od uvjeta na temelju kojeg Ministarstvo vanjskih poslova daje svoju suglasnost. Drugi uvjet za davanje suglasnosti za stjecanje prava vlasništva nekretnina je reciprocitet odnosno uzajamnost. Ukoliko jedan od ta dva uvjeta

nije ispunjen ministar vanjskih poslova odbija dati suglasnost stranoj osobi koja u Republici Hrvatskoj namjerava steći nekretninu.

Ministar vanjskih poslova do sada nije odlučivao temeljem diskrecijske ocjene u navedenim predmetima, s obzirom na činjenicu da je akt kojim ministar odlučuje o davanju suglasnosti upravni akt, utemeljen na odredbama Zakona o općem upravnom postupku.

U vezi s upitom o broju riješenih zahtjeva stranih državljana, Vlada Republike Hrvatske dostavlja tabelarni prikaz izdanih suglasnosti po godinama. Podaci u tabelarnom prikazu ažurirani su s danom 21. rujna 2004. godine.

Također, Vlada Republike Hrvatske napominje da navedeni brojevi ukupno riješenih zahtjeva za pojedine godine nisu konačni, jer se zahtjevi rješavaju prema redosljedu primitka, tako da se u ovoj godini rješavaju i zahtjevi zaprimljeni iz prethodnih godina.

U razdoblju od 1. siječnja 2004. do 28. rujna 2004. riješeno je 242 zahtjeva, od toga 196 pozitivno, a 46 negativno.

MEĐUDRŽAVNI ODNOSI

Plaćanje poreza na mirovine ostvarene u Republici Sloveniji

Zastupnik u Hrvatskom saboru, **Dragutin Lesar (HNS)**, postavio je, sukladno sa člankom 185. Poslovnika Hrvatskoga sabora, sljedeće zastupničko pitanje:

”Zašto Republika Slovenija i Republika Hrvatska nisu sklopile sporazum o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i da li Vam je poznato da Republika Slovenija od svih državljana Republike Hrvatske koji primaju mirovinu iz Republike Slovenije traži da plaćaju porez na dohodak u Republici Sloveniji?”

Odgovorila je **Vlada Republike Hrvatske:**

”Pregovori za sklapanje ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između Republike Hrvatske i Republi-

ke Slovenije započeti su 1999. godine u Ljubljani.

Tom su prilikom tekstovi ugovora usklađeni djelomično, jer ugovorne strane nisu postigle dogovor o svim odredbama ugovora.

S obzirom na interes Republike Hrvatske, Vlada Republike Hrvatske ima namjeru predložiti slovenskoj strani da se pregovori čim prije nastave, kako bi se riješila sva otvorena pitanja te se ugovor mogao potpisati u što kraćem roku.

U skladu s novim poreznim zakonodavstvom, koje će se primjenjivati od 1. siječnja 2005. godine, Republika Slovenija ima pravo obračunavati i naplaćivati porez na mirovine hrvatskih građana koje su ostvarene u Republici Sloveniji.

Međutim, sklapanjem ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, taj će problem biti riješen, budući da bi pravo oporezivanja mirovina ostvarenih u Republici Sloveniji, na temelju ugovora imala Republika Hrvatska, kao država prebivališta građana koji primaju mirovinu iz Slovenije.

Kako se prema hrvatskom Zakonu o porezu na dohodak mirovine ostvarene u inozemstvu ne smatraju dohotkom, u skladu s navedenim ugovorom hrvatski građani ne bi plaćali porez na mirovine ostvarene u Republici Sloveniji.”

Hrvatski državljani mogu u Republici Mađarskoj zakupiti poljoprivredno zemljište

Na zastupničko pitanje **Ivana Kolara (HSS)** mogu li hrvatski državljani zakupiti poljoprivredno zemljište u Republici Mađarskoj, za koje su zainteresirani zbog blizine mađarske granice i ograničenog kapaciteta obradivih površina koje su im na raspolaganju - odgovorilo je **Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske.**

”Hrvatski državljani mogu u Republici Mađarskoj zakupiti najviše 300 ha ili u vrijednosti 6000 zlatnih kruna poljoprivrednog zemljišta, temeljem ugovora o zakupu na razdoblje od najviše 20 godina (odnosno u drugim slučajevima

reguliranim u zakonu i na duže razdoblje).

Tekst Zakona o poljoprivrednom zemljištu Republike Mađarske bit će nam dostavljen putem Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti, te će se zainteresirane osobe moći obratiti ovom Ministarstvu radi informacije o ostalim uvjetima zakupa poljoprivrednog zemljišta u Republici Mađarskoj.”

MIROVINE

Uvjeti za dodatak na mirovinu

Na zastupničko pitanje **Damira Kajina (IDS-a)**, u vezi s pravom na dodatak na mirovinu, odgovorila je **Vlada RH.**

”Pravo na dodatak uz mirovinu utvrđeno je posebnim Zakonom o pravu na dodatak uz mirovinu određenim kategorijama korisnika mirovine (Narodne novine, broj 45/2002, u daljnjem tekstu: Zakon o pravu na dodatak) koji se primjenjuje od 1. svibnja 2002. godine. Cilj i svrha donošenja toga Zakona sadržani su u poboljšavanju materijalnog položaja umirovljenika hrvatskih državljana koji su mirovinu ostvarili u nekoj od republika bivše SFRJ.

Naime, svojedobno zbog ratnih okolnosti, došlo je do prekida platnog prometa s Republikom Hrvatskom, pa je time obustavljena isplata ostvarenih mirovina iz republika bivše SFRJ, te su hrvatski državljani korisnici tih mirovina s prebivalištem u Republici Hrvatskoj ostali bez redovitih primanja. Republika Hrvatska je iz socijalnih razloga privremeno preuzela isplatu mirovina tim umirovljenicima donošenjem Zakona o isplati mirovina korisnicima koji su mirovinu ostvarili u republikama bivše SFRJ (Narodne novine, broj 96/93, u daljnjem tekstu: Zakon o isplati mirovina) do uspostave platnog prometa.

Radi očuvanja kontinuiteta u statusu korisnika mirovine, Zakonom o pravu na dodatak propisani su uvjeti pod kojima se može ostvariti to pravo, a to su: da je umirovljenik hrvatski državljanin s prebivalištem u Hrvatskoj, da je mirovi-

na ostvarena u nekoj od republika bivše SFRJ i da je mirovina bila isplaćivana prema Zakonu o isplati mirovina.

Iz izvješća Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Središnje službe Zagreb, proizlazi da mirovina gospodina Marijana Franjića nije isplaćivana u Republici Hrvatskoj do 30. travnja 2000. godine temeljem odredaba navedenog Zakona o isplati mirovina, pa time nije ispunjen jedan od uvjeta za stjecanje prava na dodatak uz mirovinu. Slijedom navedenoga, Područna služba u Puli je odbila zahtjev gospodina Franjića za ostvarivanje prava na dodatak uz mirovinu, a Središnja služba Zagreb je, rješavajući žalbu na navedeno rješenje, donijela rješenje broj kojim je žalbu odbila.

Iz navedenog proizlazi da gospodin Marijan Franjić ne može ostvariti pravo na dodatak uz mirovinu, jer nije ispunio sve propisane uvjete.

OBRAZOVANJE

”Bonus” određen kolektivnim ugovorom

Zastupničko pitanje **Nikole Vuljanića (HNS)** glasi: **”Na koji način i kada Ministarstvo namjerava dokinuti diskriminaciju prema nastavnicima stručnih predmeta u srednjim školama (diplomiranim inženjerima i drugim stručnjacima) koji su dio svog radnog vijeka proveli u gospodarstvu i danas nemaju pravo na ”bonus” kojeg koriste nastavnici koji su čitav radni vijek proveli u odgojno-obrazovnom radu?”**

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa dalo je odgovor: **”Člankom 77a. stavkom 2. Zakona o srednjem školstvu (”Narodne novine”, brojevi 19792, 26/93, 27/93. i 50/95), koji je stupio na snagu 29. srpnja 1995. godine, propisano je umanjeње tjeđne norme neposrednog odgojno-obrazovnog rada nastavnicima koji su određeni broj godina proveli u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s djecom. Međutim, člankom 28. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o**

srednjem školstvu (”Narodne novine”, broj 59/01 - stupio na snagu 30. lipnja 2001. godine) izmijenjen je članak 77a. Zakona o srednjem školstvu tako da od stupanja na snagu navedenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu umanjeње norme više nije regulirano Zakonom.

Nadalje, člankom 12. stavkom 1. Kolektivnog ugovora za zaposlenike u srednjoškolskim ustanovama (”Narodne novine”, broj 80/02), utvrđeno je da pravo na postotno povećanje vrijednosti koeficijenta složenosti poslova imaju profesori, odgajatelji, stručni učitelji, suradnici u nastavi i stručni suradnici, kao i ravnatelji, ovisno o ukupnom broju godina radnog staža provedenog na poslovima učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja u djelatnosti osnovnog, srednjeg, višeg i visokoškolskog sustava odnosno ustanovama koje su obavljale ili obavljaju osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje odraslih, kao i u ustanovama koje su obavljale ili obavljaju osnovno i srednjoškolsko obrazovanje za učenike s teškoćama u razvoju i to: od 20 do 29 godina radnog staža za 4% od 30 do 34 godine radnog staža za 8% od 35 i više godina radnog staža za 10%.”

Katalog znanja, vještina i sposobnosti - osnova za suvremeni i cjeloviti Nacionalni obrazovni standard

Na zastupničko pitanje gospođe zastupnice **Marije Lugiarić (SDP)** u svezi s **Katalogima znanja, vještina i sposobnosti za osnovnu školu** odgovorilo je **Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa:**

”Katalog znanja, vještina i sposobnosti za osnovnu školu nije zamjena za propisani nastavni program, nego samo bitan međustupanj u postupku izrade novih programa.

Katalog znanja, vještina i sposobnosti nema obvezujući karakter za primjenu u nastavi te je njegova sadašnja implementacija moguća samo djelomično i

to u onim elementima koji su sukladni postojećim nastavnim programima.

Primjenom Kataloga dogodit će se promjene u programima koje će omogućiti harmonizaciju nacionalnog programa za osnovnu školu s europskim trendovima, te postizanje europskog standarda kvalitete u osnovnoškolskom obrazovanju.

Katalog znanja, vještina i sposobnosti ujedno je i osnova za izradu suvremenog i cjelovitog Nacionalnog obrazovnog standarda, koji bi uz obvezno donošenje zakonskog utemeljenja trebao biti temelj programiranja u odgojno-obrazovnom procesu.

Novi obrazovni standardi (Katalozi znanja, vještina i sposobnosti) definirat će temeljna znanja, vještine i sposobnosti koje bi svi učenici/ce morali/e svladati tijekom različitih faza u svom osnovnoškolskom obrazovanju.

Novi Nacionalni program bit će stručni dokument za osuvremenjivanje i podizanje kvalitete poučavanja i učenja u školama. Novi program ojačavat će provedbu osnovnog obrazovanja, te činiti dobru osnovu za vrednovanje obrazovanja. Bitno je istaknuti i to da će se programske promjene morati provesti i na lokalnoj razini kako bi pridonijele kvaliteti i izvođenju nastave. Znači, program i obrazovni standardi su izvedeni ce iz Kataloga.

Važno je istaknuti i to da je Katalog izrađen na temelju postojećeg nastavnog plana.

Na Katalogu znanja, vještina i sposobnosti radilo je 269 stručnjaka, a do 13. prosinca 2004. godine utrošeno je 1.673.956,49 kuna naknade za njihov rad s pozicije A 577123 pod nazivom - Prioritetne mjere u odgojno-obrazovnom sustavu iz proračuna ovog ministarstva.

Izrada Kataloga znanja, vještina i sposobnosti počela je 19. travnja 2004. godine. Prva etapa rada na Katalogu završena je 1. prosinca 2004. godine kada su na WEB stranicama Ministarstva objavljene kataloške teme za pojedine predmete koje su podložne raspravi što je i cilj da se kvalitetni prijedlozi ugrade u konačni tekst Kataloga.

Javna rasprava slijedi do 1. travnja 2005. godine kada se planira završetak izrade Kataloga.

Rasprave se provode preko županijskih vijeća za pojedine predmete kao i internetskim načinom komuniciranja.

Nadalje, sve osnovne škole, odnosno ravnatelji osnovnih škola dužni su provesti javnu raspravu i prijedloge, primjedbe i mišljenja dostaviti Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa.

U tijeku je usklađivanje Nacionalnog programa djelovanja za mlade

Zastupnička pitanja **Marije Lugarić (SDP)** glase:

1. Koje su mjere iz Nacionalnog programa djelovanja za mlade do sada provedene te koliko je sredstava i s kojih pozicija na provedbu tih aktivnosti utrošeno?

2. Kakav je Plan provedbe Nacionalnog programa djelovanja za mlade do 2008. godine?

Odgovor **Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti** glasi:

”Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, kao tijelo državne uprave zaduženo za koordiniranje provedbe Nacionalnog programa djelovanja za mlade, ima obvezu do sredine mjeseca ožujka 2005. godine podnijeti izvješće Vladi Republike Hrvatske o provedenim mjerama iz Nacionalnog programa djelovanja za mlade za 2004. godinu. U tijeku je prikupljanje izvješća svih nositelja mjera o provedenim aktivnostima u 2004. godini. Nakon što nam pristignu još dva izvješća koja nedostaju objedinit ćemo sva pristigla izvješća u kojima uz provedene mjere stoje i iznosi utrošenih financijskih sredstava.

U tijeku je usklađivanje predloženog Plana provedbe Nacionalnog programa djelovanja za mlade, koji je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti dostavilo nositeljima mjera, s dostavljenim primjedbama. Nedostaju nam očitovanja još dvoje nositelja mjera koji će to učiniti, prema dopisima koje

su nam uputili, do sredine mjeseca prosinca. Nakon Sjednice Savjeta za mlade, koja će se održati tijekom mjeseca prosinca, predloženi Plan provedbe uputit ćemo u proceduru usvajanja.

POLJOPRIVREDA

Statistički podaci o vlasništvu poljoprivrednog zemljišta

Na zastupničko pitanje **Vladimira Kurečića (HDZ)** o tome koliko **Varaždinska županija ima poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, a koliko u privatnom vlasništvu** odgovorilo je **Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva**:

”Prema statističkim podacima **Varaždinska županija** raspolaže sa ukupno 70.632 ha poljoprivrednog zemljišta, od čega je u vlasništvu države 3.388 ha, a u privatnom vlasništvu 67.244 ha.

Prema podacima iz programa raspolažanja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države koje su donijele jedinice lokalne samouprave za područje **Varaždinske županije** i dostavile **Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva** na suglasnost sukladno članku 54. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN, br. 66/01 i 87/02) na području **Varaždinske županije** nalazi se 3.049,52 ha poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države.

Od 28 općina i gradova s područja **Varaždinske županije** četiri općine i to: **Klenovnik, Ljubešćica, Bednja i Maruševac** ne raspolažu poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, te **Programa raspolažanja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države** trebaju dostaviti 24 općine i grada.

- dostavljeno je 16 Programa
- suglasnost je data na 13 Programa
- suglasnost nije data na 3 Programa, zbog nepotpune dokumentacije.
- nije dostavljeno 8 Programa.

Programima za koje je data suglasnost obuhvaćena je površina od 1.998,28 ha, od čega je za pojedine oblike raspolažanja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države sukladno Zakonu o

poljoprivrednom zemljištu predviđeno slijedeće:

- zakup-108,38 ha
- prodaja - 990,78 ha
- koncesija - 232,37
- povrat - 522,82 ha
- za ostale namjene - 143,93 ha

Odluku o raspisivanju natječaja za prodaju dostavile su općine **Breznica, Sv.Đurađ** i **Vinica** za sveukupno 295,8-531 ha. Suglasnost nije data.

Odluku o raspisivanju natječaja za zakup dostavile su općine **Cestica, Jalžabet** i **Sv. Đurađ**, te **Grad Varaždin** za sveukupno 459,2776 ha. Suglasnost je data za 383,2507 ha i nije data općini **Sv. Đurađ**.

Odluku o izboru najpovoljnijih ponuditelja na natječaju za zakup dostavila je općina **Cestica** za 111,1800 ha i suglasnost je data na istu.

Ugovor o koncesiji sklopljen je sa tvrtkom ”**Međimurjeplet**” d.d. **Kotoriba**, za poljoprivredno zemljište u vlasništvu države na području k.o. **Slokovec**, k.o. **Komarnica Ludbreška** i k.o. **Sveti Petar** za površinu od 85,3174 ha.

PZ Jalžabet podnijela je zahtjev za koncesiju na području općine **Jalžabet** za 9,3900 ha. Zbog nesređenog zemljišnoknjižnog i katastarskog stanja zatražena je dopuna dokumentacije.

”**Varaždinka d.d.** u stečaju” koristi 115,00 ha poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države do 2007. i 2011. godine, iz Ugovora o uređivanju međusobnih odnosa u svezi korištenja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države za trajne nasade, koji je zaključen temeljem članka 58. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN, br. 54/94, 48/95, 19/98 i 105/99), koji je prestao važiti stupanjem na snagu Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN, br. 66/01 i 87/02).”

Usklađivanje domaće poljoprivredne politike s onom u EU

Na zastupničko pitanje gđe **Zdenke Čuhnil (HSS)** koje glasi: ”**Kada će Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva početi**

provoditi Zakon o poljoprivredi, posebno čl. 5. i čl. 43.” **Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva** dalo je sljedeći odgovor:

”Sukladno članku 5. Zakona o poljoprivredi, sredinom 2003. godine Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva je izradilo nacrt Nacionalnog programa za poljoprivredu i seoska područja za razdoblje od 2003 - 2005. godine kojeg je Vlada Republike Hrvatske usvojila i u rujnu 2003. godine uputila u Hrvatski sabor na usvajanje. Međutim, zbog smjene vlasti (izborna godina) Nacionalni program nije bio uvršten na dnevni red Sabora.

Nakon ažuriranja teksta Nacionalnog programa sukladno aktualnim događanjima u poljoprivrednoj politici EU i obvezi usklađivanja domaće poljoprivredne politike s onom u EU, dokument će se ponovno uputiti u postupak. No, iz razumljivih razloga razdoblje na koje će se odnositi neće uključivati prethodne godine, nego će se najvjerojatnije odnositi na trogodište 2005. - 2007.

Ovdje je važno napomenuti da se u svrhu korištenja predpristupnih fondova EU izrađuju posebni programski dokumenti sukladno metodologiji izrade EU (tako je npr. u okviru programskih dokumenata za SAPARD potrebno izraditi Plan ruralnog razvitka). Za mogućnost korištenja tih fondova daleko je važnije uspostaviti odgovarajuću administrativnu strukturu (npr. Agenciju za plaćanje) te utvrditi pisane procedure za administriranje pojedinih mjera. Mjere koje se mogu financirati iz SAPARD programa točno su propisane od strane EU i ne obuhvaćaju sve one mjere ruralnog razvitka koje se financiraju u zemljama članicama.

Istu sudbinu kao i Nacionalni program doživjelo je i Zeleno izvješće za 2002. godinu (članak 43. Zakona o poljoprivredi). U međuvremenu Ministarstvo je izradilo novo izvješće za 2003. godinu koje je upućeno Vladi RH na utvrđivanje.

Nadalje, Zakon o poljoprivredi predstavlja pravni okvir za mogućnost uvođenja pojedinih mehanizama za provedbu mjera poljoprivredne politike, uspo-

stavu mehanizama za praćenje i izvješćivanje u poljoprivredi te uspostavu institucionalnog okvira, odnosno institucijske potpore.

Većina mehanizama za provedbu mjera poljoprivredne politike, odnosno mjera tržišne cjenovne i strukturne politike RH uređena je već posebnim propisima, npr. - izravna plaćanja uređena su Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (”Narodne novine,” brojevi 87/02, 117/03, 82/04), trgovinske mjere (carine i carinske kvote) dijelom su uređene Zakonom o carinskoj tarifi i posebnom Uredbom o raspodjeli carinskih kvota, a VRH ima mogućnost posebnim propisima donijeti i druge mjere ovisno o stanju na domaćem tržištu pojedinih proizvoda.

Neki od mehanizama reguliranja tržišta, kao što su mjere uravnoteženja ponude poljoprivrednih proizvoda kojima se određuje obujam proizvodnje pojedinih proizvoda namijenjenih tržištu, nemaju svoju primjenu u uvjetima hrvatskog gospodarstva. Problem u RH nije prekomjerna proizvodnja pojedinih proizvoda kao što je to najčešće bio slučaj u EU, već međusobna nepovezanost proizvođača kao i nedostatak organiziranosti njihovog zajedničkog nastupa na tržištu.

Republika Hrvatska dužna je do trenutka punopravnog članstva u EU uskladiti ove mehanizme sukladno zahtjevima EU i u trenutku pristupanja osigurati njihovu provedbu, kako bi postala ravnopravni sudionik zajedničkog europskog tržišta.

Uspostava i primjena takvih mehanizama zahtijeva složenu administrativnu infrastrukturu kao što je: Agencija za plaćanje, IACS sustav (Integrirani administrativni i kontrolni sustav), Sustav izdavanja uvoznih i izvoznih dozvola, Ovlaštena skladišta i intervencijska kupovina, i dr.

Potpore mjerama strukturne politike iz Zakona o poljoprivredi također su objedinjene Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, a propis kojim se regulira njegova provedba jest Pravilnik o načinu i uvjeti-

ma provedbe modela poticanja proizvodnje, modela potpore dohotku i programa očuvanja hrvatskih izvornih pasmina (”Narodne novine,” brojevi 11/03, 63/03, 86/03, 124/03, 124/03, 159/03, 20/04, 42/04, 54/04. i 91/04). Mjere strukturne politike uređene su na sljedeći način:

- potpore za razvitak poljoprivrede koja skrbi o prirodnom okolišu i biološkoj raznovrsnosti - Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu propisuje poticaje za ekološku biljnu proizvodnju i stočarstvo te poticaje za izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja. Sljedeći korak u razviku poljoprivrede koja skrbi o okolišu i biološkoj raznolikosti je harmonizacija hrvatske legislativne u ovom području s propisima EU i donošenje agro-okolišnog programa RH, temeljem kojeg će se razraditi mjere za očuvanje okoliša i biološke raznolikosti (nacrt prijedloga je već izrađen).

- potpore investicijama u poljoprivredna gospodarstva - Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu propisuje potporu za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva (model kapitalne potpore). Pravilnikom o provedbi modela kapitalnih ulaganja u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (Narodne novine broj 47/04, 49/04) utvrđen je način provedbe ovoga modela.

- potpore stručnom osposobljavanju za rad u poljoprivredi - Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu osnovan je između ostalog i za pružanje savjetodavnih usluga i usluga obrazovanja poljoprivrednicima te njegovi savjetnici već godinama održavaju predavanja i obuku poljoprivrednika. Dodatne mjere za stručno obrazovanje poljoprivrednika osmisliti će se u sklopu Modela ruralnog razvitka Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu.

- potpore ulasku mladih u poljoprivredu i ranijem umirovljenju poljoprivrednika.

Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu predviđena je dohodovna potpora kao oblik

neizravnih plaćanja kojima se želi osigurati i odgovarajući sustav strukturne potpore nekonkurentnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, čiji su članovi starije životne dobi, ali još uvijek radno aktivni. Cilj modela je njihovo zbrinjavanje i osiguranje primjerenijeg životnog standarda njegovim članovima uz stvaranje pretpostavke za postupno smanjenje njihove aktivnosti u poljoprivredi. Potpore ulasku mladih u poljoprivredu osmisliće se u sklopu Modela ruralnog razvitka Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu.

- potpora dopunskim aktivnostima na poljoprivrednim gospodarstvima - Program "Marketinška priprema poljoprivredno-prehrambenih proizvoda" koja se provodi temeljem Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, sadržajno pokriva neke mjere u sklopu ove vrste potpore. Dodatne potpore dopunskim aktivnostima na poljoprivrednim gospodarstvima osmisliće se u sklopu Modela ruralnog razvitka Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu.

- izravna potpora dohotku - Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu propisuje model dohodovne potpore, što predstavlja izravnu potporu dohotku.

Uz to, Vlada RH je 12. ožujka 2004. godine osnovala i Vijeće za poljoprivrednu politiku sastavljeno od 20-ak članova iz redova akademske zajednice, Hrvatskog sabora, primarnih poljoprivrednih proizvođača i prehrambeno-prerađivačke industrije, relevantnih tijela državne uprave, znanstveno-istraživačkih instituta i dr.

Zaključno, valja konstatirati da je velik dio aktivnosti zacrtanih Zakonom o poljoprivredi već proveden, no još uvijek ostaje mnogo za učiniti u prilagodbi domaćeg poljoprivrednog zakonodavstva s onim u EU, jačanju administrativnih kapaciteta i provedbenih postupaka kako bi se uskladili s našim brojnim obvezama u procesu približavanju EU - stoji u opširnom odgovoru.

POREZI

Povrat poreza za nabavu opreme vatrogasnim zajednicama, postrojbama i vatrogasnim društvima

Gospodin **Valter Drandić (IDS)**, zastupnik u Hrvatskom saboru, postavio je pitanje **radi čega ne funkcionira sustav povrata poreza na dodanu vrijednost po računima za nabavu opreme za obavljanje vatrogasne djelatnosti u 2004. godini, te kada će se izvršiti povrat po računima za nabavu opreme vatrogasnim zajednicama, javnim vatrogasnim postrojbama i dobrovoljnim vatrogasnim društvima za 2002. i 2003. godinu? Navodi da je u tom razdoblju, po istom osnovu, na području pojedinih ispostava Porezne uprave izvršen povrat poreza na dodanu vrijednost, te da su stoga vatrogasne zajednice, postrojbe i vatrogasna društva iz županija gdje povrat nije izvršen dovedene u neravnopravan položaj.**

Ministarstvo financija dalo je odgovor:

"Člankom 32. stavkom 1. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2004. godinu (Narodne novine, br. 31/04 i 104/04) propisano je da će se plaćeni porez na dodanu vrijednost, po računima za nabavu opreme u 2004. godini za obavljanje vatrogasne djelatnosti, vratiti na teret prihoda poreza na dodanu vrijednost javnim vatrogasnim postrojbama, dobrovoljnim vatrogasnim društvima i vatrogasnim zajednicama.

Radi jedinstvenog postupanja glede povrata plaćenog poreza na dodanu vrijednost vatrogasnim postrojbama, dobrovoljnim vatrogasnim društvima i vatrogasnim zajednicama u 2004. Ministarstvo financija, uz suglasnost Porezne uprave - Središnjeg ureda, uputilo je svim područnim uredima Porezne uprave Napatuk o načinu povrata plaćenog poreza na dodanu vrijednost. Nadležne ispostave područnog ureda

Porezne uprave kojima su javne vatrogasne postrojbe, dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasne zajednice podnijele zahtjev za povrat poreza na dodanu vrijednost plaćenog pri nabavi vatrogasne opreme u 2004. godini izvršit će se povrat prema odredbama navedenog Napatuka.

Ministarstvo financija nema podataka o tome da su pojedina dobrovoljna vatrogasna društva i vatrogasne zajednice ostvarile povrat poreza na dodanu vrijednost prije napatuka Ministarstva financija od 20. listopada 2004. godine.

U svezi s povratom plaćenog poreza na dodanu vrijednost za 2002. i 2003. godinu napominjemo da Zakonom o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2002. i 2003. godinu nije propisan povrat plaćenog poreza na dodanu vrijednost po računima za nabavu opreme javnim vatrogasnim postrojbama, dobrovoljnim vatrogasnim društvima i vatrogasnim zajednicama u 2002. i 2003. godini. Stoga nije bilo moguće ostvariti povrat plaćenog poreza na dodanu vrijednost za nabavu opreme u 2002. i 2003. godini.

RODITELJSKA PRAVA I DUŽNOSTI

Blokiranjem računa Općine do namirenja privatne obveze načelnika

Na pitanje zastupnika **Frane Matušića (HDZ) o blokiranju računa Općine Vela Luka radi neplaćanja uzdržavanja od strane načelnika Općine** odgovorilo je **Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti:**

"Obiteljskim zakonom ("Narodne novine", brojevi 116/03, 17/04. i 136/04.), člankom 91. do 99. propisano je što se podrazumijeva pod roditeljskom skrbi, a u provedbenom dijelu (članak 100. -107.) postupanje za slučaj da je obavljanje roditeljskih prava i dužnosti narušeno ili se ono zbog različitih okolnosti ne može provesti na uobičajeni način. Pod ovim se podrazumijeva-

ju okolnosti kad roditelji djeteta ne žive zajedno ili ako je brak roditelja djeteta razveden, a jednom od roditelja određena obveza uzdržavanja.

Zakonodavac izričito propisuje (članci 206., 208. do 216.): roditeljsku skrb čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, s ciljem zaštite dobrobiti djeteta, osobnih i imovinskih interesa; roditelj se ne može odreći roditeljske skrbi - uzdržavanje djeteta dužnost je i pravo roditelja;

odricanje od dužnosti i prava na uzdržavanje nema pravnog učinka;- roditelji su dužni uzdržavati svoje maloljetno dijete.

Slijedom odredbi spomenutog Zakona, uzdržavanje i skrb o maloljetnom

djetetu, djetetu koje se redovito školuje i punoljetnom djetetu koje zbog bolesti, mentalnog ili tjelesnog oštećenja nije sposobno za rad, dok ta nesposobnost traje, jedno je od temeljnih prava i dužnosti roditelja, bez obzira živi li dijete u zajednici s roditeljem ili ne.

Iz navoda zastupnika Frane Matušića proizlazi da je načelnik Općine Vela Luka bio u obvezi uzdržavanja djeteta, temeljem nagodbe ili po sudskoj presudi, da istu obvezu nije uredno izvršavao ta da je slijedom toga uslijedila ovrha od strane suda.

Činjenicom da otac nije pridonosio za uzdržavanje djeteta, ni po presudi, ni po ovrsi, stekle su se pretpostavke za utvrđivanje nastanka kaznenog djela izbjega-

gavanja davanja uzdržavanja za dijete koje je temeljem ovršne odluke ili sudske nagodbe dužan uzdržavati, opisanog člankom 209. Kaznenog zakona.

Za slučaj sumnje na nastanak okolnosti koje ukazuju na izbjegavanje obveze uzdržavanja, nadležni centar za socijalnu skrb, sukladno svojim nadležnostima, dužan je pokrenuti sve potrebne radnje s ciljem zaštite prava i dobrobiti djeteta, pa tako podnijeti kaznenu prijavu protiv oca koji ne udovoljava svoj obvezi i time krši temeljno pravo djeteta,

O načinima provedbe ovrhe od strane suda, ovo Ministarstvo ne može komentirati, iz razloga neovisnosti postupanja suda.

M. M.

**izvješća
HRVATSKOGA
SABORA**

**GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol**

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirjana Milić, Jasna Rodić, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj
GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin
RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada
TAJNICA REDAKCIJE: Gordana Petrović
ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722
fax: 01/6303-018
Web: <http://www.sabor.hr>
E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb
PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162
Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
TISAK: Tiskara Hrvatskoga sabora